

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE EDEBÎ METİNLERİN
YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM ARACILIĞIYLA ÖZETLENİP
UYARLANMASI: AYAŞLI İLE KİRACILARI ÖRNEĞİ

UĞUR GÜNDÜZ
217A7005

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. HAYRULLAH KAHYA

2024

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE EDEBİ
METİNLERİN YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM ARACILIĞIYLA
ÖZETLENİP UYARLANMASI: AYAŞLI İLE KİRACILARI
ÖRNEĞİ**

**UĞUR GÜNDÜZ
217A7005
ORCID NO: 0009-0004-7148-373X**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. HAYRULLAH KAHYA**

Mayıs 2024

Uğur GÜNDÜZ tarafından hazırlanan “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Edebî Metinlerin Yazınsal Göstergebilim Aracılığıyla Özetlenip Uyarlanması: Ayaşlı ile Kiracıları Örneği” başlıklı çalışma, **02/05/2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yabancılara Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Prof. Dr. Hayrullah Kahya

İmza

.....

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı

.....

Prof. Dr. Dursun Ali Tökel

.....

ÖZET

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE EDEBÎ METİNLERİN YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM ARACILIĞIYLA ÖZETLENİP UYARLANMASI: AYAŞLI İLE KİRACILARI ÖRNEĞİ

Yabancı dil olarak Türkçenin öğrenilmesine yönelik gösterilen ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Geçmişten günümüze hem Türkçeyi öğrenmek isteyen/öğrenen kişilerin sayısı hem de bu alanda yapılan çalışmalar artmıştır. Dil öğretimi yapılırken tek bir kaynaktan ve tek bir yoldan hareket etmek mümkün değildir. Dil öğrencileri, öğrencilerini farklı içerik ve farklı yöntemlerle buluşturmalıdır.

Yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenmek isteyenler için dilin kullanım alanlarına yönelik örnekler sunulması gerekmektedir. Ayrıca dil, serbest zamanlarda da öğrenilmeye açık olduğundan bu zaman dilimlerine yönelik okuma metinlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Sadece ders kitaplarının kullanılması dil öğretiminde yetersiz kalacağından öğrencileri başka okuma materyallerine yönleltmek gerekmektedir. Bu noktada edebî eserlerin dilin farklı kullanım alanlarını gösterme açısından öneminden bahsetmek mümkündür. Fakat edebî eserlerin baştan sonra eksiksiz bir şekilde dil seviyelerine uyarlanması emek-zaman dengesinde olumsuz bir özelliğe sahip olacaktır. Çalışmanın çıkış noktasını da bu kısım oluşturmaktadır. Bu çalışmada yazınsal göstergebilim aracılığıyla edebî eserlerin eksiksiz özetinin çıkarılabileceğini ve bu özetin istenilen dil seviyesine uyarlanabileceğini göstermek amaçlanmıştır.

Bu sebeple çalışma, Memduh Şevket Esendal'ın Ayaşlı ile Kiracıları eserinin yazınsal göstergebilim aracılığıyla çıkarılan özetinin B1 seviyesine uyarlanmasını içermektedir. Önce Ayaşlı ile Kiracıları eserinin yazınsal göstergebilim aracılığıyla çözümlemesi yapılmıştır. 28 kesite ayrılan eserin her kesitine uygun olarak parçalar metinden alınmıştır. Daha sonra Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanmış Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'ndaki B1 düzeyi dil bilgisi yapıları dikkate alınarak çıkarılan özetin uyarlaması yapılmıştır. Uyarlama yapılırken Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni okuma becerilerine yönelik kazanımlar da dikkate alınmıştır. Böylece dil öğrencilerinin daha fazla edebî eserin içeriğine vâkıf olmasını sağlamak adına bir yöntem sunulmuş ve alan yazın için okuma materyali oluşturarak katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar Türkçe Öğretimi, Yazınsal Göstergebilim, Metin Uyarlama

ABSTRACT

SUMMARY AND ADAPTATION OF LITERARY TEXTS THROUGH LITERARY SEMIOTICS IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS: THE EXAMPLE OF AYAŞLI İLE KİRACILARI

The interest in learning Turkish as a foreign language has been increasing day by day. From the past to the present, both the number of people willing to learn Turkish and the studies in this field have grown. When teaching a language, it is not possible to proceed from a single source and a single method. Language instructors should introduce their students to different content and methods.

For those who want to learn Turkish as a foreign language, examples related to the use of the language need to be provided. Additionally, since language learning is open during leisure time, reading texts for these time periods is also necessary. Relying solely on textbooks will be insufficient in language teaching, so students need to be directed to other reading materials. At this point, it is possible to emphasize the importance of literary works in showing different uses of the language. However, adapting literary works to language levels from start to finish will have a negative impact on the balance of effort and time. This is the starting point of this study.

In this study, it is aimed to demonstrate that a comprehensive summary of literary works can be extracted through literary semiotics and that this summary can be adapted to the desired language level. Therefore, the study includes the adaptation of the summary extracted through literary semiotics of Memduh Şevket Esendal's work "Ayaşlı ile Kiracıları" to the B1 level. First, the analysis of "Ayaşlı ile Kiracıları" through literary semiotics was performed. Parts were taken from the text corresponding to each of the 28 sections of the work. Then, the summary extracted, considering the B1 level language structures in the Turkish Language Teaching Program prepared by the Turkish Maarif Foundation, was adapted. When making the adaptation, the achievements related to reading skills in the Common European Framework of Reference for Languages were also taken into account. Thus, a method was presented to enable language learners to be more acquainted with the content of literary works and to contribute to the literature by creating reading material for the field.

Keywords: Teaching Turkish to Foreigners, Literary Semiotics, Text Adaptation

ÖN SÖZ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı hem geçmişiyile hem de geleceğiyile gittikçe ilgi gören/görececek bir alan olma özelliğiy taşıyor. Yapılan bu çalışmaya da önceki asırlarda Türkçeye hizmet etmiş Türkçe sevdalılarıyla aynı paydada buluşma imkânı sağlamış oldu. Aynı zamanda bundan sonraki yıllarda var olacak Türkçe sevdalılarına da örnek bir çalışmaya olabilmesi hususunda deryada bir damla niteliğindedir.

Farklı ufuklar kazandıran bir çalışmaya imza atarken zamandan ve mekândan bağımsız, kitaplarıyla öğrencisi olduğum bütün bilim insanlarına, tez hazırlama sürecindeki katkılarından dolayı, her zaman ilgiyle ve samimiyetle yaklaşan tez danışmanım Prof. Dr. Hayrullah Kahya'ya, arkadaşlarım Ayşe Melek Kaynar'a, Enes Eyibil'e ve Çağrıbey Dede'ye, üzerimde emeğiy olan bütün hocalarıma, her zaman desteklerini hissettiğiy aileme ve sevdiklerime teşekkür ederim.

Çalışmayı ithaf ettiğiy anneme ve babama...

Uğur GÜNDÜZ

Mayıs, 2024; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Kapsam ve Sınırlılıklar	5
1.5. Sayıtlar	5
1.6. İlgili Araştırmalar.....	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	22
2.1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi.....	22
2.1.1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Okuma Becerisi	27
2.2. Metin	35
2.2.1. Yapay (Kurma) Metinler.....	36
2.2.2. Özgün Metinler	37
2.2.2.1. Kullanmalık Metinler	37
2.2.2.2. Yazınsal Metinler (Edebî Metinler)	37
2.3. Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine Göre Metin	38
2.4. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Edebî Metinler (Yazınsal Metinler)	39
2.5. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Uyarlama	40
2.5.1. Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama Yolları	41
2.6. Yazınsal Göstergebilim.....	44
2.6.1. Yazınsal Göstergebilim Yoluyla Anlatı Çözümleme.....	47
2.6.1.1. Kiplik Kavramı.....	50
2.6.1.2. Eyleyenler Şeması.....	51
2.6.1.3. Göstergebilimsel Dörtgen	54
2.7. Memduh Şevket Esendal'ın Hayatı ve Eserleri	55

3. YÖNTEM.....	58
3.1. Araştırma Deseni.....	58
3.2. İnceleme Nesnesi	59
3.3. Araştırmanın Güvenirliği	60
4. UYGULAMA	61
4.1. Ayaşlı ile Kiracı Romanı Yazınsal Göstergebilim Çözümlemesi.....	61
4.1.1. Söylemsel Yapılar	61
4.1.2. Anlatının Kesitlere Ayrılması	66
4.1.3. Derin Yapı İncelemesi.....	87
4.2. Anlatı Metnini Özetleme Aşamaları	93
4.3. Yazınsal Göstergebilim Yoluyla Çıkarılan Özetin B1 Düzeyine Uyarlanması	125
5. TARTIŞMA	303
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	305
KAYNAKÇA.....	307
EKLER	
Ek 1. Yazınsal Göstergebilim Aracılığıyla Çıkarılan Özet Metin	316
Ek 2. Ayaşlı ile Kiracıları Eserinin B1 Seviyesine Uyarlanmış Özet Metni	336
Ek 3. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1-A2-B1 Düzeylerine Göre Dil Yapıları Listesi.....	355

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Yapılan Eser Uyarlama Çalışmaları	6
Tablo 2: Alan Yazındaki Metin Uyarlama Çalışmalarının Türlerine Göre Sınıflandırılması.....	21
Tablo 3: CEFR B1 Düzeyi Okuma Becerisi Kazanımları	30
Tablo 4: Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'ne Göre Metin Türlerinin İçerikleri.....	38
Tablo 5: Greimas'ın Anlam Üretim Süreci	48
Tablo 6: Bertrand'ın Üçlü Yapısı ve Çözümleme Süreci	49
Tablo 7: Kipsel Yapılar	51
Tablo 8: İzleksel Yerdeşlik	61
Tablo 9: Kipsel Yapılar	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Alımlama Etkinlikleri ve Stratejileri	29
Şekil 2: Metinlerin Sınıflandırılması.....	36
Şekil 3: Greimas'ın Eyleyenler Şeması	51
Şekil 4: Eyleyenler Şeması İşlev Eksenini.....	53
Şekil 5: Eyleyenler Şeması Sözleşme Eksenini	53
Şekil 6: Göstergebilimsel Dörtgen	55

KISALTMALAR LİSTESİ

CEFR	: The Common European Framework of Reference for Languages (Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı / Yabancı Diller Ortak Başvuru Metni)
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
Ö.C	: Özgün Cümle
TDK:	: Türk Dil Kurumu
TELC:	: The European Language Certificates (Avrupa Dil Sertifikaları)
TÖMER	: Türkçe Öğretim Merkezi
U.C	: Uyarlanmış Cümle
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
YTKSS	: Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü
s.	: Sayfa

1. GİRİŞ

İnsanın anlam arayışı ve öğrenme merakı/öğrenmeye dair duyduğu istek/ihtiyaç hep var olmuştur. Bilinmeyene duyulan ilgi, belirsizliğin rahatsız edici durumundan kurtulma çabası insanın var olmasıyla birlikte kendini göstermiştir. Çünkü anlam arayışı, insan hayatında temel bir güdü olma özelliği taşımaktadır (Frankl, 2009, s.113). Ferdî olarak gerçekleştirilen eylemler, kendi sınırları içerisinde atılan adımlar bir süre sonra yetersiz geldiğinden insan, yeni bir şeyler öğrenmenin peşine düşmüştür. Bunun için de konuştuğu dilin ötesinde yeni dilleri de merak etmiş başka dillere dair temalar kurmuştur (Ocak, 2022, s. 1). Çünkü dil, insanın en temel iletişim aracıdır. İnsan ve dil ilişkisinin temelleri anne karnında atılır. Çünkü insan, henüz doğmadan konuşulan dile dair sesleri tanımaktadır. Doğduktan sonra ise insan ve dil ilişkisinin birlikteliği konuşulan dilin edinilmesi süreciyle devam eder (Erişkin, 2022, s. 15). Değişen zamanın getirdiği zorunluluklardan hareketle ve aynı zamanda öğrenmeye duyulan ihtiyaçlar, kişiyi konuştuğu dilin dışında başka bir dile yönelmesini sağlamıştır. Bu yönelişin sebeplerine bakıldığında eğitim, politika, kültürler, göçler, turizm ve ticaret gibi etkenlerden söz edilebilir (Barın, 1992, s. 6). Hedef dil olarak adlandırılan, edinilen ana dili dışında öğrenmek istenilen dilin hangisi olacağına dair kişilerin birtakım var olan algılarından bahsetmek mümkündür (Durmuş, 2013). Hedef dili öğretmeye yönelik ise birtakım yöntemler, teknikler ve stratejiler zaman içerisinde geliştirilmiş ve yapılan çalışmalarla kişinin başka bir dili öğrenme süreci desteklenmiştir.

Tarihî sürece bakıldığında siyasi ve ekonomik anlamda güçlü olan devletlerin dili, dil öğrencileri açısından öncelikle tercih edilegelmiştir (Ayrancı Bağcı ve Mutlu, 2017, s. 67). Ülkelerin siyasi sınırlarının öneminin giderek azaldığı günümüzde, herkesin her şeye kolaylıkla ulaşıyor olması dillerin tercih edilme sıralarını ve tercih edilme sebeplerini değiştirdiği söylenebilir (Atalay, 2021, s. 1). Bu kapsamda günümüzde Türkçeyi öğrenmek isteyen kişi sayısında belirgin bir artıştan söz etmek mümkündür (Kutlu, 2021; Gürler, 2017; Akıncılar, 2018). Türkiye'nin birçok alanda ilerleme kaydetmesiyle birlikte gerek yurt içinde gerekse yurt dışında Türkçeyi öğrenmek adına

gösterilen ilgi bir hayli fazladır. Dil öğretimi noktasında sistemli, planlı ve programlı yapılan çalışmalar, ders kitaplarının çeşitliliği, ders içeriklerinin zenginleştirilmesi ve dil öğrencilerine ulaştırılması noktasında büyük bir ilerleme kaydedilmiştir (Arı, 2010, s. 17). Dil öğretiminin temelinde olduğu üzere yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de öğrencilerin seviyesine yönelik kitaplar, etkinlikler ve yardımcı kaynaklar vardır. Bir dil öğrencisinin yalnızca ders kitaplarıyla dili öğrenme sürecini devam ettirmesi yerine o dile ait edebî eserlerle de karşılaşmasında büyük yarar vardır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılırken de öğrencilerin dil seviyelerine uygun eserlerle karşılaşması gerekir. Çünkü edebî eserlerin taşıdığı derinlik, yüklendiği görev ve kullandığı kelimeler bütünü bir dili öğrenme noktasında oldukça etkilidir. Bu eserler sayesinde hedef dilin söz varlığı, dil bilgisi yapıları ve edebî unsurları da aktarılabilir (Aytan, vd., 2018, s. 1071). Gerek ders dışı okumalarla gerekse öğrenilecek konuya dair yapılan okumalarla edebî metinlerin dil öğretiminde yeri büyüktür. Seviyeye uygun olarak uyarlanan edebî metinlerin okunup anlaşılması sonucunda dil öğrencisinin hedef dile dair güdülenmesi de gerçekleşeceği için öğretim süreci daha anlamlı ve kolay bir hâle gelecektir (Yaşar, 2019, s. 11; Şimşek, 2022, s.24; Güdek, 2021, s.13).

Alana bakıldığında ise uyarlama metinlerinin ortaya koyulması noktasında çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yardımcı materyal olarak kullanılabilecek uyarlanan edebî metinlerin çokluğu, dil öğrencisi için bir seçenek sunma fırsatı yaratır ve okuma becerisinin gelişmesi noktasında özellikle eser seçiminde dil öğrencisini pasif konumdan aktif konuma geçirir (Yazok, 2020, s. 15). Dolayısıyla metin uyarlama çalışmalarının artırılması uygun olacaktır.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde problem durumu, araştırmanın önemi, amacı, kapsamı, sınırlılıkları ve sayıtlarla birlikte alan yazın taraması yapılmıştır. Kuramsal çerçeve kısmında Türkçenin geçmişten günümüze yabancı dil olarak öğretimi tarihine, metin uyarlamasına ve yazınsal göstergebilime değinilmiştir. Yöntem kısmında araştırma desenine, inceleme nesnesine ve araştırma güvenilirliğine yer verilmiştir. Çalışmanın ana kısmını oluşturan uygulama kısmında ise önce yazınsal göstergebilim yoluyla eser çözümlemesi yapılmış ve çözümleme ardından eserin eksiksiz özeti çıkarılmıştır. Çıkarılan özet metni B1 düzeyine uyarlama çalışması yapılmıştır. Yabancılar Türkçe öğretiminde bir romanın çıkarılan eksiksiz

özetinin bir dil seviyesine uyarlanmasına yönelik yapılan çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapılırken ders kitaplarıyla sınırlı kalmak yeterli olmayacaktır. Dil öğrencisinin ders dışında da hedef dile ve dille ilgili girdilere maruz kalabilmesi için yardımcı okuma kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ders kitapları haricinde dil öğrencilerinin hedef dille yazılmış edebî eserleri okuması dili öğrenme açısından kolaylık sağlayacaktır. Hedef dilde yapılan bu eser okumaları dil öğrencilerini de dili öğrenme noktasında güdüleyeceği ve dile dair olumlu tutumlar geliştirerek öğrenme sürecini daha anlamlı ve yapıcı hâle getireceği söylenebilir. Kişi okuduğu eserle ilgili diyalogları, verilmek istenen mesajları, olayların ele alınış şekillerini, karakter özelliklerini kısacası dilin inceliklerini kendisini keşfedebilir. Bu sebeple dil seviyelerine göre uyarlanmış edebî metinlerin dil öğrencileriyle buluşması gerekmektedir.

Alan çalışmalarına bakıldığında çeşitli dil seviyelerine göre metin uyarlamalarına rastlamak mümkündür. Fakat bu metinlerin genellikle kısa hikâyelerden seçildiği görülmektedir (Süner, 2018; Gürler, H., 2017). Geniş hacimli bir eserin baştan sonra uyarlanmasına yönelik çalışma ise azdır (Kaya, 2018, s. 5). Bu durumda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında öğrencilere daha geniş seçenekler sunmak, Türkçenin kullanım özelliklerine dair örnek metinler vermek adına eserlerin eksiksiz özetine ihtiyaç duyulabileceği düşünülmektedir. Böylece dil öğrencisi geniş hacimli eserlerin içeriğine dair fikir sahibi olma imkânı elde edecektir.

Yabancılarla Türkçe öğretiminde özet metinle karşılaşan öğrencilerin eserin içeriğine dair bilgi sahibi olmasıyla öz güven kazanabileceklerini ve böylece okuma becerilerini geliştirme adına olumlu katkı sağlayabileceklerini söylemek mümkündür.

Dil öğrencilerinin aynı zamanda eserlerin yazıldığı döneme tanıklık etmesi gibi bir durumda Türk kültür dünyasına aşinalığı artmış olacaktır. Böylece bir eser üzerinden eserin yazıldığı döneme yahut eserde anlatılan döneme ilişkin bilgi sahibi olarak öğrenmek istediği dilin kültürüne de vâkıf olabilecektir.

Bu sebeple eserlerin eksiksiz özetinin çıkarılması ve istenilen dil seviyesine uyarlanması amacıyla eserlerin yazınsal göstergebilim yoluyla özetlenmesi ve eksiksiz özetin istenilen dil seviyesine uyarlanması alan için faydalı olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapılırken dil öğrencisini farklı materyallerle buluşturmak dil öğretim sürecini daha kolay bir hâle getirebilir. Okuma becerisine yönelik geliştirilecek materyallerden biri de yardımcı kaynak olarak eser uyarlamalarıdır (Kaymaz, 2018, s. 22).

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkı sağlamak üzere Memduh Şevket Esendal'ın yazdığı “Ayaşlı ile Kiracıları” romanının yazınsal göstergebilim yoluyla eksiksiz bir şekilde özetlenmesi ve elde edilen özetin de B1 düzeyine yönelik uyarlanması amaçlanmıştır. Böylece bu çalışma ile hem dil öğrencileri için eksiksiz özet çıkarma ve eser uyarlama örneği sunmak hem de dil öğrencileri için yardımcı okuma materyali oluşturmak amaçlanmıştır.

Buradan hareketle çalışmada belirlenen alt amaçlar ise şu şekildedir:

1. Uzun edebî metinlerin yazınsal göstergebilim yoluyla nasıl özetlenebileceğini göstermek.
2. Yazınsal göstergebilim yoluyla özetlenen edebî metinlerin belirlenen dil seviyesine göre uyarlamasını yapmak.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkçenin öğrenilmesine yönelik artan talebin, gösterilen rağbetin bir sonucu olarak dil öğretim merkezlerinin sayısı artmıştır. Bununla birlikte günümüzde Türkçe öğrenmek isteyen, eğitim alan kişilerin sayısı da önceki yıllara göre bir hayli fazladır. Yıllar içerisinde gelişen ve değişen yalnızca sayısal veriler değildir. Dil öğretimine dair kullanılan yöntemler, teknikler ve materyaller de zaman içerisinde gelişmiş ve değişmiştir. Okuma becerisine yönelik duyulan ihtiyaçlar ve sunulan çözümler de bu gelişimin ve değişimin bir parçasını oluşturmaktadır. Hedef dilde okuma becerisinin geliştirilebilmesi için ders kitaplarında yer alan metinlerin haricinde de dil öğrencilerini okuma metinleriyle buluşturmak gerekmektedir (Eroğlu, 2015, s.4). Öğrenilecek dilde okuma becerisinin gelişmesi için kısa olmayan, merak unsurunun

olduğu ve estetik yönden zengin yardımcı okuma kitaplarına ihtiyaç duyulmaktadır (Bilgiç, 2021, s.1). Buradan hareketle seviyelerine uygun olarak Türkçenin inceliklerini içeren ve dil zevki verecek eserlerle dil öğrencilerini bir araya getirmek adına çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Alandaki çalışmalara bakıldığında uyarlama yapılan metinlerin daha çok, kısa metinler olması dikkat çekmektedir. Roman gibi geniş hacimli eserlerin baştan sona uyarlanması zaman ve emek dengesinde olumsuz bir özelliğe sahip olacaktır. Özetleme yapılırken de yazınsal göstergebilimden yararlanılmaması eserin içeriğinde eksikliğe, olay akışında kopukluğa neden olabilecek bir durumdur.

Bu çalışmada kısa hikâyeler ele alınmamış ve geniş hacimli bir eser tercih edilmiştir. Geniş hacimli bir eserin baştan sona uyarlamasına gidilmeyip yazınsal göstergebilim aracılığıyla çıkarılan eksiksiz özetin uyarlanmasına çalışılmıştır.

Geniş hacimli otantik metinlerin baştan sona okunup anlaşılması Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen öğrenciler için çeşitli zorluklar barındırmaktadır. Fakat bu teknikle birlikte dil öğrencilerine eksiksiz bir özet sunarak onları uyarlanması mümkün daha fazla otantik metin içeriğiyle buluşturma imkânı elde edilmektedir.

Bu sebeple geniş hacimli bir eserin eksiksiz özetinin çıkarıldığı, uyarlaması yapıldığı ve alan yazında böyle bir çalışmaya rastlanılmadığı için çalışma alanda önem taşımaktadır.

1.4. Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışmanın kapsamı, Memduh Şevket Esendal'ın “Ayaşlı ile Kiracıları” adlı romanının eksiksiz özetinin çıkarılarak uyarlanmasını içermektedir. Eksiksiz özetin nasıl çıkarıldığına gösterilmesine yönelik de yazınsal göstergebilimden yararlanılmış ve böylece elde edilen özet metnin uyarlama çalışması B1 düzeyi ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Sayıtlar

Bu çalışmada Memduh Şevket Esendal'ın “Ayaşlı ile Kiracıları” adlı romanının B1 seviyesine uyarlanmasının uygun olacağı ve bu düzeydeki dil öğrencilerinin A1-A2 seviyesi sözcükleri ve dil yapılarını bildiği varsayılmıştır.

1.6. İlgili Araştırmalar

Bu çalışmanın yabancılara Türkçe öğretiminde metin uyarlamaya yönelik bir çalışma olması sebebiyle alan yazında yer alan yabancılara Türkçe öğretiminde metin uyarlama üzerine yapılan akademik çalışmalar incelenmiş ve bu alanda yapılan çalışmalar tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Yapılan Eser Uyarlama Çalışmaları

Hazırlayan	Tarih	Eser Adı	Seviye	Tez	Tür
Bozkurt	2011	Orada Bir Köy Var, Gizli Mabet	Tüm Seviyeler	Yüksek Lisans	Hikâye
Bakan	2012	Meserret Oteli	B1	Yüksek Lisans	Hikâye
Yıldırım	2013	Çalıkuşu	A1-A2	Yüksek Lisans	Roman
Mazlum	2014	Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu	A1-A2	Yüksek Lisans	Roman
Eroğlu	2015	Üç Nasihat	B1-B2	Yüksek Lisans	Hikâye
Kutlu	2015	Kaşığı, Perili Köşk	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Gürler, S.	2017	Forsa, Eleğimsağma, Çakmak, Mermer Tezgâh, İlk Cinayet, Ant, Kurumuş Ağaçlar, Üç Nasihat, Rüşvet	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Gürler, H.	2017	Bir İlkbahar Hikâyesi, Ben Ne Yapayım?, Zemberek, Son Kuşlar, Hişt, Hişt!...	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Akıncılar	2018	Dede Korkut Hikâyeleri	B1	Yüksek Lisans	Hikâye
Erdem İpek	2018	Ya Tahammül Ya Sefer	B1	Yüksek Lisans	Hikâye

Kaya	2018	Dokuzuncu Hariciye Koşu, Yılkı Atı	A2	Doktora	Roman
Kaymaz	2018	Apartman, Köpek	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Süner	2018	Eskici	B1	Yüksek Lisans	Hikâye
Aktan	2019	Himmet Çocuk	B1-B2	Yüksek Lisans	Hikâye
Demirel	2019	Asfalt Yol, Eskici, Hayat Güzeldir	A2 B1	Yüksek Lisans	Hikâye
Kaya	2019	Altay Yaratılış, Alp Er Tunga, Bozkurt, Ergenekon, Türeyiş, Göç, Kara Yorga, Battal Gazi, Sarı Saltuk, Köroğlu Destanları	A1-A2	Yüksek Lisans	Destan
Özet	2019	Nasreddin Hoca Fıkraları	A2-B1-B2	Yüksek Lisans	Fıkra
Özmen	2019	Kayıp Eşyalar Bürosu, Fındık, Heykel, Kalemler, O Bakış, Perili Köşk	A1-A2-B1	Doktora	Hikâye
Yaşar	2019	Pazarlık	A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Yayan	2019	Eskici, Testi	A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Yeşilyurt	2019	Nasreddin Hoca Fıkraları	B2	Yüksek Lisans	Fıkra
Akyüz	2019	Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi	C1	Yüksek Lisans	Hikâye
Ay, R.	2020	Diyet	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Ay, S.	2020	Birtakım İnsanlar	B1	Yüksek Lisans	Hikâye
Boztoprak	2020	Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy	B1	Yüksek Lisans	Hikâye

Ghaffari	2020	Kırlangıçlar, İlk Mektup, Mefharet ve Arkadaşları, Semaver, Kızıma Mektuplar, Çocuklar ve Bisikletler, İstanbul’u Düşünmek, Yaşamak, Düşlerde Gezmek Şimdi	A2-B1	Doktora	Hikâye
Özdin	2020	Usta Nazar, Köylü ile Sultan Mahmut, Sabır Taşı, Dülger Kızı, Sedef Bacı, Menekşe Yaprığından İncinen Kızım, Yedi Kardeşler, Oduncunun Kızı, Yıldırım Padişahı, Perili El	B1-B2	Yüksek Lisans	Masal
Yazok	2020	Piri Reis	B1	Yüksek Lisans	Roman
Atalay	2021	Kızım Ben Küçükken...	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Kutlu	2021	Mişon’un Definesi, Esrarlı Köşk, Kaybolan Adam, Elmaslar İçinde	A2	Doktora	Hikâye
Ahmet	2021	Pembe İncili Kaftan	B1	Yüksek Lisans	Hikâye
Bilgiç	2021	Hayat Böyledir İşte	A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Tuğrul	2021	Şeftali Bahçeleri	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Yılmaz	2021	Gurultu, Türbe, Bir Hayır	B1	Yüksek Lisans	Hikâye
Gedik	2021	Küçük Prens	B1	Yüksek Lisans	Roman
Güdek	2021	Caney, Çiçek Tefsiri	A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Güney	2022	Levent Çanakkale’de	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye

Kaya	2022	Öykü Yazmak, Edebiyat ve İnsan, Ahlâk, Kımıldamayan Işıklar	B1	Yüksek Lisans	Deneme
Özcan	2022	Köroğlu Destanı	B1	Doktora	Destan
Şimşek	2022	Bülbül ile Kızıl Gül, Çoban Baba, Evlat Acısı ve Kuyruk Acısı, Ferhat ile Şirin, Hep Büyük, Kızboyu Çiçeği, Lokman Hekim ve Çaresiz Hastalık, Mart Baba, Ağrı İlinde İki Ağrı, Baykuş Efsaneleri	B1	Yüksek Lisans	Efsane
Ocak	2022	Ecir ve Sabır, Baltayla Doğuran Böyle Doğurur, Papazın Eşeği	B2	Yüksek Lisans	Hikâye
Işık	2022	Rüzgârın Oğlu	A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Zorlu	2022	Miras, Gizli Mabed	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Şimşek, C.	2022	Barış Çöreği	A1-A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Erişkin	2022	Sırça Köşk, Beyaz Bir Gemi	A2-B2	Yüksek Lisans	Hikâye
Çakmak	2023	Baharın Ettikleri, Denize Doğru, Hoşgör Köftecisi, İşsizlik, Kan, Öğleden Sonra	A1-A2- B1-B2	Yüksek Lisans	Hikâye
Şahin	2023	Kirazlar, Akrep, Biçilmiş Kaftan, Bir İstifa, Diplomasız Doktor, Çehreler Tablolar	A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Asaroğlu	2023	Masal Masal içinde	B1	Yüksek Lisans	Masal
Aksu	2023	Gizli Mabet	B1	Yüksek Lisans	Hikâye

Sedîqî	2023	Gülnar ve Ayna	B1	Yüksek Lisans	Roman
Maldonado	2023	Hastalık Hastası	A2	Yüksek Lisans	Tiyatro
Başkapan	2023	Hasan Boğuldu	A2	Yüksek Lisans	Hikâye
Bulut	2024	Masallar	B1-B2	Yüksek Lisans	Masal
Hafif	2024	Aşk Mektupları, Bir Yudum Su	B1	Yüksek Lisans	Hikâye

Yukarıdaki tabloda yer alan metin uyarlama çalışmalarına dair şu bilgiler verilebilir: Bozkurt (2011) tarafından yapılan çalışmada dil seviyelerine göre Yavuz Bahadıroğlu'nun "Orada Bir Köy Daha Var" ve  mer Seyfettin'in "Gizli Mabet" isimli eserleri uyarlanmıştır. Çalışmada bu iki eserin özelinde aynı eserin beş farklı dil seviyesine de uyarlanabileceğini göstermek amaçlanmıştır.

Bakan (2012) tarafından yapılan çalışmada Sait Faik Abasıyanık'ın eseri sadeleştirilmiştir. Çalışmada Sait Faik'in "Meserret Oteli" isimli eserinin B1 düzeyindeki yabancı dil olarak Türkçe  ğrencileri için sadeleştirilmesi yapılmıştır. Sadeleştirme yapılırken de geleneksel sadeleştirme ölçütlerinin yetersiz olduğu görüşünden hareketle metindilbilimsel ölçütlerden bağdaşıklık ve bağlaşıklık çerçevesinde çalışma yapılmış ve çalışmanın sonunda okuma-anlamayı sınamaya yönelik soru örnekleri de eklenmiştir.

Yıldırım (2013) tarafından yapılan çalışmada " alıkuşu" eseri ele alınmıştır. Çalışmada uyarlama yapılırken açıklamalara yer verilmiş ve "Turkofoni Türkçe  ğren I ve II" kitaplarından faydalandığı belirtilmiştir. Ayrıca  alışma sonunda A1-A2 düzeyinde Türkçe-Türkçe sözlük de yer almaktadır.

Mazlum (2014) tarafından yapılan çalışma oldukça hacimli hazırlanmış bir çalışmadır. Hüseyin Rahmi Görünür'ın "Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç" romanı ile Peyami Safa'nın "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" romanı Türkçe A1-A2 seviyesine uyarlanmıştır. İki eserin uyarlandığı çalışmada uyarlama işlemi için TURKOFONİ Dil Eğitim Setleri'nden yararlanılmıştır. Çalışma sonunda iki eserin de ayrı ayrı sözlük kısmı oluşturulmuştur.

Eroğlu (2015) tarafından yapılan çalışmada Ömer Seyfettin'in "Üç Nasihat" hikâyesinin orta düzeye (B1-B2) uygun bir biçimde metindilbilimsel ölçütlerle uyarlanması amaçlanmıştır.

Kutlu (2015) tarafından yapılan çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in "Kaşığı" ve "Perili Köşk" hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması yapılmıştır. Çalışmada Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni baz alınmış ve başlangıç seviyesine uygun bir şekilde eser uyarlaması yapılmıştır. Uyarlama yapılırken uyarlanan cümlelerden sonra açıklama yapılmıştır. Çalışmanın sonunda ayrıca okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrasına yönelik aşamalardan oluşan birtakım etkinlik örneklerine de yer verilmiştir.

Gürler, S. (2017) tarafından yapılan çalışmada Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretim Seti'nin A1-A2 dil bilgisi konuları dikkate alınarak Ömer Seyfettin'in "Forsa, Eleğimsağma, Çakmak, Mermer Tezgâh, İlk Cinayet, Ant, Kurumuş Ağaçlar, Üç Nasihat ve Rüşvet" hikâyeleri uyarlanmıştır. Çalışma sonunda birtakım etkinlik örneklerine de yer verilmiştir.

Gürler, H. (2017) tarafından yapılan çalışmada Sait Faik'in "Bir İlbahar Hikâyesi", "Ben Ne Yapayım?", "Zemberek", "Son Kuşlar", "Hişt, Hişt!..." isimli hikâyeleri uyarlanmış ve her hikâye uyarlamasının ardından hikâye ile ilgili birden fazla etkinlik tasarlanmış, bu etkinliklerle birlikte her hikâyeden sonra sözlük kısmına yer verilmiştir.

Akıncılar (2018) tarafından yapılan çalışmada Dede Korkut hikâyeleri çalışma konusu olmuştur. Dede Korkut hikâyelerinin yabancılara Türkçe öğretiminde B1 düzeyinde sadeleştirilmesi yapılırken Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi ve Türkçeye Yolculuk kitaplarının B1 düzeyi dil bilgisi yapıları esas alınmıştır. Çalışmada sadeleştirme işlemi yapıldıktan sonra her hikâyenin ardından etkinliklere yer verilmiş ve sadeleştirme işlemi yapmak isteyenlere yönelik öneriler verilmiştir.

Erdem İpek (2018) tarafından yapılan çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde Mustafa Kutlu'nun "Ya Tahammül Ya Sefer" isimli eseri B1 düzeyinde sadeleştirilmiştir. Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde yapılan çalışmada Rabat Yunus Emre Enstitüsünde Türkçe öğrenen 30 öğrenci üzerinde sadeleştirilmiş metinden hareketle okuduğunu anlama oranları da araştırılmış, çalışma sonunda öğrencilere verilen sorular da yer almıştır.

Kaya (2018) tarafından yapılan çalışmada “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu” ve “Yılkı Atı” eserleri A2 düzeyine uyarlanmıştır. Çalışma iki ayrı romanın ele alınması sebebiyle hacimli bir yapıdadır. Ayrıca çalışmanın ekler kısmında eserlerdeki söz varlığı unsurlarına dair kullanım sıklıkları geniş yer almaktadır.

Kaymaz (2018) tarafından yapılan çalışmada Sabahattin Ali’nin “Apartman” ve “Köpek” isimli iki hikâyesi yabancılara Türkçe öğretiminde başlangıç seviyesine yönelik sadeleştirilmiştir. Ayrıca çalışma sonunda okuma öncesine ve okuma sonrasına dair alıştırmalar da yer almaktadır.

Süner (2018) tarafından yapılan çalışmada “Eskici” eseri metindilbilimsel ölçütlerden bağdaşıklık ve bağlaşıklık ölçütleri baz alınarak B1 düzeyine uyarlanmıştır. Ayrıca çalışma sonunda sadeleştirilmiş ve özgün metne yönelik okuma-anlama sorularına da yer verilmiştir. Bu sorular Gaziantep Üniversitesi TÖMER’de okuyan B1 düzeyindeki 36 dil öğrencisine sorulmuş ve sadeleştirilmiş metni okuyanların özgün metni okuyanlara göre soruları daha yüksek oranda doğru cevapladığı sonucuna varılmıştır.

Aktan (2019) tarafından yapılan çalışmada Halide Edip Adıvar’ın “Himmet Çocuk” hikâyesi yabancılara Türkçe öğretiminde B1-B2 düzeyinde sadeleştirilmiş ve etkinlik çalışmaları hazırlanmıştır. Hikâyenin sadeleştirilmesi hususunda Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni esas alınmıştır. Hikâye sadeleştirilmeden önce Osmanlı Türkçesi yazı sisteminden Latin harfli yazı sistemine çevrilmiştir. Ayrıca metinle ilgili okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrası olmak üzere farklı etkinlik çalışmalarına ve sözlüğe yer verilmiştir.

Demirel (2019) tarafından yapılan çalışmada “Asfalt Yol” ve “Eskici” hikâyeleri A2 düzeyine, Hayat Güzeldir isimli hikâye ise B1 düzeyine uyarlanmıştır. Ardından Kastamonu Üniversitesi TÖMER bünyesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen B1 seviyesi 100 öğrenciye okuduğunu anlama soruları sorulmuştur. Sorular, uyarlanan hikâyelerden yalnızca “Hayat Güzeldir” hikâyesine yönelik olmuştur. Uygulama sonunda uyarlanmış metni okuyan öğrencilerin özgün metni okuyan öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya (2019) tarafından yapılan çalışmada “Altay Yaratılış Destanı”, “Alp Er Tunga Destanı”, “Bozkurt Destanı”, “Ergenekon Destanı”, “Uygur Türeyiş Destanı”, “Uygur Göç Destanı”, “Kara Yorga Destanı”, “Battal Gazi Destanı”, “Sarı Saltuk Destanı” ve “Koroğlu Destanı” ele alınmış ve bu destanlar A1-A2 seviyesine uyarlanmıştır.

Çalışmada her destanın seçilme nedenine ve aynı zamanda destanlarla ilgili bilgilere de yer verilmiştir.

Özet (2019) tarafından yapılan çalışmada A2 seviyesinde beş, B1 seviyesinde beş ve B2 seviyesinde beş Nasreddin Hoca fıkrası olmak üzere toplamda on beş fıkra Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni esas alınarak uyarlanmıştır.

Özmen (2019) tarafından yapılan çalışmada Murat Gülsoy'un "Kayıp Eşyalar Bürosu", Sait Faik Abasıyanık'ın "Fındık", Haldun Taner'in "Heykel", Yaşar Kemal'in "Kalemler", Cemil Kavukçu'nun "O Bakış", Ömer Seyfettin'in "Perili Köşk" hikâyeleri olmak üzere altı farklı hikâye ele alınmış ve bu hikâyelerin her biri A1, A2 ve B1 seviyelerinde metin değiştirim ölçütleriyle uyarlanmıştır.

Yaşar (2019) tarafından yapılan çalışmada Memduh Şevket Esendal'ın "Pazarlık" isimli hikâyesi yabancılara Türkçe öğretiminde A2 seviyesine uyarlanırken Avrupa Dil Portföyündeki esaslar dikkate alınmış ve özgün metne olabildiğince yakın uyarlama yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmada özgün metnin dil bilgisel özellikleri ve uyarlanmış metnin dil bilgisel özellikleri incelenmiş, çalışma sonunda okuma etkinliklerine yer verilmiştir.

Yayan (2019) tarafından yapılan çalışmada Refik Halit Karay'ın "Eskici" ve "Testi" isimli hikâyeleri yabancılara Türkçe öğretimi A2 seviyesine uyarlanırken Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni temel alınmıştır. Aynı çalışmada Ankara Üniversitesi TÖMER Hitit ders kitaplarından ve Avrupa Dil Portfolyosu'ndan da faydalanılmıştır. Çalışmanın sonunda okuduğunu anlamaya yönelik etkinliklere yer verilmiştir.

Yeşilyurt (2019) tarafından yapılan çalışmada Nasreddin Hoca fıkralarının kültür aktarımı üzerine durulmuştur. Uzman görüşüne başvurularak seçilen fıkraların uyarlanmasından sonra öğrencilerin görüşlerine başvurularak bir sonuç elde edilmiştir.

Akyüz (2019) tarafından yapılan çalışmada Dede Korkut hikâyelerinden uzman görüşü alınarak "Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi" C1 düzeyine sadeleştirilmiştir. Çalışmada Yedi İklim Türkçe B2 ders kitabındaki dil bilgisi listesi ve kelime sıklığı sözlükleri dikkate alınmıştır. Sadeleştirme işleminin ardından yapılan uygulamanın etkisini araştırmak için de 2017-2018 eğitim öğretim yılında Bükreş ve Köstence Yunus Emre Enstitülerinde okuyan 20 öğrenciye test uygulanmıştır.

Ay, R. (2020) tarafından yapılan çalışmada Ömer Seyfettin'in "Diyet" adlı eseri ele alınmıştır. Çalışmada uyarlama yapılırken Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni incelenmiş ve A1-A2 düzeyi öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Ömer Seyfettin'in "Diyet", "Başını Vermeyen Şehit", "Yüksek Ökçeler", "Korkunç Bir Ceza", "Çakmak", "Büyücü", "Külâh" ve "Üç Öğüt" isimli hikâyeleri uyarlanmıştır. Uyarlama esnasında Ankara Üniversitesi TÖMER Hitit ders kitapları incelenmiş ve Avrupa Dil Portfolyosu dikkate alınmıştır. Her hikâye uyarlamasından sonra okuma öncesi ve okuma sonrası etkinliklerine yer verilmiştir.

Ay, S. (2020) tarafından yapılan çalışmada Sait Faik'in "Birtakım İnsanlar" isimli eseri yabancılara Türkçe öğretimi B1 düzeyine sadeleştirilmiştir. Sadeleştirme yapılırken Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ders kitabı dikkate alınmıştır. Sadeleştirme yapılırken Siddharthan'ın (2002) "An Architecture for a Text Simplification System" isimli makalesindeki ölçütlerin yeterli olacağı kabul edilmiş ve bu ölçütler doğrultusunda sadeleştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışmada uzman görüşüne başvurulmuş ve sadeleştirilen her cümle sonunda uzman görüşüne dair bilgilere yer verilmiştir.

Boztoprak (2020) tarafından yapılan çalışmada "Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy" isimli eser, yabancılara Türkçe öğretimi alanında ilk kez kullanılması bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada "Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni"ndeki okuma kazanımları ve dil bilgisi yapıları dikkate alınmıştır. Çalışma sonunda dört dil becerisine yönelik etkinlik tasarımlarına da yer verilmiştir.

Ghaffari (2020) tarafından yapılan çalışmada Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi esas alınmıştır. Çalışmada "Kırlangıçlar", "İlk Mektup", "Mefharet ve Arkadaşları", "Semaver", "Kızıma Mektuplar", "Çocuklar ve Bisikletler", "İstanbul'u Düşünmek, Yaşamak, Düşlerde Gezmek Şimdi" eserleri ele alınmıştır. Uyarlanan metinlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenimine yönelik etkisini araştırmak için de 2019-2020 eğitim yılında İran'da Allameh Tabatabai Üniversitesi Türkoloji Bölümünde okuyan 1. sınıf güz dönemindeki 25 öğrenciyle çalışma yapılmıştır. Öğrencilere okuduğunu anlamaya yönelik sorular sorulmuş ve uyarlanmış metinleri okuyan öğrencilerin özgün metinleri okuyan öğrencilere göre daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Özdin (2020) tarafından yapılan çalışmada Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni esas alınmıştır. Çalışmada “Usta Nazar”, “Köylü ile Sultan Mahmut”, “Sabır Taşı”, “Dülger Kızı”, “Sedef Bacı” isimli Türk masalları B1 düzeyinde uyarlanırken; “Menekşe Yaprağından İncinen Kızım”, “Yedi Kardeşler”, “Oduncunun Kızı”, “Yıldırım Padişahı” ve “Perili El” isimli Türk masalları B2 düzeyine uyarlanmıştır. Uyarlama esnasında cümlelerde yapılan değişikliklerin hangi işlemlere göre yapıldığı belirtilmemiş ve okuma becerisine yönelik etkinlik tasarlanmamıştır.

Yazok (2020) tarafından yapılan çalışmada Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Yediiklim Türkçe B1 Ders Kitabı esas alınmıştır. Çalışmada Kemalettin Çalık’ın “Piri Reis” isimli eseri yabancılar Türkçe öğretimi B1 seviyesinde sadeleştirilmiştir. Bununla birlikte kelime sıklığına yönelik yapılan çalışmalardan da yararlanılmıştır. Cümlelerde yapılan değişiklikler gerekçesiyle birlikte yazılmış ve çalışma sonunda B1 düzeyine yönelik sözlük oluşturulmuş ve Türkçe-Türkçe şeklinde hazırlanmıştır.

Atalay (2021) tarafından yapılan çalışmada Aytül Akay’ın “Kızım Ben Küçükken...” isimli eseri yabancılar Türkçe öğretimi A1-A2 seviyesine sadeleştirilmiştir. Çalışmada Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ve Türkiye Maarif Vakfının, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’ni esas alarak geliştirdiği “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı” A1-A2 düzeyi dil kazanımları, dil bilgisi ve sözcük bilgisi durumları esas alınmıştır. Çalışmada uyarlanan her cümleden sonra açıklamaya ve çalışma sonunda etkinlik tasarımına yer verilmiştir.

Kutlu (2021) tarafından yapılan çalışmada Peyami Safa’nın “Cingöz Recai” isimli eser serisinde yer alan dört hikâye A2 seviyesine metindilbilimsel ölçütler dikkate alınarak uyarlanmıştır. “Mişon’un Definesi”, “Esrarlı Köşk”, “Kaybolan Adam”, “Elmaslar İçinde” hikâyelerinin uyarlandığı çalışmada bu hikâyelerin sözcüksel ve dilbilimsel olarak incelendiği de görülmektedir.

Ahmet (2021) tarafından yapılan çalışmada Ömer Seyfettin’in “Pembe İncili Kaftan” isimli hikâyesi ele alınmıştır. Çalışmada metin değiştirim ölçütlerinden “genişletme, kolaylaştırma ve sadeleştirme” işlemleri kullanılmıştır. Çalışmada Avrupa Diller İçin Ortak Çerçeve Metni ve Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 ders kitabı esas alınan kaynaklardandır. Çalışmada uyarlanan metinle ilgili 12 öğretim görevlisinden uzman görüşü alınmıştır. Okuduğunu anlamaya yönelik 22 kontrol grubu, 22 deney

grubu öğrencisi olmak üzere toplam 44 öğrenci üzerinde araştırma yapılmış ve yapılan uyarlamanın öğrencilerin okuduğunu anlama yönünde olumlu katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Bilgiç (2021) tarafından yapılan çalışmada Tarık Buğra'nın “Hayat Böyledir İşte” isimli hikâyesi yabancılara Türkçe öğretimi A2 düzeyine uyarlanmıştır. Çalışmada metin değiştirim ilkelerinden “koruma, silme, genişletme, sözcüksel değiştirme ve sözdizimsel değiştirme” teknikleri kullanılmıştır. Çalışmada Avrupa Dil Portfolyosu ve Yeni Hitit 1 ders kitaplarının dil bilgisi içerikleri göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca uyarlanan metinle ilgili olarak Ankara Üniversitesi TÖMER Taksim şubesinde okuyan A2 düzeyindeki 30 öğrenci üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda uyarlanan metni okuyan öğrencilerin özgün metni okuyan öğrencilere göre okuduğunu anlamada daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

Tuğrul (2021) tarafından yapılan çalışmada Refik Halit Karay'ın “Şeftali Bahçeleri” isimli hikâyesi yabancılara Türkçe öğretimi A1-A2 düzeyine göre sadeleştirilmiştir. Çalışmada hikâyeye dair dil bilgisel bulgulara yer verilmiştir. Cümle cümle uyarlanan hikâye metninde her uyarlanan cümlemin ardından açıklama yapılmıştır. Çalışma sonunda ise okuma öncesi ve okuma sonrasına dair etkinlikler yer almaktadır.

Yılmaz (2021) tarafından yapılan çalışmada Ömer Seyfettin'in “Gurultu”, “Türbe” ve “Bir Hayır” hikâyeleri ele alınmıştır. Çalışmada Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'ndeki B1 seviyesi okuma kazanımları ve Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı'ndaki B1 seviyesi dil yapıları esas alınmıştır. Ayrıca uyarlaması yapılan cümlelerde hangi işlemin neden kullanıldığına dair açıklamalara ve uyarlanan metinlerden hareketle etkinlik çalışmalarına yer verilmiştir.

Gedik (2021) tarafından yapılan çalışmada Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni okuma kazanımları ve dil yapıları esas alınmıştır. Çalışmada çocuk edebiyatı ile yabancı dil öğretimine dair kuramsal bilgiler verilmiştir. Çocuklar için dil öğretimi konusunda verilen kuramsal bilgilerin ardından uygulama amacıyla Küçük Prens eseri B1 düzeyine uyarlanmıştır. Fakat uyarlama esnasında hangi işlemlerin nerede ve nasıl uygulandığına dair açıklamalar ve etkinlik örnekleri bulunmamaktadır.

Güdek (2021) tarafından yapılan çalışmada Mustafa Kutlu'nun “Hayat Güzeldir” isimli kitabında yer alan “Caney” ve “Çiçek Tefsiri” isimli metinler A2 seviyesine uyarlanmıştır. Metin uyarlama aşamasında yapılan işlemlerin açıklamasına yer

verilmiştir. Ardından öğrencilerin metni anlama düzeylerini ölçmek amacıyla 20 kontrol ve 20 deney grubu olmak üzere 40 öğrencinin katılımıyla araştırma yapılmıştır. Araştırma sonunda uyarlanmış metni okuyan öğrencilerin özgün metni okuyan öğrencilere oranla sorulan sorulara daha fazla doğru cevap vererek daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Güney (2022) tarafından yapılan çalışmada Mustafa Orakçı'nın "Levent Çanakkale'de" isimli eseri A1-A2 seviyesine sadeleştirilmiştir. Çalışmada Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitabındaki dil bilgisi yapıları ve söz varlığı esas alınmakla birlikte Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nin belirlediği kazanımlar ve Nihal Çalışkan'ın düzeylere göre hazırladığı sözcük listelerinden faydalanılmıştır. Çalışmada sırasıyla sadeleştirilen cümlelerden sonra yapılan işleme dair açıklamalara da yer verilmiştir.

Kaya (2022) tarafından yapılan çalışmada Rasim Özdenören'in "Öykü Yazmak", Sezai Karakoç'un "Edebiyat ve İnsan", Nurullah Ataç'ın "Ahlâk" ve Ahmet Haşim'in "Kımıldamayan Işıklar" isimli denemeleri B1 seviyesine uyarlanmıştır. Uyarlama yapılırken her cümleye dair yapılan işlemler açıklamasıyla belirtilmiş ve uyarlanmış hâli tabloda gösterilmiştir. Metinlere dair bulguların yer aldığı çalışmada çeşitli okuduğunu anlama soruları hazırlanmıştır. Önce özgün metin okutulmuş ve sorular sorulmuş, ardından uyarlanan metin okutulmuş ve sorular sorulmuştur. Uyarlanan metnin anlaşılabilirliğinin özgün metne göre daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Özcan (2022) tarafından yapılan çalışmada Köroğlu destanının barındırdığı bazı bölümler "sadeleştirme", "kolaylaştırma" ve "genişletme" teknikleri kullanılarak yabancılara Türkçe öğretimi B1 düzeyine uyarlanmıştır. Uyarlanan metne dair altı veri toplama aracı kullanılmıştır. Çalışma sonucunda uyarlama işleminin metnin anlaşılabilirliğine dair olumlu katkı yaptığı ifade edilmiştir.

Şimşek (2022) tarafından yapılan çalışmada efsanelerin dinleme metni olarak kullanılması söz konusudur. Uyarlama işlemi için Gazi TÖMER B1 Dil Bilgisi kitabındaki dil bilgisi yapıları ve Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni esas alınmıştır. Ayrıca çalışmada dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası etkinliklerine ve Türkçe-Türkçe hazırlanan sözlüğe de yer verilmiştir. Bununla birlikte uyarlanması yapılan cümlelerde nasıl bir işlem gerçekleştiği de açıklanmıştır.

Ocak (2022) tarafından yapılan çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde Hüseyin R. Gürpınar'ın “Ecir ve Sabır”, “Baltayla Doğuran Böyle Doğurur” ve “Papazın Eşği” isimli hikâyeleri yabancılara Türkçe öğretimi B2 düzeyine sadeleştirilmiştir. Çalışmada Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni esas alınarak geliştirilen Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Programı kılavuzundan faydalanılmıştır. Çalışma; özgün metin, uyarlanmış metin ve uyarlamada yapılan değişikliklerin açıklanması şeklinde bir sıra ile yazılmıştır. Bu sıralamanın sonunda ise sözlük oluşturulmuştur.

Işık (2022) tarafından yapılan çalışmada Mustafa Kutlu'nun “Rüzgârın Oğlu” metni A2 düzeyine uyarlanmıştır. Değiştirilen metnin güvenilirliğini sağlamak için de 5 uzman görüşüne başvurulmuş ve metnin son hâli verilmiştir. Ayrıca çalışmada özgün ve değiştirilmiş metne dair söz varlığına yönelik bulgular ve okuduğunu anlamaya yönelik sorular da yer almaktadır.

Zorlu (2022) tarafından yapılan çalışmada Ömer Seyfettin'in “Miras” ve “Gizli Mabel” isimli hikâyeleri yabancılara Türkçe öğretimi A1-A2 seviyesine uyarlanmıştır. Çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma yapılırken Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni, Ankara TÖMER ve Gazi TÖMER yabancılara Türkçe ders kitaplarındaki A1-A2 seviyesi dil bilgisi kazanımları dikkate alınmıştır. Uyarlama cümle cümle yapılırken gerçekleşen işlemin ne olduğuna ve nerede bu işlemin kullanıldığına dair açıklamalar mevcuttur. Ayrıca çalışmada okuma öncesine ve okuma sonrasına dair etkinlikler de yer almaktadır.

Şimşek, C. (2022) tarafından yapılan çalışmada Fakir Baykurt'un “Barış Çöreği” isimli eseri A1-A2 seviyesine uyarlanmıştır. Hikâyenin özgün hâlinin seviyesini belirleme noktasında yirmi beş yabancı dil olarak Türkçe öğreticisine hikâye belirleme anketi uygulanmış ve özgün hikâyenin B1 seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Cümleler sırasıyla uyarlanırken her işlem sonrasında açıklama yapılmıştır.

Erişkin (2022) tarafından yapılan çalışmada metin uyarlamanın dinleme becerisine yönelik kısmına vurgu yapılmıştır. Çalışmada Sabahattin Ali'nin “Sırça Köşk” ve “Beyaz Bir Gemi” adlı iki hikâyesi A2 ve B2 düzeylerine göre uyarlanmıştır. Uyarlama işlemi yapılırken ele alınan cümleler art arda olacak şekilde A2 ve B2 düzeylerine göre yazılmış ve yapılan işlemlerin açıklamasına da yer verilmiştir. Çalışma sonunda uyarlanan metinle ilgili etkinliklere yer verilmiştir.

Çakmak (2023) tarafından yapılan çalışmada “Hoşgör Köftecisi” kitabında yer alan “Baharın Ettikleri”, “Denize Doğru”, “Hoşgör Köftecisi”, “İşsizlik”, “Kan” ve “Öğleden Sonra” isimli hikâyeler A1-A2-B1-B2 düzeylerine uyarlanmıştır. Çalışmada cümlelerde gerçekleştirilen uyarlama işlemlerinin açıklamasına yer verilmiştir. Her hikâye uyarlamasının ardından beş soruluk doğru yanlış testine ve sözlükçeye yer verilmiştir. Ayrıca özgün ve değiştirilmiş metinlerin sözcük sıklıkları da belirtilmiştir.

Şahin (2023) tarafından yapılan çalışmada Reşat Nuri Güntekin’in “Kirazlar”, “Akrep”, “Biçilmiş Kaftan”, “Bir İstifa”, “Diplomasız Doktor” ve “Çehreler Tabiatlar” isimli hikâyeleri A2 seviyesine uyarlanmıştır. Metin değiştirim ölçütleri çerçevesinde yapılan uyarlama işleminde Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni kazanımları dikkate alınmıştır. Bununla birlikte Yeni Hitit 1 kitabındaki söz varlığı ve dil bilgisi yapıları da esas alınmıştır. Çalışmada aynı işlemin yer aldığı cümleler bir arada ele alınmış, en sonunda metinler yeniden oluşturulmuş ve hikâyelerle ilgili sözlük bölümü hazırlanmıştır.

Asaroğlu (2023) tarafından yapılan çalışmada Avrupa Ortak Çerçeve Metni’ne göre hazırlanmış Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti’ndeki B1 dil bilgisi konuları ve okuma kazanımları esas alınmıştır. Bununla birlikte çalışmada “Masal Masal İçinde” kitabında yer alan “Masal Masal İçinde”, “Şapkacı’nın Anlattıkları”, “Müezzin’in Anlattıkları”, “Demirci’nin Anlattıkları”, “Kuyumcu’nun Anlattıkları” ve “Köradam’ın Anlattıkları” isimli masallar B1 düzeyine uyarlanmıştır. Çalışmada metin uyarlamaları yapılırken uyarlanan cümleden sonra açıklamalara yer verilmiştir. Sözlük çalışmasına da yer verilen çalışmada uyarlamanın uzman öğreticiler ve öğrenenler tarafından uygunluğunun belirlenmesi adına anket yöntemine başvurulmuştur.

Aksu (2023) tarafından yapılan çalışmada Ömer Seyfettin’in “Gizli Mabet” isimli eseri B1 düzeyine uyarlanmıştır. Çalışmada Avrupa Ortak Öneriler Metni’nde yer alan B1 düzeyi okuma kazanımları ve Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe ders kitabındaki B1 düzeyi okuma verileri esas alınmıştır. Çalışmada her cümle ayrı ayrı ele alınmış ve uyarlama yapılan cümleye dair açıklamalar yazılmıştır. Bununla birlikte özgün metnin ve uyarlanan metnin söz varlığına ilişkin veriler gösterilmiştir. Çalışmada faydalanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı A1-A2-B1 düzeylerinde yer alan sözcük bilgisine dair karşılaştırma yapılmıştır. Sık

tekrar eden isim ve fiillere yönelik liste hâlinde bilgiler verilmiştir. Metinde okuma öncesi ve okuma sonrası sorular hazırlanmış ve sözlük çalışmasına yer verilmiştir.

Sedîqî (2023) tarafından yapılan çalışmada “Gülînar ve Ayna” eserinin yabancıları Türkçe öğretimi B1 seviyesine uyarlanması yapılmıştır. Çalışmada Farsça olarak yazılan eser önce Türkçeye çevrilmiş ve ardından B1 seviyesine uyarlanmıştır. Uyarlama işlemi sırasında Maarîf Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı ve Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A1, A2 ve B1 düzeyi ders kitapları esas alınmıştır. Çalışma sonunda kelime listesine ve okuduğunu anlamaya yönelik hazırlanan sorulara yer verilmiştir.

Maldonado (2023) tarafından yapılan çalışmada Moliere’in “Hastalık Hastası” adlı eseri A2 seviyesine uyarlanmıştır. Çalışmada cümleler uyarlanırken uygulanan işlemler açıklanmıştır. Uyarlama işlemi için Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe serisi ile Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe setlerindeki içerikler esas alınmıştır. Metin uyarlama işlemi yapılırken ve sonrasında geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için sekiz alan uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Ayrıca çalışmada metinle ilgili sözlükçe kısmına da yer verilmiştir. Bir tiyatro eseri olduğu için bu uyarlanmış metin drama yapılarak canlandırılmıştır. Böylece uyarlanan metin okuma becerisinin yanında konuşma becerisi için de kullanılmak istenmiş ve öğrencilerin bu konudaki tutumlarının olumlu olduğu belirtilmiştir.

Başkapan (2023) tarafından yapılan çalışmada “Hasan Boğuldu” hikâyesi ele alınmıştır. Çalışmada Millî Eğitim Bakanlığının “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı” çerçevesi ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Seti’ndeki dil bilgisi konuları esas alınmıştır. Uyarlanan metnin okuduğunu anlamaya etkisini belirlemek için 2017-2018 eğitim-öğretim yılında bir dil merkezinde toplam 32 öğrenci üzerinden uygulama gerçekleştirilmiştir. 32 öğrenciden 14’üne uyarlanmış metin ve 18’ine de özgün metin verilmiştir. Okuduğunu anlama sorularının uygulanmasından sonra uyarlanmış metne verilen cevaplardan elde edilen puanların özgün metni okuyanların elde ettiği puanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bulut (2024) tarafından yapılan çalışmada Eflatun Cem Güney’in derlediği 23 masal ele alınmıştır. Bu masallar, Türkiye Maarîf Vakfının hazırladığı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metninde yer alan okuma kazanımları esas alınarak B1-B2 düzeyine uyarlanmıştır. Çalışmada uyarlama

cümlelerinde yapılan işlemlere dair bilgi verilmemiştir. Metinler direkt uyarlanmış hâlde yazılmış ve her uyarlanan masal metni sonrasında Türkçe sözlük kısmının ve okuduğunu anlama sorularının sabit olduğu dört etkinliğe yer verilmiştir.

Hafif (2024) tarafından yapılan çalışmada Reşat Nuri Güntekin'in "Aşk Mektupları" ve "Bir Yudum Su" hikâyeleri ele alınmıştır. Bu hikâyeler, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metninde yer alan okuma kazanımları ve Türkiye Maarif Vakfının Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda yer alan dil yapıları dikkate alınarak B1 seviyesine uyarlanmıştır. Çalışmada cümleler tek tek ele alınarak yapılan uyarlama işlemine dair bilgi verilmiştir. Ayrıca uyarlanan metinlerin sonunda okuduğunu anlamaya yönelik etkinlik çalışmalarına da yer verilmiştir.

Metin uyarlamalarına yönelik yapılan çalışmaların ele alınan metinlere göre sınıflandırılması tablo 2'de şu şekilde belirtilebilir:

Tablo 2: Alan Yazındaki Metin Uyarlama Çalışmalarının Türlerine Göre Sınıflandırılması

Metin Türü	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam
Hikâye	3	35	38
Tiyatro	-	1	1
Masal	-	3	3
Efsane	-	1	1
Deneme	-	1	1
Destan	1	1	2
Roman	1	5	6
Fıkra	-	2	2
Toplam	5	49	54

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere metin uyarlama çalışmalarının 5'i doktora, 49'u yüksek lisans çalışmasıdır. Çalışmalara bakıldığında hikâye türünde daha çok çalışma yapıldığı, sonrasında ise romanların ele alındığı söylenebilir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Dil, geçmişten günümüze hep ilgi duyulan ve önemsenen bir olgu olmuştur. Bir dili konuşmanın yanı sıra o dili öğretmenin de amaçlandığı ve bu kaygıyla eserler ortaya çıkarıldığı bilinmektedir. Tarihî süreç içerisinde toplumlar askerî, ticari, siyasi veya kültürel amaçlarla dil öğrenmeye yönelmiş ve dil öğretimi yapmak amacıyla ortaya koyulan eserlerle buluşmuştur (Biçer, 2011, s. 10). Çeşitli nedenlerle ve toplumlar arası etkileşim vesilesiyle dil öğretiminin farklı alanlara ve farklı yöntemlere yöneldiği söylenebilir.

Türkçenin de konuşulduğu coğrafya göz önüne alındığında başka toplumlar tarafından öğrenilmek istendiği ve Türkçenin başka toplumlara öğretilmesi için eserler ortaya koyulduğu bilinmektedir. Bunun temelinde Türkçenin yayılma alanının geniş, Türkçe konuşan devletlerin güçlü olması, siyasi ve ekonomik çıkarların bulunması, devletlerin ve kişilerin arasında etkileşimin bulunmasından bahsetmek mümkündür. Bununla birlikte Türk tarihinin eski ve köklü bir yapısının var olması da Türkçenin öğrenilmek istenmesinde etkindir. Çünkü varlığı oldukça eskilere dayanan Türk devletlerinin yazı dilinin gelişmesi için devletin varlığından önce kullanılan dilin gelişmiş olması gerektiğini söylemek olası bir çıkarımdır. Bu hususta Hacıeminoğlu (2015) Türkçenin “sekizinci yüzyılda dört başı mamur, mükemmel bir yazı dili” olduğunu belirtir (s. 44). Bu görüş Göktürkler dönemindeki Orhun yazıtlarına dayandırılabilir. Zira Göktürkler döneminde Türkçenin öğretilmesine dair kesin bilgilerin bulunmamasıyla birlikte, Orhun yazıtlarında Türkçenin yabancılar tarafından öğrenildiğine dair izlere rastlanıldığı ileri sürülmektedir. Buradan hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesi doğal bir süreç içerisinde mümkün görülmektedir (Biçer, 2011, s. 7).

Uygurlar dönemine bakıldığında ise Çin’den gelen Mani rahiplerinin Türkler arasında Maniheizm’i yaymaya çalıştıkları görülür. Bu inancı Türklere öğretme sırasında Mani rahiplerinin ister istemez Türkçeyi kullandıkları düşünülebilir. Bu sebeple bu dönemde de yabancılar tarafından Türkçenin öğrenildiği söylenebilir. Diğer yandan Uygurların

da dillerini başka topluluklara öğrettiği görülmektedir (Biçer, 2011, s.10). Bu konuda Caferoğlu'nun (1984) Barthold'dan aktardığı bilgiye göre “Moğollar, yazıyı Uygurlardan öğrenmişlerdir.” (s. 182). Dolayısıyla Biçer'in (2011) verdiği bilgilere göre Uygurların yabancılara Türkçeyi öğrettiğini söylemek yanlış bir çıkarım olmayacaktır.

Bahsedilen dönemlerde her ne kadar sistemli ve günümüzdeki gibi bir dil öğretiminden söz edilemese de bu alanda çalışmaların olması ilk sistemli yapının ortaya çıkacağı sürece kadar Türkçenin gücünden bahsetmek adına önem taşımaktadır. Yabancılara Türkçenin güzelliğini göstermek, diğer dillerden üstünlüğünü kanıtlamak ve dolayısıyla dil öğretimi yapmak amacıyla ilk sistemli ve bilinçli eseri Karahanlılar döneminde Kaşgarlı Mahmut (1008-1105) ortaya koymuştur. Onun Divân-u Lügati't Türk isimli eseri sadece bir sözlük olma özelliğiyle nitelendirilemeyecek kadar önem taşımaktadır. Kaşgarlı Mahmut, eserinde 7005'ten fazla Türkçe kelimeye (Büyükkız, 2014, s. 612) yer vermenin yanı sıra o zamanki Türk boylarını dolaştığı için hepsinin dil özelliklerini, folklorunu, kelimelerin farklı telaffuzlarını da eserine kaydetmiştir. Ayrıca sözcük bilgisi, ek kök bilgisi, isim-fiil, edat ayrımı, cümleler, manzum örnekler, atasözleri, deyimler gibi çok çeşitli bilgiler bulunur (Ocak, 2022, s.24). Kaşgarlı Mahmut bu içerikte bir eser hazırlarken aynı zamanda dil öğretimi açısından da oldukça başarılı bir yöntem izlemiştir. Yabancılara Türkçe öğretimi açısından bakıldığında Kaşgarlı Mahmut'un uyguladığı bu yöntemin özelliklerine dair şunları söylemek mümkündür:

1. Medreselerde yapıldığı gibi önce ve hemen her zaman sadece kural verme değil, önce çok sayıda örnekten hareket edip kurala ulaşma yolunu izlemiş ve günümüz yabancı dil öğretiminde benimsenen bir yöntem uygulamıştır.
2. Dil öğrenmede örnekleri, metinlerin önemini çok iyi fark etmiş, verdiği çok sayıda örneği günlük hayattan, atasözlerinden, manzum sanat eserlerinden derlemiştir.
3. Dil öğretirken Türk kültürünü de tanıtmaya, öğretme amacını gütmüş, bu konuya özel bir önem vermiştir.
4. Dil öğretiminde tekrarın önemini çok iyi kavradığından, önceden geçen bir kuralı gerektiğinde tekrar hatırlatmaktan çekinmemiştir.
5. İzlediği bu başarılı yöntemleri buluncaya kadar çok çaba harcayan yazar, iki yıl içinde eserini üç kez yazıp beğenmemiş, dördüncü kez yazmıştır. Eser bu

özelliği ile yazma yöntemi konusunda da bizlere yol göstermektedir (Akyüz, 2004, s. 37).

Tarihî süreç içerisinde Karahanlılardan sonra yabancılara Türkçe öğretimi açısından en zengin dönem Kıpçaklar dönemi olmuştur. Kitabü'l- İdrak li-Lisâni'l-Etrak ve Kitâb-ı Mecmû-ı Tercüman-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî eserlerinin bu dönemde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkı sağladığı görülmektedir (Boztoprak, 2020, s. 6). Yine bu dönemde Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügati't-Türkiyye eseri önem taşımaktadır. Eserin ne zaman yazıldığına dair kesin bilgi olmamasına rağmen eserle ilgili Yavuzarslan (2012) şu bilgiyi vermektedir: “T. Halasi-Kun’a göre eserin müellifi, Memlûk Devleti’nde kâtip olup Mısır ve Suriye’de görev yaptıktan sonra 1363 yılında Dımaşk’ta ölen, Ebû Hayyân’ın Doğu Kıpçak kökenli öğrencisi Selâhaddin Halîl b. Aybeg es-Safedî’dir (764-1363). Bilinen tek yazma nüshası Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ndedir.” (Yavuzarslan, 2012, s. 359-360).

Bu döneme bakıldığında bir başka eser olan El-Kavânînü'l-Küllîye li-Zabtî'l-Lügati't-Türkiyye eserinin Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılan eserlerden olduğu görülür. Bu eser Araplara Türkçe öğretmek amacıyla Araplar tarafından XV. yüzyıl başlarında Mısır’da yazılmıştır (Toparlı, Çöğenli ve Yanık’tan (1991) aktaran: Er, 2015, s. 294-304). Müellifi ve yazılma tarihi konusunda farklı görüşlerin olduğu fakat Balci’ye (2018) göre 15. yüzyıla tarihlenebilecek bir diğer eser de -Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye isimli eserdir. Balci’ye (2018) göre bu eser “sözlük ve konuşma kılavuzu özellikleri gösteren bir Kıpçak zamanı eseridir.” (s. 58). Bununla birlikte dönemde adından bahsedilebilecek başka bir eser de -Kitâbu Bulgatü'l-Müştak fi Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak eseridir. Bu eser aslen Cemaleddin Ebu Muhammed Abdullah et-Türkî tarafından kaleme alınmıştır. Al Türk (2018) eserle ilgili şu bilgileri vermektedir: “Müellif, ön sözünde eserini Tercümân el-Lugat et-Türkiyye (Türk dilinin tercümesi) olarak adlandırmıştır. Bu kitap Arapça-Türkçe bir sözlük olmakla birlikte, benzerlerinin aksine, ön sözünde Araplara Türkçeyi öğretmek maksadıyla yazıldığına dair bir bilgiye yer verilmemiştir.” (Al Türk, 2018, s. 1444-1455).

Eski Anadolu Türkçesi döneminde de eser verildiği görülmektedir. Bu dönemde yabancılardan Türkçe öğrenmesi amacıyla Cemâlü'd-dîn İbn-i Mühennâ tarafından hazırlanan Hilyetü'l-İnsân ve Heybetü'l-Lisân (İbn-i Mühennâ Lûgati) adlı eser Arapça-Türkçe-Moğolca yazılmış, içinde dil bilgisi ve günlük konuşma dili sözcüklerine yer vermesi bakımından önemli bir sözlüktür.

16. yüzyılda Çağatay Türkçesinin en büyük ismi olarak anılan Ali Şir Nevaî'nin (1441-1501) Muhakemetül'l-Lügatayn isimli eseri Türkçenin Farsçadan daha zengin ve üstün olduğunu göstermek amacıyla kaleme alınmıştır. Bu eserin içeriğiyle ilgili kısaca şunları söylemek mümkündür:

1. Karşılıkları tek sözcük olarak Farsçada bulunmayan Türkçe sözcükler ve bunların yan anlamları,
2. Kafiye bakımından Türkçenin Farsçadan üstün olduğu,
3. Türkçede bulunan bazı eklerin Farsçada karşılığının bulunmadığı,
4. Pekiştirme olayının Farsçada bulunmadığı,
5. Farsçada olmadığı hâlde Türkçede bulunan işteş ve ettirgen çatı gibi hususlar anlatılmaktadır (Adıgüzel, 2001, s. 29).

Türkçenin yabancılara öğretimi yüzyıllar içinde çeşitli eserler ortaya koyularak gerçekleştirilmiştir. Eski Türk devletlerinden Osmanlı'ya gelene kadar Türkçenin öğretilmesi amacıyla birtakım girişimler olduğu bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin üç kıtaya hâkim olması ve uzun ömürlü devlet olması sebebiyle Türkçeye olan ilgi, alaka ve ihtiyaç hep var olmuştur. Hatta o dönemde İngiliz, İspanyol, Alman, Ermeni ve İran kaynaklarında Latince-Türkçe eğitimler yapıldığına dair sözlük çalışmalarına rastlamak mümkündür (Boztoprak, 2020, s. 7).

Osmanlı Devleti döneminde de yabancılara Türkçe okuma-yazma öğretiminin yapıldığı bilinmektedir (Barın, 2010, s.124). Bununla birlikte Türkçenin öğrenilmesine/öğretilmesine yönelik kurumların açıldığını söylemek de mümkündür. Ağildere'nin (2010) verdiği bilgiye göre 1551 yılında Venedik Cumhuriyeti tarafından Türkçe bilen tercüman yetiştirmek amacıyla İstanbul'daki elçiliğinin bünyesinde Türkçe öğretimi yapan ilk "dil oğlanları okulu" açılmıştır. Bu okul örneğini sonradan Fransa, Avusturya, Polonya ve İngiltere de uygulamıştır (s. 695).

Osmanlı Devleti'nde Türkçenin yabancılara öğretimi noktasında Sülükçü'nün (2011) Çorlu ve diğerlerinden (2010) aktardığı bilgiye göre üstün yetenekli öğrencilerin yer aldığı Enderun, yabancılara Türkçe öğretmek için tek kurumdu (s. 60). Bu durumun devlet eliyle yapılan bir çalışmanın göstergesi olması bakımından önem taşıdığı söylenebilir.

Osmanlı Devleti zamanında açılan kurumların verdiği Türkçe eğitimleri dışında eser olarak da birtakım çalışmalar ortaya koyulmuştur. Fakat Hengirmen'in (1993)

belirttiğine göre Kaşgarlı Mahmut'tan sonra 1850 yılına kadar yabancılara Türkçe öğretmek için Türk yazarlardan tarafından yazılan bir eserden bahsetmek mümkün değildir (s. 6). 19. yy. a gelindiğinde ise J. P. Sinan tarafından “Alphabet turc suivi d'une méthode” isimli kitap 1850'de yayınlanır. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarındaki bu alana yönelik çalışmalar ise şu şekilde sıralanabilmektedir (Biçer, 2011; Hengirmen, 1993):

Eram Guzel-Oglou. Dialogues français-turcs, Précédés d'une vocabulaire, Constantinople, 1852.

Sinan, J.P., Abrégé de Grammaire Turque, İst., 1854.

Fuad Efendi/Cevdet Efendi, Grammatik der osmanischen Sprache, Deutsch bearbeitet von H. Kellgren, Helsinki, 1855.

Mihri, M. Kitabü't-tuhfetü'l-Abbasiyetü'l Medreset el aliyetü't-tevfikiye, Mısır, 1884.

Gürcü, S. (1892). (Ecnebilere mahsus) elifbâ-yı osmanî

Ruhi, M. Conversazione in Lingua Turca elkaliona, İstanbul. 1893.

Cumhuriyet dönemine bakıldığında ise Türk diline gereken önemin verilmiş olmasına rağmen yabancılara Türkçe öğretimi alanına yönelik esas ilginin artışı ve bu alanda çalışmaların ortaya çıkışı 1950'lerden sonra olmuştur. Bu alandaki çalışmalara çeşitli üniversiteler öncülük etmiştir. Boğaziçi Üniversitesinde Hikmet Sebüktekin ve Ankara Üniversitesinde Kenan Akyüz, cumhuriyet döneminde yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmalara öncülük eden araştırmacılarıdır (Erdem, 2009, 890).

2000'li yıllara yaklaşırken Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi noktasında önemli bir adım atılmıştır. 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) açılarak Türkçenin günümüz dünyasında sistemli olarak öğretilmesine başlanmıştır. “Böylece Türkçe öğretimi kurumsallaşmıştır.” (Mete, 2015, s. 33). Bu adımla birlikte ülkemizde TÖMER'lerin, dil öğretim kurumlarının ve yayınlarının sayısında belirgin bir artış olmuştur. Üniversiteler kendi bünyelerinde TÖMER açıp dil öğretim alanlarını gittikçe yaygınlaştırmaya başlamıştır. Bununla birlikte yabancılara Türkçe öğretimi alanında lisans eğitime dersler eklenmiştir. Bu alanda doğan ihtiyaca binaen yabancılara Türkçe öğretimi üzerine anabilim dalları açılmış, üniversitelerde hem yüksek lisans hem de doktora çalışmaları giderek artmıştır. Ülkemizdeki sistemli yabancılara Türkçe öğretimi zamanla farklı mecralara

taşınmaya başlamıştır. Gerek kurumsal adımların atılması gerekse çevrim içi ortamların çokluğu ile bu alanda farklı pencereler açılmaya devam etmiştir. Türkçe öğretiminin yapıldığı kurumlar ve yayınlar hem nicelik hem de nitelik bakımından oldukça dikkat çekmektedir. Türkiye Maarif Vakfının ve Yunus Emre Enstitüsünün başını çektiği yurt dışı Türkçe öğretimi alanlarında önemli adımlar atılmaktadır. Yunus Emre Enstitüsünün resmî internet sitesinde yer alan bilgiye göre yurtdışında 64 ülkede toplam 85 kültür merkezi bulunmaktadır (Yunus Emre Enstitüsü, 2024). Türkiye Maarif Vakfının ise resmî internet sitesinde yer alan bilgiye göre eğitim faaliyeti yürütülen ülke sayısı 52, faaliyette bulunan ülke sayısı 67 şeklindedir. Türkiye Maarif Vakfının toplamda ise 467 eğitim kurumu bulunmaktadır (Maarif Vakfı, 2024). Buradan hareketle yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde hem yurt içi merkezler, yayınlar, seçenekler çoğalmış hem de yurt dışındaki eğitim merkezlerinin sayısı artmıştır. Günümüzde geline nokta Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmek istenmesinde artış olduğu gibi bu talebi karşılayacak unsurların da varlığında artış söz konusudur.

2.1.1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Okuma Becerisi

Dil öğretimi dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisi üzerine temellenir. İlk gelişen dil becerisi dinlemedir. Ardından konuşma, okuma ve yazma gelmektedir. Alan yazında bu temel beceriler alımlama ve üretme olmak üzere iki ana başlıkta toplanır. Alımlama kısmında dinleme ve okuma becerileri yer alırken üretme kısmında da konuşma ve yazma becerileri bulunmaktadır. Dil becerilerine dair alan yazında birçok farklı tanım görmek mümkündür. Dolayısıyla okuma becerisine dair de birçok tanım yapılagelmiştir. Bu tanımlara bakmak gerekirse;

Er (2005) okumayı; dikkatin, belleğin, algılama ve kavrama süreçlerinin koordineli şekilde çalıştığı bir işlem olarak tanımlamaktadır. Ayrıca dil öğrencisinin hedef dilin kültür boyutuna, sözcük dağarcığına, tümce yapısına değin yeterli bilgiye sahip olmadığını belirterek yabancı dilde okumanın ana dile göre daha fazla olması gerektiğini belirtmiştir (s. 215).

Günay (2007) okumayı, anlamlandırma temelinde ele alarak bir araya gelen kelime ve cümlelerin birbirleriyle ilişkilendirilmesi sonucu yeni bir anlam bulmak olduğunu belirtir (s. 53).

Demirel (2010) okumayı, hem bilişsel hem de psikomotor becerilerin birlikte çalışması sonucu yazılı sembollerden anlam çıkarma tekniği olarak açıklar. Okumanın gözün, ses organlarının ve zihnin birlikte hareket etmesi sonucu ortaya çıkan anlam kurma işlemi olduğunu söyler (s. 109).

Güneş (2017) okumayı, bireyin ön bilgileriyle metindeki bilgilerin bütünleşmesinden yeni anlamlar ürettiği aktif bir süreç olarak tanımlamaktadır (s. 132).

Karatay (2014) okumayı, “Görme, algılama, dikkat, odaklanma, hatırlama, ilişki kurma, kavrama, değerlendirme, seslendirme gibi farklı bileşenlerden oluşan bilişsel ve fiziksel duyu organlarının aynı anda işlenmesine dayanan karmaşık bir süreç.” olarak tanımlamaktadır (s. 9).

Tanımlardan hareketle okumanın sadece yazılı bir materyali seslendirmeden ibaret olmadığı anlaşılmaktadır. Okuma; harfleri, kelimeleri bir araya getirerek seslendirmenin ötesinde arka planında karmaşık bir işleyişin hâkim olduğu anlam kurmayla ilgilidir. Dolayısıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesinde de okuma becerisi öncelikli olarak anlam kurmaya dayanmaktadır. Bunun yanı sıra dil öğrencilerine kazandırılmak istenen okuma becerisinin amaçlarından bir kısmı şu şekildedir:

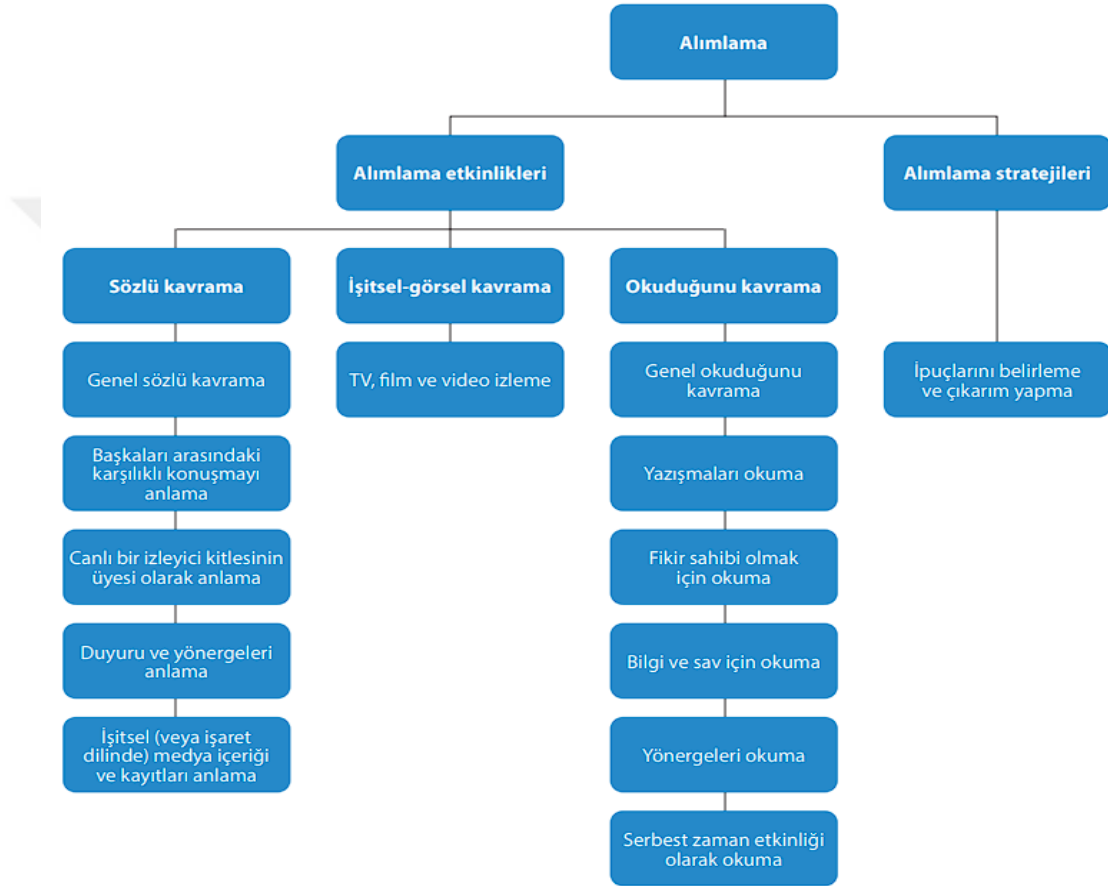
- Başlığı verilen metinlerde konunun ne olduğunu kestirme
- Okunmuş olan metne uygun bir başlık önerme
- Anlamı bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını kestirme
- Okunmuş olan metinle ilgili genel bir şekilde bilgi sahibi olma
- Metinle ilgili ayrıntılı bilgiler edinme
- Metnin ana ve yardımcı fikirlerini bulma
- Metinle alakalı bilgileri transfer etme
- Metnin özetini çıkarma (Demirel, 2010; s. 110).

Okumanın yabancı dil öğretiminde dil becerilerinin temelini oluşturduğunu söyleyen Ahmet (2021), okumanın bireylerin kişisel gelişimine katkı sağladığını, öz saygıyı arttırdığını ve dil öğrenimini hızlandığı gibi kolaylaştırdığını da ifade etmektedir.

Avrupa Konseyi tarafından 2001 yılında Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni yayınlanmıştır (Ocak, 2022, s. 15). Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni, yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde başvurulacak bir kaynaktır (Boztoprak, 2020, s. 24). Avrupa ülkelerinde hedef dillere yönelik öğretim programlarının, program

yönergelerinin, sınav ve ders kitaplarının vb. hazırlanması için temel oluşturur (TELC, 2013, s. 11). Avrupa ülkelerinin dil ve kültür alanlarındaki iş birliğini artırmak için planlanan bu çalışmada dil eğitimi için belli standartlar belirlenmiştir (Kaya, 2018, s. 32). Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı’nda okuma becerisi, alımlama başlığı altında bulunan okuduğunu kavrama alt başlığıyla yer almaktadır.

Şekil 1: Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Alımlama Etkinlikleri ve Stratejileri

Kaynak: MEB Çeviri Komisyonu, 2021, s. 51

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı’na göre okuduğunu kavrama başlığı altında “genel okuduğunu kavrama, yazışmaları okuma, fikir sahibi olmak için okuma, bilgi ve sav için okuma, yönergeleri okuma, serbest zaman etkinliği olarak okuma” şeklinde altı başlık bulunmaktadır. Bu çalışma B1 düzeyine yönelik olduğu için yalnızca alt başlıkların B1 kazanımlarına yer verilmektedir. Bu kazanımlar ise aşağıdaki tabloda bir bütün olarak görülmektedir.

Tablo 3:CEFR B1 Düzeyi Okuma Becerisi Kazanımları

Ahımlama Etkinlikleri	B1 DÜZEYİ
Genel Okuduğunu Kavrama	İlgi alanlarıyla ilgili konularda karmaşık olmayan olgusal metinleri tatmin edici ölçüde kavrayarak okuyabilir.
Yazışmaları Okuma	Daha az aşina olduğu konulardaki resmî yazışmaları başkalarına yönlendirecek kadar iyi anlayabilir.
	Kişisel mektuplardaki olay, duygu ve dilek betimlemelerini bir mektup arkadaşıyla düzenli yazışacak derecede iyi anlayabilir.
	Nispeten ayrıntılı olay ve deneyim betimlemesi yapan karmaşık olmayan kişisel mektup, e-posta veya ilanları anlayabilir.
	Mesleki ilgi alanına giren standart resmî yazışma ve çevrim içi ilanları anlayabilir.
Fikir Sahibi Olmak İçin Okuma	İstenen bilgiyi bulmak için daha uzun metinleri tarayabilir ve belirli bir görevi yerine getirmek için bir metnin farklı yerlerinden veya farklı metinlerden bilgi toplayabilir.
	Dergilerde, broşürlerde veya internetteki karmaşık olmayan olgusal metinleri tarayabilir, ne hakkında olduklarını belirleyebilir ve kullanışlı bilgi içerip içermediklerine karar verebilir
	Mektup, broşür ve kısa resmî belgeler gibi gündelik materyallerdeki ilgili bilgileri bulabilir ve anlayabilir
	Gıda maddeleri ve ilaçların üzerinde yazan hazırlama ve kullanımla ilgili önemli bilgileri anlayabilir.
	Bir makale, rapor veya eleştiri yazısının ihtiyaç duyulan konu ile ilgili olup olmadığını değerlendirebilir
	Çok fazla kısaltma olmaması koşuluyla gazete ve dergilerdeki basit ve anlaşılır şekilde hazırlanmış olan reklamlardaki önemli bilgiyi anlayabilir.
Bilgi ve Sav İçin Okuma	İlgi alanları ve çalışmalarıyla ilgili olan konularda karmaşık olmayan olgusal metinleri anlayabilir
	İnsanların fikirlerini paylaştığı, aşina olduğu veya ilgi

	alanına giren güncel konulardaki kısa metinleri (ör. çevrim içi bir tartışma forumuna yapılan önemli katkılar veya editöre yazılmış okur mektupları) anlayabilir.
	Açıkça işaret edilen tartışmacı metinlerdeki ana sonuçları belirleyebilir.
	Sunulan konunun ele alınmasındaki bir dizi tartışmayı detaylı olmasa bile fark edebilir.
	Aşına olduğu konularla ilgili karmaşık olmayan haber makalelerindeki önemli noktaları ayırt edebilir.
	Tekrar okumak için yeterli zamanı olması koşuluyla ilgi alanına giren aşına olduğu konulardaki olgusal çoğu bilgiyi anlayabilir.
	Müze sergileri ve sergilerdeki açıklayıcı panolarda yer alan betimleyici notların ana noktalarını anlayabilir.
Yönergeleri Okuma	İlgili süreç ve ürüne aşına olması koşuluyla kullanma kılavuzu gibi aralıksız metin şeklindeki yönerge ve prosedürleri anlayabilir.
	Bir teçhizat parçası için açıkça ifade edilmiş karmaşık olmayan yönergeleri anlayabilir.
	Ambalaj üzerinde verilen basit yönergeleri (ör. pişirme yönergeleri) takip edebilir.
	Çoğu kısa güvenlik yönergelerini (ör. toplu taşımada veya elektrikli bir teçhizat kullanım kılavuzundakileri) anlayabilir.
Serbest Zaman Etkinliği Olarak Okuma	Daha geniş bir izleyici için hazırlanmış gazete/dergilerin film, kitap, konser vb. anlatımlarını okuyabilir ve ana noktalarını anlayabilir.
	Karmaşık olmayan bir dil ve tarz kullanılması koşuluyla basit şiir ve şarkı sözlerini anlayabilir.
	Yüksek kullanım sıklığına sahip gündelik dil kullanan anlatılardaki, kılavuzlardaki ve dergi makalelerindeki yer, olay, açıkça ifade edilen duygu ve bakış açısı betimlemelerini anlayabilir.
	Temelde bir yolculuktaki olayları ve yazarın tecrübe ve keşiflerini anlatan bir seyahat günlüğünü anlayabilir.
	Düzenli sözlük kullanımı yardımıyla açık ve doğrusal bir akışa ve yüksek sıklık derecesi olan günlük dil kullanımına sahip hikâyelerin, basit romanların ve çizgi romanların olay örgüsünü takip edebilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi çeşitli kurumlar aracılığıyla hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılmaktadır. 2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda çalışmalar yapan bir kurumdur. Türkiye Maarif Vakfı, 2018 yılında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Müfredat Geliştirme Çalıştayı düzenleyerek bu alandaki temel ilkeleri belirlemiştir. Nisan 2020’de ilk baskı ve Kasım 2020’de ikinci baskı olmak üzere Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (CEFR) esas alınarak Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı hazırlanmıştır. Türkiye Maarif Vakfı tarafından geliştirilen Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda detaylı bir şekilde okuma kazanımlarına yer verildiği görülmektedir. Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan programda B1 düzeyine yönelik 71 okuma kazanımına yer verilmiştir. Bu kazanımlar sırası ile şu şekildedir:

- B1.O.1. Toplumsal yaşam alanlarında kullanılan kelime ve kalıp ifadeleri tanır.
- B1.O.2. Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.
- B1.O.3. Bir uzmanlık alanıyla ilgili temel terim ve kalıp ifadeleri anlar.
- B1.O.4. Bağlamdan hareketle mecazlı ve/veya kalıp ifadeleri anlamlandırır.
- B1.O.5. Resmî veya özel yazışmalardaki kelime ve kalıp ifadeleri belirler.
- B1.O.6. Sayısal ifadeleri tanır.
- B1.O.7. Talimat içeren yönlendirmeleri takip eder.
- B1.O.8. Kullanım kılavuzlarındaki yönlendirmeleri takip eder.
- B1.O.9. Kişi, yer veya varlıklarla ilgili ayırt edici özellikleri belirler.
- B1.O.10. Karmaşık betimleyici ifadeleri belirler.
- B1.O.11. Bilgisayar vb. teknolojik araçlardaki yönerge ve bildirimleri anlar.
- B1.O.12. Tutarlılık unsurlarını belirler.
- B1.O.13. Karmaşık metinlerdeki karşılaştırma unsurlarını belirler.
- B1.O.14. Aynı konuda yazılmış metinleri içerik açısından karşılaştırır.
- B1.O.15. Metin içi ve/veya metinler arası karşılaştırmalar yapar.
- B1.O.16. Mesleklerle ilgili özellikleri belirler.
- B1.O.17. Karmaşık bilgiler içeren duyuru, ilan, afiş/broşür veya reklam metinlerinden ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer.
- B1.O.18. Metinlerdeki örtük iletileri belirler.

- B1.O.19. Bir haber metnindeki yer, kişi, konu/olay ve zamanla ilgili bilgileri belirler.
- B1.O.20. Görsellerle oluşturulmuş bir metindeki iletileri belirler.
- B1.O.21. E-posta veya mektuplardaki iletileri anlar.
- B1.O.22. Metinlerdeki istek/ihtiyaç, şikâyet vb. içeren ifadeleri ve temel iletiyi belirler.
- B1.O.23. İş mektuplarındaki iletileri belirler.
- B1.O.24. Seyahat ve konaklamaya ilişkin bilgileri seçer.
- B1.O.25. Ulaşım ve ulaşım araçlarına ilişkin temel bilgileri seçer.
- B1.O.26. Bir şeyin/işin yapılışına ilişkin tarif ve yönergeleri takip eder.
- B1.O.27. Gözlem ve izlenim içeren ifadeleri belirler.
- B1.O.28. Yorum ve değeriendirme içeren ifadeleri ayırt eder.
- B1.O.29. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren metinleri (röportaj, anket vb.) anlar.
- B1.O.30. Öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
- B1.O.31. Tartışma içeren metinlerdeki temel düşünceleri belirler.
- B1.O.32. Eğitim veya iş hayatıyla ilgili metinleri anlar.
- B1.O.33. Onay/kabul/ret/ veya ekleme ifadelerini belirler.
- B1.O.34. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler.
- B1.O.35. Metinlerde olay ve bilgileri zaman ve mantık akışına göre sıralar.
- B1.O.36. Öyküleyici metinlerdeki olay örgüsü, yer, zaman ve kişileri belirler.
- B1.O.37. Öyküleyici bir metnin konusunu, ana fikrini belirler.
- B1.O.38. Gazete, dergi ve çoklu ortamlardan ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer.
- B1.O.39. Gazete, dergi ve çoklu ortamlardan ilgi alanına giren metinleri bulur.
- B1.O.40. İlgi alanlarına yönelik sosyal medya metinlerini takip eder.
- B1.O.41. Bir metinden istenilen bilgileri seçer.
- B1.O.42. Metinde geçen kültürel özelliklere ilişkin bilgileri belirler.
- B1.O.43. Plan/tasarı/hayallerini anlatan bir metni anlar.

- B1.O.44. Metnin konusunu ve temel iletisini belirler.
- B1.O.45. İlgi veya uzmanlık alanına giren metinlerdeki ana ve yardımcı
- B1.O.46. Okuduklarında biyografik bilgileri belirler.
- B1.O.47. Harita, kroki, grafik, tablo, zaman çizelgesi gibi görsellerden ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer.
- B1.O.48. Metinlerde sıkça karşılaşılan kısaltmaları anlar.
- B1.O.49. Metnin içeriğine ilişkin tahminlerde bulunur.
- B1.O.50. Mizahi unsurları belirler.
- B1.O.51. Metinleri vurgu, tonlama, durak özelliklerine uygun biçimde okur.
- B1.O.52. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
- B1.O.53. Metinlerdeki dolaylı anlatım içeren ifadeleri belirler.
- B1.O.54. Okuduklarından hareketle çıkarımlar yapar.
- B1.O.55. Tekrar bildiren ifadeleri belirler.
- B1.O.56. Metindeki genelleme/şart/ varsayım veya olasılık bildiren ifadeleri ayırt eder.
- B1.O.57. Okuduklarını anlamak için başvuru kaynaklarını kullanır.
- B1.O.58. Okuma amacını belirler.
- B1.O.59. Okuma amacına uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanır.
- B1.O.60. Temel bağdaşıklık öğelerinin anlama etkisini fark eder.
- B1.O.61. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri ve anlamlarını belirler.
- B1.O.63. Tavsiye/uyarı bildiren cümleleri ayırt eder.
- B1.O.64. Tahmin ifadeleri içeren bir metni anlar.
- B1.O.65. Teknolojiyle ilgili söz varlığını belirler.
- B1.O.66. Geçmişe ilişkin olay/durum/bilgileri anlatan metinleri anlar.
- B1.O.67. Bilinen ve güncel konulardaki metinleri anlar.
- B1.O.68. Metinde geçen kişisel bakım ve sağlıkla ilgili bilgileri seçer.
- B1.O.69. Gerekçelendirme ifadelerini belirler.
- B1.O.70. Okuduklarını özetler.
- B1.O.71. Nezaket ifadelerini belirler. (Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı, 2020, s. 62-63).

2.2. Metin

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kazandırılmak istenen temel becerilerle metin kavramı arasında önemli bir bağ vardır. Dil öğrencisi hedef dilin kullanıldığı alanlarda çeşitli içerikte ve farklı kullanımlarda metinlerle karşılaşır. Metin, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te ilk anlam olarak “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü; tekst.” şeklinde tanımlanırken Karaağaç (2013), “Kendisini oluşturan söz öbeği ve cümle dizilerinin birbirlerine bağdaşıklık ve tutarlılık ölçekleriyle bağlanarak bir anlam bütünü oluşturdukları, belli bir amaçla üretilmiş, başı ve sonu kesin çizgilerle sınırlandırılmış, yazılı ya da sözlü bir dil ürünüdür.” (s. 585) şeklinde tanımlamaktadır. Adalı (2011) ise metni şu şekilde tanımlamaktadır: “En geniş anlamıyla metin, akşam eve geç döneceğimizi bildiren nottan, gazete dergi yazılarına, yazınsal ürünlere kadar yazılı olan her şeyi kapsamaktadır.” (Adalı, 2011, s. 221).

Uçan (2008) bir yazının metin olabilmesinin koşulu olarak bildirişim işlevinin olması ve anlam üretmesi gerektiğini belirtmektedir (s. 37).

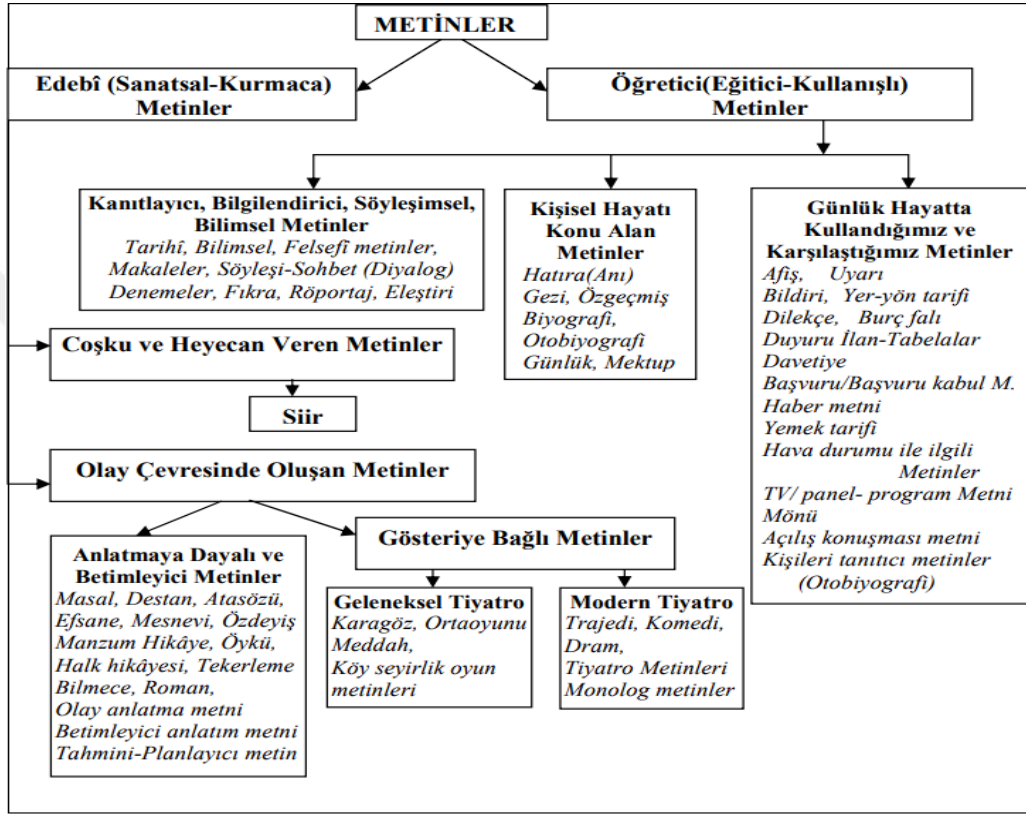
Demirci'nin (2013) Halliday ve Hasan'dan aktardığı bilgiye göre cümlelerin metin sayılabilmemesinin ayırıcı noktası olarak cümlelerin birbiriyle uyum ilişkisi içinde olup olmaması gösterilmektedir. Yine başka bir ifadeyle metin sözcüğünün günümüzde değiştiğini belirten İmer (2011) metni şöyle tanımlar: “Metinselliğin yedi ölçütünü içeren iletişimsel oluşum.” (İmer, 2011, s. 191-192).

Tanımlara bakıldığında metin kavramına yönelik tanımların farklı olduğu görülmektedir. Fakat yine de metin kavramına dair tanımların ortak noktasında “anlam” ın olduğu söylenebilir. Buradan hareketle kısaca metin, belli bir sıraya göre aktarımı yapılan ve bu aktarımla birlikte anlam bütünlüğü sağlaması gereken cümlelerin bir araya gelmesiyle oluşur.

Metinler; yazarının amacına, hitap edeceği kitlenin özelliğine, yazının içeriğine, türüne, özelliklerine göre değişiklikler göstermektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi tek bir metin türünden bahsetmek mümkün değildir. Metinlerin sınıflandırılmasına bakıldığında ise Güneş (2017), işlevleri bakımından “edebi (sanat) metinler” ve “öğretici metinler” olarak iki başlığa ayırır. Ayrıca metinlerin dil öğretimindeki kullanımlarına göre de “edebi, üretilmiş, özgün ya da otantik” olarak gruplandırmıştır (s. 251). Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2023-2024 eğitim öğretim yılı 9. sınıf Türk

dili ve edebiyatı dersi için kabul edilen ve kullanılan ders kitabında da metinler “sanatsal metinler” ve “öğretici metinler” olmak üzere iki alt başlığa ayrılmıştır (Ödev yayınları 9.sınıf edebiyat ders kitabı, s. 23). Yapılan farklı tanımlardan sonra metinlerin sınıflandırılmasına bakıldığında ise Şimşek (2011) aşağıdaki gibi bir metin sınıflandırılması yapmıştır (s. 28).

Şekil 2: Metinlerin Sınıflandırılması

Kaynak: Şimşek, 2011, s. 38

Tek bir metin tanımından ve metin türünden bahsetmenin mümkün olmadığı gibi tek bir metin sınıflandırmasından da bahsetmek mümkün olmamaktadır. Metinler, yazarın amacına yönelik farklılık gösterdiğinden alanda da farklı metin sınıflandırmaları görmek mümkündür.

Süner (2018) yabancı dil öğretiminde kullanılan metinlerin “yapay (kurma) ve özgün metinler” olarak ayrıldığını söyleyip özgün metinlerin alt başlıkları olarak da “kullanılmalık” ve “yazınsal” metinler olduğunu belirtmiştir (s. 11-12).

2.2.1. Yapay (Kurma) Metinler

Yapay (kurma) metinler, “gerçek yaşamla doğrudan özdeş olmayan, bunu yansıtmayı amaçlamayan özgöndergeli ve okuyucuya doğrudan eyleme dökülemeyecek yaşantı

örnekleri sunan” metinlerdir (Demircan, 1990, s. 100). Bu metinlerde amaç hedef dil öğrencisinin öğreneceği dile dair kelime ve dil bilgisi yapılarına dair öğretim yapmaktır. Bir amaç ve kazanım doğrultusunda hazırlanan yapay (kurma) metinlerde diyaloglar ihtiyaca göre ayarlanabilmektedir. Bu sebeple de dil öğrencisinin gerçek hayatta karşılaşacağı cümle yapılarına nazaran yapay (kurma) metinler birtakım farklılıklar barındırabilir.

2.2.2. Özgün Metinler

Özgün metinler, “herhangi bir dil öğretim kaygısı olmaksızın hedef dili ana dili olarak konuşanların doğal iletişim ortamlarında üretilmiş olan metinlerdir” (Durmuş, 2013a, s. 1291). Özgün metinlerde amaç hedef dili öğretmek değildir. Bu sebeple dil öğrencisi hedef dilin kullanıldığı doğal ortamları görme fırsatı yakalar. Dil öğrencisi gerçek hayatta karşılaşabileceği dil yapılarını da görmüş olur. Özgün metinleri kendi içerisinde ikiye ayırmak mümkündür. Özgün metinler “kullanmalık” ve “yazınsal” metinler olmak üzere iki kısma ayrılır.

2.2.2.1. Kullanmalık Metinler

Kullanmalık metinler, dil öğrencisinin günlük hayatını kolaylaştırması açısından önemlidir. Bu metinler sayesinde dil öğrencisi günlük hayatın içerisindeki yaşam durumlarına yönelik bilgilenme imkânı bulmaktadır. İpek’e (2018) göre kullanmalık metinlere örnek olarak; yemek tarifleri, yemek listeleri, kent planları, haritalar, ilanlar, ilaç prospektüsleri verilebilirken (s. 13) Süner (2018) de bunların yanı sıra gazete haberleri, etkinlik biletleri, ilanlar, restoran menüleri, anonslar şeklinde örnekler vermektedir (s. 12).

2.2.2.2. Yazınsal Metinler (Edebî Metinler)

Yazınsal metinler, “...değişik okumalara açık ve çok katmanlı anlamı olan metinlerdir.” (Bölükbaş, 2015; s. 926). Yazınsal metinler sayesinde dil öğrencisi hedef dilin inceliklerini, o toplumun sanat zevklerini, kültürünü ve edebî dünyasında yer alan gelişme ve değişimleri öğrenme imkânına sahip olur. Yazınsal metinler, kurmaca ve değişik okumalara, çok katmanlı yapıya sahip olmasından dolayı dil öğrencisinin kendi düşünce ve anlayış yapısına göre de çıkarımlar yapma imkânı sunar. Yazınsal metinlerin taşınması gereken özelliklere bakıldığında ise Polat (1993) şu ifadelerle yer vermektedir: “Öğrencinin dil düzeyinin çok üstünde olmamalı, konu

yününden öğrencinin ilgisine ve yaşam deneyimine uygun olmalı, çok yoğun bir alan bilgisi gerektirmemelidir.” (s. 187-188).

2.3. Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine Göre Metin

Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’ne göre metin, belirli bir yaşam alanına dair her türlü söylemdir. Bu söylem sözlü ya da yazılı olmak üzere geniş kapsamlıdır. Metinsiz bir bildirilişimin olmayacağı belirtilirken metinlerin de sosyal hayatta birçok işlevi üstlenmesinden ve buna bağlı olarak da metinlerin biçim ve içerik olarak farklılık göstereceğinden bahsedilmektedir. Metin türlerine değinilen Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’nde şu metin türlerine yer verilmiştir (TELC, 2013, s. 96-97):

Tablo 4: Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’ne Göre Metin Türlerinin İçerikleri

Sözlü Metinler	Yazılı Metinler
• Kamu duyuruları ve yönergeler • Topluluk önünde yapılan konuşmalar, üniversite dersleri, sunumlar, vaazlar • Geleneksel töreler (törenler gibi) • Eğlence (dram, şov, okumalar ve şarkılar) • Spor yorumları (futbol, boks ve at yarışları gibi) • Haber programları • Halka açık tartışma ve konuşmalar • Elemanlar arası ikili konuşma ve sohbetler • Telefon görüşmesi • Başvuru görüşmesi	• Kitaplar, edebiyat, teknik kitaplardan edebi dergilere kadar • Dergiler • Gazeteler • Kullanım yönergeleri (el işleri ve “kendi kendine yap” kitapları, yemek kitapları) • Ders kitapları • Çizgi romanlar • Broşürler • El ilanları • Reklam malzemeleri • Resmî tabela ve levhalar • Süpermarket, dükkân ve pazaryerlerinde bulunan levhalar • Mal paketleri ve etiketleri • Bilet, giriş bileti vb. • Form ve soru katalogları • Sözlükler (bir ve iki dilli) • Ticari ve mesleki mektuplar, faksler • Özel mektuplar • Deneme, makale ve alıştırma • Muhtıra, rapor ve belgeler • Notlar ve iletiler vb. • Bilgi bankaları (haberler, edebiyat, genel bilgiler gibi)

The European Language Certificates, 2013. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi. Avrupa Konseyi/ Modern Diller Bölümü. Almanya.

2.4. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Edebî Metinler (Yazınsal Metinler)

Edebî metinler, dilin kullanım şekillerini ve alanlarını çok geniş bir yelpazede görme fırsatı sunan metinlerdir. Ayrıca “dil öğretiminde materyaller çeşitlendikçe öğrenci daha fazla uyarana maruz kalır. Bu durum da dil öğretimi olumlu yönde etkileyecek unsurlardan biridir.” (Miçooğulları, 2021, s. 15). İşte edebî metinler de bu materyallerin yazılı kısımlarına örnek gösterilebilir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde edebî metinlerin katkılarını şu şekilde sıralamak mümkün olacaktır:

- Dil öğrencisinin farklı kelimelerle karşılaşmasına imkân verir.
- Olay akışını zihinde tutarak okuduğunu anlama noktasında dil öğrencisi ilerleme kaydedebilir.
- Farklı kişi ve mekân betimlemeleriyle karşılaşarak hedef dile dair farkındalık kazanabilir.
- Dil öğrencisinin eserlerdeki konuyu ve ana fikri bulabilmesi için uygulama yapma imkânı sunar.
- Hedef dilin estetik kullanımlarını görme fırsatı yakalar.
- Olay akışı içerisinde dil öğrencisinin merak duygusunu diri tutarak öğrenciyi güdüler ve okuma hevesini artırır.
- “Yabancı dil öğrenen kişi öğrendiği onca kuralın nasıl kullanıldığını metinler sayesinde görür ve öğrenir.” (Taşkaya, 2021, s. 299).

Bu maddelerin yanı sıra Ersan (2018) dil öğretiminde edebî metinlerin kullanımına ilişkin şunları ifade etmektedir:

- ✓ Edebî metinler gerçek hayatla örtüşen diyaloglar içermektedir. Dolayısıyla öğrencilerin öğrendiklerinin hayatlarına aktarılabilmesinde edebî metinler katkı sağlamaktadır.
- ✓ Dil öğrenmekte olan öğrenciler için edebî metinler öğrenme ortamı meydana getirmektedir. Çünkü roman, şiir ya da hikâye her durumda her yerde okunabilmekte ve kullanılabilir.
- ✓ Aynı zamanda dil bilgisi kurallarının öğrencilere öğretilmesi ve bu kuralların kullanılması konusunda da edebî metinlerin yeri yadsınamaz bir gerçektir.

- ✓ Edebî metinler öğrenilmek istenen dile dair kültürü de tanıtan metinler olması sebebiyle bu dili öğrenen kişilerin sosyal becerilerinin gelişmesi hususunda da katkı sağlamaktadır (s. 288-295).

Dil öğretimi yaparken sanatsal metinlerin kullanılmasının faydalarına dair Kutad (1996) ise şunları söylemektedir:

- Birey öğrendiği dili kullanan insanların edebiyatını ve kültürünü tanır.
- Sanatsal metinler, ait olduğu ülkenin tarihi ile ilgili bilgiler de verir.
- Başka bir dili öğrenen birey, dilini öğrendiği kültür ile kendi kültürü arasındaki farklılıkları görür ve farklılıkların zenginlik olduğunun farkına vararak hoşgörülü olmayı edinir.
- Öğrencinin olaylara bakış açısı değişir. Eleştirmeyi, yorumlamayı ve farklı düşünmeyi öğrenir. Bu sayede birey problemlere farklı açılardan bakarak daha kolay bir biçimde çözüme ulaşmayı da öğrenmiş olacaktır.
- Birey dil öğrenirken sanatsal metinler sayesinde ders içinde daha aktif olacaktır.
- Öğrenci sanatsal metin üzerinde çalıştığı esnada metinde bulunan dilsel yapıları da bütünüyle kullanma olanağı bulacaktır. Bu sayede dilin en derin noktalarına ulaşabilecektir.
- Öğrencinin öğrendiği dille ilgili okuma kalitesi değişir. Artık sanatçı-yapıt bilincine varacak ve tercihleri bilinçli hâle gelecektir.
- Edilgen okurluktan etken okurluk düzeyine ulaşacak olan öğrenci, sadece anlamak ve konuşmakla kalmayacak, kendine ait düşünceleri de ifade etmeye başlayacaktır (Aktaran: Erişek ve Yücel, 2002, s. 63-76).

2.5. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Uyarlama

Genel manada okumanın ve dil öğrencilerinin hedef dilde yaptıkları okumaların temelinde anlamlandırma önem taşımaktadır. Dolayısıyla metin uyarlamalarının temelinde de dil öğrencisinin metni doğru bir şekilde anlamlandırabilmesi amacı yer alır. “Yabancı dil öğrencilerinin hedef dilde okudukları bir metni daha iyi anlamalarını sağlamak için yapılan söz dizimsel ve sözcüksel değiştirmelere metin uyarlama denir.” (Ellis, 1993; Hill, 1997; Young, 1999; Aktaran: Bölükbaş, 2015, s. 927). Durmuş (2013b) ise metin değiştirimi/uyarlamayı “kaynak metin ile bu metin

üzerinde yapılan bir dizi dilbilimsel değişiklik sonucunda ortaya çıkan hedef metin arasındaki ilişki” (s. 392) şeklinde tanımlamıştır.

Alan yazına bakıldığında metin uyarlama noktasında bir terim birliği olduğu görülmemektedir. Yapılan çalışmalar sadeleştirme ve uyarlama olarak iki ayrı şekilde isimlendirilmiş ve bu iki terim sıklıkla kullanılmıştır. Kubbealtı Lugatı (2024) internet sitesinde uyarlama kelimesi “uyarlamak” manasında kullanılmıştır. Uyarlamak kelimesi ise “Bir şeyi herhangi bir bakımdan başka bir şeye uyar duruma getirmek, belirli şartlara uydurmak, adapte etmek.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımın kapsayıcılığına ve alan yazında yapılan çalışmalara bakıldığında çoğunlukla uyarlama teriminin kullanılmasından dolayı bu çalışmada da uyarlama terimi tercih edilmiştir.

2.5.1. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama Yolları

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin uyarlama yollarına bakıldığında birtakım değişik yaklaşımların varlığından bahsedilebilir.

Durmuş (2013b) metinlerin değiştiriminde “özetleme, sadeleştirme, kısaltma, bölme, açıklama, genişletim, birleştirme, yerine koyma, düzenleme, düşürme ve eksiltme” tekniklerinin kullanılabileceğini söylerken (s. 393), Bölükbaş da (2015) metin sadeleştirme noktasında “koruma, değiştirme, özetleme ve silme” tekniklerinin kullanılabileceğini belirtmiştir. Değiştirmenin ise sıklıkla kullanılan bir yöntem olduğu kabul edilmektedir. Specia (2010) ise sadeleştirme işlemlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Sadeleştirilmemiş yapılar,
- Alışılmadık ya da karmaşık sözcükleri ya da söz yapılarını, daha bilindik sözcüklerle yeniden oluşturmak,
- Deyim, kalıplaşmış söz ve konuşmacının anlaşılmayı güçleştiren bazı işaretleri gibi karmaşık yapıları daha sade olacak biçimde değiştirmek,
- Tümcelerin söz dizimini; özne, nesne, yüklem şeklinde kurallı hale getirmek,
- Edilgen yapıdaki tümceleri etken yapıya hale getirmek,
- Metindeki tümcelerin sırasını ya da yerini değiştirmek,
- Tümceleri bölmek,

- Tümceleeri birleştirmek,
- Tümceleeri atmak, metinden çıkarmak,
- Tümceleeri bir bölümünü, parçasını metinden atmak ya da çıkarmak (Specia, 2010'dan aktaran: Eroğlu, 2015, s. 37). Aytan ve diğerleri (2018), değiştirme yapılırken şu kuralları ön plana çıkarmıştır:
- Karmaşık bağlamaların basitleştirilmesi
- Günlük dilde sık kullanılmayan kelimelerin sık kullanılan yakın anlamlılarıyla değiştirilmesi
- Günümüz Türkçesinde artık kullanılmayan kelime ve ifadelerin çıkarılması
- Hedef dil seviyesine uygun olmayan deyimlerin değiştirilmesi veya çıkarılması
- Mecazlı ve soyut anlatımların anlaşılır ve somut ifadelerle değiştirilmesi
- Devrik cümlelerin kurallı hâle dönüştürülmesi
- Cümledeki sözcük ve ifadelerin sıralamasının değiştirilmesi
- Bağlı, sıralı veya birleşik cümlelerin basit cümlelere dönüştürülmesi
- Anlaşılması zor ifadeleri anlaşılır kılmak için yeni kelime veya yapıların eklenmesi
- Sözcük, ifade ve yapıların tekrarından kaçınarak metni küçültme.
- Anlamayı kolaylaştırmak amacıyla ayrı cümlelerin sebep-sonuç, amaç-sonuç, zıtlık, vb anlamı taşıyan bağlaçlarla birleştirilmesi.
- Cümleden bazı sözcük ya da ifadelerin atılarak sözcüksel yoğunluğun azaltılması (s. 1073-1074).

Alan yazına bakıldığında Bölükbaş (2015)'ın aktardığı bilgilere göre değiştirme işlemlerinin şu şekilde de yapılabilieceği görülmektedir:

1. Sözcüksel değiştirme:
 - a. Az kullanılan sözcük ya da ifadenin, daha sık kullanılan sözcük ya da ifadeyle değiştirilmesi.
 - b. Cümleden bazı sözcük ya da ifadelerin atılarak sözcüksel yoğunluğun azaltılması.

c. Anlamayı kolaylaştırmak amacıyla cümleye yeni sözcük ya da ifadelerin eklenmesi.

2. Sözdizimsel değiştirme:

a. Devrik cümlelerin kurallı hale dönüştürülmesi ve cümledeki sözcüklerin ya da ifadelerin yeniden sıralanması.

b. Uzun cümlelerin kısa cümlelere ve bağlı, sıralı ya da bileşik cümlelerin basit cümlelere dönüştürülmesi, yani cümlelerin bölünmesi.

c. Anlamayı kolaylaştırmak amacıyla ayrı cümlelerin sebep-sonuç, amaç-sonuç, zıtlık, vb anlamı taşıyan bağlaçlarla birleştirilmesi.

3- Sözcüksel-sözdizimsel değiştirme:

a. Sözcüklerin, ifadelerin ve yapıların kullanımı sırasında tekrarlardan kaçınıp metni küçültme.

b. Yapı ve anlam olarak karmaşık olan cümleleri yeniden düzenleyip kurma.

c. Cümlede yer alan örtük anlamları veya anlaşılması güç olan yapıları açıklamak için metne çeşitli eklemeler yapma.

4. Biçimsel değiştirme:

a. Anlamayı daha kolay hale getirebilmek için bir paragrafın birkaç parçaya bölünmesi veya bağlaçların yardımıyla iki paragrafın birleştirilmesi. (Alderson, 2000; Chang, 2008; Nation, 1993; Aktaran: Bölükbaş, 2015, s. 928)

Konyar ve Mercan'ın (2021) yaptığı çalışmada alan yazındaki ölçütlerin yeniden derlendiği belirtilerek sıralama şu şekilde verilmiştir:

1. “Koruma
2. Özetleme
3. Genişletme (Açıklama)
4. Silme
5. Sözcüksel Değiştirme
6. Sözdizimsel Değiştirme
7. Biçimsel Değiştirme” (s. 144).

Ahmet (2021) ise metin uyarlama çalışmalarını üç ana başlıkta toplamıştır.

- 1) Genişletme: “Yabancı dil hedef kitlesinin anlama düzeyini artırmak üzere metne tekrar, açıklayıcı parça vb. ekleme yapma işlemidir.” (Durmuş, 2013a: s. 1300).

2) Kolaylaştırma: “Metindeki sözcükleri değiştirmeden, şemalar, resimler, grafik ve tablolar, metin özetleri, sözlükler/açıklamalar, yönlendirme soruları ve başlıklar gibi farklı türde destekler ekleyerek bir metni okunması kolay hâle getirme.” (Sandom, 2013; Aktaran: Özmen, 2019, s. 87).

3) Sadeleştirme: “Kelimelerin, cümlelerin veya anlaşılması zor olan yapıların daha kolay ve sık kullanılan kelime ve dil bilgisi yapılarıyla değiştirilmesini kapsar.” (Kaya, 2018: 25).

Bu çalışmada Ay’ın (2020) yüksek lisans çalışmasında çevirdiği ve kullandığı Siddharthan’a (2002) ait sadeleştirme ölçeğinden hareket edilse de birebir bu ölçek kullanılmamış, esas çalışmadan hareketle birtakım kavramlara yer verilmiştir. Uzun cümlelerin bölünüp kısaltılmasına “ayırma-bölme”, anlam olarak bütünlük sağlayan ama noktalama işaretleriyle ayrılmış cümleleri birleştirerek tek bir cümle hâlinde yazılmasına “birleştirme-bağlama”, sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla belirgin anlam farklılıkları yaratmayan kelimelerin cümleden çıkarılmasına “silme”, bir kelimenin sıklık frekansının yüksek olanının tercih edilmesi ve eş veya yakın anlama gelecek sözcüklerin kullanılmasına “sözcüksel değiştirme”, dil bilgisel eklerin değiştirilerek cümle yapılarına uygun hâle getirilmesine “dil bilgisel değiştirme”, anlamı daha belirgin kılacağı düşünülen kelimelerin cümleye eklenmesine “ekleme”, yapılan birtakım silme, ekleme veya diğer işlemlerden sonra ortaya çıkan durumu yeni bir düzlemde ifade edebilmek için kelimelerin cümlede yer değiştirilerek yazılmasına “yeniden sıralama” ifadeleri yazılarak cümlelerde uyarlama işlemi gerçekleştirilmiştir.

2.6. Yazınsal Göstergebilim

Göstergebilim, “insanın, içinde yaşadığı dünyayı anlamasını sağlayacak bir model geliştirir.” (Rifat, 2009, s. 23). Bu modeli anlamak için de öncelikle göstergenin ne olduğunun bilinmesi gerekir. Gösterge, “insanların, bir topluluk yaşamı içinde birbirleriyle anlaşmak amacıyla yarattıkları ve kullandıkları doğal diller, çeşitli jestler, sağır-dilsiz alfabesi, trafik işaretleri, bazı meslek gruplarında kullanılan flamalar, reklam afişleri, moda, mimarlık düzenlemeleri, edebiyat, resim, müzik vb. çeşitli birimlerden oluşan birer dizgedir.” (Rifat, 2009, s. 12). Gösterge, diğer bir tanımla kendisi o şey olmadığı hâlde, o şeyin yerini tutan birimdir (Akerson, 2019, s. 26).

Göstergeler iletişim kurmayı sağlar. Fakat bu iletişimin doğru bir şekilde gerçekleşip anlaşılması için de birtakım önbilgilere ihtiyaç duyulur. Çünkü temelde göstergeler bir

şeyin yerini alma, yer tutma ve bir şeyi temsil etme işlemi gerçekleştirmektedir. Göstergebilim de burada bahsedilen dizgelerin işleyişini bilim temelinde bir yöntemle inceleyip aktarımını yapar.

Göstergeleri ve onların üretim sürecini inceleyen, onlara birtakım anlamlar yükleyen, göstergelerin birbiriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan/çıkacak olan anlamların peşinde olan göstergebilim, “gösterge” ve “bilim” kavramlarının birleşiminden meydana gelmiştir (Kalelioğlu, 2020, s.41).

Rifat (2022) ise göstergebilimin “gösterge” ve “bilim” sözcüklerinin birleşiminden daha farklı bir boyut içerdiğini söyleyerek “anlama” odaklanır (s. 29). “A. J. Greimas’a göre göstergebilim, hem dünyanın insan hem de insanın insan için taşıdığı anlamı araştıran dal ve bilimsel bir tasarıdır.” (Greimas’tan aktaran: Eziler Kıran ve Kıran, 2003, s. 272).

Göstergebilimin bağımsız bir bilim dalına dönüşmesi Ch. S. Peirce (1839-1914) ile olmuştur. Ch. S. Peirce, dilsel ve dil dışı göstergelerin yer aldığı bir kuram tasarlayarak “semiotic” adını vermiştir. Göstergebilim alanında önemli bir diğer isim ise F. de Saussure’dür (1857-1913). F. de Saussure, dilleri dilbilim alanında incelerken dil dışı göstergeleri de ayrı bir bilim dalıyla ele almak gerektiğini ön görür. Ve bu bilim dalını da “semiologie” şeklinde isimlendirmiştir.

Bu iki düşünürün göstergebilime bakış açılarına dair şunları söylemek mümkündür:

- Saussure göstergeyi ikili bir yapı (gösteren/gösterilen) olarak sunarken, Peirce üçlü bir yapı (gösteren/gösterilen/varlık) olarak görür.
- Saussure’de gösterge en küçük anlamlı birimdir. Peirce ise göstergeyi oldukça değişken ve geniş olarak yorumlar.
- Saussure göstergeyi bir kâğıdın altı ve üstüne benzetir. Yaklaşımı yalındır. Peirce ise bir basamaklar biçiminde ve sıralı olarak tanımlar.
- Saussure’de ne gösteren ne de gösterilen doğadaki gerçek varlığın kendisi değildir. Onu anımsatan ve gösteren birer araçtır. Peirce ise üçlü düzeneğinde gösterenin yanında varlığın kendisini de gösterir (Sarica, N ve Sarica M, 2021, s. 191-192).

Yukarıda da görüldüğü üzere bu alan iki farklı şekilde isimlendirilmiştir. Göstergebilim alanında bu iki öncü isimden sonra bu dalın nasıl isimlendirileceği uzun bir tartışma konusu olmuştur. “1969’da Uluslararası Göstergebilim Araştırmaları

Topluluğunun (IASS- İnternational Association of Semiotic Studies) kurucuları ‘semiotics’ teriminde karar kılmışlar, bundan sonra uluslararası araştırmalarda yaygın olarak bu karara uyulmuştur.” (Noeth, 1985; Aktaran: Akerson, 2019, s. 50). Terim isimlendirme tartışmaları son bulup belli bir isimde karar kılınca da göstergebilim bitmiş, tamamlanmış bir kuram olmaktan uzaktır. Çünkü göstergebilim, “sonlanmış bir bilgi birikimi değil, açılımı ve sorgulaması süren bir bilim dalıdır.” (Günay, D.V, 2018, s. 52). Göstergebilimin ilk uygulama alanlarına bakıldığında yazınsal metinlerin öne çıktığı görülür. Yazınsal metinlerin incelenmesinde göstergebilimsel çözümlere rastlamak mümkündür. Çünkü “metin tümcelerle oluşmuş bir göstergedir.” (Günay, D.V, 2018, s. 53). Sığırcı (2018) göstergebilimin amacını şu şekilde ifade etmektedir: “Göstergelerin altında yatan ya da arasında oluşan ilişkileri ortaya koyarak, hem düzenlam hem yananlam hem de sözce düzeyinde anlamın oluşma koşullarını, bağlamla ve alıcıyla olan ilişkilerini zaman ve uzam içinde araştırarak iletişimin ve anlamın nasıl oluştuğunu incelemektir.” (s.39). Günay (2018) bu konuda yazınsal göstergebilimi göstergebilimin çıkış noktası olduğunu söyler ve hatta Fransa’da yazınsal göstergebilimin başlı başına bir alan olarak ortaya çıktığını da belirtir (Günay, D.V., 2018: s.56). Bunu sağlayan kişinin de A.J. Greimas olduğunu söylemek mümkündür. Fakat Greimas’tan önce Propp’u bilmek gerekir. Çünkü Rus biçimcilerinden V. Propp, bir söylemin iç işleyişini belirlemeye dair çalışmaları hızlandırmıştır. Ona göre Rus masallarının değişen tek şeyi kişiler olurken eylemler ve kişilerin işlevleri değişmiyordu. Buradan hareketle “V. Propp’tan sonra A. J. Greimas ‘La Sémantique Structurale’ isimli eserinde ilk defa bir metnin iç işleyiş biçimlerini ve göstergeler sistemindeki anlamsal yapıların eklemlenmelerini ortaya koydu” (Uçan, 2016: s. 95). A. J. Greimas’ın “gösteren” yerine “gösterilen” kısmına dikkat çekerek bu alanı Fransa’da dünyaya tanıtip iyice yerine oturttuğu söylenebilir.

Yazınsal göstergebilimle ilgili alan yazında şu tanımlamaları görmek mümkündür:

Doğan (2021),

Yazınsal göstergebilim aslında, bir anlatıdan hareketle, anlatıdaki anlatımı ortaya çıkarmaya çalışan ve Saussure’den sonra dilbilim temel alınarak oluşturulan anlatı çözümleme biçiminden başka bir şey değildir. Edebiyat semiyotiği olarak da bilinen bu alan, metnin anlatı ve yazınsal metin içinde kurmaca bir söylem olmak üzere iki bileşenini inceleme konusu yapar. (s. 32).

-“Yazınsal göstergebilim, metni anlamaya, metni nesnelleştirmeye, söyleneni anlamaya çalışır. Bunu yaparken de metne diğer yaklaşım biçimlerinden farklı olarak çözümleme kuralları, kavramlar, yöntemler önerir. Yazınsal bir metni, bir imajı, bir ikonu analiz edilecek bir anlamlandırma alanı olarak görür.” (Uçan, 2016, s.98).

-“Yazınsal göstergebilim, dil bilgisinin sözdizimsel düzeyde yaptığı çözümlemeyi, anlatı düzeyinde yapmaya, anlatıdaki yapıyı ortaya koyarak anlamın nasıl oluştuğunu göstermeye, sonuçta da bir anlatı grameri ortaya koymaya çalışır.” (Uçan, 2016, s. 124).

Yazınsal göstergebilim ele aldığı yapıtları bir bütün olarak ve tutarlı bir şekilde anlamlandırmak için;

-Nesnesini kesinlikle belirlenmiş bir terimler bütünü ve örnekçeler kullanarak, bulgularını her zaman somut örneklerle dayandırarak, hiçbir şeyi dışarıda bırakmadan, bütüncül bir biçimde betimleyip çözümlemeye yönelir.

- yapıtı kendi kendisi için ve kendi kendisi içinde, kendi kendine yeterli bir yapı, bir anlam dizgesi olarak eşsüremlilik düzleminde ele alır.

- yapıtı anlam açısından kuşatmak için onu hem bir “kavram ulamları dizgesi” ya da “anlam evreni” hem de bir “eylemler ve deneyimler kesiti” ya da bir “anlatı” olarak çözümlemeye yönelir (Yücel, 2009, s. 94).

2.6.1. Yazınsal Göstergebilim Yoluyla Anlatı Çözümleme

Yazınsal göstergebilimde anlatıyı çözümlerken üç düzeyli bir çözümleme söz konusu olmaktadır. Bunlar: betisel düzey, anlatısal düzey ve izleksel düzeydir. Bu çözümleme birimleri ile belli bir bütünlük ve kapalılık içinde sunulan anlatı incelenir, metni oluşturan birimler arasındaki ilişkiler ortaya konur (Günay, 2007: s. 190). A. J. Greimas için metinlerin kurulum aşaması ve anlam evreninin gelişmesi izleksel düzeyden başlar ve sırasıyla anlatısal düzeyden sonra betisel düzeye doğru gider. Soyut kavramlardan somut kavram ve yapılara doğru giden bu süreç sayesinde metin anlam kazanır (Kalelioğlu, 2020, s. 77).

İzleksel düzey, anlatının “derin yapısında bulunabilecek yananlam, çağrışımsal değer, simgeleştirme gibi soyut durumların ortaya konulması aşamasıdır.” (Günay, 2007, s. 204).

Anlatısal düzey, “anlatı kişilerinin eylemlere bağlı olarak” çözümlendiği düzeydir (Uzdu Yıldız, 2011, s.13).

Betisel düzey, “anlatı kişileri temel fiziksel ve psikolojik durumları açısından; anlatının zamansal düzenlenişi, öykü ve anlatı zamanı, zamansal dizilişler açısından; uzam ise anlatının geçtiği yerler ve bu yerlerdeki değişimler açısından” betimlendiği düzeydir (Uzdu Yıldız, 2011, s. 13).

Greimas anlam üretim sürecini bir sistem doğrultusunda düzenlemiştir. Greimas’ın anlam üretim sürecini aşağıdaki tabloda görselleştirmek mümkündür (Greimas, 1982’den aktaran Kalelioğlu, 2020, s. 78).

Tablo 5: Greimas’ın Anlam Üretim Süreci

1. Anlatısal Yapılar a) İzleksel düzlem b) Anlatısal düzlem	Sözdizimsel Bileşke		Anlamsal Bileşke
	Derin Düzey	Temel Sözdizim: Göstergebilimsel Dörtgen	Temel Anlam Değer Yargıları
	Yüzeysel Düzey	Anlatısal Sözdizim: Eyleyenler Çizgesi ve işlevi	Anlatısal Anlam
2. Söylemsel Yapılar a) Betisel düzlem	Söylemsel Sözdizim: Söylemselleşme -Oyunculaşma -Süremselleşme -Uzamsallaşma		Söylemsel Anlam İzlekselleşme Betiselleşme

Greimas’ın anlam üretim sürecini geliştiren Paris Okulundan Denis Bertrand anlatı metinlerini çözümlmek ve anlamlandırmak adına bir çözümleme modeli öne sürmüştür. Bu modele göre anlatının üç yapısı vardır. Bu yapılar söylemsel yapı, anlatısal-göstergesel yapı ve derin yapı şeklinde isimlendirilmiştir. Bertrand’ın öne sürdüğü bu çözümleme modelinde üç yapı bulunmakla birlikte bu yapıların her birinde incelenmesi gerekenler belirtilmiştir. Bertrand’ın öne sürdüğü çözümleme modelini tablo şeklinde göstermek gerekirse aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkar (Bertrand, 2000’den aktaran Uzdu Yıldız, 2011, s. 13).

Tablo 6: Bertrand'ın Üçlü Yapısı ve Çözümleme Süreci

Söylemsel yapılar	Betisel Yerdeşlik (uzam, zaman, eyleyen) İzleksel Yerdeşlik
Anlatısal-göstergesel yapılar	Anlatı şeması (eyletim-sözleşme-, edinç, edim-eylem-, yaptırım) Eyleyenler sözdizim(özne, nesne, gönderen, karşı özne, anlatı izlencesi, anlatısal süreç) Kipsel yapılar(/istemek/, /zorunda olmak/, /bilmek/, /muktedir olmak/, yapmak ya da olmak; bu kipliklerin olumsuzlukları)
Derin yapılar	Temel anlam ve sözdizim (göstergebilimsel dörtgen: anlamlamanın temel yapısı)

Çözümleme esnasında söylemsel yapılar içinde yer alan betisel yerdeşlik anlatıda kimlerin yer aldığını, anlatının nerede ve ne zaman geçtiğini gösterir. Burada belirlenen her kişi, zaman ve uzam anlatıda önemli bir yere sahiptir. Anlatıdaki olaylar bu üç bileşen üzerinden ilerler.

İzleksel yerdeşlik ise betisel yerdeşlikte belirlenen kişilerin fiziksel özelliklerinin, anlatı içindeki rollerinin, diğer bir deyişle karakter analizlerinin yer aldığı düzeydir. Burada anlatıda yer alan kişilerin anlatı içindeki konumuna dair detaylı bir şekilde yer verilir. Böylece anlatı, belli bir mekânda, belli bir zaman içerisinde ve belli kişiler aracılığıyla ki bu kişilerin üstlendiği rollerin açıklanmasıyla somutlaşır. Anlatısal-göstergesel yapıların ele alındığı düzeyde dört evreden oluşan anlatım şeması, eyleyenler şeması ve kipsel yapılar çözülür.

Anlatı şeması; eyletim, edinç, eylem ve yaptırım evrelerinden oluşur. Greimas tarafından oluşturulan bu evreler dörtlü şema olarak da geçmektedir. Genel hatlarıyla bakıldığında nasıl ki bir anlatı başlangıç, gelişme ve sonuç bölümlerini barındırıyorsa eyletim evresi de başlangıç durumuna eşdeğer bir evredir. Gönderen ile özne arasındaki bağı burada görmek mümkündür. Burada bir gönderen vardır ve bu gönderenin özneye herhangi bir işi “yaptırması” söz konusudur. Bu sebeple “eyletim aşaması, bir yaptırtma eylemidir.” (Eziler Kıran ve Kıran, 2003, s. 249). Bu durumda gönderen aktif eyleyen, özne pasif eyleyen durumundadır (Kalelioğlu, 2020, s. 126).

Gönderen ve özne arasında göstergebilimin isimlendirmesiyle bir sözleşme gerçekleşmektedir. Anlatı izlencesi bu evre ile başlar.

Edinç aşaması, gelişme kısmının başlangıcı olarak değerlendirilebilir. “Anlatının ilerleme aşamasına denk gelmektedir.” (Kalelioğlu, 2020, s.127). Öznenin, gönderenin istediği eylemi başarabilmesi için birtakım kipliklerle donanması gerekir. Bu sebeple edinç aşamasında özne kendini, yapabileceklerini ve yeterliliklerini sorgular. “Aynı zamanda peşine düşülen nesnenin elde edilmesi için gerekli olan vasıfların veya malzemelerin tamamlanması da denebilir.” (Erişkin, 2022, s.10).

Edim aşaması öznenin eyleme geçtiği aşamadır. Özne, nesneye ulaşmaya ve onu elde etmeye hazır hâldedir. Bu aşamada bir dönüşümden bahsetmek mümkündür. Özne dönüştürücü eylemlere girişebilir.

Yaptırım aşaması, öznenin elde ettiği başarıya veya uğradığı başarısızlığa göre ödüllendirildiği/cezalandırıldığı aşamadır. Anlatının bitiş aşamasına denk gelir.

Anlatı boyunca öznenin nesneye karşı konumunda çeşitli dönüşümler olacaktır. Bu dönüşümleri aşağıdaki gibi göstermek mümkündür.

Ö: Özne

N: Nesne

V: Ayrışım

Λ: Bağlaşım

Ö V N $\longrightarrow$ Ö Λ N (Başarı, ödül)

Ö V N $\longrightarrow$ Ö V N (Başarısızlık, ceza)

Özne, ihtiyaç duyduğu nesnesine ulaşması durumunda başarı elde etmiş olurken nesneye kavuşamaması durumunda ise başarısızlık elde eder ve cezalandırılmış olur.

2.6.1.1. Kiplik Kavramı

Kiplik, “bir sözcenin yüklemine değişikliğe uğratan şeydir.” (Greimas ve Courtés’ten aktaran Uçan, 2016, s. 156). Kipsel yapılar anlatı izlencesinin her aşamasında farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. “Bu yapılar her bir aşamada bulunan eyleyenlerin, özellikle de öznenin, hem bilişsel hem de duygusal açıdan eylemi gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği hakkında durum bilgisi verir.” (Kalelioğlu, 2020, s. 130).

Anlatı izlencesinin aşamalarının, eyleyenlerinin ve kipsel yapılarının bir bütün olarak gösterilmesi aşağıdaki gibi olacaktır (Kalelioğlu, 2018, s. 144).

Tablo 7: Kipsel Yapılar

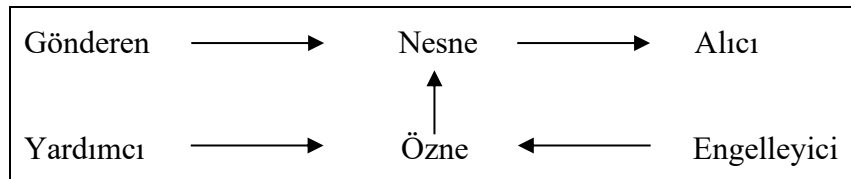
Aşamalar	Eyleyenler	Kipsel yapılar
Eyletim	Gönderen-özne	/İkna etmek/, /Yönlendirmek/, /Donatmak/, /Yetiştirmek/
Edinç	Özne-özne	/İstemek/, /Bilmek/, /Muktedir olmak/, /Zorunda olmak/
Edim	Özne-nesne	/Yapmak/
Yaptırım	Özne-gönderen	/İkna etmek/, /İkna olmak/, /İnanmak/

Anlatı izlencesini kısaca anlatmak gerekirse “Bir özne, nesnesinden ayırdır. Gönderici ile bir ilişkiye girer ve aralarında bir sözleşme yapılır (EYLETİM); sonra özne, yapma edincini kazanır (EDİNÇ); yapmak istediğini gerçekleştirmeye çalışır (EDİM); sonuçta, bir başarı varsa ödüllendirilir, tersi durumunda cezalandırılır.” (Uçan, 2016: s. 117).

2.6.1.2. Eyleyenler Şeması

Eyleyen terimini ilk olarak Fransız dilbilimci L.Tesnière kullanmıştır. Eziler Kıran ve Kıran’ın (2003) verdiği bilgiye göre bu terim bir sözcüde “eylemin belirttiği oluşa etken ya da edilgen biçimde katılan varlık ya da nesne” olarak tanımlanmıştır (s. 215). Greimas’ın eyleyenler şemasını Propp’tan esinlenerek geliştirdiği görülür. Çünkü Propp’a göre anlatıda kişiler değişmesine rağmen kişilerin işlevleri değişmez. Ve bu görüşten hareketle Propp 31 işlev belirler. Bu 31 işlevi Greimas altı eyleyene indirir. Bu altı eyleyen ise şunlardan oluşmaktadır: “Gönderici, Alıcı, Nesne, Yardımcı, Engelleyici, Özne”. Greimas’ın eyleyenler şemasını aşağıdaki gibi göstermek mümkündür.

Şekil 3: Greimas’ın Eyleyenler Şeması

Greimas’a göre önemli olan kişiden ziyade eylemdir. Eylemin varlığını esas alır. Bu sebeple eyleyen kavramı kişi kavramından daha geniş kapsamlıdır. Bazen insan, bazen hayvan olabileceği gibi soyut varlıklar da eyleyen olabilir. Bununla birlikte sayı bakımından da farklılık göstererek bazen tekil bazen çoğul özelliğe sahip olabilir. Eyleyenler şeması anlatıdaki ilişkilerin birbiriyle nasıl bağlantı içinde olduğunu görmeye yarar. Propp’un eyleyenler çalışması sadece halk masalları ile sınırlı iken Greimas’ın eyleyenler şeması hemen hemen her alana uygulanabilir özelliktedir (Kalelioğlu, 2020, s. 116).

Eyleyenler şemasındaki terimleri açıklamak gerekirse kısaca şu şekilde açıklanabilir:

-Gönderici, gücü elinde bulunduran eyleyendir. Gönderici, öznenin nesneye ulaşması için onu harekete geçirir. Kısacası, “Gönderici, özneyi bir şey yapması için görevlendirir.” (Eziler Kıran ve Kıran, 2003, s. 224). Bu, bir kişi olabileceği gibi bir duygu durumu da olabilmektedir.

-Alıcı: Öznenin nesneye ulaşması durumunda ödüllendiren, ulaşamaması durumunda ise cezalandıran eyleyendir.

-Nesne: Anlatıdaki aranılan eyleyendir. Yani öznenin ulaşmaya çalıştığı, elde etmeyi arzuladığı somut veya soyut şeydir. Dolayısıyla nesne bir kişi olabileceği gibi soyut bir özellik de taşıyabilir.

-Yardımcı: Özneye görevini yerine getirmesi için yardım eden eyleyendir. Özne-nesne arasındaki bağlantıyı kolaylaştırır.

-Engelleyici: Öznenin arayışına karşı çıkan, onun amacına ulaşmasını zorlaştıran, engelleyen eyleyendir.

-Özne: Nesneyi arzulayan, nesneye ulaşmaya çalışan, gönderenin harekete geçirdiği eyleyendir. Bazen alıcı ve özne aynı kişi olabilmektedir.

Bir anlatıda bu eyleyenlerin hepsinin olması zorunlu değildir. Fakat en az iki tanesinin bulunması gerekir. Greimas için esas olan anlatıdaki kişilerin kim oldukları değil bu kişilerin ne yaptıkları önem taşımaktadır. Bu sebeple de Greimas bu altı eyleyeni kendi aralarında ikiyeşerli olmak üzere üç anlam ekseninde toplamıştır.

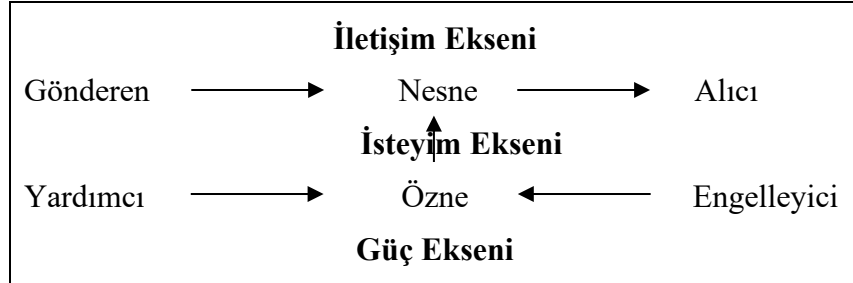
-İletişim Ekseni: Gönderici/Alıcı

-İsteyim Ekseni: Özne/Nesne

-Güç Eksenini: Yardımcı/Engelleyici

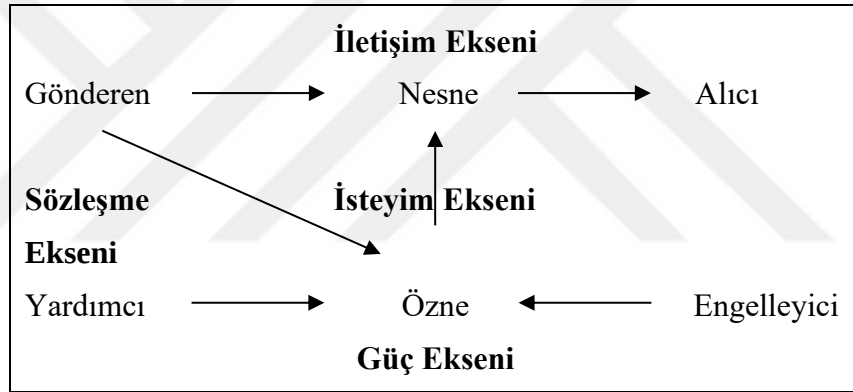
Greimas'ın üç anlam ekseninde topladığı eyleyenleri aşağıdaki şekilde şemalandırmak mümkündür:

Şekil 4: Eyleyenler Şeması İşlev Eksenini

Alan yazına bakıldığında gönderen ile özne arasında bir “sözleşme eksenini” olduğunu söylemek de mümkündür. Bu durumda ortaya çıkacak şema şu şekildedir:

Şekil 5: Eyleyenler Şeması Sözleşme Eksenini

“Eyleyenlerin çözümlemesi okuyucuya olayların ve eylemlerin akışını verecektir. Her anlatı iki veya daha fazla eyleyenler arasındaki bir denge üzerine oturur ve bu eyleyenlere göre olaylar gelişir.” (Uçan, 2016, s.118). Olayların ve eylemlerin akışının bir düzen gözeterek verilmesi için de anlatının belirli bir kurala göre kesitlere ayrılması gerekir. Kesitlere ayrılmış anlatı izlencelerinin içeriğini çözümlemek için de eyleyenler şeması kullanılır. Kesitleme, çözümlenecek anlatıyı veya metni anlam kavşaklarına ayırır. Kesitleme işlemi “metnin organizasyonunu gün yüzüne çıkartır; kesitler olayların sunumunu, anlatıyı, anlatma biçimini düzenler.” (N.Everaert-Desmedt 1988’den aktaran: Uçan H, 2016, s. 207). “Kesitleme, metni bir çeşit karelere ayırma işlemidir.” (Barthes, 1993, s.132). Başarılı bir kesitleme metnin anlaşılmasını kolaylaştırır. Hatta Uçan’a (2016) göre doğru ve özgün yapılan kesitleme ele alınan metnin/anlatının özünü yansıtan özetleme imkânı da sağlamaktadır (s. 207).

Barthes'e göre kesitleme işlemi keyfi olarak yapılabilir. Bu keyfiliğin yanında alan yazına bakıldığında ise sistemli olmak adına kesitleme işlemi için farklı yöntemler sunulmuştur. Rifat'a (2022) göre kesitleme ölçütleri birtakım ayrımalara göre isimlendirilebilmektedir:

- 1) Basımsal ayrılığa göre
- 2) Zamansal ayrılığa göre
- 3) Uzamsal ayrılığa göre
- 4) Kişi ayrılığına göre
- 5) Mantıksal ayrılığa göre kesitleme (s. 104).

Uçan (2016)'a göre kesitleme ölçütleri ise aşağıdaki gibidir.

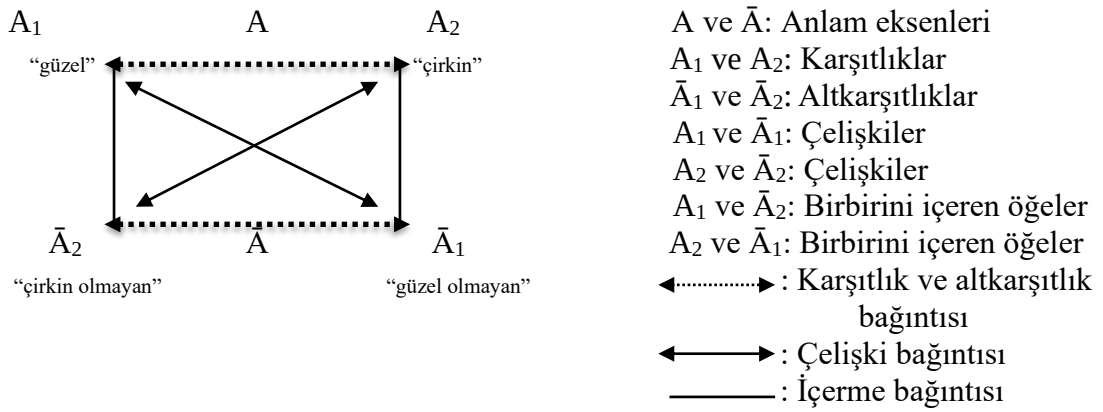
- 1) "Metnin grafik düzenine göre
- 2) Zaman belirtkelerine göre
- 3) Metne yeni giren eyleyenlere göre
- 4) Durum ve edim sözcelerine bağlı olarak yaşanan dönüşümlere göre" (s. 207).

Kalelioğlu (2020) ise bir anlatıyı kesitlere ayırırken "kişi, uzam ya da zamanı ilgilendiren değişimler, anlatı kişilerinin ya da mekânların metindeki varlık ya da yokluklarını belirten durum ya da dönüşümler kesitleme işleminde kullanılabilir." demiştir (s. 134).

2.6.1.3. Göstergebilimsel Dörtgen

Göstergebilimsel dörtgen Greimas tarafından ortaya koyulan bir şemadır. Bu şema anlatılardaki derin yapının görselleştirilmesini ve soyut birimler arasındaki ilişkinin mantıksal açıklamasını mümkün kılar. A. J. Greimas bunu şöyle açıklamaktadır: "Göstergebilimsel Dörtgen'den herhangi bir anlambilim ulamının mantıksal eklemlenişinin görsel sunumu anlaşılır." (Greimas, Courtés'den aktaran Uçan, 2016, s. 137). Saussure ekolünün izlendiği bir anlayışta zıtlıkların bir araya gelmesinden bahsedilir. Göstergebilimsel dörtgende de anlatının derin yapısında meydana gelen zıtlıklar yer alır. Dolayısıyla genel geçer sabit bir göstergebilimsel dörtgenden bahsetmek doğru olmaz. Her anlatının kendine özgü şemasının çıkarılması gerekmektedir. Rifat (2009) göstergebilimsel dörtgenin çizimini verdiği bir örnek üzerinden aşağıdaki gibi göstermiştir.

Şekil 6: Göstergebilimsel Dörtgen

Göstergebilimsel dörtgenlerin taşınması gereken özellikleri sıralamak gerekirse şunları söylemek mümkündür:

- 1) Dörtgenler kapalı metinler için geçerlidir, herhangi bir dörtgen herhangi bir metne uygulanamaz.
- 2) Dörtgeni oluşturan terimler aynı sözcük grubundan olmak zorundadır: isim, sıfat, fiil, adıl...
- 3) Terimler anlam eksenini oluşturabilmesi için aynı anlam alanından olmalıdır.
- 4) Dörtgenin dinamik işlemsel özelliği, metin içindeki dönüşümü, ilerlemeyi gösterir.
- 5) Birbirini tamamlayan karşıt terimler ilişkisinin niteliğini gösterir.
- 6) Metindeki başlangıç durumuyla bitiş durumu arasında bir dönüşüm meydana gelir.
- 7) Göstergebilimsel dörtgen oluşturulurken belli bir bakış açısı benimsenmelidir. (Eziler Kıran ve Kıran, 2003, s. 278-279).

2.7. Memduh Şevket Esendal'ın Hayatı ve Eserleri

Memduh Şevket Esendal, 1884 yılında İstanbul'da doğmuştur. Eğitim hayatını kısmen Edirne Sultaniyesinde kısmen de İstanbul Mülkiyesinde gerçekleştirmiştir. Parçalı bir eğitim hayatının olmasının sebebi ise devam eden savaşlar yüzündendir. Eğitim hayatının parçalı şekilde devam etmesinin yanı sıra kendi kendine Fransızca, Rusça ve Farsça öğrenmiştir.

Bakü, Tahran ve Kabil gibi şehirlerde elçilik görevinde bulunmuştur. Ayrıca Elazığ ve Bilecik Milletvekili olarak görev yapmakla birlikte Galatasaray ve Kabataş liselerinde öğretmenlik de yapmıştır.

Esendal'ın ilk hikâyesi 1908 yılında Tanin gazetesinde çıkan Veysel Çavuş isimli hikâyedir. Bazı kaynaklara göre de Esendal'ın ilk hikâyelerini 1916 yılında kaleme aldığı söylenir. Memduh Şevket Esendal, Çehov tarzı hikâyeciliğin Türk edebiyatındaki önde gelen temsilcilerindendir. Hikâyelerinde “küçük insan, evlilik ve aile, kadın-erkek, yöneten-yönetilen ilişkisi ve yozlaşma temaları ele alır. Memurlar, bürokratlar, alafranga züppeler, esnaf, ev kadınları, dedikoducular, yarı aydınlar gibi orta sınıfın tüm tiplerine yer verilir.” (İslam, 2013; s. 353).

“Esendal'ın dili sade, cümleleri kısadır. Gözlem gücü kuvvetli olan yazar, günlük hayattan seçtiği karakterleri ile Türk toplumunu ve dönemini çok iyi yansıtmaktadır. Bazı hikâyelerinde konu denilebilecek bir şey bile yoktur. Fakat okurken hikâyenin sonu tahmin edilemediğinden, merak daima uyanıktır.” (Yaşar, 2019; s. 25).

Esendal'ın hayatta iken kitap hâlinde basılan tek eseri ise “Ayaşlı ile Kiracıları” romanıdır. Bu eser başta “Bir Evin Dokuz Odası” ismiyle hikâye olarak düşünülse de hacminin artmasıyla birlikte roman olarak basılır. Bu eser hakkında Çetişli (1991) şunları söylemektedir:

Türk toplumunun yaklaşık bir asırdır içinde yaşayageldiği kıymet hükümlerindeki çözülme, bozulma ve yozlaşma vetiresinin 1930'lu yıllarda ferdi, aileyi dolayısıyla toplumu hangi noktalara sürüklemiş olduğunu dikkatlere sunma gayretlerinin romanıdır. Geçiş dönemi toplumundan alınmış bir kesit üzerinde yoğunlaşan eser, Cumhuriyet Türkiye'sindeki yeniden yapılanma sancılarını sezdirmenin yanında, sağlıklı bir dirilişin vücut bulmakta olduğu müjdesini de bünyesinde taşır. (s. 109).

Esendal, iyimser bir mizaca sahiptir. Bu hâl onun üslubuna da yansır. Acınası durumları, çöküş hâllerini bile açık bir şekilde yazıp sert tenkitlere yönelmez. Onun yerine sabırla iyiliği ve doğruluğu isteyen ümitvar bir ifadeyi tercih eder. Nitekim “Ayaşlı ile Kiracıları” romanında ne kadar ahlaki çöküş gözler önüne serilse de roman sonunda kahraman, o pis yerden çıkar ve anlatı temiz bir evliliğe giden yolla biter.

Bu eser, 1942 yılında CHP roman armağanı yarışmasında beşincilik ödülü almıştır. Esendal, 16 Mayıs 1952 tarihinde hayata gözlerini kapamıştır. Türk Edebiyatı'na

birçok eser veren Esendal, hikâyeleriyle bilinse de başka türde eserler de yazmıştır. Esendal'ın eserlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Çetişli, 2020; s. 423-424):

Hikâye:

Hikâyeler Birinci Kitap (1946), Hikâyeler İkinci Kitap (1946), Otlakçı (1958), Mendil Altında (1958), Temiz Sevgiler (1965), Ev Ona Yakıştı (1971), Sahan Külbastısı (1983), Veysel Çavuş (1984), Bir Kucak Çiçek (1984), İhtiyar Çilingir (1984), Hava Parası (1984), Bizim Nesibe (1985), Kelepir (1986), Gödeli Mehmet (1988), Güllüce Bağları Yolunda (1992), Gönül Kaçanı Kovalar (1993), Mutlu Bir Son (2005).

Roman:

Ayaşlı ve Kiracıları (1934'te Vakit gazetesinde tefrika Ayaşlı ile Kiracıları), Vassaf Bey (1983), Miras (1988).

Esendal'ın ayrıca Kızıma Mektuplar (2001) ve Oğullarıma Mektuplar ile (2003) Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar (1999) adlı kitapları vardır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada Memduh Şevket Esendal'ın “Ayaşlı ile Kiracıları” eseri ele alınmıştır. Çalışmada öncelikle “Ayaşlı ile Kiracıları” romanının eksiksiz özetini çıkarmak ve yazınsal göstergebilim yoluyla eksiksiz bir özetin nasıl çıkarılabileceğinin örneğini sunmak için eserin yazınsal göstergebilim yoluyla çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme çalışmasından sonra eserin özet metni çıkarılmıştır. Ardından eksiksiz özeti çıkarılan eserin yabancılara Türkçe öğretimi B1 seviyesine göre uyarlanmasına geçilmiştir. Uyarlamada Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'ndeki okuma kazanımları, Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda yer alan B1 seviyesindeki dil bilgisi yapıları, sözcük kullanımında Aydın'ın (2015) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders ve Okuma Kitaplarındaki Kelime Sıklığı ve Seviyelere Göre Sözcük Hazinesi Çalışması” isimli çalışması ve Göz'ün (2019) hazırladığı “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü” isimli eseri dikkate alınmıştır.

Uyarlama işlemi yapılırken de izlenen yolun sistemli olması amacıyla Ay'ın (2020) çalışmasında kullandığı Siddharthan'a ait (2002) “An Architecture for a Text Simplification System” adlı çalışmasında vermiş olduğu ölçütlerden hareketle uyarlama yoluna gidilmiş fakat kullanımda birtakım değişiklikler de yapılmıştır. Uyarlanan her cümleinin ardından uygulanan işlemlere dair açıklamalara yer verilmiştir.

Yapılan bu çalışmaların hem yazınsal göstergebilim yoluyla eser özetlemesi hem de özetlenen metnin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında B1 seviyesine yönelik materyal katkısı sunması noktasında alandaki bir eksikliği gidereceği düşünülmektedir.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel desende yapılandırılmış bir tasarım ve geliştirme araştırmasıdır. Tasarım ve geliştirme araştırması “Yeni ürün, araç, model ve süreçlerin geliştirildiği ve geliştirilen ürünün denenerek uygulanabilirliğinin, etkililik ve verimliliğinin ortaya

koyulduğu araştırmalardır.” (Richey ve Klein, 2008, 2014; Aktaran: Büyüköztürk vd., 2021, s. 235). Kısaca TGA olarak geçen bu araştırma türünde nicel, nitel ve karma veri toplama yöntemleri kullanılabilir.

Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında bir öğretim materyali olan okuma metni tasarlanıp geliştirilmiştir.

3.2. İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesi Memduh Şevket Esendal’ın “Ayaşlı ile Kiracıları” isimli romanıdır. İnceleme nesnesini oluşturan bu romanın eksiksiz özeti çıkarılarak yabancılara Türkçe öğretimi B1 seviyesine uyarlaması yapılmıştır. Eser geniş bir karakter kadrosuna sahiptir. Bu sebeple önce eserde kişilerin tanıtımının yapıldığını görmek mümkündür. Ayaşlı isimli karakter bir dairenin odalarını ayrı ayrı kiraya verir. Olay örgüsü genel itibarıyla bu odada yaşayanlarla/yaşananlarla ilgilidir. Bu dokuz odada yaşayan insanların dünya görüşleri, birbirleriyle ilişkileri ve sınırlı da olsa şehirleşmeyle/modernleşmeyle ilişkileri anlatının temel yapısını oluşturmaktadır (Cantek Şenol ve Cantek, 2011, s. 199). Yazar, dönemin sosyal, kültürel, ahlakî ve ekonomik hayatına yakından bakarak bir dönem tasviri yapmaktadır (Çek, 2021, s. 122). Ayaşlı ile Kiracıları eserinin seçilmesinde;

-Dilinin yalın ve açık olması

-Yazarın eserdeki içtenliği (Gözcü, 2004)

-Kısa cümlelerin sıklıkla tercih edilmesi

-Gerçekçi bir kurguya sahip olması

-Bir dönemin sosyokültürel eleştirisini barındırması

-Daha önce eserle ilgili yabancılara Türkçe öğretimi alanında böyle bir çalışmanın yapılmamış olması

-Eserin kurgusu, karakter çokluğu gibi özelliklerin yazınsal göstergebilimin uygulanmasına imkân tanınması ve uygulanabilirliğinin gösterilmesinde iyi bir örnek olacağının düşünülmesi gibi özellikler etkili olmuştur.

3.3. Araştırmanın Güvenirliği

Metin baştan sonra birkaç defa okunmuştur. Alan yazında ulaşılan 54 uyarlama çalışması titizlikle incelenmiştir. Verilen bilgilerin doğruluğundan emin olmak için kaynakların kendisine ulaşılmıştır. Eserin belirlenmesinden uyarlama ölçütlerine kadar atılacak adımlarda uzman görüşünden faydalanılmıştır. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'ndaki B1 seviyesi dil bilgisi yapıları esas alınarak eser, araştırmacı tarafından uyarlanmıştır. Uyarlanan metin, öncelikle özel üniversiteler bünyesindeki TÖMER'lerde öğretim görevlisi olarak yabancılara Türkçe öğretimi alanında çalışan iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Ardından Somali'de üç ay ve sekiz yıl boyunca Afrika'daki Maarif Vakfına bağlı okullar olmak üzere hâlihazırda Etiyopya'da görev yapan Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Alan uzmanlarının uyarlanan metne dair eleştirileri ve katılmadıkları kısımlar konusunda geri dönüşler yapması istenmiştir. İkisi yurt içindeki özel üniversitelerin bünyesinde yer alan TÖMER'lerde, ikisi de yurt dışında Maarif Vakfına bağlı okullarda görev yapan dil öğreticileri olmak üzere alan uzmanlarının yaptığı geri dönüşler neticesinde araştırmacı tarafından uyarlanmış cümleler tekrar düzenlenmiştir.

4. UYGULAMA

Çalışmanın bu aşamasında önce “Ayaşlı ile Kiracıları” eserinin yazınsal göstergebilim çözümlemesine yer verilmiş, ardından özetleme işlemi yapılmıştır. Daha sonra özet olarak çıkarılan metnin cümleleri ayrı ayrı açıklamalar yapılarak B1 seviyesine uyarlanmıştır.

4.1. Ayaşlı ile Kiracı Romanı Yazınsal Göstergebilim Çözümlemesi

4.1.1. Söylemsel Yapılar

Anlatının kişi, uzam ve zaman kavramlarının ele alındığı kısımdır. Ayaşlı ile Kiracıları anlatısındaki kişiler, uzam ve zaman bilgileri şu şekildedir:

Kişiler: Halide, Faika Hanım, Cemile, Feyyaz Bey, Fuat, Fuat’ın annesi, Şefik Bey, Hasan Bey, Anlatıcı, Numan, Ayaşlı, Fahri Rıza, Abdülkerim Bey, İffet Hanım, Turhan Mukimüddin, İskender Bey, Turan Hanım, Hâki Bey, Hukuk Reisi, Hüseyin Bey, Cevat, Orhan, Raife Hanım, Raife Hanım’ın kızı, Hicret, Banka Müdürü, Banka Müdürünün Karısı, Melek Hanım, Ziyet, Kasım Arif, Süsen Hanım, Berin, Cavide, Selime Hanım.

Uzam: Apartman, odalar, mutfak, banka

Zaman: Kış, yılbaşı, cuma günü, gece

Anlatıdaki kişilerin fiziksel özelliklerini, karakterlerin anlatıdaki yerini ve rolünü izleksel yerdeşlik incelemesinde görmek mümkündür.

Tablo 8: İzleksel Yerdeşlik

Kişiler	Betisel Özellikler	İzleksel Roller
Halide	Soluk benizli, arık, hasta, bitkin, esmer.	Hizmetçi. Apartmanda olanların hepsinden haberdar.
Faika Hanım	Çocuksu, gösterişli.	Ayaşlının üvey kızı. Giyim kuşamıyla olduğundan farklı

		görünmekte ve bu gösteriş çabası içinde olan biri.
Cemile	Güzelce, körpece bir kız.	Anlatıcıyla aynı bankada çalışıyor. Feyyaz Bey’le imam nikahlı bir hayat yaşıyor.
Feyyaz Bey	İhtiyar, kel biri.	Anlatıcının bankasında çalışan, Cemile’yi bankaya hizmetçi olarak alan ve onunla imam nikahlı hayat süren bir ihtiyar.
Fuat’ın Annesi	Kısaca boylu, kısıkça sesli, başı yazma yemeni, sırtı örme hırkalı ihtiyarca bir kadın.	Oğlunun meslek sahibi olmasında çok çabalamış, değişen sosyokültürel ortamda kadınların mevcut hâlini eleştiren ve geleneklerine bağlı bir ailede yetişip bu özelliğini dile getiren ihtiyarca bir kadın.
Fuat	Kısa boylu, ufak tefek, on yedi-on sekiz yaşlarında, açık göz.	Faika Hanım’ın eşi. Okumayıp şoförlük sevdasında olan ve eşiyle kavga eden biri.
Şefik Bey	Orta boylu, yanakları sarkmış, ucu kırmızı ufak burunlu, gözlerinin altı şişkin. Başının tepesi saçsız, yandan uzayan saçlarını başın açık yerlerini kapatacak şekilde örten.	Konsolos, sefarette tercümanlık yaparak geçimini sağlayan, ihtiyar, dalgın, varyemez biri. Para işlerinden anlayan, diğer konularda bunak adama benzeyen biri.
Hasan Bey	Uzun boylu, gür, kalın sesli, kumral, uzun sarı bıyıkları kırışmış, mavi gözlü.	Anlatıcının abisinin arkadaşı, kahve dedikoducusu, kabadayı, iş adamı. 5 numarada oturur.
Anlatıcı	Kendisine dair bilgiler yer almasa da anlatıdan anlaşılan yakışıklı,	Sekiz kardeşin en küçüğü. Bankada kâtiplik yapan, torpile, adam kayırmacılığa karşı, dürüst biri. Yaşadığı

	kadınların kendisini beğenecek bir yapıda.	ortamda ahlak-ahlak dışı ikilemini kendi içinde fazlaca yaşar. Adam kayırmacılığa, rüşvete, torpile ve ahlak dışı davranışlara karşı olsa da Turan Hanım karşısında bu çizgisinden çıkar ve cinsel hazların doyumuna varan bir yakınlık kurarak ahlak-ahlak dışı ikileminde gidip geldiği görülür ve kendisine karşı oluşan algıyı yıkar.
Numan	Betisel özellik yoktur.	Ayaşlı'nın çocuğuna ders göstermeye giden ama ders anlatmayan, terbiye bakımından zayıf biri.
Ayaşlı	Uzun boylu, elli-altmış yaşlarında, dinç, uzun bıyıklı, esmerce, ufacık kara gözlü, gürce uzun kaşlı, yüzünde hafif çiçek bozuğu bulunan ve birkaçı altın olan takma dişli biri.	Apartmanı kiralayan, hilekâr, rüşvet alıp vermeyi doğal karşılayan, temizliğine dikkat etmeyen, kumar oynanmasına ses çıkarmayan, bir zamanlar hapis yatmış ve eşkıyalık yapmış, alışverişçi.
Fahri Rıza	Kendisini çirkin bulan, anlatıcı tarafından sevimli olarak ele alınan biri.	Doktor, anlatıcının arkadaşı. Dürüst, değerlerine bağlı, ahlaklı, doğruyu öğütleyen biri.
Selime Hanım	Sarışın, mavi yahut yeşil gözlü, orta boylu, incerek bir kız.	Hasan Bey'in kızı, daha sonra anlatıcıyla evlenen kadın.
Abdülkerim Bey	Alçarak boylu, esmerce, Moğolsu suratlı, güler yüzlü.	Odunculuk, kömürcülük eden, sinsî, kurnaz, tilki, aynı zamanda uysal bir adam. Eşiyle kumar oynamayı seven biri. İffet Hanım'ın kocası. 8 numarada oturur.
İffet Hanım	Rengi solukça, zayıfça, zavallı suratlı.	İstanbul Üsküdarlı, kumara, alkole sonradan alışan ve kumarın tutkuya dönüştüğü, çocuğundan

		şikayetçi bir kadın. Abdülkerim Bey'in karısı. 8 numarada oturur.
Turhan Mukimüddin	Hasta, ağlamış suratlı.	Abdülkerim Bey ve İffet Hanım'ın çocuğu. Ebeveynleri için çekilmez bir ağrı, sancı, sürekli ağlayan, huysuzluk eden bir çocuk.
İskender Bey	Otuz yaşlarında, hafif boyu uzun, yüzü ince uzun, gözleri birbirine yakın.	Kendisini fabrikatör olarak tanıtan, olduğundan farklı görünme amacı taşıyan, Ayaşlıyı eskiden beri tanıyan, kumar oynamayı seven, Rusya'da okumuş, yasa dışı işler sebebiyle hapis yatan biri. Altı numarada oturur.
Cavide	Orta boylu.	Anlatıcının iş bulup İstanbul'a gönderdiği kişi.
Turan Hanım	Yaşı yirmi beş civarında, güzel ve orta boylu.	Dairenin bir odasında eşi Hâki Bey'le oturan, kumar oynayan ve oynatan, ahlak bakımından düşük biri. 7 numarada oturur.
Hâki Bey	Hafif kısa boylu ve tombul, sarışın, beyaz tenli, biraz gözleri şaşlı, elleri ve ayakları küçük, otuz beş, kırk yaşlarında.	Turhan Hanım'ın kocası. Tekke şeyhinin oğlu, kumarı ve münakaşayı seven, ahlak bakımından düşük biri. 7 numarada oturur.
Hukuk Reisi	Saz benizli.	Sevilen, sayılan biri.
Hüseyin Bey	Kısa boylu, iri ve kumral bıyıklı, gözlüklü.	Arsa işleri için hakkını arayan, akıllı, zeki, olgun, terbiyeli, Büyük Muharebede muhacir olan bir adam.

Cevat	İnce, uzun boylu, gözleri sarı, bakışları sert, sinirli, otuzlu yaşlarında.	Bazı şirketlerin vekilliğini yapan, Turan Hanım'a kumar için oyuncular getiren kişi.
Orhan	Yirmi iki, yirmi üç yaşlarında, tıknaz; kara, gür kaşlı.	Bir sigorta şirketi müdürünün arkadaşı, bu şirkette memur, her zaman mekân fark etmeksizin kara ceketli, yelekli. Çizgili pantolon, parlak iskarpin giyen, Turan Hanım'ın odasında kumar oynayan kişi.
Raife Hanım'ın Kızı	Otuz yaşlarında, bakımlı.	Raife Hanım'ın yeni yazıyı okuyan ama yazamayan, daktilo bilen kızı.
Banka Müdürü	Kısa boylu, ensesi kat kat, gövdesi yuvarlak, çıplak, iri, yuvarlak kafalı, pat burunlu, ufacık, parlak gözlü, sevimli ve çirkin.	Anlatıcının çalıştığı bankanın müdür, Fahri ile kızı Melek Hanım'ı evlendiren kişi.
Banka Müdürünün Karısı	Otuz beş yaşlarında.	Az çok okumuş, yüreği temiz, genç görünmekten, süslenmekten, boyanmak kurtulmuş, balolara, eğlencelere giden, dedikodu yapmaktan hoşlanan, tanıdık kızlara analık taslayan biri.
Melek Hanım	Yirmi yaşlarında, uzun boylu, güzel, benzi pembe, kızıl kumral saçlı.	Ağırbaşlı, Doktor Fahri'yle evlenen bir kız.
Ziynet	Akıllı, gözü açık.	Terbiyeli, temiz konuşan, herkesin ne yaptığını bilen ve bildiğini saklamayan hizmetçi kadın.
Kasım Arif	-	Harita fotoğrafçısı, Hüseyin Bey'in odasına gelen kişi.

Hicret	Yirmi yaşlarında, cılızca.	Raife Hanım'ın küçük kızı, ablasına iş bulması için anlatıcıdan yardım isteyen kişi.
Raife Hanım	Kırk-kırk beş yaşlarında, başı kara baş örtülü.	Aç gözlü, dedikoducu, iki kızı olan ve kızları için anlatıcıdan yardım isteyen, hizmetçi kadın.
Süsen Hanım	Otuz yaşlarında, çelimsiz, sevimli.	Temiz giyinmeye pek düşkün, Turan Hanım'ın yakın dostu, bir tanıdıkları olan Cavide için anlatıcıdan iş isteyen kişi.
Berin	Yirmi beş yaşlarında, ince, nazık, temiz, süsü düşkün.	İnce kokular sürünen, ressam, sanatkâr, Süsen Hanım'la kardeş çocuğu olan ve bir tanıdıkları olan Cavide'ye anlatıcıdan iş isteyen kişi.

4.1.2. Anlatının Kesitlere Ayrılması

Ayaşlı ile Kiracıları anlatısı otuz beş bölümden oluşmaktadır. Anlatıyı öznelere geçirdiği dönüşümlere ve durumlara göre kesitlere ayırmak, anlatıyı daha ayrıntılı ve kolay çözümlemek için yararlı olacaktır. Ayaşlı ile Kiracıları anlatısını, öznelere dönüşümlerine ve durumlarına göre 28 kesite ayırmak mümkündür.

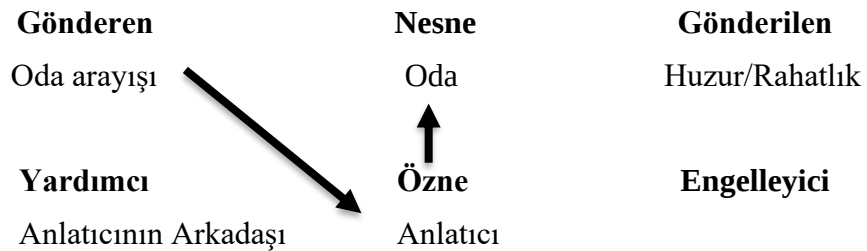
Kesitler:

1. Kesit: Anlatıcının bir apartmanın dokuz odalı bölümüne gelmesi
2. Kesit: Anlatıcının ev sahibini ve komşularını tanımak istemesi
 - 2.1.Alt Kesit: Anlatıcının Halide'yle tanıştığı ve onun neden orada olduğunu öğrendiği kısım
3. Kesit: Anlatıcının Fuat, Fuat'ın annesi ve Faika Hanım'la tanışması
4. Kesit: Anlatıcının Hasan Bey'le tanışması
5. Kesit: Ayaşlı'nın anlatıldığı kısım
6. Kesit: Halide'nin hastalanması
7. Kesit: Halide'nin Şefik Bey'le kavga etmesi
8. Kesit: İskender Bey'in apartmana taşınması

9. Kesit: Dairedekilerin 7 numarada oturan Turan Hanım ve eşi Hâki Bey'le tanışması
10. Kesit: Anlatıcının Turan Hanım'la tanışması
11. Kesit: Abdülkerim'le İffet Hanım'ın kumara başlaması
12. Kesit: Hâki Bey'in anlatıcı ve diğerleriyle tanıştığı bölüm
13. Kesit: Anlatıcının Hüseyin Bey'le tanışması
14. Kesit: Raife'nin anlatıcıdan büyük kızı için yardım istemesi
15. Kesit: Raife'nin kızı Hicret'in anlatıcıdan ablası için yardım istemesi
16. Kesit: Turan Hanım'ın anlatıcının odasında bulunduğu kısım
17. Kesit: Anlatıcının şehir dışına gitmesi ve sonrasının ele alındığı bölüm
18. Kesit: Odadakilerin değiştiği bölüm
19. Kesit: Süsen Hanım'ın ve Berin'in tanıdıkları bir kızın işe alınması için anlatıcıdan yardım istemesi
20. Kesit: Cavide ile anlatıcının tanışması
21. Kesit: Anlatıcının Cavide'ye iş bulması
22. Kesit: Turan Hanım'ın başka eve taşınıp ayrılması
23. Kesit: Hasan Bey'in rahatsızlandığı ve kızının geldiği bölüm
24. Kesit: Hasan Bey'in vefatı ve kızının gittiği bölüm
25. Kesit: Fotoğrafçıların ayrılması ve İffet Hanım'ın işi
26. Kesit: Selime'nin anlatıcının yanına dönmesi ve evlenmeleri
27. Kesit: Dairenin boşaldığı bölüm
28. Kesit: Ayaşlının vefat ettiği bölüm

1. Kesit: Anlatıcının bir apartmanın dokuz odalı bölüğüne gelmesi

Anlatının birinci kesitinde anlatıcı (Ö), hâlihazırda kaldığı odasından ev sahiplerinin kavgaları sebebiyle ayrılmak istemektedir. Bu sebeple de kendisine yeni bir oda arayışındadır.

Anlatıcı (Ö) oda (N) arayışındayken arkadaşının (Y) yardımı sonrası yeni odasına yerleşir. Eski odasındayken katlanmak zorunda kaldığı ev sahiplerinin kavgalarından

uzaklaşmıştır. Yeni odasına yerleşmesiyle birlikte ev sahibini ve komşularını tanıma amacını taşır.

Kesitin başında ev sahiplerinin kavgalarından şikayetçi olan anlatıcı kesitin sonunda başka odaya yerleşerek bu kavgalardan kurtulur. Özne, nesnesine ulaşmıştır. Bu durumu şu şekilde göstermek mümkündür:

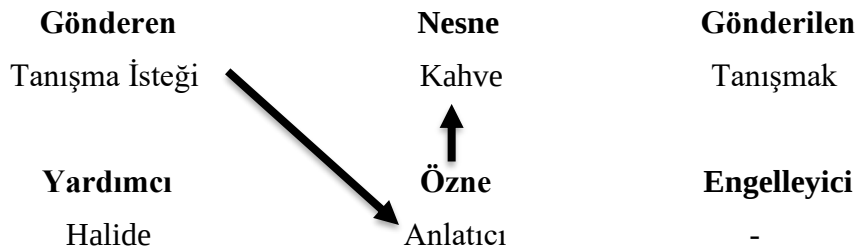
$$\ddot{O} \vee N \Rightarrow \ddot{O} \wedge N$$

2. Kesit: Anlatıcının ev sahibini ve komşularını tanımak istemesi

Yeni odasına yerleşen anlatıcı, ev sahibini, diğer odalarda yaşayanları ve komşularını tanımak ister. Bu sebeple aynı uzam içerisinde farklı öznelerin ele alındığı bu kesit bir alt kesite daha ayrılmaktadır.

1. Alt kesit: Anlatıcının Halide'yle tanıştığı ve onun neden orada olduğunu öğrendiği kısım

Anlatıcı, ev sahibini ve diğer odalarda yaşayanları tanıma isteğiyle koridora çıkar. Burada birilerine denk gelip tanışmak istese de kimseyi göremez. Bir ara hizmetçi Halide'yi görür ve kahve istediğini söyler. Kesitin başında komşularıyla, diğer odalarda yaşayanlarla ve ev sahibiyle tanışma isteği olan anlatıcının kesitin sonunda bu isteğine ulaşamadığı görülür fakat alt kesit olarak ele alınan kısımda Halide kendinden bahsederek anlatıcının tanıma isteğini karşılar. Bu durumu eyleyenler şemasında şu şekilde göstermek mümkündür:

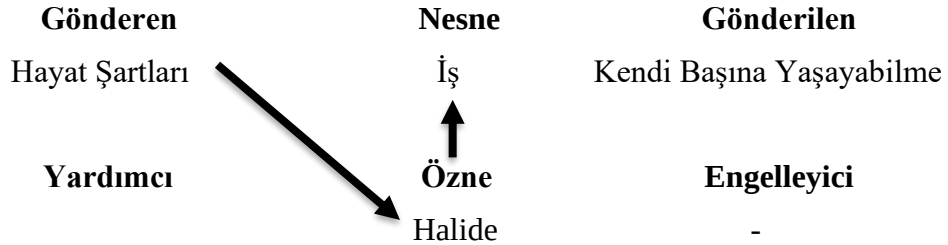
Anlatıcı (Ö) tanışma isteğiyle koridora çıkmasına rağmen hizmetçiden kahve (N) ister ve böylece tanışma düşüncesi kahve içme (N) düşüncesiyle yer değiştirmiş olur. Nihayetinde Halide'yle tanışma fırsatı yakalayacak olan anlatıcı (Ö) kahvesini (N) içerek sonraki durumlara hazırlık yapmış olur.

$$\ddot{O} \vee N \Rightarrow \ddot{O} \wedge N$$

Anlatıcının kahve içmesiyle sonlanan ve sonrasında bir alt kesitin başladığı kısımda Halide, kendisinin neden orada olduğunu anlatmaya başlar. Anlatıcının kahvesini

söyledikten sonra odasını toplamak istemesiyle bağlanan bölümde hizmetçi olan Halide'nin anlatıcıya yardım ettiği ve yardım ederken de kendisinden bahsettiği görülür. Böylece anlatıcı tanışma isteğine (N) geç de olsa ulaşmaya başlar.

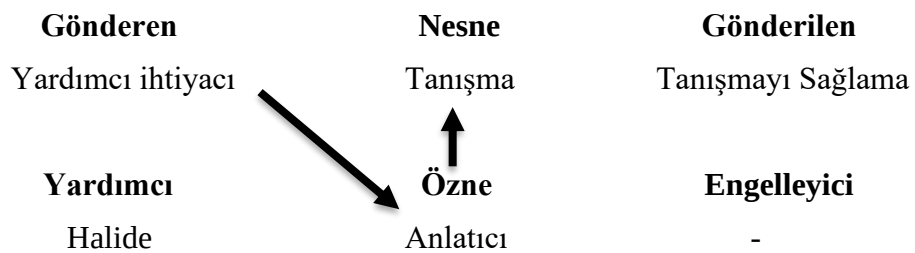
Halide'nin özne olduğu ve onun açısından eyleyenler şemasını şu şekilde göstermek mümkündür:

Halide kendisinden bahsederken daha önce bir evlilik yaptığını ama eşinin vefat ettiğini söyler. Sonrasında bir ebe hanımın kendisini evlendirme vaadiyle yanında çalıştırdığını ve ebe hanımın sözünü tutmadığını görünce kaçıp Ayaşlının bu apartmanında hizmetçiliğe başladığını anlatır. Böylece Halide (Ö) burada bir iş (N) bularak kendi başına yaşamaya çalışır.

$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$

Bu kesitin sonunda Halide'nin (Ö) iş (N) bularak hayatını devam ettirmesinde öznenin nesnesine ulaştığı görülür. Aynı zamanda kendisinden bahsederek anlatıcının tanıma isteğini de gerçekleştirdiği görülür. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda anlatıcının eyleyenler şeması da şu şekilde olacaktır:

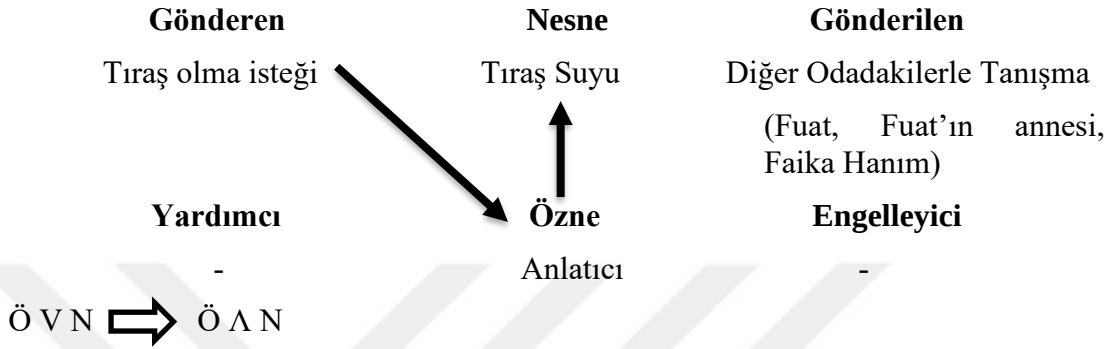

Halide, anlatıcının odasını toplamasına yardım için gittiği sırada anlatıcının (Ö) apartmandakileri tanıma isteğini (N) de kısmen gerçekleştirmiş olur.

3. Kesit: Anlatıcının Fuat, Fuat'ın annesi ve Faika Hanım'la tanışması

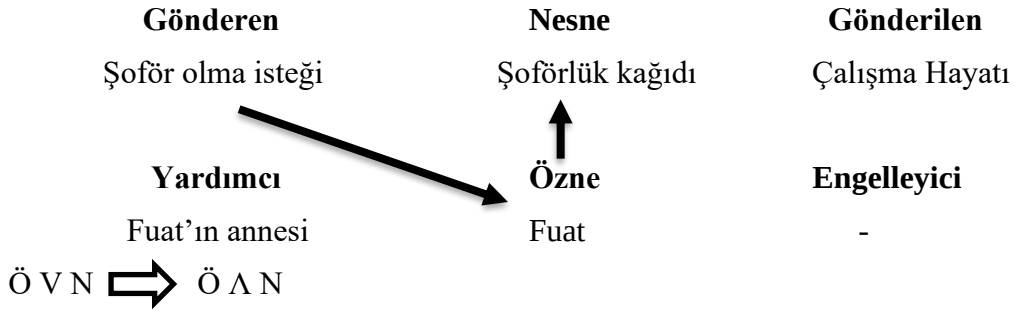
Bu kesitte anlatıcının tıraş suyu almak üzere odasından çıktıktan sonra diğer odalarda kalan kişilerle tanışması ele alınır. Aynı evin farklı odalarında kaldıkları için mutfak, banyo gibi alanlar ortak kullanım alanıdır. Önceki kesitte anlatıcının kahve içmek istemesi ve sonrasında birbirine bağlanan olaylar neticesinde Halide'yi tanıdığı

belirtilmiştir. Bu kesite bakıldığında yine bir başka amaç için (tırış suyu almak) anlatıcının odasından çıkması ve Fuat, Fuat'ın annesi ve Faika Hanım'la tanışması ele alınır. Bu kesitte de yine eyleyenler şemasını farklı özneler açısından ele alarak göstermek mümkündür. Öncelikle anlatıcının tırış suyu almak istemesiyle başlayan yani anlatıcının özne olduğu ve diğer odalarda/dairelerde kalan kişileri tanıdığı kısmın eyleyenler şemasını şu şekilde göstermek gerekir:

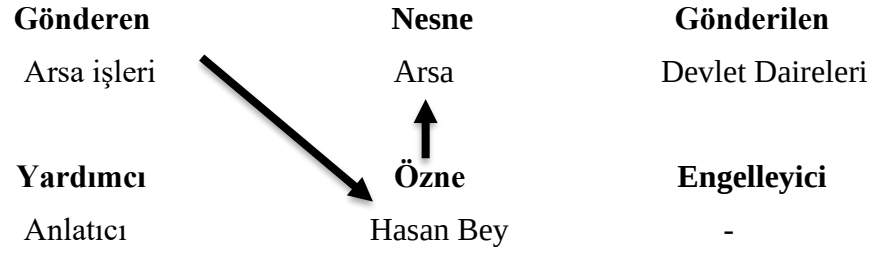
Anlatıcı (Ö) tırış suyu almak için mutfığa gittiğinde sırasıyla Fuat'ın annesi, Faika Hanım ve Fuat'la tanışır. Kesit sonunda tırış suyuna (N) ulaşan anlatıcı (Ö) odasına döner.

Anlatıcının diğerleriyle karşılaşması sonucu özneler de farklılık göstermektedir. Fuat'ın özne olduğu eyleyenler şemasını ele alırken şu şekilde göstermek mümkündür:

4. Kesit: Anlatıcının Hasan Bey'le tanıştığı bölüm

Anlatıcı birkaç kişiyi tanıdıktan sonra abisinin arkadaşı olan ve yakın şehirli olduğunu söylediği Hasan Bey'le tanışır. Böylece anlatıcı kaldığı apartmandan bir kişiyi daha tanımış olur. Bu kesitte de özne durumunda olan kişiler hakkında bilgileri anlatıcı kendi ağızlarından öğrenir. Hasan Bey, arsa işleriyle uğraşmak için devlet dairelerine sık sık gidip gelmektedir. Bu işleri halletmek için de anlatıcının kaldığı apartmanın bir dairesinde kaldığını belirtir. Hasan Bey'in (Ö) arsa işlerini (N) halletmek için bulunduğu bilinen bu bölümde özne olarak kendisini görmek mümkündür. Hasan Bey açısından eyleyenler şeması şu şekilde gösterilebilir:

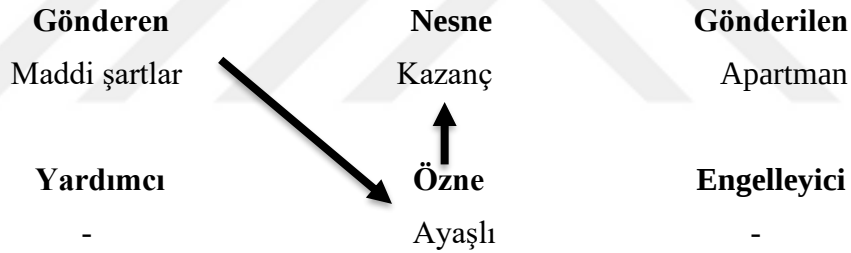

Bu kesitin sonunda Hasan Bey'in (Ö) arsa işlerini (N) halledemediği yani öznenin nesnesine ulaşamadığı görülmektedir.

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

5. Kesit: Ayaşlının anlatıldığı kısım

Anlatıcının önceki dört kesitte karşısındaki kişilerin özne olduğu durumları kendilerinden dinler. Fakat bu kesitte böyle bir durum söz konusu değildir. Bu kesitte anlatıcı, Ayaşlı ile karşılıklı konuşarak bilgi sahibi olma durumunda değildir. Yine de anlatının Ayaşlı ve apartmanı üzerine kurulu olması sebebiyle Ayaşlının özne olduğu eyleyenler şemasına bakmak anlatıyı anlamlandırmak için önem taşımaktadır. Ayaşlının özne olduğu eyleyenler şeması şu şekildedir:

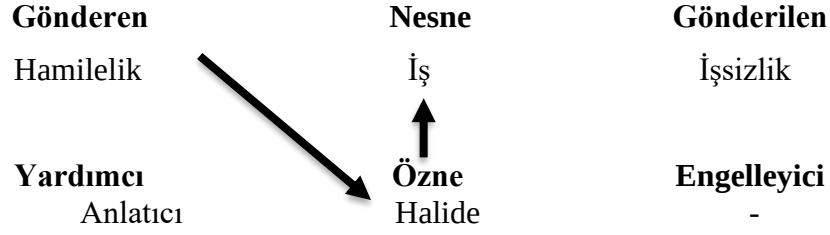
Ayaşlı, zamanında hapis yatmış, dağlarda eşkıyalık yapmış, arzuhâlcı olmuş, hademelik yapmış, han ve otel işleten biridir. Maddi şartların değişmesi sonucunda Ayaşlı, oteli elden çıkarmış ve apartman kiralayarak her odasını ayrı ayrı başkalarına kiralayıp para kazanmaya çalışmıştır. Bu odalarda yasal olmayan oyunların oynanmasına ve ahlak dışı davranışlara da para kazanmak maksadıyla göz yummuş, rüşvet alıp vermeyi menfaatlerin karşılandığı durumlarda savunmuş biridir. Buradan hareketle sadece para kazanmayı önceleyen bir öznenin nesneye karşı durumunu şu şekilde göstermek mümkündür:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

6. Kesit: Halide'nin hastalanması

Anlatıcı bir sabah işe gitmek üzereyken koridorda yerde Halide'nin yattığını görür. Fuat hemen doktora gider ama gittiği doktor bulunamayınca anlatıcı, Halide'yi

arkadaşı olan Doktor Fahri'ye gönderir ve Halide'nin hamile olduğunu öğrenir. Halide'nin özne olduğu eyleyenler şeması ise şu şekildedir:

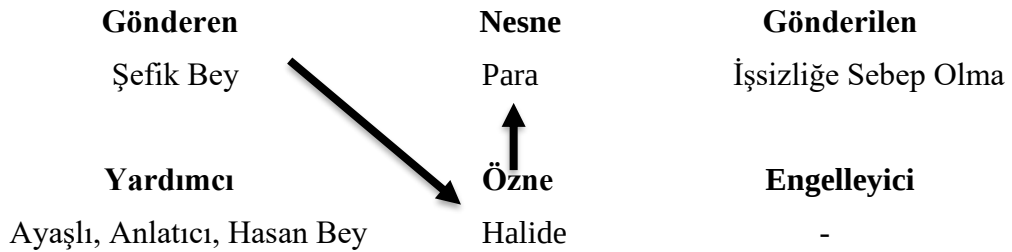

Halide hamile olmasından dolayı işsiz kalacağı korkusunu yaşar. Önceliği hamileliğini sağlıklı bir şekilde geçirmek değildir. Çocuğu olursa yaptığı hizmetçilik işine engel olacağını düşünür. Bu sebeple de Halide'nin (Ö) iş (N) konusunu daha ön plana aldığı görülür. Kesitin sonunda özne nesnesinden ayrı değildir. Bu durumda şu şekilde kesiti özetlemek mümkündür:

$$\text{Ö} \wedge \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$$

7. Kesit: Halide'nin Şefik Bey'le kavga etmesi

Bu kesitte Halide, Şefik Bey'le kavga eder. Şefik Bey'in para işlerinde hassasiyeti oldukça fazladır. "İhtiyar, dalgın, sersem gibi görünen Şefik Bey'i para işlerini konuşurken görseniz şaşarsınız." cümlesiyle Şefik Bey'in para konularına yaklaşımını görmek mümkündür. Şefik Bey, Halide'den masa örtüsü ister. Halide, Yahudi bir kadının hizmetçisinden ödünç olarak masa örtüsünü alır ve Şefik Bey'e verir. Sonrasında örtü hem yanar hem de şarap lekesi olur. Yahudi kadın örtünün bu hâlini görünce hizmetçisini kovmak ister. Bu durumda Halide örtünün parasını Şefik Bey'den ister ama Şefik Bey oralı olmayınca kavga ederler. Bu kesitte Halide'yi özne olarak kabul etmek gerekirse eyleyenler şeması şu şekilde olacaktır:

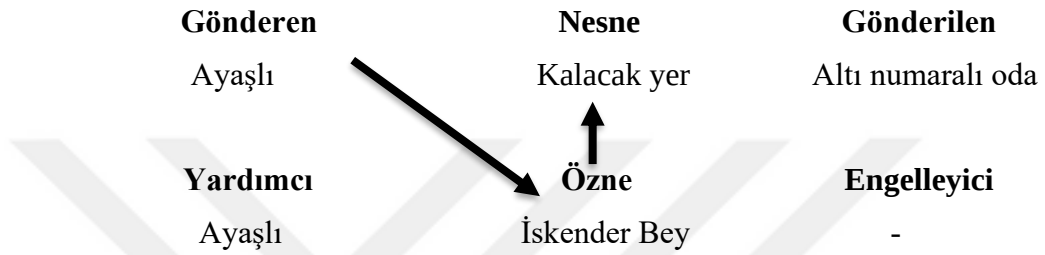

Kesit sonunda anlatıcı, Hasan Bey ve Ayaşlının araya girmesiyle olay çözülür. Örtünün parasını (N) anlatıcı (Y) verir ve Halide'nin (Ö) dolaylı olarak isteği gerçekleşir. Bu kesitin özetini şu şekilde göstermek mümkündür:

$$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$$

8. Kesit: İskender Bey'in apartmana taşınması

Bu kesitte anlatının diğer kısımlarını da ilgilendirecek biri dahil olur: İskender Bey. Ayaşlı, otel işlettiği zamanlardan tanıdığı İskender Bey'i altı numaralı odaya yerleştirir. İskender Bey, fabrikatör olduğunu belirten bir kimliğe sahiptir. Bu odaya yerleştikten sonra Ayaşlının evinde kaldığını dostlarına söylemeyen İskender Bey, ya bir dostunun evinde kaldığını söylüyor ya da şehrin en yüksek otellerinden birinin adresini veriyor. Bu durumda İskender Bey özne olarak kabul edilirse eyleyenler şemasını şu şekilde görmek mümkün olacaktır:

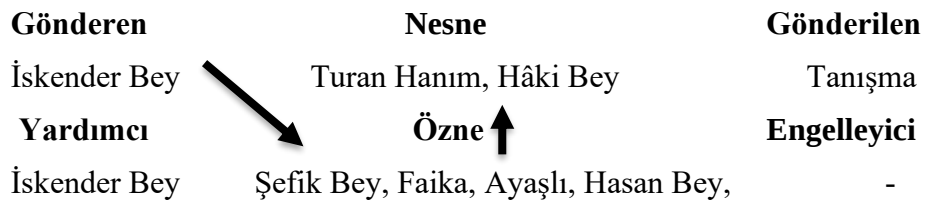

İskender Bey (Ö), kalacak yeri (N) Ayaşlının (Y) sayesinde bulduktan sonra diğer kesitlerde önemli rollere sahip olacak ve diğer odadaki kişilerle tanışmada aracı rol oynayacaktır. Bu kesitin sonunda öznenin nesneye ulaştığı görülür:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

9. Kesit: Dairedekilerin 7 numarada oturan Turan Hanım ve eşi Hâki Bey'le tanışması

Bir önceki kesitte anlatıya dahil olan İskender Bey, yedi numarada oturan Turan Hanım ve eşi Hâki Bey'le diğer odalarda kalanları tanıştırır. Bu tanıştırma daha sonra çeşitli ilişkilerin ve olayların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Bu kesitte birden fazla kişi özne durumundadır. Aynı dairede kalıp daha önce tanışmayan ve konuşmayan kişilerin tanışması İskender Bey aracılığıyla olur. Kesite bakıldığında İskender Bey'in yedi numaradakilerle tanışması sonucu sırayla Şefik Bey, Faika, Ayaşlı, Hasan Bey, sekiz numarada oturan Abdülkerim Bey ve eşi İffet Hanım da İskender Bey aracılığıyla yedi numaradaki Turan Hanım ve eşi Hâki Bey'le tanışıp odalarına gitmeye başlar. En son tanışan ise anlatıcıdır. Bu kesitin eyleyenler şemasını şu şekilde göstermek mümkündür:

Abdülkerim Bey, İffet Hanım, anlatıcı

Kesitin sonunda diğer odadakilerin de yedi numarayla tanışması gerçekleşir. Bu tanışma sonrasında daha çok vakit geçirip birtakım olayların içinde bulunacakları kısımlar yer alacaktır. Bu kesiti ise şu şekilde özetlemek uygun olacaktır:

$\text{Ö}_1, \text{Ö}_2, \text{Ö}_3, \text{Ö}_4, \text{Ö}_5, \text{Ö}_6, \text{Ö}_7 \vee N_1, N_2 \Rightarrow \text{Ö}_1, \text{Ö}_2, \text{Ö}_3, \text{Ö}_4, \text{Ö}_5, \text{Ö}_6, \text{Ö}_7 \wedge N_1, N_2$

Ö₁: Şefik Bey

Ö₂: Faika

Ö₃: Ayaşlı

Ö₄: Hasan Bey

Ö₅: Abdülkerim Bey

Ö₆: İffet Hanım

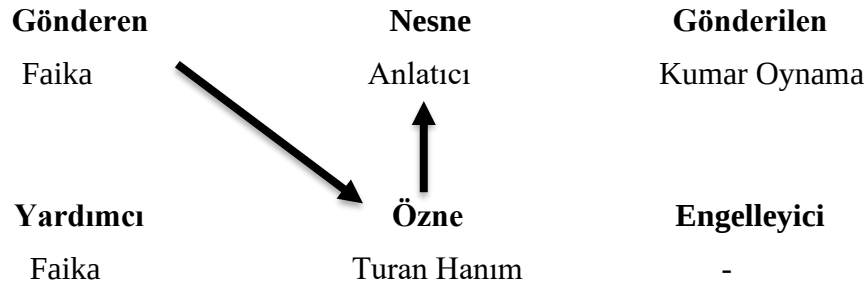
Ö₇: Anlatıcı

N₁: Turan Hanım

N₂: Hâki Bey

10. Kesit: Anlatıcının Turan Hanım'la tanışması

Anlatıcı yedi numarada oturan Turan Hanım'ın ve Hâki Bey'in odasına gitmeye başlayınca bir kumar ortamında kendini bulur. Faika, bizzat kendisi anlatıcı ile Turan Hanım'ı tanıştırır. Turan Hanım ahlaken düşük seviyededir. Kumar haricinde anlatıcıya karşı da ilgisi söz konusudur.

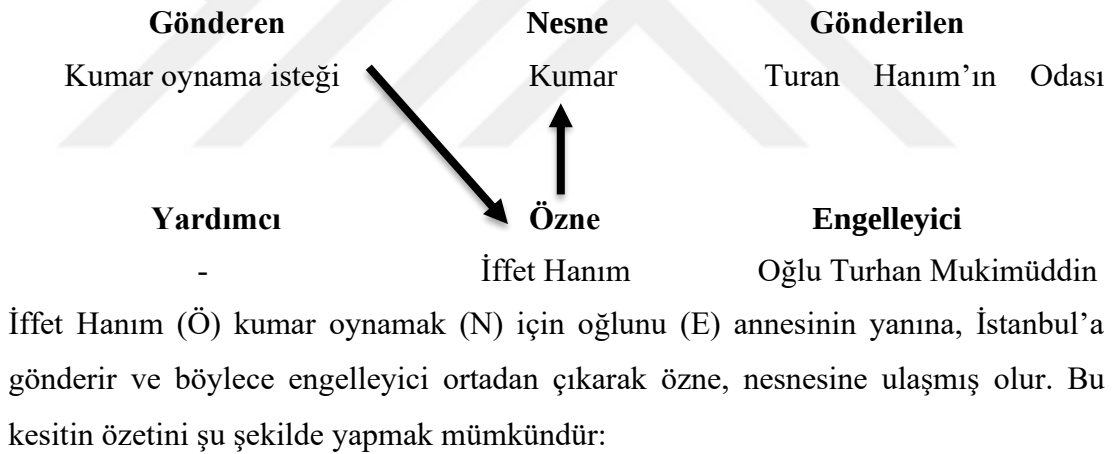
Turan Hanım'ın özne olarak kabul edileceği bu kesitin eyleyenler şeması yukarıdaki gibidir. Faika'nın Turan Hanım'a anlatıcıyı götürüp tanıştırması anlatıcıyı nesne olarak görmeyi gerektirmektedir. Anlatıcının "Oyun bilmem, dedim, oynamadım, sever miyim bilmiyorum!" sözlerinden hareketle kumara karşı ilgisiz olduğu anlaşılmaktadır. Turan Hanım'ın (Ö) "A, biz size tez öğretiriz! Şöyle buyursanıza."

demesi anlatıcıya (N) kumarı öğretme/alıştırma amacıyla olduğunu gösterir. Kesitin sonunda anlatıcının kumar öğrenmek için girişimde bulunmadığı görüldüğünden bu kesiti şu şekilde özetlemek mümkündür:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

11. Kesit: Abdülkerim’le İffet Hanım’ın kumara başlaması

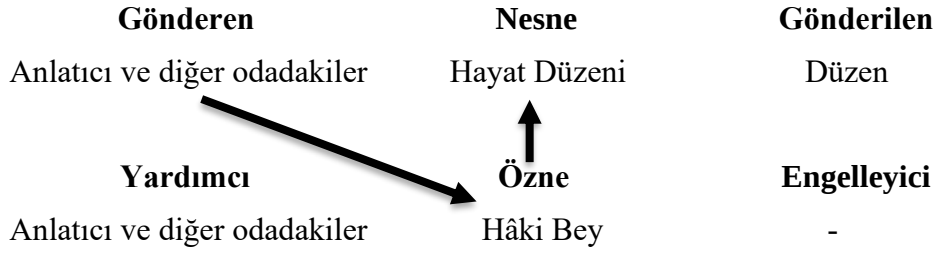
Turan Hanım’ın ve Hâki Bey’in kaldığı yedi numaralı oda bir kumar odasına döner. Turan Hanım’ın anlatıcıya yaptığı kumar öğretme teklifi sonuçsuz kalsa da Abdülkerim Bey ve eşi İffet Hanım kumara başlayan ve sürekli oynayıp kaybeden kişiler olur. İffet Hanım eşine göre daha çok kumar oynama isteğindedir. Abdülkerim Bey’in ve İffet Hanım’ın bu odadaki yeni yaşayışına engel olan bir kişi vardır: çocukları Turhan Mukimüddin. Zaten huysuz ve sürekli ağlayan çocuklarına geceleri kumara daldıktan sonra bakamaz olurlar. Bir süre sonra çocuklarını İffet Hanım’ın annesinin yanına, İstanbul’a gönderirler. Çocuklarını gönderdikten sonra istedikleri gibi sabahlara kadar kumar oynamaya başlarlar.

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

12. Kesit: Hâki Bey’in anlatıcı ve diğerleriyle tanıştığı bölüm

Hâki Bey’in yaşayışı anlatıcıyla ve diğer odada kalanlarla tanışmaya kadar dışlanmış, acınası bir hâldedir. Eşi Turan Hanım dostlarıyla kumar oynarken kendisi dışlanırdı. Daha sonra Hâki Bey yaşayışını daha düzenli hâle sokacak kişilerle tanışır. Bu kesitin öznesi Hâki Bey olduğunda ortaya çıkan eyleyenler şeması şu şekilde olacaktır:

Hâki Bey'in (Ö) yaşayışında (N) düzelmelerin olduğu görülmektedir. Bu durumda kesitin sonunda özne, nesnesine ulaşır ve şu şekilde özetlenebilir:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

13. Kesit: Anlatıcının Hüseyin Bey'le tanışması

Ayaşlının apartmanının bir dairesine ait odalarda yaşayanlar değiştikçe yeni tanışma durumları ortaya çıkar. Anlatının bu kesitinde de Hasan Bey, Reis Bey'den boşalan odaya Hüseyin Bey adında birini yerleştirir. Hüseyin Bey'le anlatıcının tanışmasını ele alan bu kesitte Hüseyin Bey'in neden orada olduğu anlaşılmış olur. Bu sebeple bu kesitin öznesi Hüseyin Bey'dir. Hüseyin Bey (Ö), tarlalarının (N) elinden alınması sonucu hakkını aramak için oradadır. Hüseyin Bey, başından geçenleri önce Hasan Bey'e sonra da anlatıcıya anlatıp durmaktadır. Bu kesitin özetini şu şekilde görmek mümkündür:

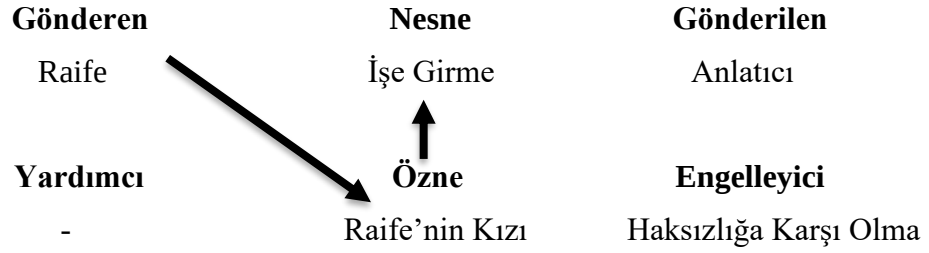

Kesitin sonunda özne, nesnesine ulaşamamaktadır. Bu sebeple kesitin özne-nesne ilişkisi şu şekildedir:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

14. Kesit: Raife'nin anlatıcıdan büyük kızı için yardım istemesi

Hizmetçi olan Halide gittikten sonra yerine Raife isminde biri gelir. Raife, anlatıcıdan kızı için yardım ister. Kızını anlatıcının yanına gönderir. Raife, anlatıcının bankada çalışmasından dolayı kızını orada işe sokmak ister ve anlatıcıdan yardım ister ama anlatıcı bu duruma yanaşmaz. Anlatıcı torpille/adam kayırmayla bir yere gelmeye ve rüşvete karşı bir yapıda gösterildiği için bu isteği yapamayacağını söyler.

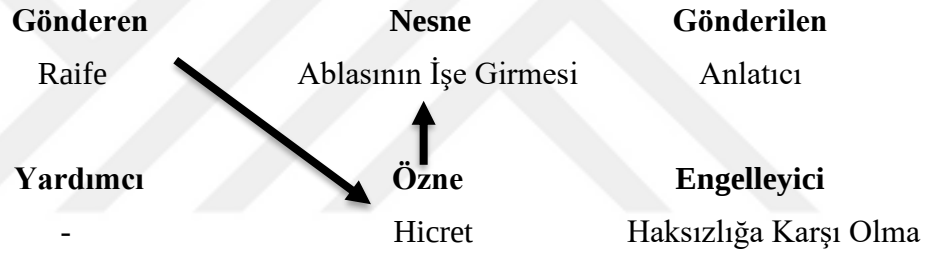

Kesit sonunda Raife'nin kızı (Ö), bankada işe girme (N) konusunda beklediğini bulamaz. Raife'nin kızı ısrarcı olsa da eli boş döner. Anlatıcının bu tavrı özne için engelleyici konumundadır. Kesit sonunda özne, nesnesine ulaşamamıştır.

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

15. Kesit: Raife'nin kızı Hicret'in anlatıcıdan ablası için yardım istemesi

Raife'nin büyük kızı anlatıcının odasından beklediğini alamadan çıktıktan sonra Raife, küçük kızı Hicret'i anlatıcıya gönderir. Ablasının işini yapması için bir de kendi rica eder. Her ne kadar dil dökse de anlatıcı bu işin olmayacağını Hicret'e de söyler.

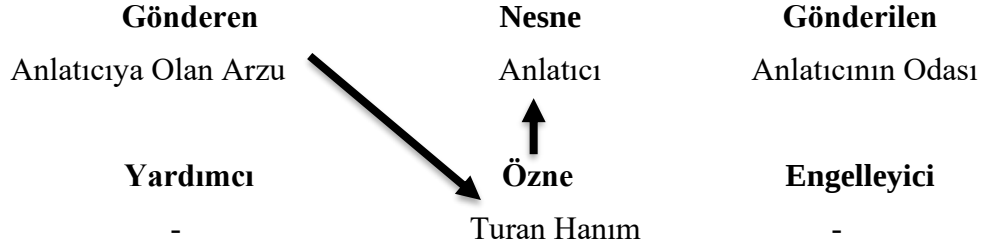
Kesit sonunda Raife'nin küçük kızı olan Hicret (Ö) de ablasının işe girmesini (N) sağlayamamıştır. Anlatıcının tavrı burada nettir ve adam kayırmaya, torpille bir işe yerleşmeye (E) sıcak bakmamaktadır. Bu tavır özne için engelleyici durumundadır. Böylece kesitin özne-nesne ilişkisini şu şekilde görmek mümkündür:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

16. Kesit: Turan Hanım'ın anlatıcının odasında bulunduğu kısım

Turan Hanım, odasında kumar oynamanın/oynatmanın yanı sıra ahlaken de düşük seviyededir. Bir gün anlatıcının odasına eline kıymık batan ve bunu çıkarmasını isteyen bir bahaneyle gider. Kapıyı kilitler ve anlatıcı için pek de “utanmaz” bir konumda olacak şekilde niyetini belli eder. Anlatıcı rüşvete, adam kayırmaya karşı olduğu gibi şimdiye kadar bu tür ahlaka aykırı davranışlara da tevessül etmez görünürdü. Oysa bu kesitte anlatıcının daha önceki tavrından uzaklaştığı görülür. Bu kesitte Turan Hanım ve anlatıcının cinsel hazların doyumuna varan bir yakınlık

kurduğu anlaşılır. Turan Hanım özne olarak kabul edilirse eyleyenler şeması şu şekilde olacaktır:

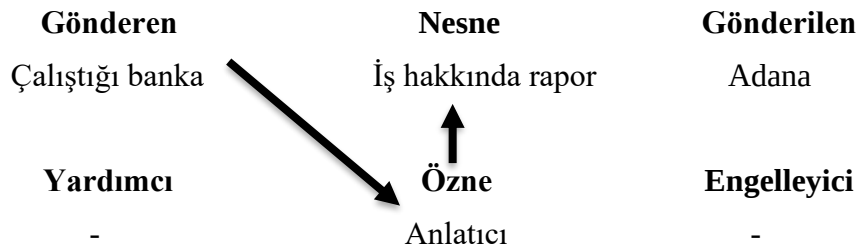

Turan Hanım (Ö), ahlak bakımından düşük seviyelerde yer almasından dolayı anlatıcıyı arzulamaktadır. Bu amaçla anlatıcının odasına bir bahaneyle gider. Daha önceki kesitlerde net tavır sahibi olan anlatıcı bu kesitte farklı bir davranış içerisinde olur. Ve bu davranışın sebebini de yine Turan Hanım’a mal eder. Onun “utanmaz” oluşundan ve düşkünlüğünden sebep bu yakınlığın olduğunu sezdirir. Turan Hanım (Ö), anlatıcıya (N) ulaşmıştır. Öznenin nesnesine kavuştuğu bu kesitin özeti şu şekilde ifade edilebilir:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

17. Kesit: Anlatıcının şehir dışına gitmesi ve sonrasının ele alındığı bölüm

Anlatıcının bu odalardaki hayat tarzlarından sıkılmaya başladığı esnada çalıştığı banka tarafından şehir dışına gönderilir. Bu kesitte anlatıcı “Bu dokuz oda içinde geçen ve beni artık usandırmaya başlayan bu yaşayış...” diye bir ifade kullanır. Bu ifade onun dairedeki yaşayıştan sıkılmaya başladığını göstermesi açısından önemlidir. Bir ikilem içindedir. Bu sırada çalıştığı bankada da güvenilir olması sebebiyle Adana’ya gönderilir. Anlatıcının özne olduğu bu kesitin eyleyenler şemasına bakıldığında şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır:

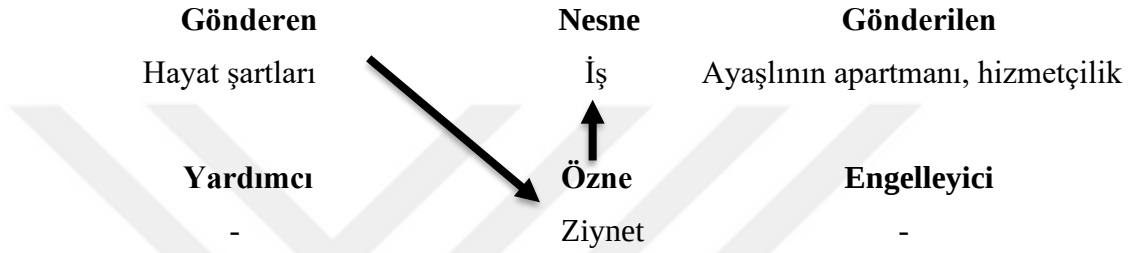
Kesit sonunda anlatıcı (Ö) tekrardan kaldığı yere döner ama iş hakkında istenen raporu (N) yazıp yazmadığına dair bilgi verilmemiştir. Fakat iki ay gibi bir sürede Adana, Mersin, Tarsus taraflarında kalması ve bankanın güvendiği bir isim olması sebebiyle istenen raporu yazıp döndüğü sezdirilmektedir. Bu durumdan hareketle özne-nesne ilişkisine bakıldığında şu şekilde bir kesit özeti görmek mümkündür:

Ö V N ⇒ Ö Λ N

18. Kesit: Odadakilerin değiştiği bölüm

Anlatıcı iki aylığına iş için şehir dışına çıkıp döndüğünde odalarda kalanlarla ilgili birtakım değişikliklerin yaşandığını öğrenir. Bu değişikliklere bakıldığında hizmetçi Raife Hanım ayrılmış yerine Ziynet isminde başka bir kadın gelmiş, Hüseyin Bey memleketine, İffet Hanım İstanbul'a, Hasan Bey de İzmir'e gitmiştir. Özneleri farklı olarak ele alıp eyleyenler şemasına bakıldığında birkaç farklı şema ortaya çıkmaktadır.

Ziynet açısından eyleyenler şeması:

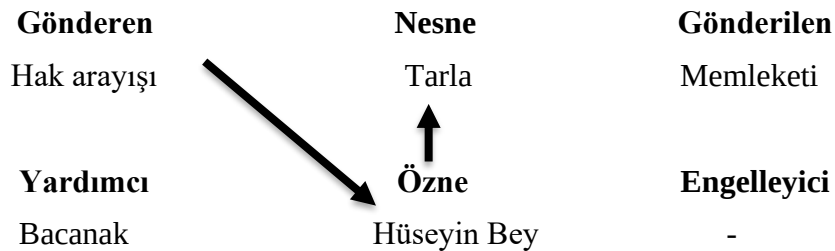

Raife'nin yerine gelen üçüncü hizmetçi Ziynet olur. Ziynet'in bu apartmanda hizmetçi olarak başlaması bir iş aradığını göstermektedir. Dolayısıyla Ziynet (Ö), burada işe (N) başlayarak özne-nesne ilişkisinde öznenin nesnesine kavuşmasını göstermektedir.

Ö V N ⇒ Ö Λ N

Hüseyin Bey'in önceki kesitlerde yer alan hak arayışı bu kesitte de ortaya çıkmaktadır. Önceki kesitlerde tarlalarına ulaşmak için hak arayışına giren Hüseyin Bey'in bu arayışına devam ettiği anlaşılır ve bu arayış doğrultusunda Hüseyin Bey memleketine gider. Hüseyin Bey'den boşalan odaya ise harita fotoğrafçılığı yapan Kasım Arif adında bir adam ve arkadaşı yerleşir.

Hüseyin Bey açısından eyleyenler şeması:

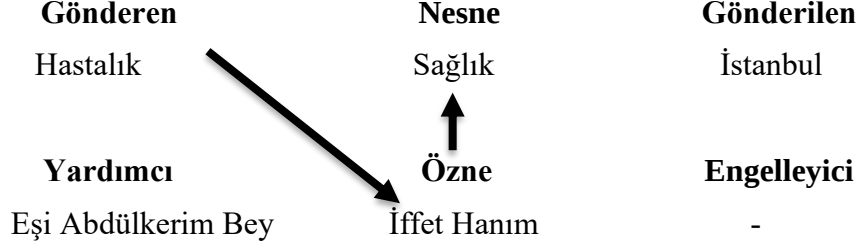

Anlatıcının ifade ettiği "Hüseyin Bey memleketine gitmiş. Ayaşlıya sordum. 'Nasıl? Bari işi oldu mu?' dedim. 'Olmadı.' dedi." cümlesinden hareketle Hüseyin Bey (Ö), tarlalarına (N) ulaşamamıştır. Bu durumda özne-nesne ilişkisi şu şekilde gösterilebilir:

Ö V N ⇒ Ö V N

İffet Hanım rahatsızlığı sebebiyle İstanbul'a gider.

İffet Hanım açısından eyleyenler şeması:

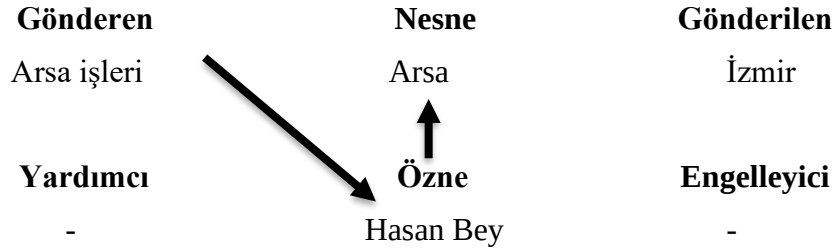

Bu kesitte İffet Hanım'ın sağlığının bozulduğu ve tedavi olmak için İstanbul'a gittiği ele alınır. Fakat kesit sonunda İstanbul'dan dönüp dönmediği veya iyileşip iyileşmediği belli değildir. Kesit baz alınarak ifade edilecek kesit özetini şu şekilde göstermek uygun olacaktır:

Ö V N ⇒ Ö V N

Hasan Bey de önceki kesitlerde ele alınan bir sebeple İzmir'e gider. Mübadele sonucu arsa verilecek olan Hasan Bey'in devlet dairelerinde işleri bitmez. Önceki kesitlerde özne olarak yer alan Hasan Bey, nesne durumundaki arsalarına kavuşamadığı için İzmir'e gittiği görülür.

Hasan Bey açısından eyleyenler şeması:

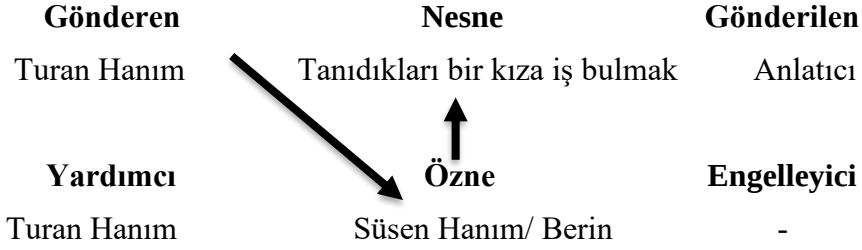
Hasan Bey'in (Ö), bu kesitte de arsasına (N) kavuşamadığı anlaşılır ve kesit özeti şu şekilde ifade edilebilir:

Ö V N ⇒ Ö V N

19. Kesit: Süsen Hanım'ın ve Berin'in tanıdıkları bir kızın işe alınması için anlatıcıdan yardım istemesi

Bankada çalışması sebebiyle anlatıcıdan iş isteyenlere Süsen Hanım ve Berin de eklenir. Daha önce Raife'nin kızlarını çeviren anlatıcı bu kesitte Süsen Hanım ve Berin'in bir tanıdıkları için iş istemesiyle karşı karşıya kalır. Kesit sonunda anlatıcı bu

iş yapacağına dair söz vermez ama önceki gibi net bir tavırda da değildir. Daha ılımlıdır. Bu durumda eyleyenler şemasını şu şekilde göstermek gerekir:

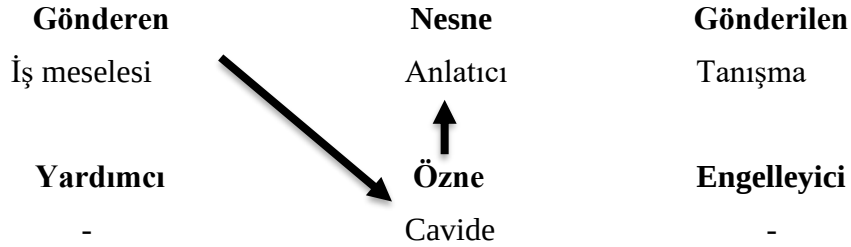

Kesit sonunda Süsen Hanım ve Berin tanıdıkları kızın bankada işe alınmasını o an gerçekleştiremedikleri için özne-nesne ilişkisi şu şekilde gösterilebilir:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

20. Kesit: Cavide ile anlatıcının tanışması

Önceki kesitte Süsen Hanım'ın ve Berin'in iş bulmaya çalıştığı Cavide, bu kesitte anlatıcı ile tanışır. Anlatıcıyla konuşması sırasında aslında iş istemediğini söyler. Anlatıcı, Süsen Hanım'ın ve Berin'in Cavide'yle ilgili söylediklerine baktığında oldukça şaşırır. Cavide, çalışmak istemediğini hayatın buna mecbur ettiğini ifade eder. Bu durumda iş meselesi nesne olmaktan çıkar gönderen olarak yer alır ve kesitin sadece tanışma üzerine kurulu olduğu anlaşılır. Bu durumda Cavide'nin özne olduğu eyleyenler şeması şu şekilde oluşur:

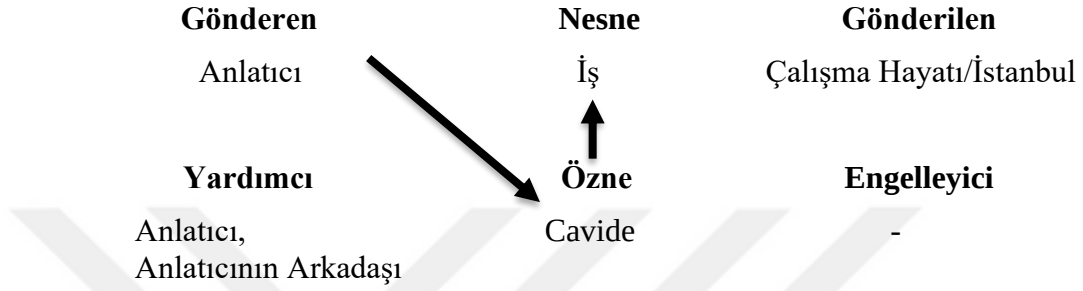
Kesit sonunda Cavide'nin (Ö) anlatıcıyla (N) tanıştığı görülmektedir. Bu durumda kesitin özne-nesne ilişkisini şu şekilde göstermek mümkündür:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

21. Kesit: Anlatıcının Cavide'ye iş bulması

Önceki kesitte Cavide'nin bir işte çalışmak istemediği fakat hayatın buna mecbur ettiği bilinmektedir. Mecbur kalmasından dolayı Cavide, anlatıcının kendisine bulduğu işi kabul eder. Bu süre zarfında her gün veya iki günde bir anlatıcının yanına giden Cavide, anlatıcıda kendisinden hoşlanıyor hissi uyandırır. Bir gün anlatıcı bankada iken Cavide'ye iş bulmasını rica ettiği arkadaşı gelir. İstanbul'da bir Amerikalı

hanımın, el işleri atölyesi açacağını söyler. Cavide'nin gidip gitmeyeceğini sorar ve anlatıcı işi Cavide'ye açar. Anlatıcı, Cavide'nin bulduğu işi kabul etmeyip kendisini bırakamayacağını düşünse de durum öyle olmaz. Cavide İstanbul'da bulunan işte çalışmayı kabul eder ve ayrılır. Cavide'nin bu denli gitmeyi kabul etmesi anlatıcıda düşünmelere yol açar. Anlatıcının düşündüğü gibi bir sonuçla karşılaşmaması, Cavide'nin rahat bir şekilde gitmeyi kabul etmesi anlatıcıyı biraz bozar. Bu kesitin öznesi olarak Cavide kabul edildiğinde ortaya şöyle bir eyleyenler şeması çıkacaktır:

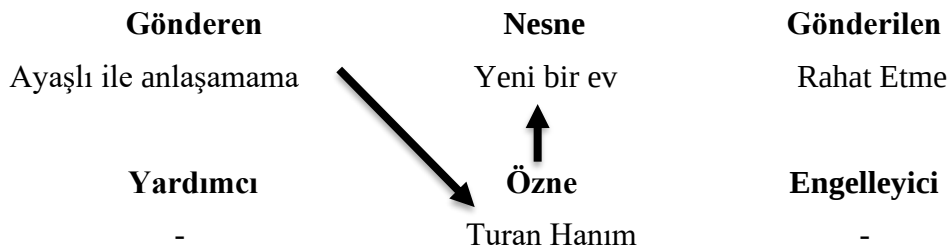

Çalışmayı istemese de kardeşlerinden ve onların kendisine yaklaşımından dert yanan Cavide (Ö) işi (N) kabul eder ve İstanbul'a gider.

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

22. Kesit: Turan Hanım'ın başka eve taşınıp ayrılması

Turan Hanım'la Ayaşlı'nın arası para meselesinden bozulur. Turan Hanım, Ayaşlı için "Gözü paraya doymaz." diyerek onun davranışlarına iyice kızdığını ifade eder. Bu sebeple de Turan Hanım başka bir ev arayışındadır. Bu kesitte özne olarak Turan Hanım kabul edildiğinde eyleyenler şeması şu şekilde olacaktır:

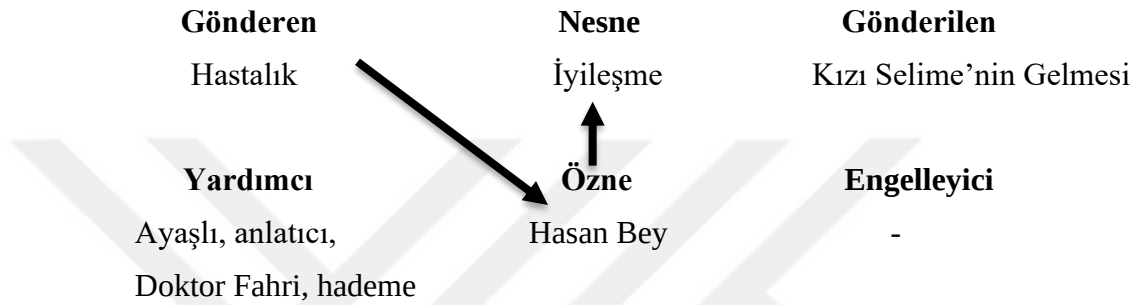

Ayaşlı ile Turan Hanım'ın arasındaki anlaşmazlık kesitin sonunda Turan Hanım'ın (Ö) başka bir eve (N) taşınmasıyla sonuçlanır. Özne-nesne ilişkisine bakıldığında bu durum şu şekilde gösterilebilir:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

23. Kesit: Hasan Bey'in rahatsızlandığı ve kızının geldiği bölüm

Turan Hanım odadan ayrıldıktan yaklaşık bir ay sonra Hasan Bey'e inme iner. Bu durum anlatıcıyı bir hayli üzer. Hasan Bey'i; Ayaşlı, anlatıcı ve Doktor Fahri hastaneye kaldırır. Hasan Bey, hastaneye kaldırıldıktan sonra kendisini toparlamaya başlar. Bu olayın akabinde Hasan Bey'in rahatsızlığının haber verildiği kızı Selime ortaya çıkar. Anlatıcı, Hasan Bey'in kızı Selime'ye haber yollatır ve Selime babasını görmek için hastaneye gelir. Bu kesitin eyleyenler şemasını şu şekilde göstermek uygun olacaktır:

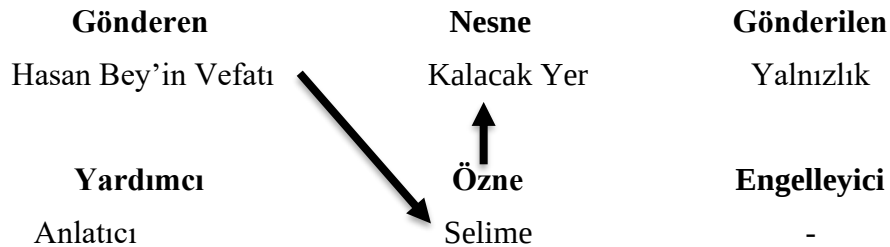

Kesit sonunda Hasan Bey (Ö) biraz da olsa sağlığına (N) kavuşur. Kızı Selime de anlatıcıyla tanışma fırsatı yakalar.

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

24. Kesit: Hasan Bey'in vefatı ve kızının gittiği bölüm

Hasan Bey, hastanede on gün kadar iyi gittikten sonra bir gece rahatsızlanır ve ikindiüstü vefat eder. Anlatıcı, cenaze işlemlerinden sonra Hasan Bey'in kızı Selime'yi önce otele yerleştirir. Daha sonra Selime geldiği yere dönmek ister. Anlatıcı, Selime'den hoşlanır ve kendisine eş olarak uygun bulur. Selime'ye gitmemesi yönünde teklifte bulunsada Selime oradan ayrılır. Bu kesiti iki özneli olarak ele almak mümkündür. Selime açısından eyleyenler şeması:

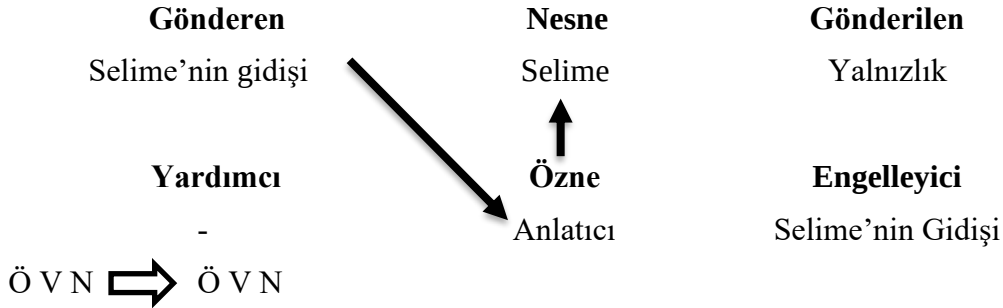

Selime babası öldükten sonra geldiği yere geri döner. İki yerde de tanıdığı olmamasına rağmen bir tarafı seçer ve çok istemese de kalacağı yere gider.

Ö V N $\Rightarrow$ Ö $\wedge$ N

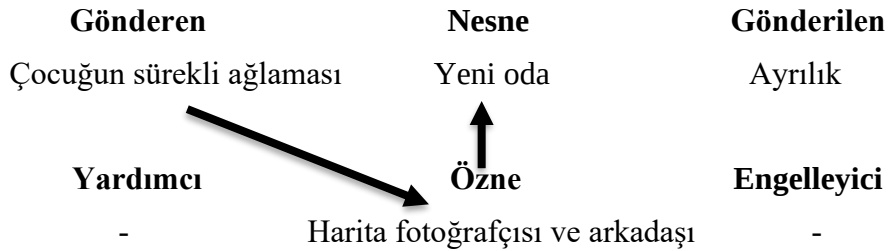
Anlatıcı, özne olduğu eyleyenler şemasında nesne durumundaki Selime'den hoşlanıp onu beğenmesine karşın ona kavuşamaz. Kesitin sonunda bu durum değişmemektedir.

Anlatıcı açısından eyleyenler şeması:

25. Kesit: Fotoğrafçıların ayrılması ve İffet Hanım'ın işi

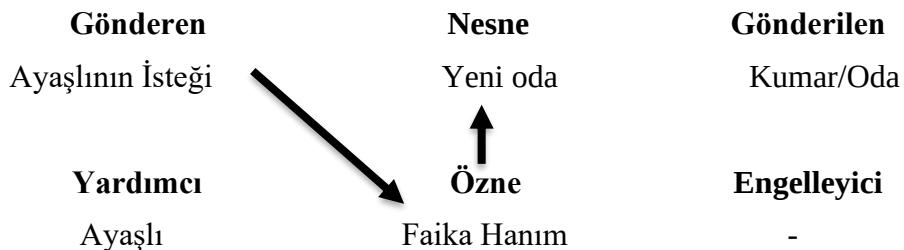
Önceki kesitlerde Abdülkerim Bey'in ve İffet Hanım'ın çocuğu olan Turhan Mukimüddin, İstanbul'a anneannesinin yanına gönderilmiştir. Bir süre sonra tekrar gelen çocuğun ağlamasından bıkan harita fotoğrafçısı ve arkadaşı odayı terk eder. Bu boşalan oda için Ayaşlı, Abdülkerim Bey'den ücret talep etmez. Birkaç gün sonra İffet Hanım da hastaneden çıkar ve bu odaya çocuğunu yerleştirirler. Geceli gündüzlü tutulan dadı çocuğa bakarken İffet Hanım'ın odasında da bir hafta sonra kumar oynanmaya başlar. Bu kesitin iki eyleyenler şeması olduğu anlaşılmaktadır. Fotoğrafçılara göre eyleyenler şeması:

Bu kesitte çocuğun ağlamasından bıkan harita fotoğrafçısı ve arkadaşı (Ö) yeni odaya (N) taşınır ve özne- nesne ilişkisi şu şekilde olur:

Faika Hanım'a göre eyleyenler şeması:

Faika Hanım'ın kumara olan meylini bilen Ayaşlı, yeni odasında Faika'yı Turhan Hanım'ın yerine konumlandırmaya çalışır ve kumar işlerini Faika Hanım üzerinden tertiplemeyi düşünür. Kumara düşkün olan Faika Hanım için de bu durum yararına gözüktür. Bu durumda Faika Hanım (Ö) yeni odaya geçerek (N) kumar oynanmasını sağlar.

$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$

26. Kesit: Selime'nin anlatıcının yanına dönmesi ve evlenmeleri

Selime bir süre sonra anlatıcıya onun yanına gelmek istediğini söyler. Bu haber karşısında anlatıcı hem şaşırır hem de sevinir. Selime geldikten sonra bir süre konuşmaya devam ederler. Bu konuşmaların sonunda Selime'yi kendine eş olarak uygun bulan anlatıcı (Ö) Selime'ye (N) kavuşur ve evlenirler. Bu kesitin eyleyenler şemasını şu şekilde göstermek mümkündür:

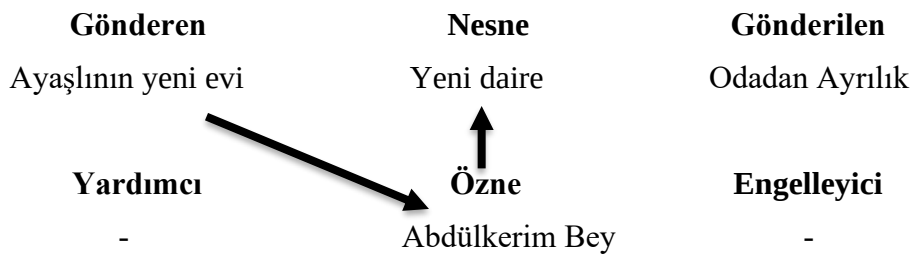
Kesit özetine bakıldığında ise gösterimi şu şekildedir:

$\text{Ö} \wedge \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \vee \text{N}$

27. Kesit: Dairenin boşaldığı bölüm

Anlatıcının evlendikten sonraki kısımların ele alındığı bu kesitte Ayaşlının yeni ev tuttuğu ve bu nedenle odadakilerin çeşitli gerekçelerle dağıldığı anlatılmaktadır. Abdülkerim Bey yeni bir daireye taşınmıştır.

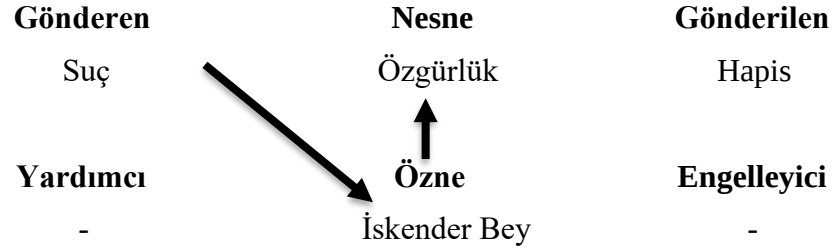
Abdülkerim Bey için eyleyenler şeması:

$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$

İskender Bey, hapse girmiştir.

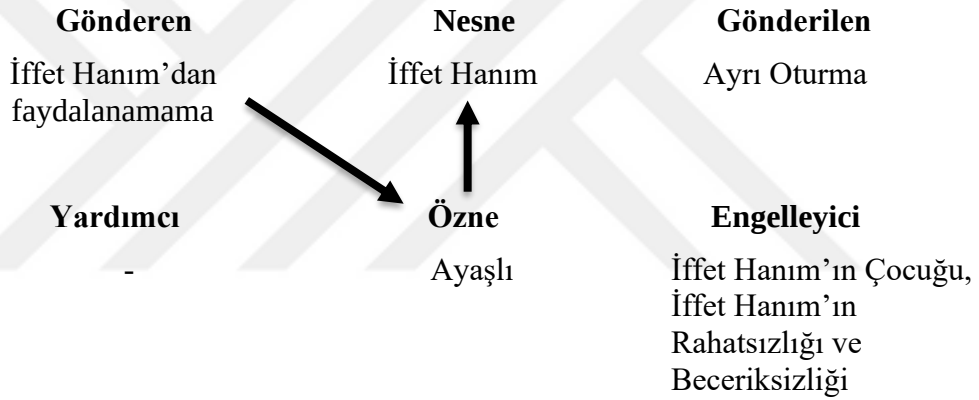
İskender Bey için eyleyenler şeması:

İskender Bey'in suça karışıp hapse girdiği bilgisi verilen kesitte özne olan İskender Bey, nesne olan özgürlüğünden ayrılmıştır. Bu kesitin özetini şu şekilde göstermek mümkündür:

Ö Λ N ⇒ Ö V N

Ayaşlı için eyleyenler şeması:

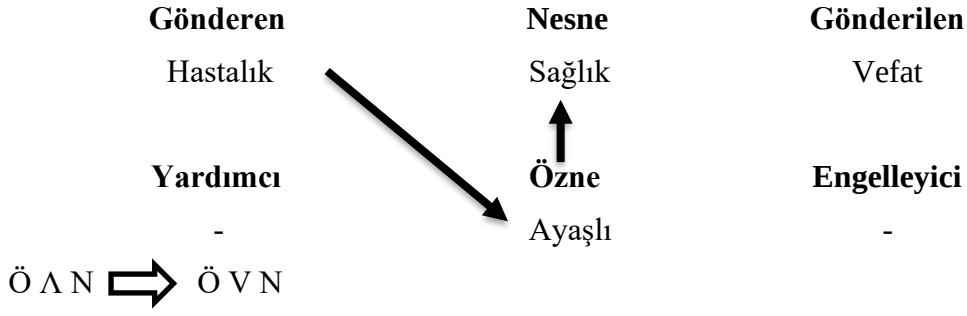

Ayaşlı, Turan Hanım'ın yerine İffet Hanım'ı koymak istese de İffet Hanım'ın çocuğu, hastalığı ve beceriksizliği Ayaşlıyı bu isteğinden vaz geçirir. Bu kesitin özetini şu şekilde göstermek mümkündür:

Ö Λ N ⇒ Ö V N

28. Kesit: Ayaşlının vefat ettiği bölüm

Ayaşlının tuttuğu dairedeki odalardan herkes birer birer ayrıldıktan sonra bir gün Selime, babası Hasan Bey'in kabrini ziyarete gider. Hasan Bey'in mezarının yanında başka bir mezar olduğunu anlatıcıya anlatır. Anlatıcı sorup soruşturduktan sonra Ayaşlının soğuk algınlığı nedeniyle vefat ettiğini ve Hasan Bey'in yanına gömülmek istediği için oraya defnedildiğini öğrenir. Ve anlatı burada biter. Bu kesitin eyleyenler şeması şu şekildedir:

Tablo 9: Kipsel Yapılar

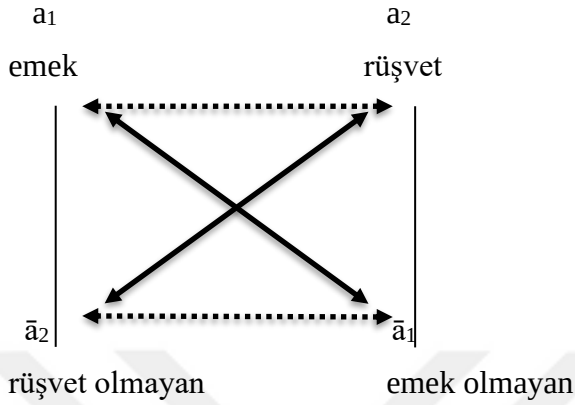
Eyletim	Edinç	Edim	Yaptırım
Anlatıcı kaldığı odadan şikayet ederek başka oda arayışındayken arkadaşının /yönlendirmesiyle/ Ayaşlının dairesine taşınır.	Anlatıcı diğer odalarda kalanlarla tanışmak /ister/. Tanıdıkça odadakilerin ahlak dışı davranışlarına katlanmak /zorunda/ kalır. Anlatıcı diğer odadaki insanların kumar, cinsel haz gibi isteklerine karşı kendini koruma noktasında /muktedir/ olamaz. Turan Hanım'la yaşadığı bu yakınlık sergilediği tavrı bozar. Dairedeki kadınların davranışlarından rahatsız olduğundan nasıl bir eş istediğini iyice /bilir/.	Anlatıcı odadakilerin ahlaki yoksunluğuna aldırmadan olabildiğince kendi doğrularıyla yaşamaya çalışır. Bir süre sonra da istediği gibi bir kadın olan Selime'yle düğünlerini /yapıp/ yuva kurar.	Anlatıcı; adam kayırmalara, kumar oynamalara ve cinsel haz duymalara karşı kendini muhafaza etme noktasında başarılı gibi görünse de Turan Hanım ile bu çizgisini bozar. Fakat yine de istediği gibi biri olan Selime ile evlenme noktasında başarılıdır.

4.1.3. Derin Yapı İncelemesi

Derin yapı incelemesine geçilmeden önce Ayaşlı ile Kiracıları anlatısının söylemsel ve anlatısal-göstergesel yapıları çözümlenmiştir. Anlatının derin yapısında ise temel anlam ortaya konulup yapıya açıklık kazandırılır. Yüzey yapıda görülmeyen, belli olmayan soyut yapıların ortaya çıkarılması için Greimas'ın göstergebilimsel dörtgeninden faydalanmak gerekmektedir. Bu göstergebilimsel dörtgen ile metnin

karşıtlıkları ortaya konulur. Karşıtlıkların belirlenmesinden hareketle anlatının temel yapısı belirlenir.

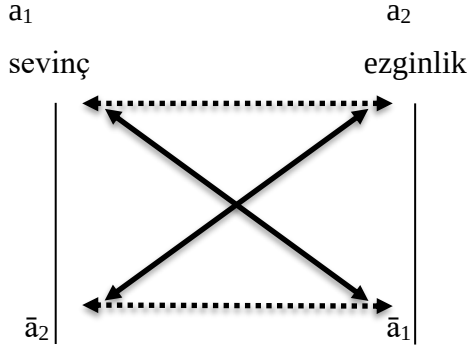
Ayaşlı ile Kiracıları anlatısının göstergebilimsel dörtgende gösterimi ve derin yapının incelenmesi şu şekilde olacaktır:

Anlatıcı, Ayaşlının dairesinde bir odaya yerleştikten sonra çeşitli insanlarla tanışır. Bu insanların her biri çeşitli ahlaki değerlere sahip olan/olmayan kişilerdir. Anlatıcı bu kişileri anlatırken bu kişilerle ilişkide bulunduğu veya bu kişilerin birbirleriyle ilişkilerinde ahlaki değerlere sahip olma/olmama karşıtlığı görülür. Anlatıda ahlaki değerlerden uzak kişilerin kumara, rüşvet alıp vermeye sıcak bakan, anlatıcının ise bu değerde olmadığı anlaşılan ifadelerle rastlanır. Anlatının temel yapısındaki bu karşıtlık ilişkisini şu ifadelerde görmek mümkündür:

“...Kazanmak için bu haksızlıkları yapmak da doğru olduğuna inanır, yalansız, dolansız alışveriş olur mu? Doğru alışverişi sen yapsan başkaları yapmaz. O kazanır, sen ağzını havaya açarsın, der. Kazanmak için Ayaşlının yaptıklarının yüzde birini Hasan Bey’e yaptıramazsınız. Hasan Bey rüşvet alan memurlara kızar, köpürür, Ayaşlı ise, rüşvet almayan yahut rüşvet alıp da gene işi bitirmeyen memurlara kızar. Ayaşlıya göre, bir memur da pazarda bir dükkâncı gibidir. Rüşvet alıyorsa, eh, o da geçinecek... Bir memur rüşvet alır da, işi yapmazsa, bu, bir bakkalın parayı alıp malı vermemesi gibidir.” (s. 41-42).

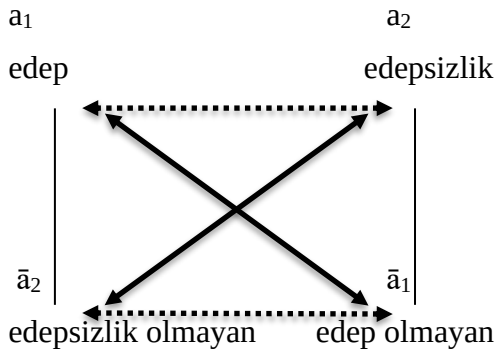
Toplumdaki birçok görüşün vücut bulduğu anlatının karakterlerinde toplumdaki karşıtlıkların da varlığı görülür. Bu alıntıda rüşveti savunan ve savunmayan kişileri görmek mümkündür. “... Kazanmak için bu haksızlıkları yapmak da doğru olduğuna inanır...” sözündeki “doğru olduğuna inanır” ifadesinden hareketle anlatıcının da emek vererek bir şeylerin olması gerektiğine inandığı kısacası rüşvete karşı olarak ahlaki bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır.

ezginlik olmayan sevinç olmayan

Sevinç ve ezginlik karşıtlık ilişkisi anlatıcının içinde bulunduğu durumla ilişkilendirilebilir. Anlatıcının kaldığı odada geçirdiği süre boyunca birtakım kadınların ilgisiyle karşılaşmış ve birtakım kadınlara karşı içten içe ilgi duymuştur. En önemli karşıtlık durumunu ise kendisine uygun gördüğü Selime ile yaşar. Selime'nin anlatıcının yanına gelecek olması kısmında anlatıcı bu karşıtlığı daha içten yaşar ve dile getirir.

“İçimde gizli bir sevinçle karışık tatlı bir ezginlik var ki, az çok rahatsızlık veriyor. Selime'nin oturacağı, dolaşacağı, yatacağı yerleri gördükçe bu rahatsızlık artıyor.” (s. 242) ifadelerinden hareketle bu karşıtlığı görmek mümkündür. Anlatının bir diğer karşıtlığı ise şu şekilde gösterilebilir:

Anlatıda kadın erkek ilişkileri çok rahat ve açık bir hâldedir. Eşler birbirini kıskanmaz, Turan Hanım anlatıcının odasına onu elde etmek için girer, hizmetçi Halide'nin evlilik dışı bir çocuğu olur. Anlatıcı bütün bu yaşananlar karşısında ahlaki değerlerinden ve edepli duruşundan taviz vermemeye çalışsa da başarılı olamaz. Bu karşıtlık ilişkisine anlatıdaki şu bölümlerden örnek vermek yeterli olacaktır:

“...Bir gece gene biz bize Turan Hanım’ın odasında oturuyorduk, ansızın Orhan iki misafir beyle geldi. Misafirlerin kılık kıyafetleri, tavırları, odadakilere, bunların oyuncu olmadıkları, hatırlı adamlar oldukları kanaatini vermiş olacak ki, daha onlar ayakta, oturmak için yer ararlarken Ayaşlı, Hasan Bey, Abdülkerim, Hâki odadan sıvıştılar. Onların arasında ben de çıktım. Odada yalnız İskender, Şefik Bey, bir de hanımlarla yeni gelenler kaldı. Bu gelenlerden biri, kısaca boylu, temiz yüzlü, temiz giyinmiş, kırk yaşlarında bir bey. Daha kapı önünde görüldüğü zaman uyanık gözleriyle odada kimler olduğunu süzdü. Beni bankada, müdürün yanında görmüş olacak ki, bir an gözlerinin üzerimde kaldığını gördüm. Biraz sarhoş gibi duruyordu. Arkasındaki bey, orta boylu, tıknaz, esmer, sevimli, akıllı yüzlü bir bey. İkisi de kapıdan girmeden odaya kısaca ancak her şeyi görmek isteyerek baktılar. Bu erkek kalabalığından hiç hoşnut kalmamış göründüler. Turan’a baktım, bir saniye bile şaşırmadı, misafirlerine emniyet verecek surette güldü. Sonra biz erkekler odadan boşandık, karıları beylere bıraktık. Niçin kaçtık? Ben niçin orada bulundum? Niçin kaçtım? Kendi kendime o kadar utandım, o kadar kızdım ki, odama döndükten sonra divanın üstüne uzandım deli gibi yastıkları ısırmağa başladım. Bu beyleri getiren Orhan kapıyı vurmaya bile lüzum görmedi. Niçin bu apartmanın kapısı kapanmıyor? Önüne gelen açıp giriyor. Beni gördüler, tanıdılar. Bunu anladıktan sonra artık ben odadan çıkmamalıydım. Sonuna kadar birlikte kalmalıydım. Benim bu evde oturduğumu eğer sorup öğrendilerse daha kötü. Başka yerde otururken buraya onlar gibi eğlenmeye gelmiş olabilirim, sonra onları görünce de bir saygı yaparak kaçabilirdim. Bu evde oturunca, bu beyler eğlenmeye bizim eve gelmiş oluyorlar. İlk Ayaşlıya bir çatmak ister. Sonra da Turan’a...” (s. 127-128).

“...Yeni dalmışım, hızlı hızlı odamın kapısı vuruluyordu, uyandım.

- Kimdir o? Turan’ın sesi: “Aç, aç. Benim!” Kapıyı açtım, Turan boynuma atıldı.

- Ben geleceğinin rüyasını görmüştüm, bugün de içime doğdu ya... Arkadan kocası: “Hoş geldin, yahu!”

Biraz konuştuktan sonra bizi Turan’la yalnız bıraktı. “Allah rahatlık versin, ben uykudan ölüyorum” dedi, gitti. Kocası gidince Turan yatağıma sıçradı, boynuma sarılarak: “Görüyorsun ya, nazik adam! Bizi yalnız bıraktı. Seni çok göreceğim geldiğini biliyordu. Sonra gitti, kapıyı kilitledi.” (s. 180).

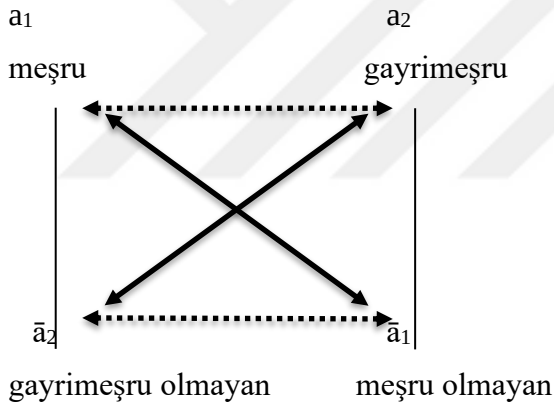
Anlatıda görülen bir diğer karşıtlık ilişkisi ise meşru ve gayrimeşru olma karşıtlığıdır. Emek-rüşvet, sevinç-ezginlik, edep-edepsizlik karşıtlıklarından sonra meşru-gayrimeşru karşıtlığını anlatının genelinde görmek mümkündür. Anlatıda kumar oynamanın ve oynatıyor olmanın normal karşılanacağı karakterler ve durumlar vardır. Anlatıcı bu şekilde kısa yoldan para kazanmaya tevessül etmeyip kumara mesafeli olmuştur. Bu mesafeli oluşu anlatıcı ile Turan Hanım arasında geçen şu diyalogda görmek mümkündür:

“(Turan Hanım)Sizin için bunlar oyun sevmez diyorlar, doğru mu? dedi.

-(Anlatıcı) Oyun bilmem, dedim, oynamadım, sever miyim bilmiyorum!

-(Turan Hanım) A, biz size tez öğretiriz! Şöyle buyursanıza, diye yer gösterdi, ben de oyun sevmem ama günleri nasıl geçirmeli? Burada oyuna alıştık. Şimdi gece gündüz işimiz kumar oynamak!” (s. 88).

Buradan hareketle meşru ve gayrimeşru karşıtlığını şu şekilde görmek uygun olacaktır:

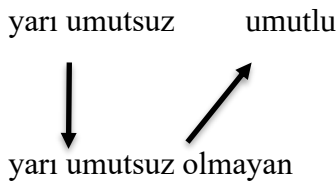
Ayaşlının, Turan Hanım'ın yerine Faika Hanım'ı kumar oynatmak için kullanmak istemesi ve odadakilerin de kumar oynamaya düşkünlüğü ile anlatıcının ve anlatıcının arkadaşı olan Doktor Fahri'nin tavırları bu karşıtlığı ortaya koymaktadır. Anlatıda anlatıcı birtakım dönüşümler geçirmektedir. Anlatıcı kendisine dost gibi görünenlerin aslında öyle olmadığını bir çıkar ilişkisine dayalı yaklaşıtlıklarını, bazı kadınların kendisinden hoşlandığını sandığı ama gerçekten böyle bir şeyin de söz konusu olmadığını şu ifadelerle anlatmaktadır:

“...Kendimi pek zavallı, pek saf buluyorum, İskender beni değerli buluyor, herkes beni beğeniyor, Turan bana bayılıyor, Faika benden hoşlanıyor, Cavide bana varmak istiyor, hizmetçiler beni baba gibi tanıyorlar, diye bildiğim ve düşündüğüm günler hayat ne kadar tatlı idi! Bugün her şeyi olduğu gibi görüyorum: Cavide bana hiç... Yani metelik bile vermiyormuş, Turan beni kullanıyor. O erkek, ben kadın... Aşk filan bunlar saçma, doğrusu bu ki, ben onun zevkine hizmet ediyorum. Müdür bana kıymet verir, kendi işinin çıkarı için! Bankadaki arkadaşların çoğu beni sever gibi görünürler, hiçbiri beni çekemezler. Beni yerimden atmak, arkamdan gülmek için yanlış bir işimi arar dururlar. Küçük memur arkadaşların beni sevmeleri onlara yardım edeyim diyedir. Faika da beni severmiş! Boş laf. Ne onlar beni sever ne ben onları. Ben Cavide’yi sevdim mi? Turan’ı seviyor muyum? İnsan, sevmek ne demek olduğunu unutuyor da beni seviyorlar diye kendini avutuyor!” (s. 230-231).

Anlatıcı insanların kendisine karşı yaklaşımlarının gerçek duyguları barındırmadığını ve hepsinin sahte olduğunu, bir çıkarı gözettiklerini fark eder. Anlatıcının insanlara karşı bu farkındalığını şu şekilde göstermek mümkün olacaktır:

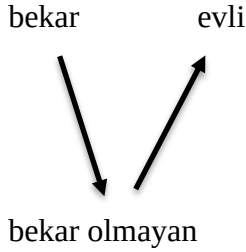

Anlatıcının içinde bulunduğu yarı umutsuz gecelerin olduğu durumun Selime’nin mektubuyla birlikte umuda dönüştüğü görülmektedir. Bu dönüşümü anlatımın şu kısmında görmek mümkündür: “...Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu. Ertesi günü bankada çalışırken Selime’nin yola çıkacağı telgrafını aldım.” (s. 335). Bu dönüşümü ise şu şekilde göstermek mümkündür:

Anlatıda ahlaki bakımdan düşük ve gayrimeşru yoldan kazanç elde etmek isteyenler arasında anlatıcı birtakım kadınlara karşı duygusal yakınlık kurup kurmama düşüncesine sahiptir. Anlatıcı, aynı ortamda bulunduğu Turan Hanım, Faika Hanım,

Cavide gibi kadınlara karşı bir duygusal yaklaşımın düşüncelerini kendi içinde yaşar. Anlatıcının arkadaşı olan Doktor Fahri'nin de kendisine sık sık telkin ettiği evlilik düşüncesinin anlatıcıda var olduğu anlaşılmaktadır. Bir süre sonra kendisine uygun olarak gördüğü ve hislerinin evlilik doğrultusunda ilerlediği Selime ile evlenerek bir dönüşüm gerçekleştirmiş olur. Bu durumu ise şu şekilde göstermek mümkündür:

4.2. Anlatı Metnini Özetleme Aşamaları

Ayaşlı ile Kiracıları anlatısının özetlemesi yazınsal göstergebilim aşamalarından hareketle yapılmıştır. Özetleme işleminde metin çözümlemeleri dikkate alınmıştır. Bu hususta “söylemsel yapılar, anlatısal-göstergesel yapılar ve derin yapılar”da ortaya çıkan bilgiler kullanılarak bu bilgilerin özetleme çalışmasında nasıl ve nerede yer alacağı belirtilmiştir.

1. Kesit Özeti: Anlatıcının bir apartmanın dokuz odalı bölümüne gelmesi

Yeni yapılmış büyük bir apartmanın dokuz odalı bir bölümünde oturuyoruz. Bu bölümü, Ayaşlı İbrahim Efendi adında biri tutmuş, isteyenlere oda oda kiraya veriyor. Odalar, loşça bir koridorun iki yanına sıralanmış, dizilmiş. Koridorun en sonunda banyo odasıyla mutfak var. Benim odam, koridora girince sağdan birinci kapı.

(1) Ev sahiplerinin bitmek tükenmek bilmeyen karı koca kavgalarını, kontrat bitsin diye, altı ay çekip oturduğum eski odamın günü yaklaştıkça sevinerek kendime yeni, temiz bir oda ararken (2) dışarıya giden bir arkadaşım bana bu yeni odayı bırakınca çocuk gibi sevindim ve hemen o gün, eşyamı toplayıp buraya taşındım. (3) (s. 9).

(1) Anlatıcının ev sahiplerinin kavgalarından rahatsız olup yeni oda arayışına girmesi eyleyenler şemasında gönderen olarak yer almaktadır.

(2) Anlatıcının yeni odaya yerleşmesine yardımcı olan arkadaşı ise yardımcı durumundadır.

(3) *Anlatıcının şikâyet ettiği odadan ayrılıp yeni odaya geçmesinden dolayı yaşadığı sevinçten öznenin nesnesine ulaştığı anlaşılmaktadır.*

2. Kesit Özeti: Anlatıcının ev sahibini ve komşularını tanımak istemesi

(1) Daha ne ev sahibi Ayaşlıyı ne komşuları tanıyorum. Ne zaman yatar kalkarlar, burada töre nedir? Yavaşça kapıyı açtım, koridora çıktım. Hiç ses yok. (2) Dün bana yardım eden soluk hizmetçi bir sabah kahvesi olsun pişirmez mi? Odama dönerken hizmetçinin kafası mutfak kapısından göründü. Durdum.

- Bir şey mi istediniz?

-İstiyordum ya; sen bana bir kahve pişiremez misin?

-Kahveniz varsa pişireyim.

-Kahvem... Olmalı. Olmazsa birini yollayıp aldırılmaz mıyız?

-Bakayım, kapıcı gelmişse!

Odama geldi, para verdim, gitti. Ben kapıcı gidecek gelecek diye beklerken kız kahveyi pişirmiş, getirdi.

-Nereden buldun?, diye sordum.

-Faika Hanımlardan aldım, kapıcı geç gelir, dedi.

-Sen bana biraz yardım etsen de odayı toptasak.

(3) -Kahvenizi için ben de gelirim. Biraz sonra ben kitapları toplamaya, çamaşırlarımı dolaplara koymaya başladım, o da yatağı düzeltmek istedi. (s.10).

(1) *Anlatıcı yeni taşındığı odanın ev sahibini ve komşularını tanıma isteğindedir. Bu istek eyleyenler şemasında gönderen durumdadır. Bir alt kesitte bu isteğin hizmetçi olan Halide'yi tanımakla gerçekleştiği görülecektir.*

(2) *İzleksel rollerde hizmetçi olan Halide'nin özelliklerini görmek mümkündür. Ayrıca anlatıcının kendisinden kahve istemesi de anlatıcının eyleyenler şemasında nesnesine ulaşmak istediğini göstermektedir.*

(3) *Hizmetçi Halide'nin anlatıcının nesnesine ulaşmasında yardımcı konumdadır ve bu durum eyleyenler şemasında da yer almaktadır.*

2.1. Alt Kesit Özeti: Anlatıcının Halide'yle tanıştığı ve onun neden orada olduğunu öğrendiği kısım

Bir aralık sordum.

-Nerelisin?, dedim.

-Ben mi?.. Ben Ezirgânlıyım.

-Hı, konuşman hiç Ezirgânlıya benzemiyor.

-İstanbul'da çok kaldım. (1) Halide'nin anlattığına göre ufak yaşında Ezirgân'da kocaya varmış. Sonra muhacirlikte kocası ölmüş. İstanbul'da bir topçu kaymakamı bunu yanına almış. İki sene onun yanında kaldıktan sonra hastalanmış, hastaneye yatırmışlar. Bir daha topçu kaymakamının evine dönmemiş. Bir ebe hanım, "Seni bir kocaya veririz." diye bunu evine götürmüş. Bir zamanlar da onun yanında kalmış, evlendirecekler diye beklemiş. Sonra bakmış ki evlendirecekleri yok, yalnız çalıştırıyorlar; bir arkadaşı ile sözü edip kaçmış, buraya kadar gelmişler. (2) O zamandan beri, burada hizmetçilik edip geçiniyormuş. (s. 13).

(1) Anlatıcının Halide ile tanıştığı kesit olan bu kısmın eyleyenler şemasına bakıldığında özne Halide'dir. Halide'nin geçmiş hayatıyla ilgili verilen bilgiler eyleyenler şemasında gönderen olarak yer almaktadır.

(2) Halide'nin hizmetçilik yaparak geçimini sağlama bilgisi eyleyenler şemasında öznenin nesnesine kavuşmasında yer alır.

3. Kesit Özeti: Anlatıcının Fuat, Fuat'ın annesi ve Faika Hanım'la tanışması

Ertesi günü erken, gene bilmem niçin, Halide'yi ararken, mutfakta, (3) kısaca boylu, kısıkça sesli, başı yazma yemeni, sırtı örme hırkalı, ihtiyarca bir hanımla karşılaştık, konuştuk. Bu hanım, şoför Fuat'ın anası, Faika Hanım'ın kaynanası imiş. İstanbul'dan, yalnız birkaç gün için oğlunu, gelinini görmeye gelmiş, yirmi gün olmuş daha gidemiyormuş. Oğlu, gelini yalvarıyor, salıvermek istemiyorlarmış. Bu hanımın İstanbul'da biri ergen, öteki taze dul iki kızı varmış. Küçüğü hocalık, büyüğü daktiloluk ediyormuş.

Kadın kızlarını okutmuş, yazdırmış, adam etmiş. Oğlunu da okutmak istemiş ama (4) Fuat okumamış. "Şoför olacağım" diye tutturmuş. Elde ne varsa satmış savmışlar, kadının gümüş zarfları, gümüş kemeri, bir çift zümrüt küpesi de gitmiş. Bunlarla Fuat'a az kullanılmış bir otomobil almışlar. "Bari bir işe yarasa!" İki hafta

geçmeden otomobil bozulmuş. Hadi tamire. En sonunda da Büyükdere yolunda bir hendeğe düşmüş, hurda yerine satmışlar. O zaman Fuat'ın elinde şoför kâğıdı bile yokmuş. (5) Bu hanım gitmiş eşe dosta yalvarmış, çalışmış, kırk lira da para yedirmiş, şoför kâğıdı almışlar. Sonra Fuat, "İş buldum, Balıkesir'e gidip şoför olacağım!" demiş, çıkmış, gitmiş. O zaman bu hanım çok söylemiş, "Ben sana şoför kâğıdını gitsin, yabanın memleketlerinde sürünsün diye mi aldım?" demiş. Amma Fuat dinlememiş. (6) Biz ihtiyar kadınla konuşurken Faika Hanım odasından çıktı, geldi kapının kenarına dayandı, bizi dinlemeye başladı. Birbirimizi yeni görüyoruz, bir selam vermeliydi, bir söz söylemeliydi. Sanki çoktan tanışıyor muyuz gibi, biraz sonra söze de karıştı. Bu hanımı alıcı gözüyle süzdüm. Hiç fena değil! (7) Yalnız biraz çocuksu. On üç yaşındaki mektepli kızları andırıyor. Elbisesi, giyinişi de bir şoför karısı giyinişine benzemiyor. İpekli entarisi, yeni berber elinden çıkmış dalgalı saçları, yüksek ökçeli, atlas terlikleri ile daha çok yosma kızlara benziyor! Bilmeyenler bunun iki çocuk anası olabileceğini akıllarına bile getirmezler.

(8) Biz, bunları konuşurken Faika'nın odasından on yedi, on sekiz yaşlarında sanılır bir genç çıktı. Görünce, bunun şoför Fuat olduğunu anladım. Kısa boylu, karısı gibi ufak tefek, açık göz olduğu gözlerinden belli bir genç. Kasketi elinde idi. Başı ile beni terbiyeli selamladı. Faika'ya;

-Beyiniz, değil mi?, dedim.

-Evet, dedi. Elimi uzattım. Fuat gene terbiyeli elimi sıktı. Sonra karısına bir şeyler söyledi. Faika;

-Sahi, niçin burada oturuyoruz? Odaya buyurmaz mısınız?, dedi. "Yok." dedim, "Ben tıraş suyu aramaya (1) gelmişim, hanımın tatlı sözleri beni alıkoydu, ayrılamadım. Başka bir sabah kahvenizi içerim." Faika;

-Buyurursunuz, dedi.

-Ah, insan evladı nerede olsa bellidir, diye kocakarı da beni alkışladı. Halide;

-Siz kahvenizi içiniz, tıraş suyu hazır. Ama banyoda adam var, o şimdi bir saatte çıkmaz. Siz odanızda tıraş olursunuz (2), dedi. "Olur." dedim. (s. 15-21).

(1) numaralı cümlede yer alan tıraş suyu arama isteği eyleyenler şemasında gönderen olarak yer almaktadır.

(2) Kesitin sonunda ise özne konumundaki anlatıcının tıraş suyuna yani nesnesine kavuşması ve bu sebeple diğer kişilerle tanışması eyleyenler şemasında görülmektedir.

(3) Anlatıcının tıraş suyu aramak için odasından çıktığında betisel özellikleri yer alan Fuat'ın annesiyle tanışır.

(4) Dört numaralı cümlede anlatılanlara bakıldığında eyleyenler şemasında öznenin Fuat olduğu görülür. Fuat'ın şoför olma isteği eyleyenler şemasının gönderenidir.

(5) Fuat'ın şoför olma isteğini gerçekleştirmesi için annesinin yardımları eyleyenler şemasında yardımcı eyleyen olarak görülmektedir.

(6) Fuat'ın isteği, annesinin yardımları sayesinde Fuat, şoförlük kâğıdı alarak nesnesine kavuşmuştur.

(7) Faika ile ilgili ifadeler betisel özellikte yer aldığı gibi görülmektedir.

(8) Fuat ile ilgili bilgilerin betisel özellikte var olduğunu görmek mümkündür.

4. Kesit: Anlatıcının Hasan Bey'le tanışması

Burada, (1) beş numarada oturduğunu, sabah erken beni görmek istediğini Halide'nin söylediği Hasan Bey, doğrudur, benim memleketlim sayılır. En büyük kardeşimiz Rıza Bey'in de yakın arkadaşı idi. Biz Hasan Bey'le bir şehirden değil isek de birbirine yakın iki şehirdeniz.

Gece eve geldiğimde Hasan Bey'i beni bekler buldum. “Ben seni Adana’da biliyordum” dedi. “Şimdi de buraya getirdiler” dedim. “Ya işittim” dedi, “Mansıbn da büyümüş! Aferin, böyle olmalı. Ben bilseydim seni gelince arardım. Ben iki aydan beri buradayım. Bizi süründürüp duruyorlar. Olmaz olsaydı, o Samsun’da bir yol aldıktı, daha onun peşinde koşar dururum. Samsun bizi bıraktı, ben Samsun’u bırakamıyorum.”

-Ne o? Sen şimdi Samsun’da değil misin?

-Değilim ya; (2) o zaman bize Samsun’dan yer verdilerdi ya, sonra “Yanlış oldu.” dediler, bizi Ayvalık’a kaldırdılar. Oyun oyuncak yoldaşım! Bir yol gene caymasınlar da ben razıyım. Ben o Samsun’u kendim de istemiyordum. On beş gün için geldimdi sanki, iki ay oldu buradayım.

-İşin nerede? Belki benim tanıdıklarım çıkar, sana yardım edeyim, (3) dedim.

-Çok iyilik olur, Allah razı olsun. Benim işim nerede yok ki... İşkânda var, Nafiada var, Dahiliyede var, bura beledisinde var. Var de...

-İyi, bunları konuşalım. Ben burada çoklarını tanırım. Ertesi gün birlikte Nafiaya gitmeye sözleştik. (s. 22-26).

(1) Hasan Bey’le anlatıcının tanışmasına ve Hasan Bey’in özelliklerine dair yer alan bu ifadeleri izleksel yerdeşlik tablosunda betisel özellik ve izleksel rol kısımlarında görmek mümkündür.

(2) Hasan Bey’in arsa/toprak işleri için orada bulunmasında bu işleri çözme isteği eyleyenler şemasında gönderendir.

(3) Hasan Bey’in devlet dairelerindeki işlerinin çözümü için anlatıcı eyleyenler şemasında yardımcı konumdadır.

5. Kesit Özeti: Ayaşlının anlatıldığı kısım

Ayaşlı, babasının sağlığında bir aralık Kastamonu’da medresede, birkaç zaman da rüştiye mektebinde okumuş, babası ölünce, anası alıp kendini köye götürmüştür. Ayaşlı köyde baskısız kaldı, anasını dinlememeye başladı. İçti, haşarılık etti, en sonunda bir düğünde bir kadının, bunun tabancasından çıkan bir kurşun ile yaralanıp ölmesi yüzünden, beş sene hapse mahkûm ettiler, hapse kodular. Bir zaman anası bu ölen kızı Ayaşlı için istemiş, kızın da başkasına varmış olmasını delil tuttular. Bunun bir kaza olduğu kimseye anlatılamadı.

(2) Ayaşlı, beş ay hapiste tutsak kaldıktan sonra dört arkadaşıyla bir gece kaçtı, dağa çıktı. O zaman kendisine Battal’ın İbrahim diyorlardı. İki yahut üç yıl Kastamonu, Çankırı, Bolu arasındaki dağlarda gezdi. Çoklarının evlerini basıp paralarını aldı. Para için çocuklarını dağa kaldırdı. Yolları kestiği oldu. Köylülerin işlerine karıştı: Birinin parasını, malını, bir zorbanın elinden alıverdi, bir dul karıya biraz para verdi, iki köy arasında çok eskiden kalma bir baltalık kavgasını bitirdi, kendisince oralarda hükümet eder oldu ama bu her gün korku içinde, tetik yaşamak da onu yordu, usandırdı. Valinin biri bunları dağdan indirmek istiyordu. “Gelsin, teslim olsunlar, suçlarını bağışlatayım” diye haber yolladı. Vali yiğit bir adam diye anılıyordu, ona güvendiler, teslim oldular. Suçları bağışlandı. Ayaşlıyı zaptiye çavuşu yazdılar. Bugün bile birçoklarının ona, “İbrahim Çavuş” demeleri bundandır.

Ayaşlının uslu durmayacağını, gene dağa çıkacağını söyleyenler oldu, ama aslı çıkmadı. Ayaşlı biraz sonra Ayaş’a kalktı. Orada tahsildar oldu, vergi kâtipliği etti. Biraz daha sonra hükümet hizmetinden çıkıp âşârcılık etmeye koyuldu. Bu sırada Balkan Muharebesi çıktı, askere gitti. Gelibolu taraflarında bulundu. Dönüşte Ayaş’ta bir arzuhalci dükkânı açtı, bir yandan da köylerden ekin toplamaya, alıp satmaya başladı. Büyük muharebede yeniden asker oldu. Bir hastanede hademelikten

başladı, idari memuruna yamaklığa çıktı. Bugün elindeki paranın anası buradandır. (1) Askerden çıkınca, birkaç sene, burada bir hanla, bir otel tuttu. O zamanlar otelcilik para bırakıyordu. Sonraları daha yeni, daha temiz oteller açılınca Ayaşlı onlarla yarışamadı, oteli başkasına bıraktı. Elinde yalnız han kaldı. Şimdi bu hanı işletiyor, kesene işlerine giriyor, mekteplere ekmek veriyor, Trabzonlu bir ortakla bir eskici, koltukçu dükkânı işletiyor. Bu işler arasında bu oturduğumuz apartmanı da kiralamış, buradan kazancı yalnız bedava oturmak oluyor. (s. 26).

(1) Eyleyenler şemasında Ayaşlının oteli başkasına bırakıp kazanç sağlamak için apartmanı kiraladığı görülmektedir. Maddi şartlar eyleyenler şemasında gönderen konumdadır. Eyleyenler şemasında özne olarak yer alan Ayaşlının nesnesine yani kazanç sağlamaya kavuştuğu görülmektedir.

(2) Ayaşlının ele alınıp tanıtıldığı kısımlarda ifade edilenler izleksel yerdeşlik tablosunun izleksel roller kısmında yer almıştır.

6. Kesit Özeti: Halide'nin hastalanması

(1) Bu odaya taşındığım haftasında, bir sabah, işe gitmek için odamdan çıktığım zaman, koridorun loşluğunda, yerde bir kadının yattığını gördüm. Sokuldum. Halide. Bayılmış, yatıyor. Hemen Faika'nın odasının kapısını vurdum. Ayaşlı, Fuat evde imişler. Koştular, Halide'yi Faika'nın odasına kaldırdık. Biraz sonra ayıldı. “Bunu bir hekime götürmeli” dedim. “Evet göstermeli, Fuat gitsin, çağırsın” dediler. Fuat da şapkasını aldı, gitti. Ama ertesi sabah gene ortalıkta dolaşan Halide'den anlıyorum ki: Fuat gitmiş, onların dedikleri hekimi yerinde bulamamış. Haber bırakmış, hekim de şimdiye kadar gelmemiş. “Seni, ben bir hekime yollasam gider misin?” dedim. “Giderim. Niye gitmeyeyim?” dedi. Halide'nin eline bir mektup verdim, benim en yakın arkadaşım olan Doktor Fahri'ye yolladım.

Halide'nin gebe olacağını nedense hiç düşünmemiştim. Bunu Faika'nın bilmesi gerekti; onlar da hiçbir şey açmadılar. Ertesi gün Halide odama geldi. Ben daha bir şey açmadan, o sordu: “Doktor, mektup yazacaktı, ne yazmış?” dedi. “Senin çocuğun varmış da, niye söylemiyorsun?” dedim. “Nesini söyleyeyim? Başıma bir kazadır geldi” dedi, “ben onu düştü sanıyordum, düşmemiş. Hekim, görünce anladı.” Biraz durduktan sonra: “Hekim ne yazıyor?” diye sordu.

-Hekim diyor ki, çocuk düşerse, anasını da beraber mezara sokar.

-Aman hekimler hep öyle söylerler, bir şeycik olmaz. İstanbul'da olsaydı, ben onu çoktan aldirtirdım. On yedi liraya alıyorlar. Burada otuz beş istiyorlar. O doktor sizin arkadaşınız, ne olur, sevabına beni kurtarsın!”

-Ben yapamam kızım; can pazarı bu.

-E, ben şimdi her gün ölüyorum ya? Acıyorsanız bugün de acıyınız. Ses çıkarmadım. Gene o dedi ki: (2) “Beni, kucağımda çocukla kim çalıştırır? Açlıktan ben de ölürüm, çocuk da...” (s. 32).

(1) Eyleyenler şemasında hamilelikten kaynaklı rahatsızlık, gönderen konumdadır.

(2) Özne konumdaki Halide'nin hamileliği değil işini daha ön plana aldığı görülür. Çocuğu doğarsa işinden olup işsiz kalacağını ve kimsenin bakmayacağını ifade eden Halide, nesnesi olan işten kesit sonunda ayrı değildir.

7. Kesit Özeti: Halide'nin Şefik Bey'le kavga etmesi

Halide bizim Fahri'nin verdiği ilaçları alınca biraz düzelir, canlanır gibi oldu ama bu canlanması Hasan Bey'in bitişiğindeki odada oturan eski konsoloslardan Şefik Bey'e yaramadı; aralarında bir kavga oldu, Halide, Şefik Bey'i dövmeye kalktı.

(1) Şefik Bey, Halide'ye çamaşır yıkatmış, parasını vermemiş. “İki gömleğim paralandı, bir çorabım kayboldu” diyormuş. İş yalnız bununla kalsa Halide aldırmayacakmış, nasıl ki bir aydır hiçbir şey söylememiş. Ortada böyle bir anlaşmazlık varken bir de bir akşam Şefik Bey'e iki genç çocuk misafir gelmişler. Bir masa örtüsü istemiş. Halide, üst katta oturan Yahudi madamın hizmetçisinden eğreti bir örtü almış. O gece bu yeni örtüyü hem yakmışlar hem şarap döküp lekelemişler. Halide, Şefik Bey'e bu örtüyü ödemesini söylemiş. Şefik Bey aldırmamış, aradan biraz geçince Yahudi madam örtü yüzünden hizmetçisine yol verecek olmuş. Halide bunu duyunca hemen Şefik Bey'e koşmuş. Şefik Bey de Halide'yi odasından kovmuş. İş buraya gelince Halide deli gibi olur, ne yapacağını bilmez, Şefik Bey'in yüzüne atlar, tırmalar, boğazını sıkar, aynalı dolabın kapağına bir tekme atar, aynayı kırar, kapak parçalanır, Şefik Bey'in bir pardösüsünü eline geçirir, yakasını ceplerini yırtar! Şefik Bey yaşlı adam, korkar, bağırmaya başlar. Faika, kaynanası, Ayaşlının oğlu yetişir, Şefik Bey'i Halide'nin elinden alırlar.

Bu kavga öğlen üstü olmuş. Bu akşam eve geldiğim zaman daha Halide ağlıyor, öfkesini yenemiyordu. Şefik Bey Ayaşlının odasında oturuyor, eli ayağı titriyor, kendi kendine homurdanıyordu. Ayaşlının ne kadar tütünü varsa içmiş, ben gidince benim pakete sarıldı. “O karı bu evde varken ben bu evde durmam. Beni öldürür. Ben polise haber vereceğim” diyor. Ayaşlı da pişkin pişkin, onun suratına bakıyor, “Canım şu örtünün parasını olsun versen” diyor. “Vermem, niye vereyim? Örtü yanıktı.”

-O da kimsesiz yoksulun biri.

-Yoksul ama beni öldürecek.

-Yok canım, nasıl öldürür? Bir sıkımlık canı var. Sen dağ gibi adamsın!

-Hııı, yakalasın seni boğazından da bak! Halide de Faika’nın odasında bir köşeye büzülmüş ağlıyordu. İşin kötüsü yukarı katın hizmetçisini kovacaklar. Bir çare bulalım diye düşünürken Hasan Bey geldi. İş dinledikten sonra, (2) “Parayı biz verelim, yazık o zavallı da işinden olmasın. Nedir, at deve değil ya” dedi. Parayı ben verdim, Ayaşlı da yukarı çıktı. (3) Yahudi madamdan rica etti ki hizmetçiyi kovmasınlar. İş basıldı.

Bu ihtiyara bir yandan acıyorum, bir yandan da Halide’nin parasını vermediğini düşünüp kızıyorum. (4) Parası olmasa da vermese neyse! Ayaşlı onun epey parası olduğunu söylüyor. Bir gün de kendisi bana bankaya gelmişti; para kurlarını sordu. Parası olanın soruşundan bellidir. Anladım ki frankın düşmesinden korkuyor. Birkaç gün sonra da İstanbul’a gitti. İhtiyar, dalgın, sersem gibi görünen Şefik Bey’i para işlerini konuşurken görseniz şaşarsınız. Diyebilirim ki para işlerini benden daha iyi biliyor, çok çabuk anlıyor. Başka işler konuşulduğu zaman ise bunak adamlara benzer. Bir söylediğini kırk kere söyler, sizin söylediklerinizi anlamaz. (s. 42-47).

(1) Bu kısımda gönderen olarak Şefik Bey’i görmek mümkündür. Halide’nin özne olduğu ve eyleyenler şemasının nesnesi olan parasına kavuşup işsiz kalmamak için kavga ettiği görülmektedir.

(2) Halide’nin parasını almasında yani öznenin nesnesine kavuşmasında yardımcı eyleyenler olarak anlatıcıyı, Ayaşlıyı ve Hasan Bey’i görmek mümkündür.

(3) Yardımcı eyleyenlerin de var olmasıyla Halide’nin Şefik Bey’den istediği para Yahudi kadına verilir. Böylece özne, nesnesine kavuşmuş ve işine devam etmektedir.

(4) Kesitin göndereni olarak ortaya çıkan Şefik Bey'e dair ifade edilenler de izleksel rollerde yer almaktadır.

8. Kesit Özeti: İskender Bey'in apartmana taşınması

Altı numaralı oda boştu. Burada bir Yahudi kadın terzi oturuyormuş, kızmış. Birkaç kişi geldi gezdi, tutan olmadı. Ben banka arkadaşlarından biri tutsun diye istedim, bir arkadaş tutacaktı, sonradan caydı. Karısı geleceğini yazmış, bir oda içinde olamayacaklarını düşündü tutmadı. (1) Bu arada Ayaşlının eski bildiklerinden biri gelmiş, onu buldu, getirdi odaya yerleştirdi. Ona biraz eşya da aldı.

Ayaşlı otel tuttuğu zamandan bu genci de tanırmiş, çok zaman Ayaşlının müşterisi olmuş. Halide bu yeni gelen komşuyu beğeniyor, “genç, temiz, kibar” bir adam olduğunu söylüyor. “Neci bu adam?” diye sordum. “Tüccar.” dedi. “Adı nedir?” dedim. Adını bilmiyor. Gitti, kapısındaki kartı çıkarmış, getirdi. Kartın üstünde her satırı ayrı ve güç okunacak kadar süslü yazılarla: İSKENDER BEY Hemşinli Zade Fabrikatör” yazılı.

(2) İskender dostlarına Ayaşlının evinde oturduğunu söylemek istemiyor. Soran olursa bir dostunun evinde olduğunu bildiriyor, birisi onunla konuşmak isterse şehrin en yüksek otellerinden birinde adres veriyor ve bu işi idare etmek için sık sık o otellere de uğruyordu, öyle ki birçokları onu otelde oturuyor sanıyorlar, kendisini de oralardan arıyorlar, otelciler de sık sık uğrayan, yemeklerini çok zaman oralarda yiyen bu müşteriyi otellerinde yatan müşterilerinden ayırmıyorlardı. Burada evde kimseyi görmek istemiyor, bunun yattığı yeri öğrenen açgözler olursa onlara kendini yok dedirtiyor, burada kalmadığını, yalnız ara sıra uğradığını kapıdan söyleyip geleni savdırıyordu. (s. 56).

(1) İskender Bey'in anlatıya dâhil olmasında Ayaşlıyı gönderen ve yardımcı eyleyen olarak görmek mümkündür. Çünkü Ayaşlı, İskender Bey'i bulup getirir. İskender Bey'in Ayaşlının odasına yerleşmesi, onun kalacak yer arayışında olduğuna işaret etmektedir. Bu durumda özne konumundaki İskender Bey kalacak yeri bulmuş yani nesnesine kavuşmuştur.

(2) İskender Bey'e dair kullanılan ve kendisine dair bilgiler içeren bu ifadeler izleksel rollerde yer almaktadır.

9. Kesit Özeti: Dairedekilerin 7 numarada oturan Turan Hanım ve eşi Hâki Bey’le tanışması

(1) İskender’in bize bir iyiliği de, dairemizin yedi numarasında oturup da bizimle daha hiç konuşmamış olan bir karıkoca ile bizi tanıştırması, konuşturması oldu.

İskender Bey bu komşularla nasıl tanıştı bilmem. Bildiğim onlara pek tez alışmış olmasıdır. İskender anlaşıncı Şefik Bey de artık onun kuyruğu, o da sokuldu. Arkasından Faika, birkaç gün sonra Ayaşlı, bizim Hasan Bey, bunlarla beraber sekiz numaradakiler, çocuklarını uyutabilirlerse yeni tanıdıkların odalarına gitmeye başladılar. Dışardan yabancı misafirler olduğu geceler, bir odaya sığışamıyorlar, Faika’nın odasıyla İskender Bey’in odasına da ayrılıyorlardı. Böyle gecelerde, bütün bizim bu bölüğümüz bir ev gibi oluyordu. Yedi numaradaki komşularla tanışmakta ben en geriye kaldım. Her iki tarafın bu kadar çabuk, bu kadar yakın dost olmalarına şaşıyorum. İki taraf da birbirleriyle görüşmek istiyordu da neden şimdiye kadar konuşmadılar? Bizimkiler mi sokulmazlardı, onlar mı gelip konuşmazdı? Anlamıyorum. (s. 63-64).

(1) Eyleyenler şemasına bakıldığında gönderici konumdaki İskender Bey’in Turan Hanım ve Hâki Bey’le, Şefik Bey’i, Faika’yı, Ayaşlıyı, Hasan Bey’i, Abdülkerim Bey’i, İffet Hanım’ı ve anlatıcıyı tanıştırdığı görülmektedir. Birden fazla kişinin özne olduğu bu kesitte yardımcı eyleyen de İskender Bey olmuştur.

10. Kesit Özeti: Anlatıcının Turan Hanım’la tanışması

(1) Turan Hanım, yirmi beş yaşlarında orta boylu, güzel bir hanım. Yüksekten bir bakışı var ki, beni sanki biraz rahatsız etti. Faika bizi birbirimize tanıştırınca (2) elimi tuttu, gülümseyerek; “Sizin için bunlar oyun sevmez diyorlar, doğru mu?” dedi.

(3)–Oyun bilmem, dedim, oynamadım, sever miyim bilmiyorum!

-A, biz size tez öğretiriz! Şöyle buyursanıza, diye yer gösterdi. Ben de oyun sevmem ama günleri nasıl geçirmeli? Burada oyuna alıştık. Şimdi gece gündüz işimiz kumar oynamak! (s. 65).

(1) Betisel özelliklerde yer aldığı gibi Turan Hanım’ın özellikleri görülmektedir.

(2) *Turan Hanım ile anlatıcının tanışmasında Faika hem gönderen hem de yardımcı eyleyen olarak yer almaktadır. Eyleyenler şemasına bakıldığında Turan Hanım'ın anlatıcıyı tanıma isteği gerçekleşmiş ve özne nesnesine kavuşmuştur.*

(3) *Bu kısımda meşru-gayrimeşru karşıtlığını belirgin olarak görmek mümkündür. Anlatıcı anlatı boyunca emekle kazanmayı öncelemektedir. Anlatıcının, gayrimeşru yollardan para kazanan ve kazanmak isteyen kişilerle karşılaşsa da bu karşıtlık içinde meşru olanı tercih ettiği görülmektedir.*

11. Kesit Özeti: Abdülkerim'le İffet Hanım'ın kumara başlaması

İçlerinde en çok kaybeden Abdülkerim'le karısı. (1) İffet Hanım o zamana kadar hiç kumar oynamamış, kendini tutamıyor, her oyuna giriyor, her oyunda veriyor.

(2) Bu karıkoca için Turan Hanım'ın odasında açılan yeni yaşayışın en büyük engeli çocuktur. Geceleri oyuna düştükten sonra çocuğa büsbütün bakamaz oldular. Anası babası geç yatıyorlar, çocuk erken uyanıyor, çocuğu hizmetçi alıp dışarı çıkarıncaya kadar, odada bir kızılca kıyamettir kopuyor, İffet Hanım sinirlenip kocasına çatıyor, her sabah da bu kavgalar oluyordu. Çocuğa da her hizmetçi dayanamıyor. Hizmetçileri bulunmadığı günler oluyor. Böyle günlerde babası sabah rahatsızlığına katlanıp çocuğuna bakmak istedi, beceremedi.

(3) Aradan birkaç hafta geçti, İffet Hanım uykusuzluğa, kocası, karısının diline dayanamadı, karı koca çocuklarını başlarından savmak için bir yol aradılar ve sonunda İffet Hanım oğlanı İstanbul'a kendi anasının yanına götürüp bırakmaya, çocuğun masrafına karşılık olmak üzere de aydan aya bir para vermeye razı oldular, hemen ertesi gün de İffet Hanım Turhan'ı İstanbul'a götürdü. Çocuk aradan çıkınca bu karı koca daha kavgasız yaşıyorlar, ikisi de rahat ediyorlardı. İkisi de kendilerini istedikleri gibi kumara verebiliyorlar, geceleri sabaha kadar oturup gündüz de akşama kadar yatıyorlardı. Abdülkerim'e çalışacak kadar bile zaman kalmıyordu. (s. 67-69).

(1) *İffet Hanım'ın kumar oynama isteği eyleyenler şemasında gönderen olarak yer almaktadır. Kendine engel olamayan İffet Hanım'ın kumar oynama isteği onu Turan Hanım'ın odasına sık sık göndermektedir.*

(2) *Abdülkerim Bey ve İffet Hanım'ın hayatlarındaki bu yeniliği engelleyici eyleyen ise çocukları Turhan Mukimüddin'dir. Onun huysuz ve ağlayıcı tavırları İffet Hanım'ın ve Abdülkerim Bey'in rahatını kaçırmakta ve kumar oynamalarına engel olmaktadır.*

(3) Engelleyici olarak yer alan çocuklarını yanlarından göndererek İffet Hanım kumara daha rahat devam edebilmektedir. Özne durumundaki İffet Hanım'ın nesne durumundaki kumara daha rahat bir şekilde ulaşacağı görülmektedir.

12. Kesit Özeti: Hâki Bey'in anlatıcı ve diğerleriyle tanıştığı bölüm

(1) Bizimle tanışınca kadar odasında Hâki Bey'in yaşayışı pek acıklı idi. Karısı dostlarıyla sabahlara kadar kumar oynar. "Oyunu bozuyor." diye Hâki Bey'i aralarına almazlar. Eğer oyuncu olmazsa, ister istemez onu da alırlar. Bizlerle tanıştıktan sonra Hâki Bey'in yaşayışı, uykusu biraz daha düzeldi. Oyun oynayanlar Turan Hanım'ın odasında toplanırlarsa oynamayanlar da İskender Bey'in yahut Faika'nın odasında toplanıyorlardı. (s. 74-76).

(1) Eyleyenler şemasında anlatıcı ve diğer kişiler göndereni işaret etmektedir. Hâki Bey'in bu kişilerle tanışmasıyla birlikte yaşayışı biraz daha düzelmektedir. Hâki Bey'in özne olduğu ve yaşayışını düzene soktuğu göz önünde bulundurulursa öznenin nesnesine kavuştuğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle anlatıcı ve diğer kişiler aynı zamanda yardımcı eyleyen olmaktadır.

13. Kesit: Anlatıcının Hüseyin Bey'le tanışması

Reisin bıraktığı oda bir zaman boş kaldı. Sonra (3) Hasan Bey birini getirdi koydu. (1) Hüseyin Bey adında kısa boylu, iri uzun kumral bıyıklı, gözlüklü, lacivert giyimli bir adam. (2) Bu adamın elinden tarlalarını almışlar. Çok uğraşmış kurtaramamış, hakkını aramaya buraya gelmiş. Ben odaya girdiğim zaman Hasan Bey gene onun derdini dinliyormuş. Bu adama acımış ise ona yardım edebilirdi. Onu alıp buraya getirmek niçin, anlamadım. Oturduk. Kahve, cigara Hüseyin Bey işini anlatmaya başladı. İlk can sıkıntısı ile ben onu dinleyemiyordum. Lakırdı biraz ilerleyince bu adama acımaya, onu daha iyi dinlemeye başladım.

Ben Hüseyin Bey'i dinlerken o vergi kâtiplerini, mal memurlarını, belediye azalarını sanki karşımda gördüm, Hüseyin Bey hesabına korktum. Dinledim. Bir yardım yapabileceğimden değil, bir kitap okur gibi, bir resme bakar gibi. Yalnız Hüseyin Bey'in hikâyesi uzadıkça gördüm ki Hasan Bey'in içi sıkılmaya başladı, suratı uzadı, gözleri süzüldü. Bunu görünce Hasan Bey'e bir azizlik olmak için Hüseyin Bey'e sözünü daha uzatacak sualler sormaya başladım!

Hasan Bey'in esnemekten çeneleri yarılacak! Ben gülmemek için kendimi zor tutuyorum. Benim uykum açıldı. Söz uzadıkça uzuyor, ben sordukça daha çok

dallanıyor, günlerle sürecektir gibi görünüyordu. Yemek zamanı geldi geçti, en sonunda Hasan Bey dayanamadı.

Hüseyin Bey'i bu işte didinmeye, uğraşmaya teşvik eden şeylerden biri mezhebi, öteki de kendini çok haklı görmesi, hakkın yerini bulacağına inanmasıdır. Her gün dilinde bu sözler dolaşıyor.

Pek az zaman sonra Hüseyin Bey'i kimseler dinlemez oldu. Yalnız yeni verilecek arzuahalleri Ayaşlı, Hasan Bey üçü oturup aralarında konuşuyorlar. (s. 77-84).

(1) *Hüseyin Bey'e dair ifade edilenler betisel özelliklerde ve izleksel rollerde yer almaktadır.*

(2) *Hüseyin Bey'in tarla işleri için orada bulunmasıyla anlatıya dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Hak arayışı eyleyenler şemasında gönderendir. Öznenin Hâki Bey ve nesnesinin tarlaları olduğu bilgisi eyleyenler şemasında yer almaktadır.*

(3) *Hüseyin Bey'i Ayaşlı'nın apartmanına getiren kişi olan Hasan Bey ise yardımcı eyleyen konumundadır.*

14. Kesit: Raife'nin anlatıcıdan büyük kızı için yardım istemesi

(1) Halide gitti, yerine bir ihtiyar kadın buldular. Başı kara başörtülü, etekleri entarisinin kuşağına kaldırılmış, bez parçasından çorap bağları görünür, Raife Hanım adında kırklık, kırk beşlik bir kadın. İstanbullu imiş. Faika'nın kaynanasının bir başka türüsü... Sessiz, iyi bir kadın görünürse de açgözlü, dedikoducu bir kadın olduğu çok az zamanda anlaşıldı.

(3) İki gün sonra, işten gelmiştim, Raife geldi, sırtarak eğer izin verirsem kızının gelip benim eteğimi öpeceğini söyledi. "Niçin eteğimi öpecek? Ne var?" dedim. Biraz durdu, anlamadı, sonra biraz sıkılarak; "Ben söyledim de... Eteğinizi öpecek" dedi. "Etek öpecekse gelmesin, ben hoşlanmam, öpmez, adam gibi gelirse gelsin." dedim. Anlamadı, yalnız gelsin sözüne bakarak gitti, kızını yolladı.

Geldi, eski modaya göre bir temenna etti, sonra da elini uzattı. Kendisine bir sandalye gösterdim. "Buyurunuz." dedim. Oturdu.

"Siz evlisiniz, değil mi?" dedim. "Evet" dedi. "Erkeğiniz burada postanede çalışıyormuş..." Gene: "Evet..."

-Sonra neden çıkardılar?

-Memleketine gitti. Orada eski karısından bir kızı var da onu kocaya verecekti, sonra geldiği zaman işe almadılar.

-Hımmm... E şimdi?

-Şimdi kapıcılık ediyor. Annem onu bankaya koyunuz diye söylemiş size. Ben bilmem, girerse girsin. Ben sizden şey isteyecektim...-

-Ne isteyecektin?

(2)-Şey diyordum, ben diyordum ki, beni bir işe kosanız!

-Ne gibi işe?

-Ben daktilo olmak istiyorum, ama imtihansız gireyim diyorum. Eğer siz isterseniz beni korsunuz.

-Ben onu ne yapabilirim ne de yaparım.

-Benim için yapınız ne olur?

-Olmaz, kimse için yapmadım ki sizin için de yapayım. Ah, ne olurdu bu kadına diyebilseydim ki, “Ne ben yaparım ne de başkası yapabilir.” Denilmiyor. Ben yalnız kendi payıma söyledim. Kadın sustu, sıkıldı, ben de sıkıldım. Düşündüm: “Acaba ben bu kadının işini yapabilir miyim?” Bu, daktiloluk bilse de gene yapamam. (4) Benim yaradılışımda yok. Kadın kalkıp gitsin diye bekledim. Kalkmıyor. Ben odada enine uzununa geziniyorum. On dakika, on beş dakika geçti.

Bereket versin Hasan Bey odaya geldi. O gelince kadın kalktı gitti. (s. 100-106).

(1) Raife'nin özelliklerini izleksel yerdeşlik tablosunda görmek mümkündür.

(2) Raife'nin kızı anlatıcıdan iş istemektedir. Eyleyenler şemasında özne olan Raife'nin kızı nesnesi olan işe kavuşmak için anlatıcının yanına gider.

(3) Raife'nin kızına iş bulması için onu anlatıcının yanına göndermesi durumu eyleyenler şemasında Raife'nin gönderen olmasını sağlamıştır.

(4) Anlatıcının anlatı boyunca adam kayırmalara karşı olduğu bilinmektedir. Buradaki “Benim yaradılışımda yok.” ifadesinde de bu bilgi tekrar dile getirilmiştir. Bu durumda Raife'nin kızının özne olduğu eyleyenler şemasında anlatıcının bu tavrı engelleyici eyleyen olarak yer alır.

15. Kesit Özeti: Raife'nin kızı Hicret'in anlatıcıdan ablası için yardım istemesi

Raife Hanım'ın bana verdiği işkence bununla bitti sanmayınız. (1) Birkaç gün sonra da küçük kızını getirdi. Bir cuma günü odamda oturuyordum, kapı vuruldu.

-Gel, dedim.

-Senin adın ne?

-Hicret.

(2)-Ben size ablamın işini sormaya geldim.

-Ablanın işini mi? Hangi işini?

-O bilir dedi. Parlak!..

-Yavrum, senin ablan buraya geldi, bankaya daktilo olmak istediğini söyledi. Ben de ona bu işi yapamayacağımı anlattım sandım. Anlamamış. Şimdi sen ona anlat ki, ben bu işi yapamam. Anladın mı?

-Niçin yapamayacaksınız? İsterseniz pekâlâ yaparsınız. Biz öğrendik, İhsan Efendi amcam anneme demiş ki, o isterse onun sözü bankada iki olmaz. Büyük adamlar bile sizin sözünüzden dışarı çıkamıyorlarmış.

-İhsan Efendi amcam kimdir kızım?

-Komşumuz.

-Beni tanıyor mu?

-A, tanımaz olur mu? Sizi herkes tanıyor.

-Bunda bir yanlışlık olacak? Ben de kendimi tanırım ya! Sen İhsan amcana bir daha bir iyice sorsan. Ben bankada kâtiplik ediyorum. Bu bir. (3) İkincisi, ben böyle iş yapmam, şimdiye kadar da yapmadım. Bu lakırdıyı burada bitirelim, şimdi başka ne istersen konuşalım.

-Yapsanız ne olur? Biz de fukarayız.

-Orasına senin aklın ermez. Bitirelim dedim ya, sen ona bak, olmaz mı? Şimdi anlat bakalım sizin mahallede ne var ne yok?

-Ablam sizi çok sevmiş, merhametli bey, o benim işimi yapar dedi.

-Ablana söyle bu işi yapamam, onun bildiği gibi merhametli de değilim. Biraz daha konuştuktan sonra kızını savdık, anasını çağırdım. (s. 106-108).

(1) *Raife Hanım, küçük kızı Hicret'i de ablasına iş bulma konusunda ricacı olması amacıyla anlatıcıya gönderir. Raife Hanım, eyleyenler şemasında gönderici olarak yer alır.*

(2) *Kesitin öznesi olarak eyleyenler şemasında yer alan Hicret, ablasının işini sormak ve ricacı olmak için yani nesnesine kavuşmak amacıyla anlatıcıya gitmektedir. Fakat özne nesnesine kavuşamaz.*

(3) *Bu iş bulma konusunda anlatıcının tavrı daha önceki kesitte olduğu gibi nettir. Adam kayırmaya, rüşvete ve torpile karşı olduğu bir kez daha anlaşılır. Bu sebeple anlatıcının bu ifadesinden hareketle kendisi eyleyenler şemasında engelleyici eyleyendir.*

16. Kesit Özeti: Turan Hanım'ın anlatıcının odasında bulunduğu kısım

Yılbaşında bankanın raporları, hesapları için evde çalışıyorum. Bir gün, bir öğleüstü yemek yedim, divanın üstüne uzandım, dinleniyordum. Kapı vuruldu. (2) Turan, arkasında pijamasıyla odama geldi. Şaşırdım. Bu kıyafette onu hiç görmemiştim. Çok sade bir tavırla; “Siz de acaba ince ağızlı bir pens, bir cımbız bulunur mu?” dedi. “Elime bir kıymık battı çıkaramıyorum.” “Bulunur.” dedim. “Siz buyurup oturmaz mısınız?” Bir sandalyeye ilişti. Ben bavulları, çantaları, dolapların içini aramaya başladım, biraz sonra da cımbızı buldum.

-Hani nereye battı?

-İşte. Gel şuraya aydınlığa gidelim. Pencerenin önüne gittik. Ben batan kıymığı görmeye hazırlanırken o elini çekti: (1) “İlkin şu kapının anahtarını çevir” dedi, “Beni burada böyle görmesinler, evde kimse yok, ama olsun.”

(3) İki saat geçti. Kalktı, aynaya baktı, saçlarını düzeltti. “Yüzüm kıpkırmızı. Ben artık odama gideyim” dedi. “Kıymık gene acıtıyor mu?” diye alay ettim. “Arsız...” dedi, “Kalk kapıyı sen aç, bak dışarda kimse yoksa, ben geçeyim.” Gitti. Arkasından düşündüm: Demek böylesi de oluyormuş? Yalnızlığında bu kadın ne utanmaz bir şey! (s. 109-110).

(1) *Turan Hanım'ın anlatıcıya karşı duyduğu ahlaka uygun olmayan arzuları eyleyenler şemasında gönderen olarak görülür.*

(2) *Turan Hanım bir bahane ile anlatıcının odasına gider. Eyleyenler şemasında anlatıcının odası gönderilen olarak yer alır.*

(3) Anlatıcının bu kısımdaki tavrı edep-edepsizlik karşıtlığının yaşandığını göstermektedir. Ahlak dışı davranışların çok olduğu bu apartman dairesinde ahlaki duruşunu korumaya çalışan anlatıcının bu çizgisinden çıktığı açık bir şekilde anlatılmasa da bu çizgiyi geçme, edep-edepsizlik karşıtlığı yaşama durumunun anlaşılması söz konusudur. Bunu da anlatıcı, Turan Hanım'ın ahlak yoksunluğuna ve “utanmaz” oluşuna bağlamaktadır.

17. Kesit Özeti: Anlatıcının şehir dışına gitmesi ve sonrasında ele alındığı bölüm

Bu dokuz oda içinde geçen ve beni artık usandırmaya başlayan bu yaşayış, kışın son günlerinde bir değişikliğe uğradı: (1) Banka beni, bir işi anlamak ve bir (2) rapor vermek için (3) Adana'ya yolladı. Müdür beni yollamak istemiyor, bana merkezde birtakım hesaplar çıkartmak istiyordu. İdare Meclisi Reisi, müdürün bana inandığını bildiği için, sonra bir güçlük çıkarmasın diye beni yollamak için dayandı. (s. 125-126).

(1) Anlatıcının şehir dışına gitmesinde gönderici olan çalıştığı bankadır. Eyleyenler şemasında gönderen olarak yer alır.

(2) Eyleyenler şemasının öznesi olan anlatıcının bir işi anlamaya ve bir rapor vermeye yani nesnesine kavuşmaya çalışması eyleyenler şemasında görülmektedir.

(3) Bankanın anlatıcıyı gönderdiği yer olan Adana şehri ise gönderilen eyleyen olarak yer almaktadır.

18. Kesit Özeti: Odadakilerin değiştiği bölüm

İki ay Adana, Mersin, Tarsus taraflarında kaldım. Dönüşte Ayaşlının dairesini biraz değişmiş buldum: (1) O hiç sevmediğim hizmetçi Raife Hanım gitmiş, yerine aslı Girit muhacirlerinden olan Ziyet isminde kıvrak bir kız gelmiş.

(2) Hüseyin Bey memleketine gitmiş. Ayaşlıya sordum. “Nasıl? Bari işi oldu mu?” dedim. “Olmadı” dedi. “Yalnız oraya yeni bir vali gitmiş, ona burada, bacanağından bir mektup alıverdik. Onunla gitti.” “Kendisini anlatabileceğini umar mısın?” dedim. “Ummam” dedi, “Bir yol onun sırtına bir kara sürmüşler, artık kendini zor anlatır.”

Hüseyin Bey'in odasını, harita fotoğrafçılığı eden Kasım Arif adında bir adamla arkadaşı tutmuşlar, sabah erken gidip akşam geç geliyorlarmış. “Nasıl adamlar?” diye sordum. “Zararsız insanlar.” dediler. (3) İffet Hanım hastalanmış, (4) kocası

onu İstanbul'a götürmüş, bırakıp dönecekmiş. "Hastalığı ne imiş?" Ayaşlı; "Bilmem, kadın hastalığı varmış" dedi. Turan Hanım, İskender Bey, Şefik Bey yerlerinde, keyifleri de yerinde... Bizim Hasan Bey yok, birkaç gün için İzmir'e gitmiş. "İzmir'e niçin gitti?" diye Ayaşlıdan sordum. (5) "Mübadele orada bir yer verecekmiş." dedi.

-Ayvalık'ta vermişlerdi ya?

-Ondan caymışlar, geri alıyorlarmış!

-Bu nasıl iş böyle? Samsun'da verdilerdi olmadı, geri aldılar, Ayvalık'ta verdiler, şimdi o da olmuyor, İzmir'de veriyorlar!

-İzmir'de vereceğiz, diyorlar ya, bakalım, onu da verecekler mi? Benim bildiğim onu da vermezler!

Hasan Bey'in burada birlikte iş yaptığı ortaklar arasında bir ayrılık çıkmış, Hasan Bey'e de yazmışlar, Ayaşlı yakında geleceğini umuyor. (s. 126-127).

(1) Eyleyenler şemasında Ziynet, özne olarak kabul edildiğinde işe girmesinin yani nesnesine kavuşmuş olabileceğinin görülmesi mümkündür.

(2) Hüseyin Bey'in tarla konusunda göndereni hak arayışı olarak ortaya çıkmaktadır. Hak arayışı özne Hüseyin Bey'i memleketine hakkını alması için yani nesnesine kavuşmak gayesiyle göndermektedir.

(3) İffet Hanım açısından eyleyenler şemasında görüleceği gibi İffet Hanım'ın hastalanması gönderen olarak yer alırken sağlığına yani nesnesine kavuşmak için gittiği İstanbul ise gönderilendir.

(4) İffet Hanım'ın özne olduğu eyleyenler şemasında eşi Abdülkerim Bey'i yardımcı eyleyen olarak görmek mümkündür.

(5) Hasan Bey'in özne olduğu eyleyenler şemasında ise Hasan Bey mübadeleden kendisine verilecek yere dair işlemlerden dolayı yani nesnesine kavuşmak için İzmir'e gitmiştir.

19. Kesit Özeti: Süsen Hanım'ın ve Berin'in tanıdıkları kızın işe alınması için anlaticıdan yardım istemesi

(1) Bir gece Süsen Hanım, (3) Turan'ın odasına gelmiş, beni görmek istemiş. Haber yolladı. "Buyursun" dedim. İkisi, Berin ile Süsen odama geldiler. Bunlar benden

istedikleri işi söylemeden evvel uzun uzun yalvardılar; Turan Hanım'ın da şimdi gelip yalvaracağını söylediler. Katlandım, ne söyledilerse dinledim. En sonunda yapılacak hizmeti anladık: Bizim bankadaki daktilo hanımlardan biri evleniyor, işi bırakıyormuş, bu hanım tanıdıkları olduğu için bunu kimse daha haber almadan öğrenmişler. (2) Şimdi bu hanımın yerine kendi tanıdıkları bir kızın alınmasını istiyorlar. İş bu!

Dedim ki: “Bunu yarın bankada öğrenir, Turan Hanım’a söylerim. Siz de oradan haber alırsınız. Çünkü inanınız ki, bu işlerle hiç uğraşmadım! Bankaya yeni bir daktilo nasıl alırlar ve bunda ben nasıl bir yardım yapabilirim, bilmiyorum. (4) Eğer elimden gelirse size bir hizmet etmekte kusur etmeyeceğimi tahmin edersiniz.” Konuşmamız burada bitmeli idi, ancak Turan Hanım gelmediğinden Süsen Hanım kimsesiz kalan kızın hikâyesini bir daha anlattı. (s. 142-143).

(1) Eyleyenler şemasında Süsen Hanım'ın ve Berin'in özne olarak yer aldığı görülmektedir.

(2) (Ö) Süsen Hanım ve Berin, tanıdıkları bir kızın bankada işe alınması için anlatıcıdan yardım istemektedir. Bu durum eyleyenler şemasında nesne konumundadır.

(3) Süsen Hanım'ın ve Berin'in nesnelere kavuşmak için anlatıcıyla görüşmesini sağlamada Turan Hanım (Y) yardımcı eyleyen olarak yer alır.

(4) Emek-emeksiz karşıtlığını burada görmek mümkündür. Daha önce benzer durumlarla karşılaşan ve kesin bir tavırla kendisinden işe alınmada yardımcı olma isteklerini reddeden anlatıcının bu sefer daha ılımlı yaklaştığı görülür. Ve emek-emeksiz karşıtlığını yaşamaktadır.

20. Kesit Özeti: Cavide ile anlatıcının tanışması

Süsen Hanım'ın bana gelip bir kız için iş istediği günün ertesi, sabah erken, giyindim, odamdan çıkacağım sırada, Ziynet kapıyı açtı: “Sizi bir kız görmek istiyor” dedi. “Kimmiş?”

-Bilmem, burada kapı önünde duruyor, isterseniz adını sorayım?

-Çağır bakalım. (1) Kapıdan, orta boylu, beyaz bereli, ince muşamba pardösülü bir kız girdi. Bunun, dün adı geçen kız olacağını kestirdim.

Ben, geleni hemen ayaktan savup işime gitmek istiyordum. Bu hanımı görünce ayaktan savamayacağımı, oturup biraz uzunca konuşmak isteyeceğini anladım.

-Buyurmaz mısınız?, diye bir sandalye gösterdim.

Bir milyonerden iş istemeye gidip de sonunda onun karısı olan yoksul kız rolünde yıldız nasıl korka korka oturursa, o da öyle oturdu. Bu oturuş, o kadar sinema oturuşu oldu ki, benim karyolanın kenarına dayanamayıp bir şarkı okuyacağım geldi!

-Yanılmıyorsam, siz dün bana Süsen Hanım'ın söylediği hanımsınız, dedim. "Evet." dedi. "Bankaya daktilo girmek istiyormuşsunuz!" Çimdik yemiş gibi olduğu yerde irkildi, bana bakarak, "Kim? Ben mi?" dedi. "Yaaa, siz! Bana öyle söylediler. Süsen Hanım öyle söyledi." Dudaklarını büktü: "Süsen Hanım..." dedi, "Ben daktilo olmak istemiyorum, ben memur olmak istemiyorum, her gün de onlara söylüyorum!". "Bana ne kadar yanlış anlatmışlar" dedim, bunun arkasından ne çıkacağını, kızın ne istediğini kestiremedim.

O gece Turan Hanım'a; "Süsen Hanım'ın söylediği kız bu sabah bana geldi" dedim. "Ha, ne söyledi?"

(2) -Ben çalışmak istemiyorum, hayat beni mecbur ediyor, dedi.

-İyi ya! Ne çıktı bundan?

-Bilmem, sonra iş hazır sanıyormuş. Hazır olmadığını anlayınca biraz da ağladı.

-Hııı, şımarıklık! Ne oldu onun işi, sen bir şey anladın mı?

-Hiçbir şey anlamadım, sormadım da. Eğer siz isterseniz, sorar anlarım, belki bir iş de buluruz ama, kendisi devam eder mi? Bu tavırla... Bana o numara yapıyor gibi geldi.

-Haaa, evet, biraz öyledir. Ama siz ona bakmayınız. Eğer bir iş bulunabilirse fena olmaz, çünkü ben onu baştan kara gidecek gibi görüyorum.

-Peki, yarın bakarım.

Konuşmuş olduk. O gittikten sonra ben kendimi yokladım, gördüm ki, kız beni kendine birazcık olsun yaklaştırmış. Cavide benim karım olamaz, diye kestirip atamadım. Kim bilir? Kız iyi terbiye almış değil ama, akıllı!

Bugünden sonra bu kız, her gün yahut iki günde bir bana gelmeye başladı ve konuşmalarımız ilerledikçe Cavide'nin beni beğendiğine daha çok inanmaya başladım. (s. 148-155).

(1) *Betisel özelliklerde bu bilgiyi görmek mümkündür.*

(2) (Ö) *Cavide'nin aslında çalışmak istemeyip hayatın buna mecbur ettiği anlatıcının ağzıyla ifade edilmektedir. Cavide'nin, nesnesi durumunda olan anlatıcıyla konuşarak özne-nesne birlikteliği sağlanmıştır.*

21. Kesit Özeti: Anlatıcının Cavide'ye iş bulması

Turan'la konuştuktan birkaç gün sonra bankada, odamda oturuyordum. Cavide için kendisinden, (3) iş aramasını rica ettiğim arkadaş geldi.

(2) “Şey” dedi, “hım, hani o hanım için söylüyordunuz ya, şimdi bir Amerikalı hanım, bir el işleri atölyesi açacakmış, ama İstanbul'da! Yemesi, içmesi, yatması onlardan, kırk lira da aylık veriyor. Bu hanım gider mi oraya?”

-Gider sanırım, niye gitmesin! Gitmezse de kendi bilir.

Bu işi Cavide'ye nasıl açmalı? Bunu tamam bir gün bir gece düşündüm, bir kolay yolunu bulup kestiremedim. Çünkü inanıyordum ki Cavide beni kendine koca olarak düşünüyor ve beni kolay kolay bırakmaz. Buna inanıyor ve korkuyordum.

(1) “Dün” dedim, “Bir iş kendi kendine önümüze çıktı.” Gözleri parladı, sanki onu bekliyormuş, “Benim için mi?” diye sordu. “Evet” dedim, “Parası biraz kıt amma!”. “Nasıl iş?” Anlattım, biraz düşündü. “Acaba yapabilir miyim? Fransızcam da pek kıttır ama... Zarar yok kadınla dilsiz oyunu oynarız.”

-İstanbul'da olması size güç gelmez mi?, dedim. “İstanbul'da olması iyi, şunlardan yakamı kurtarırım. Bilmezsiniz siz, ben neler çekiyorum. Hiç kimsenin kardeşleri benimkiler gibi olamaz. Bunlar bana yardım edecek yerde, ben şaşırayım, düşeyim diye bakıyorlar.”

Cavide gitmek sözünü böyle karşılayınca, ben biraz bozuldum. Sanki Cavide benim akşamdan ve günlerden beri düşündüklerimi biliyormuş ve benimle alay ediyormuş gibi geldi. Sıkıldım. İşin ekini belli etmemek için ben de Cavide'nin gideceğine sevinliyormuş gibi görünmeye çalıştım. “Bugün hazırlanıp yarın akşam yola çıkabilir misiniz?” dedim. “Çıkamam.” dedi, “Belki öbür gün. Ben şimdi gideyim, yarın sabah size haber getiririm.”

(4) Gitti. Arkasından ben de bankaya gittim. Bu kızın beni istediğine bu kadar inanmış ve aldanmış olmak bana ağır geldi. İş gördüm, ama içimde bir sıkıntı eksik olmadı.

Ertesi gün Cavide'nin bana gelebileceği saatlerde ben savuştum. Onunla baş başa bulunmak istemedim. Gelmiş, beni bulamayınca bir mektup yazıp bırakmış. İstasyonda beni görünce sevindi, teşekkür etti.

Cavide'nin sözüne bakılırsa, ona ablalarının, hısımlarının, herkesin düşman olduğuna inanmak lazım geldi. İstasyonda baktım: Kız kardeşleri, enişterleri, hısım akrabası, dostları hepsi orada. Geçirmeye gelenler epeyi kalabalık.

Ben, istasyonda birkaç kişi yalnız kalacağımızı sanıyordum. Cavide ile benim evleneceğimi herkes duyduğu için öyle sandım ki, bütün gözler beni aradı, beni birbirlerine soranlar oldu. Geldiğime sıkıldım.

Ayrılırken Cavide yeniden bana teşekkür etti. Başka bir söz söylemedi. (s. 162-166).

(1) Eyleyenler şemasında özne olan Cavide'nin iş bulduğu yani nesnesine kavuştuğu görülmektedir.

(2) Cavide'nin nesnesine kavuşmasıyla İstanbul'a gidecek olması eyleyenler şemasında İstanbul'un ve çalışma hayatının gönderilen olarak yer almasını sağlamıştır.

(3) Cavide'nin iş bulmasında anlatıcı ve anlatıcının arkadaşı (Y) yardımcı eyleyendir.

(4) Anlatıcının yaşadığı sevinç ve ezginlik karşıtlığını burada görmek mümkündür. Cavide'ye karşı duygusal bir yakınlık kurma eğiliminde olan, Cavide'nin kendisinden hoşlandığını düşünen anlatıcının Cavide'nin İstanbul'a gitmesiyle yaşadığı durum sevinç-ezginlik karşıtlık ilişkisinde yer almaktadır.

22. Kesit Özeti: Turan Hanım'ın başka eve taşınıp ayrılması

Akşamüstü bankadan döndüğüm zaman Turan'ı gördüm. Neşesizdi. "Nen var?" dedim. (1) "Bu baba dedikleri herif beni kızdırıyor" dedi, "Gözü paraya doymaz. Gene benden para koparmak için türlü ağız yapıyor. Ondan çok da bizim Hâki'ye kızıyorum. O da aptallığından ötekiyle beraber oluyor. Ben kumar evi işletip ganyot almıyorum ki, onlara dağıtayım. Ben kendim oynuyorum. Bunun kazanması varsa, kaybetmesi de var! Bundan evvel de çingenelik etti, oda kirasını artırdım, herkes ne

veriyorsa ben iki katını veriyorum. Şimdi kocamı da önüne katmış, gene benden para istemeye gelmişler. Beş para vermem, buradan da çıkmam. Zaten onun kontratı yakında bitecek. Bu daireyi ben tutarım, o bana kiracı olsun! Yahut çıkar, gider.” Ben sesimi çıkarmadım.

Ayaşlı ile Turan arasındaki anlaşmazlık, (2) Turan’ı başlı başına bir ev açmaya ve işini ileri götürmeye isteklendirdi.

(3) Aradan çok geçmedi, bu ev tutuldu, döşendi, hazırlandı. Bir akşamüstü bankadan geldiğim zaman Turan’ın odasını boş, kapısını da açık gördüm.

Ondan boş kalan odaya Faika kendi odasındaki fazla eşyayı getirdi, birkaç gün sonra da Ayaşlının oğlu orada yatmaya başladı. (s. 173-175).

(1) Turan Hanım’la Ayaşlının anlaşamaması eyleyenler şemasında gönderen konumundadır.

(2) Bu anlaşmazlık özne olan Turan Hanım’ı (Ö) başka bir ev aramaya (N) isteklendirir. Özne, nesnesine kavuşarak rahata erme düşüncesindedir.

(3) Özne olan (Ö) Turan Hanım’ın yeni bir ev tutmasıyla (N) özne-nesne kavuşması gerçekleşmiş olur.

23. Kesit Özeti: Hasan Bey’in rahatsızlandığı ve kızının geldiği bölüm

Turan gitti, bir ay kadar başımız dinç yaşadıktan sonra, günün birinde ansızın bir büyük tasaya düştük. (1) Hasan Bey’e inme indi.

Ayaşlı ile gittik. Orada yakında bir kahvenin arkasında bir odada Hasan Bey kendinden geçmiş yatıyor. O kadar fena oldum ki, utanmasam ağlayacaktım. Ayaşlı benden beş beter. “Nasıl olmuş?” diye sordum. “Burada kahvede oturuyormuş, fenalık gelmiş düşmüş, buraya kaldırmışlar. Bu kahveci beni tanır, hemen bir adam koşturmuş, geldim, bunu böyle buldum. Size telefon ettim.” Belediye hekimi yok, dışarıya çıkmış. Biraz sonra Fahri geldi. Etrafına bakındı, hastaya baktı. Bana dedi ki: “Bunu yerinden kaldırmak doğru olmaz ama, bu viranede de bırakamayız, ben telefon edeyim de hastaneye kaldıralım.” Telefon etti, otomobil geldi. Hademe geldi. (2) Hasan Bey’i elden geldiği kadar kıınılatmadan, sarsmadan otomobile koyduk, hastanenin alt kat odalarından birine yatırdık.

Başhekim işitmiş, geldi baktı. Başhekim de babamın pek yakın dostlarından olduğu için tanışırız. Beni odasına götürdü, konuştuk, biraz avundum, ama içimdeki

çoşkunluğu yenemiyorum. Biz konuşurken Fahri geldi; “Açılıyor.” dedi. “Ben yanına gideyim mi?” dedim. “Yarın sabah görürsün.” dedi. Başhekim Hasan Bey’i tanımıyor, kim olduğunu benden soruyor, ben söylüyorum, Fahri de ayakta duruyordu. Aklıma geldi: “Hasan Bey’in, bir kızı vardır, ona haber versek mi?” diye sordum. Fahri; “E, vermeli ya.” dedi. “Bu hastalık Hasan Bey’i götürür mü dersiniz?” Başhekim cevap verdi: “Götürmez inşallah, ama kızına haber verilse bence iyi olur.”

Fahri ile başhekimin yanından çıkıp aşağı indik, hekimlerin odasına girdik. Ayaşlı da geldi. Orada yeniden kızına haber verip vermemek konuşuldu. Bizi dinleyenlerin hepsi kızına haber verilmesini doğru buldular.

Hasan Bey’in üstünden çıkan bir posta varakasından da kızın adının Selime olduğunu öğrendik. Banka memuruna yazacak olduktan sonra kızın adını bilmesek de olabilirdi. (3) Hemen telgrafi yazdık, Ayaşlı aldı götürdü.

O akşam trenine gittim, kimse çıkmadı, ertesi sabah gene kimse yok. Akşam trenden genç bir kadın çıktı, oraya iki çanta koydu, beklemeye başladı. Yanına sokuldum konuşacaktım, o sırada vagondan bir erkek indi, ikisi birlikte gittiler.

Dönecektim, şoför Etem Efendi, beni tanır, koşarak geldi. “Burada bir hanım sizin evi arıyor” dedi. “Hani, ben de onu bekliyorum”. Otomobilin yanında, koyu nefti mantolu genç bir kız duruyordu. “Hoş geldiniz!..”

-Hoş bulduk, babam nasıl?

-Hastadır, dedim.

-Sizde mi?

-Hastanededir.

-Bana gösterirler mi?

-Niçin göstermesinler?

-Gidelim, kendisini göreyim.

Birlikte hasta yoklama odasına girdik. Fahri geldi. Selime Hanım’ı görür görmez babasını görebileceğini söyledi ve bizi başhekimin odasına götürdü. (s. 177-183).

(1) Eyleyenler şemasında (Ö) Hasan Bey’in hastalanması gönderendir. Hasan Bey, sağlığına yani nesnesine kavuşma amacıyla hastaneye kaldırılır.

(2) Hasan Bey'in sağığına kavuşması amacıyla hastaneye götürülmesinde Ayaşlı, Fahri, anlatıcı ve hademe (Y) yardımcı eyleyendir.

(3) Hasan Bey'in rahatsızlığı sebebiyle kızına haber verilmesi de eyleyenler şemasında yer almaktadır. Bu rahatsızlık sebebiyle Hasan Bey'in kızı anlatıya dâhil olduğu için eyleyenler şemasının gönderileni durumunda Hasan Bey'in kızı yer almaktadır.

24. Kesit Özeti: Hasan Bey'in vefatı ve kızının gittiğı bölüm

(1) On gün kadar iyi gittikten, bizi umutlandırdıktan sonra, Hasan Bey, bir gece, birdenbire bozularak, uzun süren bir can çekişme devresi geçirip, bir ikindiüstü öldü.

Cenaze çıktıktan yarım saat sonra Selime Hanım'ı otele götürdüm. Hemen hiç durmuyor, ağlıyordu.

Otele girince Selime, ilkin benden kurtulmak, yalnız kalmak istedi. "Siz rahatsız olmayınız, ben de biraz yatayım" dedi. Çekildim, içime de gizli bir korku geldi: Umutsuz kaldı da kendini öldürmek ister mi?

Ben de odama gittim. Abdülkerim'le Şefik Bey geldiler, bana, "Başın sağ olsun" dediler. Cenazede imişler. Onlar gidince ben de uzandım. Üzüntü, gönül yorgunluğu beni hasta gibi etti...

Sabahleyin Ayaşlı ile Hasan Bey'in odasını açtık, nesi varsa gözden geçirdik. Defterlerini, kâğıtlarını topladık. Aradan biraz geçince bunları Selime'ye vermeli. İşlerine bakmak için kâğıtlarını gözden geçirdim. Ayaşlı, Hasan Bey'in bütün işlerini biliyor, bana da anlattı. Mübadele işi bitse kalan işleri kolay. Selime'ye gittim. Erken kalkmış, giyinmiş, pencerenin önüne oturmuş, elinde mendil ıslak, gözleri şiş, kan içinde, rengi uçuk. "Nasılsınız?" dedim. "İyiyim, teşekkür ederim" dedi. Biraz durduktan sonra; "Biri olsa da, bugün beni babamın mezarına kadar götürse. Bir daha kim bilir ne zaman görürüm" dedi. Şaşıtm. (2) "Niçin? Siz buradan gitmek mi istiyorsunuz?" diye sordum. Gözleri yaşardı, başını çevirdi: "Evet" dedi. "Orada kimsen var mı?"

-Yooook, kim olacak!

-E burada kalsanız daha iyi değil mi?

Hiçbir söz söylemedi, önüne baktı. "Hiç olmazsa burada iki kişiyiz, benim de kimsem yok. Bana sorarsanız, ben gittiğınızı istemiyorum. Burada birlikte kalırız."

Selime babasının mezarında ağladı, sonra otomobilde de biraz gözyaşı döktü. Bana da bir şeyler söylemek istedi. O kadar kırgın gözlerle baktım ki, belki bir soğuk karşılık veririm diye korktu, söylemedi.

(3) İstasyonda Ayaşlı bizimle bulundu, ben bilet alınmasını, eşyanın yükletilmesini bahane ederek, dolaştım, ona söz söylemeye zaman bırakmamak istedim. Belki de hiçbir şey söylemeyecekti, ben kendimi aldatıyordum.

Tren artık kalkarken dedim ki: “Her ne zaman bir ihtiyaç olursa ya yazarsınız yahut bir şey de yazmak istemezseniz, oradaki banka memuru her emrinizi yapacaktır.”

Tren kalkmıştı, o bana cevap verdi, bir şeyler söyledi, ben anlamadım. Ağlıyordu. Öylece gitti! Gitsin! Kendi istedi... Hasan Bey’in vasiyeti böyle mi tutulacaktı? İdare edemedim... Bir ufak şeyden hemen dargınlık çıkarıyorum. Salıvermemeliydim. (4) Şimdi yeryüzü bana boş geliyor. Bana bu kadınlar içinden gene Turan’dan başkası sokulmadı. Selime’yi ne kadar seviyordum ne kadar beğeniyordum ne güzel kadın, bana ne kadar uygun! Kim bilir orada bir sevdiği mi vardır? Yoksa benden mi hoşlanmadı? (5) Şimdi Selime’yi sevmiş olduğumu ne iyi anlıyorum. (s. 199-203).

(1) Hasan Bey’in vefatı eyleyenler şemasında gönderen konumundadır.

(2) Babasının vefatından sonra oradan ayrılmak isteyen Selime, eyleyenler şemasında öznedir ve kalacak yer olarak bir nesneye ulaşma gayesi içindedir.

(3) Selime’nin memleketine gitmesinde her ne kadar istemiyor olsa da anlatıcı (Y) yardımcı eyleyendir.

(4) Hasan Bey’in vefatı sonrası Selime’nin oradan ayrılarak memleketine dönmesi ve kalacak yere yani nesnesine kavuşmasıyla anlatıcı yalnızlık duygusu yaşar. Anlatıcının özne olduğu eyleyenler şemasında bu sebeple Selime’nin gidişinden doğan yalnızlık duygusu gönderilen eyleyen olarak yer alır.

(5) Anlatıcının özne olduğu eyleyenler şemasında özne olan anlatıcı nesnesinden yani Selime’den ayrı düşmüştür. Bu durumda Selime’nin oradan gitmek istemesi öznenin nesnesine kavuşamamasında engelleyici eyleyen olarak görülmektedir.

25. Kesit Özeti: Fotoğrafçıların ayrılması ve İffet Hanım’ın işi

Hüseyin Bey'den kalan odayı tutan fotoğrafçılar (1), Abdülkerim'in çocuğunun ağlamasından bezmiş (2). Ayaşlıya haber yollamışlar. Sonra da kendileri gelip söylemişler. Günün birinde de bavullarını alınca gitmişler. (3)

(7) Ayaşlı, bu fotoğrafçıların gitmesinden tutturup Abdülkerim'e söylenebilirdi, odanın kirasını da isterdi. Hiç sesini çıkarmadı. Ziynet'ten anladığıma göre Ayaşlı, Hasan Bey'den kalan odayı da Abdülkerim'e vermek ve bu oda için para da istememek fikrinde imiş (4). İffet Hanım'la hastanede böyle konuşmuşlar.

Birkaç gün sonra İffet Hanım hastaneden çıktı, konuşulan iş de yapıldı. Çocuğa geceli gündüzlü bir dadı tuttular ve oğlanı dadıyla bu yeni odaya (6) yerleştirdiler. Bir hafta sonra da İffet Hanım'ın odasında kumar başladı! (5) (s. 205-206).

(1) Abdülkerim Bey ve İffet Hanım'ın çocuğunun sürekli ağlaması eyleyenler şemasında gönderen konumundadır.

(2) Çocuğun ağlamasından bıkan fotoğrafçılar yeni bir oda arayışındadır. Bu durumda fotoğrafçılar özne, yeni bir oda arayışı nesne olarak eyleyenler şemasında yer alır.

(3) Fotoğrafçıların yeni oda arayışı sonuç verir ve Ayaşlının dairesinden ayrılırlar. Özne, nesnesine kavuşmuştur. Eyleyenler şemasında yer alan bu ayrılma gönderilen olarak görülmektedir. Böylece Ayaşlının dairesinde kalanların birer birer hangi sebeplerle ayrıldığı ortaya konulur.

(4) Faika Hanım açısından da ele alınabilecek bu kesitte fotoğrafçıların odadan çıkmasından sonra Ayaşlının Faika Hanım'ı bu odaya almak istemesi eyleyenler şemasında gönderendir.

(5) Burada özne olarak yer alan Faika Hanım'ın önceki kesitlerde kumara olan ilgisi bilindiği için nesnesine yani kumar oynamaya (N) yeni bir fırsat bulması nedeniyle öznenin nesnesine kavuştuğu görülmektedir.

(6) Ayaşlının bu boşalan odaya Faika Hanım'ı yerleştirmek istemesinde oda, eyleyenler şemasında gönderilen eyleyen olarak yer almaktadır.

(7) Ayaşlı, Faika'nın kumar oynamasına imkân verecek odaya taşınmasını sağladığı için eyleyenler şemasında yardımcı eyleyen olarak da yer almaktadır.

26. Kesit Özeti: Selime'nin anlatıcının yanına dönmesi ve evlenmeleri

Üç dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açarken elime bir telgraf verdiler. Açtım, telgraf Selime'denmiş. Şu iki kısa cümleyi yazıyor: (1) “Yanınıza gelebilir miyim? Lütfen cevap.” Biraz şaşladım, sevindim. İşleri bırakıp odanın içinde gezinmeye başladım. Selime’ye, “Sizi bekliyorum, yola çıktığınızı bildiriniz” diye bir cevap yazdım, yolladım.

(4) Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu. Ertesi günü bankada çalışırken Selime’nin yola çıkacağı telgrafını aldım. Telgraf şudur: “Dokuz, salı sabahı, orada olacağım. Selime.” Bugün ne? Perşembe. Dört gün var demek. Bu dört gün nasıl geçer? Bir ufacık seyahat yapsam! Acaba ben çıldırıyor muyum? Neden bu Selime’ye bu kadar bağlandım?

Salı sabahı, hemen uykusuz bir gece geçirdikten sonra istasyona indiğim zaman, daha kimse gelmemişti. Uzaktan, makine deposu tarafından dumanlar çıkıyor ve sabahın durgun, serin havası içinde göğe uzanıyor, karşımda bir manevra makinesi çalışıyor, yük vagonlarını bu hattan alıp ötekine götürüyor, öteden buraya getiriyor ve ne yapmak, bunları nasıl sıralamak istediği anlaşılmıyordu.

Tren makastan görüldüğü zaman ben, nasıldım, bilmiyorum! Vagonlar durdu, ben, baştan başa koştum, Selime’yi göremedim. Yüreğimde, “Gelmedi mi?” suali düğümlendi. Geri döndüm, pencereyi kapamış iki adamın arkasından Selime bana elini salladı. “Buradayım, buradayım” diye seslendi. Koştum, o, iki adamı zorlayıp, aralayarak onların arasından bana elini uzattı: “Eşyam pek çok” dedi. “Bu hamala gösteriniz, siz aşağı geliniz...” Bavullarını, çantalarını otomobile götürdüler, biz de yürüdük. (2) İki üç gün Selime ile konuştuk ve çok iyi anlaştık, yalnız aramızda evlenmek lakırdısı olmadı. Her gün ben ona gidiyorum, oturup konuşuyoruz. Onu bıktırmamak için yanında çok kalmıyorum. Akşamüstleri uğrayıp onu gezmeye çıkarıyorum. Bir gece de Anadolu Palas’ın terasında yemeğe götürdüm. İlk defa bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor, ama hiçbir şeyi yadırgamıyor. İki eski arkadaş gibi geziyor, konuşuyoruz. Bugünlerde, ben, bankaya uğramıyorum, kimseyi de gördüğüm yok.

(3) Selime ile evlendik. Nikâhımız Fahri’nin nikâhıyla birlikte oldu. Fahri’nin düğünü üç ay sonra olacak. Biz Selime ile düşündük, ayrıca düğün yapmak bize elvermeyecek; nikâhımız olduğu günün gecesini, otelde odalarımızı birleştirmeye sözleştik. O güne kadar ayrı kalacağız! Selime öyle istedi. İsteddiği gibi de oldu.

Bizim nikâhı Fahri'nin kaynatasının evinde yaptılar. Gecesi de müdürün evinde büyük bir ziyafet verildi. Ziyafet değil, bir büyük düğün balosu!

Otelin gece hademesini çağırdık, bize soğuk su, gazoz ne bulursa, getirmesini söyledik. Dışarda sabah oluyordu. Kalktım, odanın pancurlarını, perdelerini sıkı sıkı kapadım. Selime bana bakıyordu. (s. 236-259).

(1) *Selime'nin anlatıcıya gönderdiği telgrafta anlatıcının yanına gelmek istemesi eyleyenler şemasında gönderendir.*

(2) *Kesitin eyleyenler şemasında özne olarak yer alan anlatıcının nesnesine yani Selime'ye kavuştuğu görülür.*

(3) *Anlatıcı, Ayaşlının odasında kalmaya başladığından beri hem kadınlar tarafından kendisine ilgi görmüştür hem de kendisi birden fazla kadınla duygusal yakınlık kurup kurmama düşüncesine sahip olmuştur. Anlatıcının bu duygusal gidip gelmeleri Selime'yle evlenmesiyle son bulmuştur. Burada derin yapıda da görüleceği gibi anlatıcının bir dönüşüm geçirdiği söylenebilir. Evlenmesiyle birlikte bekar bir hâlden evli olma hâline geçerek bu dönüşümü gerçekleştirmiştir.*

(4) *Anlatıcının yaşadığı diğer bir dönüşümü de görmek mümkündür. “Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu.” ifadesiyle anlatıcının yarı umutsuz hâlden umutlu bir hâle dönüşüm geçirdiğini derin yapıda görmek mümkündür.*

27. Kesit Özeti: Dairenin boşaldığı bölüm

Ayaşlı bu sene de o daireyi tutabilseydi, üç ay daha eşyayı orada bırakacaktım. Çünkü ben izin alıyorum, üç ay gezeceğiz. Ayvalık'a uğramak istiyorum, Karadeniz kenarında bir köyde, bir zaman kalacağız. Ormanlarda gezeceğiz. Ancak dönüşte bir ev tutmayı düşünüyoruz. Ayaşlı orayı tutamadı. (1) Ayaşlı, yeni tuttuğu eve taşındığı gün bana, otele gelmişti. Eşyayı kaldırmak için dairenin anahtarını getirmiş. Oturdu, biraz da konuştuk: (2) Abdülkerim Alman pazarına çıkan yolun köşesindeki yeni apartmanın ikinci katında bir daireye taşınmış. İffet Hanım gene hasta imiş. Hekimler “Ameliyat yapılmalı” diyorlarmış.

(3) Ayaşlı, İffet Hanım'ı Turan Hanım'ın yerine komak istedi, (4) ama, bir yandan çocuk bir yandan kadının hastalığı ve beceriksizliği bu projeyi geri bıraktırdı. Bunun için Ayaşlı bunları yanına alıp, birlikte oturmaktan vazgeçmiş bulunuyor.

Ayaşlıya İskender'i sordum. "İskender'in eşyası ne olur?" diye sordum. (5) "Faika, onları topladı, kendi çıkıncaya kadar bizde kalacak" dedi. "Kendisi ne oluyor?" dedim. "Kendisi ne olacak? Yatıyor işte!"

"E sahi, bunun karışıklığı var mı acaba?"

"Olmaz olur mu? Bunların işleri uzun işler. Çok para kazanmak, tez zengin olmak istiyorlar. Ben, kırk kere İskender'e söyledim: (6) 'Girme bu işlere' dedim. Dinlemedi."

"Şefik Bey'in öldürülmesi de, ortaya kaynadı, gitti. Hiçbir şey çıkaramadılar, sanırım?"

"Çıkmadı. İsteseler çıkardı, gevşek tuttular." Ayaşlı ile bir saat konuştuk. Giderken sordum: "Demek şimdi o dairede kimse yok. Ben, eşyayı yarın orada bırakamaz mıyım?"

"Boştur, bırakmasanız daha iyi olur" dedi. "Anahtarı kime vereyim?"

"Ben gelir, alırım. Siz evde bulunmazsanız, otelin kapıcısına bırakın, ben ondan alırım."

Eşyayı almaya gittiğim gün, o daireyi sanki eskimiş, yıkılmış buldum. Ev tutmak, yeni bir daire kiralamak, bu eskiliği siz de çok evlerde görmüşsünüzdür: Duvarlarda çiviler, çivi yerleri, lekeler... İskender'le Faika odalarını fotoğraflar, açık kadın resimleriyle süslemişlerdi! Turan Hanım da odasının duvarlarına ipekli, işlemeli örtüler germişti; bu çivilerin çoğu onlardan kalmıştır. Bu lekeler de yağ lekesidir. Ayaşlı, bu duvarın kenarında yemek pişirirdi. Bu parmak izleri, Ayaşlının oğlunun parmak izleridir. Pencere kenarındaki parmak izleri de Abdülkerim ile ikisininidir. (s. 263-266).

(1) Ayaşlının aynı daireyi tutmamasıyla birlikte dairenin tamamen boşaldığı görülmektedir. Bu durumda Ayaşlının aynı daireyi tutmayıp yeni daire tutması gönderen konumdadır.

(2) Bu kesitin eyleyenler şemasına bakıldığında farklı kişiler için eyleyenler şeması kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple Abdülkerim Bey'in özne olduğu eyleyenler şemasında Ayaşlının odayı tutmaması gönderen iken Abdülkerim Bey'in yeni daireye taşınması ise nesne olarak eyleyenler şemasında yer alır. Böylece Abdülkerim Bey'in

(Ö) yeni oda tutmasıyla (N) öznenin nesnesine kavuştuğu görülmektedir. Gönderilen ise Ayaşlının odasından ayrılık şeklinde ifade edilebilir.

(3) Ayaşlı açısından bakıldığında Ayaşlının (Ö) İffet Hanım'ı (N) kumar oynatma noktasında Turan Hanım'ın yerine koyma isteği vardır. Fakat bunda başarılı olamaz. İffet Hanım'dan faydalanamama durumu eyleyenler şemasında gönderendir.

(4) Ayaşlının İffet Hanım'ı Turan Hanım'ın yerine koyup kumar işlerini organize ettirme düşüncesi gerçekleşmez. Eyleyenler şemasına bakıldığında bu düşüncenin engelleyicileri İffet Hanım'ın çocuğu (E), İffet Hanım'ın rahatsızlığı (E) ve beceriksizliği (E) olarak yer almaktadır.

(5) Odalardan bir bir ayrılma sebeplerinin ele alındığı kesitin İskender Bey açısından ele alınmasında özne İskender Bey'dir.

(6) İskender Bey'in yasak olan işlere girmesi onu özgürlüğünden alıkoyar ve hapse girer. İşlediği suç gönderen iken hapisane gönderilen eyleyendir. Bu durumda İskender Bey (Ö) özgürlüğünü (N) kaybetmiştir. Yani özne, nesnesinden ayrı kalmıştır.

28. Kesit Özeti: Ayaşlının vefat ettiği bölüm

(2) Ayaşlı, çok yaşlı ve düşkün adam değildi ama ömrü azmış. (1) Bir gün soğuk almış, birkaç gün içinde de ölmüş.

Biz onun hastalığını ve öldüğünü, gününde haber alamadık. Bir gün Selime babasının kabrine gitmişti; Hasan Bey'in mezarının ta yanına birini daha gömmüş olduklarını görmüş. Geldi, bana söyledi: “Çok da yakın gömmüşler, ben parmaklık yaptırmak istiyordum.” dedi.

Ertesi gün, ben gittim, soruşturdum, anlaşıldı ki, gömülen Ayaşlı imiş. İmama vasiyeti varmış, para da bırakmış. Onlar da getirmiş, Hasan Bey'in yanına gömmüşler. (s. 267).

(1) Önceki kesitlerde Ayaşlının tuttuğu daireden herkesin hangi gerekçelerle çıktığı anlaşılmaktadır. Dairenin boşalmasından sonra Ayaşlı hastalanır Hastalık sonucu vefat etmesi eyleyenler şemasında yer almaktadır. Burada hastalık gönderendir. Gönderilen ise ölüm olarak ifade edilebilir.

(2) Ayaşlının (Ö) özne olduğu eyleyenler şemasında hastalık (G) sonucu sağlığından olduğu (N) yani öznenin nesneden ayrı düştüğü görülmektedir. Böylece nesnesinden ayrı düşen özne vefat ederek anlatı sonlanır.

4.3. Yazınsal Göstergebilim Yoluyla Çıkarılan Özetin B1 Düzeyine Uyarlanması

Ayaşlı ile Kiracıları

(1) **Özgün Cümle (Buradan itibaren Ö.C):** “Yeni yapılmış büyük bir apartmanın dokuz odalı bir bölümünde oturuyoruz.”

Uyarlanmış Cümle (Buradan itibaren U.C): Yeni yapılmış büyük bir apartmanın dokuz odalı bir dairesinde oturuyoruz.

Uzman görüşü: Yeni yapılan büyük bir apartmanın dokuz odalı bir dairesinde oturuyoruz.

Dönemin söyleyiş özelliğine göre yazılan “apartıman” kelimesi “apartman” şeklinde düzeltilmiştir. “Bölümünde” ifadesi ise anlamı daha iyi karşılaması amacıyla “daire” kelimesiyle değiştirilerek kullanılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Göz (2019) tarafından yazılan Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğünde “bölük” kelimesinin “parça” anlamıyla kullanımı 22 sıklığa sahipken “daire” kelimesinin sıklığı 125 olarak yer almaktadır. Bu sebeple sıklığı fazla olan “daire” kelimesi kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Uzman görüşünden hareketle “yapılmış” ifadesi “yapılan” şeklinde değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlemler: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(2) **Ö.C:** “Bu bölümü, Ayaşlı İbrahim Efendi adında biri tutmuş, isteyenlere oda oda kiraya veriyor.”

U.C: Bu daireyi, Ayaşlı İbrahim Efendi kiralamış. İsteyen kişilere dairenin odalarını kiraya veriyor.

Anlamı kolaylaştırmak için ayırma-bölme işlemiyle cümle ikiye ayrılmıştır. Daha önce “daire” kelimesiyle değiştirilen “bölük” kelimesi yine değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “...Ayaşlı İbrahim Efendi adında biri...” ifadesinden “adında biri” kısmı sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla silinmiştir. “Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Adlaşmış sıfat fiil, düzeye uygun bir şekilde ve anlamı daha kolay ortaya çıkarmak amacıyla sadece sıfat fiile dönüştürülmüştür. Eklenen “kişilere” kelimesiyle bu kullanım sağlanmıştır. “Kiraya vermek” ifadesi ise korunmuştur.

Kullanılan İşlemler: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(3) **Ö.C:** “*Odalar, loşça bir koridorun iki yanına sıralanmış, dizilmiş.*”

U.C: Odalar, yarı karanlık bir koridorun iki yanına sıralıydı.

Uzman Görüşü: Odalar, loş bir koridorda yan yanaydı.

Aydın’ın (2015) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders ve Okuma Kitaplarındaki Kelime Sıklığı ve Seviyelere Göre Sözcük Hazinesi Çalışması” isimli yüksek lisans tezine bakıldığında “loş” kelimesine rastlanılmamaktadır. Fakat uzman görüşünden hareketle bu kelimenin öğrenciler tarafından bilinmesi gerektiğine işaret edildiğinden “loş” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Sıralı cümle basit cümle hâline getirilip “dizilmiş” yüklemi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Cümledeki “bir koridorun” ifadesi “bir koridorda” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bazı kelimelerin cümleden çıkarılmasıyla da silme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlemler: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(4) **Ö.C:** “*Koridorun en sonunda banyo odasıyla mutfak var.*”

U.C: Koridorun en sonunda banyo ve mutfak var.

“Banyo odası” ifadesi artık kullanılmadığı için yerine sadece “banyo” kelimesi yazılıp “oda” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca “oda” kelimesiyle birlikte çıkarılan “ile” yerine “ve” bağlacı getirildiğinden dil bilgisel değiştirme işlemi de uygulanmıştır.

Kullanılan İşlemler: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(5) **Ö.C:** “*Benim odam, koridora girince sağdan birinci kapıydı.*”

U.C: Benim odam, koridora girince sağdaki birinci kapıydı.

Anlamı kolaylaştırmak ve belirgin hâle getirmek için “sağdan” ifadesi “sağdaki” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(6) **Ö.C:** “*Ev sahiplerinin bitmek tükenmek bilmeyen karı koca kavgalarını, kontrat bitsin diye, altı ay çekip oturduğum eski odamın günü yaklaştıkça sevinerek*

kendime yeni, temiz bir oda ararken dışarıya giden bir arkadaşım bana bu yeni odayı bırakınca çocuk gibi sevindim ve hemen o gün, eşyamı toplayıp buraya taşındım.”

U.C: Ev sahibi olan eşler sürekli kavga ediyordu. Onların kavgasına altı ay dayandım. Eski odamın sözleşmesi bitiyordu. Sevinerek yeni, temiz bir oda arıyordum. Arkadaşım bana bu yeni odayı verince çocuk gibi sevindim. Bir günde eşyamı toplayıp buraya taşındım.

Cümle, fiilimsiler nedeniyle uzun bir yapıya sahip olduğu için öncelikle metin ayırma-bölme işlemiyle birkaç müstakil cümleye ayrılarak tekrar yazılmıştır. Yeni yüklemelerin ortaya çıkmasıyla cümle yeniden sıralama işlemiyle yeniden sıralanmıştır. Ekleme işlemiyle sıfat fiil eklenmiştir. Anlamı bozmayacak şekilde silme işlemi yapılarak kelime yoğunluğu azaltılmıştır. YTKSS’de (2019) “karı koca” ifadesi 20 sıklığa sahipken yine karı koca manasındaki “eş” kelimesi 288 sıklığa sahip olduğu için “karı koca” ifadesi “eş” kelimesiyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Hemen o gün” ifadesinin yerine anlamı daha belirgin kılacak şekilde “bir günde” ifadesine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(7) Ö.C: *“Daha ne ev sahibi Ayaşlıyı, ne komşuları tanıyorum.”*

U.C: Daha ev sahibim Ayaşlıyı ve komşularımı tanımıyorum.

Cümleden “ne...ne” bağlacı silme işlemiyle çıkarılmış ve yerine ekleme işlemiyle olumsuzluk eki yazılmıştır. Ayrıca “ev sahibim” ve “komşularım” kelimelerinde de ekleme işlemiyle iyelik eki eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Silme

(8) Ö.C: *“Ne zaman yatar kalkarlar, burada töre nedir?”*

U.C: Onlar ne zaman yatıp kalkarlar? Burada âdet nasıl?

Uzman Görüşü: Onlar ne zaman yatıp kalkarlar? Burada gelenek nasıl?

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye bölünmüştür ve birinci cümleye kişi zamiri eklenerek anlam daha belirgin hâle getirilmiştir. Ayrıca “...yatar...” ifadesi zarf fiil eki yazılarak kullanılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “töre” kelimesinin karşılığı olarak “âdet” kelimesine yer

verilmektedir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “töre” kelimesinin 16 sıklığa, “âdet” kelimesinin ise 47 sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu sebeple daha fazla sıklığa sahip olan “âdet” kelimesi kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Nedir?” sorusu cümlede daha çok “Nasıl?” sorusunun anlamını taşıdığı için soru ifadesinde de değişikliğe gidilmiş ve burada da sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Uzman görüşü doğrultusunda “töre” kelimesinin karşılığı olarak kullanılan “âdet” kelimesi değiştirilerek yerine “gelenek” kelimesi tercih edilmiştir. “Gelenek” kelimesi YTKSS’de (2019) 151 kullanım sıklığına sahiptir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(9) Ö.C: “*Yavaşça kapıyı açtım, koridora çıktım.*”

U.C: Yavaş bir şekilde kapıyı açtım. Koridora çıktım.

Sıralı cümle bölünerek basit cümle hâline getirilmiştir. Ayrıca Aydın’ın (2015) çalışmasında “yavaşça” kelimesi seviye üstü olarak belirtildiğinden silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Bunun yerine “yavaş bir şekilde” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme

(10) Ö.C: “*Hiç ses yok.*”

U.C: Koridorda hiç ses yok.

Uzman Görüşü: Koridorda hiç ses yoktu.

Anlamı kuvvetlendirmek amacıyla cümleye yer tamlayıcısı eklenmiştir. Uzman görüşünden hareketle yükleme ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(11) Ö.C: “*Dün bana yardım eden soluk hizmetçi bir sabah kahvesi olsun pişirmez mi?*”

U.C: Dün bana yardım eden hizmetçi kahve pişirir mi?

Uzman Görüşü: Dün bana yardım eden hizmetçi kahve pişirir mi? diye düşündüm.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla silme işlemi uygulanmış ve “soluk”, “bir sabah kahvesi olsun” ifadeleri çıkarılmıştır. Geniş zaman ekinin olumlu hâli kullanılarak anlam belirginleştirilmiş, dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Uzman görüşü alınarak cümleye “...diye düşündüm” ifadesi eklenmiş ve anlam daha açık bir hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlemler: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(12) Ö.C: “*Odama dönerken hizmetçinin kafası mutfak kapısından göründü. Durdum.*”

U.C: Odama dönerken mutfakta hizmetçiyi gördüm. Durdum.

Anlamı koruyacak şekilde sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır ve silme işlemi uygulanmıştır. “Odama dönerken” diye başlayan cümlemin yüklemdeki edilgenlik kaldırılarak yüklem etken bir hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(13) Ö.C: “*Bir şey mi istediniz?*”

U.C: Bir şey mi istiyorsunuz?

Karşılıklı konuşma olduğu için ifadeyi daha kesin bir şekilde belirtmek gerekeceğinden yüklemde geçmiş zamana değil şimdiki zamana yer verilmiştir. Böylece dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(14) Ö.C: “*İstiyordum ya; sen bana bir kahve pişiremez misin?*”

U.C: Evet, istiyorum. Sen bana bir kahve pişirir misin?

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır. Ayrıca bir önceki soru cümlesine cevap olduğu için onaylama ifadesi olan “evet” cümleye eklenmiştir. Yeterlik fiilinin olumsuz cümleden çıkarılarak geniş zamanın olumlu hâli yazılmış, dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma -Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(15) Ö.C: “*Eğer kahveniz varsa pişiririm.*”

U.C: Eğer kahveniz varsa pişiririm.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(16) Ö.C: “Kahvem... Olmalı. Olmazsa birini yollayıp aldırılmaz mıyız?”

U.C: Kahvem olmalı. Eğer kahvem yoksa birini kahve almaya gönderebilir miyiz?

Birinci cümledeki eksilteli yapı birleştirme-bağlama işlemiyle birleştirilerek ortadan kaldırılmıştır. Gereklik kipiyle “olmak” fiili yüklem yapılarak ifade tamamlanmıştır. İkinci cümle için “Olmazsa...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmış ve “Eğer kahvem yoksa...” ifadesi eklenmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “yollamak” fiilinin sıklığı 90, “göndermek” fiilinin sıklığı ise 306’dır. Bu sebeple “yollamak” fiili yerine “göndermek” fiili kullanılmıştır ve yeterlik fiilinin olumsuzuna değil olumlu kullanımına yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Birleştirme-Bağlama, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(17) Ö.C: “Bakayım, kapıcı gelmişse!”

U.C: Bakayım. Apartman görevlisi gelmişse onu gönderebiliriz.

Uzman Görüşü: Bakayım. Apartman görevlisi geldiği zaman onu gönderebiliriz.

Cümle ayırma-bölme işlemi uygulanarak ikiye bölünmüştür. Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğu belirtilen “kapıcı” kelimesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Otel, apartman vb. büyük yapılarda bekçilik, temizlik, alışveriş gibi işlerle görevli kimse.” şeklinde tanımlanmıştır. Buradan hareketle seviye üstü olan “kapıcı” kelimesi cümleden çıkarılıp “apartman görevlisi” ifadesi eklenmiştir. Böylece sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Anlamı kuvvetlendirmek ve daha belirgin hâle getirmek için de “onu” ifadesi belirtili nesne olarak eklenmiştir. Önceki cümleyle yapı bütünlüğü oluşturması amacıyla yeterlik fiiliyle oluşan “gönderebiliriz” ifadesi de yüklem olarak eklenmiştir.

Uzman görüşü doğrultusunda “gelmişse” ifadesi “geldiği zaman” şeklinde değiştirilerek dil bilgisel değiştirme ve ekleme işlemleri kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(18) Ö.C: “*Odama geldi, para verdim, gitti.*”

U.C: Odama gelen hizmetçiye para verdim. Gitti.

Sıralı cümleler ayırma-bölme işlemiyle ayrılmıştır. Cümlede sıfat fiil kullanımı tercih edilerek dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca cümleye “hizmetçiye” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(19)Ö.C: “*Ben kapıcı gidecek gelecek diye beklerken kız kahveyi pişirmiş, getirdi.*”

U.C: Ben, apartman görevlisinin gidip gelmesini bekliyordum. Hizmetçi kız kahveyi pişirip getirdi.

Seviye üstü olan “kapıcı” kelimesi yerine “apartman görevlisi” ifadesi eklenerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Düzeye uygun fiilimsi eklenerek cümlelerin daha kolay anlaşılması sağlanmıştır. “Beklerken” ifadesindeki zarf fiil çıkarılmıştır. Onun yerine cümle ikiye bölünerek “beklemek” fiili şimdiki zamanın hikâyesi ile kullanılmıştır. Aynı zamanda oluşan ikinci cümleye “hizmetçi” sıfatı eklenerek anlamın daha kolay ortaya çıkması sağlanmıştır. “Pişirmiş” ifadesindeki duyulan geçmiş zaman eki çıkarılarak zarf fiil kullanımına gidilmiştir. Böylece cümle daha basit ve anlaşılır düzeyde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(20) Ö.C: “*Nereden buldun? diye sordum.*”

U.C: Kahveyi nereden buldun? diye sordum.

Cümleye nesne eklenerek anlamın daha açık olması sağlanmış, diğer kelimeler ve dil yapıları korunmuştur.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(21) Ö.C: “*Faika Hanımlardan aldım, kapıcı geç gelir, dedi.*”

U.C: Faika Hanım’dan aldım. Apartman görevlisi geç gelir, dedi.

Çoğul eki, çokluk anlamı dışında yani “aile” anlamıyla kullanılmıştır. Sıralı cümle yerine basit cümle kullanımı tercih edilmiştir. Düzey üstü olan “kapıcı” kelimesi yerine “apartman görevlisi” ifadesi yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değişirme

(22) Ö.C: “*Sen bana biraz yardım etsen de odayı toptasak.*”

U.C: Sen bana biraz yardım et. Şu odayı toptayalım.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır. “Şu” işaret sıfatı eklenerek anlam belirgin kılınmıştır. Şart eki kullanımı yerine istek kipinin kullanımı daha uygun olacağı için kip ekinde de değişiklik yapılmış ve dil bilgisel değişirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Dil Bilgisel Değişirme

(23) Ö.C: “*Kahvenizi için ben de gelirim.*”

U.C: Siz kahvenizi içtikten sonra ben de gelirim.

Cümlelerin daha açık hâle gelmesi için “siz” ifadesi eklenmiştir. Zaman anlamını kuvvetlendirmek içinse “-DiktAn sonra” yapısı dâhil edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değişirme

(24) Ö.C: “*Biraz sonra ben kitapları toplamaya, çamaşırlarımı dolaplara koymaya başladım, o da yatağı düzeltmek istedi.*”

U.C: Ben biraz sonra kitaplarımı toplamaya başladım. Çamaşırlarımı dolaplara koydum. Hizmetçi kız da yatağımı düzeltmek istedi.

Cümle bölünerek daha açık ve anlaşılır bir hâle getirilmiştir. Birinci cümlede “ben” kişi zamiri cümle başına alınmış ve “başlamak” fiili yüklem olarak kullanılmıştır böylece yeniden sıralama işlemi uygulanmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltarak manayı koruyacak şekilde ikinci cümle “koydum” ifadesi ile bitirilmiştir. Son cümlede ise “hizmetçi kız” sıfatı eklenerek anlam belirginleştirilmiştir. “Kitapları” ve “yatağı” kelimelerine ise iyelik eki getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değişirme

(25) Ö.C: “*Bir aralık sordum.*”

U.C: Bir ara soru sordum.

(Cümledeki “aralık” kelimesi yerine “ara” kelimesi yazılmış ve “soru sormak” fiilini sağlamlaştırmak için “soru” kelimesi eklenmiştir.)

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(26) Ö.C: “Nerelisin? dedim.”

U.C: Nerelisin? dedim.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(27) Ö.C: “*Ben mi?.. Ben Ezirgânlıyım.*”

U.C: Ben Ezirgânlıyım.*

*Erzincan. Sözcüksel yoğunluğu anlamı bozmayacak şekilde azaltmak için soru ifadesi cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(28) Ö.C: “*Hı, konuşman hiç Ezirgânlıya benzemiyor.*”

U.C: Konuşman hiç Ezirgânlı konuşmasına benzemiyor.

Cümlede anlama katkı sağlamayacağı düşünülen ifade çıkarılmıştır. Konuşmayı benzetme bakımından cümleye “konuşması” ifadesi eklenmiştir. Böylece anlam daha açık ve belirgin bir hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(29) Ö.C: “*İstanbul’da çok kaldım.*”

U.C: İstanbul’da çok kaldım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(30) Ö.C: “*Halide’nin anlattığına göre ufak yaşında Ezirgân’da kocaya varmış.*”

U.C: Halide’nin anlattığına göre küçük yaşta Ezirgân’da evlenmiş.

“Ufak” kelimesi YTKSS’de (2019) 93 sıklığa sahipken “küçük” kelimesi 996 sıklığa sahiptir. Bu sebeple kelime, sık kullanım bakımından sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir. “Kocaya varmak” ifadesi de anlamı açık ve daha anlaşılır bir hâle getirmek için “evlenmek” fiiliyle değiştirilmiştir. “Yaşında” ifadesi de “yaşta” şekline dönüştürülmüş ve dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(31) Ö.C: *“Sonra muhacirlikte kocası ölmüş.”*

U.C: Sonra göçmen olduğu zaman kocası ölmüş.

Göz’ün (2019) yazdığı YTKSS’de “muhacir” kelimesi 2 sıklığa sahipken “göçmen” kelimesi 25 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı çok olan “göçmen” kelimesi sözcüksel değiştirme işlemi uygulanarak yazılmıştır. Düzeye uygun olması için cümle daha açık ifade edilmiştir. Bu sebeple “olduğu zaman” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(32) Ö.C: *“İstanbul’da bir topçu kaymakamı bunu yanına almış.”*

U.C: İstanbul’da bir devlet görevlisi Halide’yi yanına almış.

“Topçu kaymakamı” ifadesi seviye üstü olduğu için yerine “devlet görevlisi” ifadesi yazılmıştır. “Bunu” ifadesi yerine anlamı iyice belirgin kılmak için “Halide” ismi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(33) Ö.C: *“İki sene onun yanında kaldıktan sonra hastalanmış, hastaneye yatırmışlar.”*

U.C: İki yıl onun yanında kaldıktan sonra hastalanmış. Halide’yi hastaneye götürmüşler.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle sıralı cümle olmaktan çıkarılmıştır. İkinci cümleden sonra anlamı daha belirgin kılmak için belirtili nesne eklenmiştir. “Hastaneye yatırmak” ifadesinin yerine ise “hastaneye götürmüşler” ifadesi yazılmıştır. Ayrıca YTKSS’de (2019) “sene” kelimesi 187, “yıl” kelimesi 2849 sıklığa sahip olduğundan “yıl” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(34) Ö.C: *“Bir daha topçu kaymakamının evine dönmemiş.”*

U.C: Daha sonra hiç devlet görevlisinin evine dönmemiş.

“Bir daha” ifadesi “daha sonra” ifadesiyle, “topçu kaymakamı” ifadesi “devlet görevlisi” ifadesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Anlamı kuvvetlendirmek için de “hiç” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(35) Ö.C: *“Bir ebe hanım ‘Seni bir kocaya verimiz.’ diye bunu evine götürmüş.”*

U.C: Bir ebe kadın, “Seni evlendiririz.” demiş. Halide’yi evine götürmüş.

“Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken, “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle “hanım” kelimesi değiştirilmiştir. “Kocaya vermek” ifadesiyle de “evlenmek” ifadesi değiştirilmiştir. Cümle ikiye bölündüğünden ilk cümlelerin sonunda “demek” fiili yüklem olarak kullanılmıştır. Belirtili nesneye isim yazılarak anlam daha açık hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(36) Ö.C: *“Bir zamanlar da onun yanında kalmış, evlendirecekler diye beklemiş.”*

U.C: Bir süre kadının yanında kalmış. Evlendirecekler diyerek beklemiş.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye bölünmüştür. “Zaman” kelimesinin yerine anlamı daha uygun bir şekilde vereceği düşünüldüğünden “süre” kelimesi yazılmıştır. “Onun” ifadesi “kadının” ifadesiyle değiştirilerek anlam daha açık hâle getirilmiştir. Düzeye uygun olması ve anlamayı kolaylaştırmak için “diye” yerine getirilen “-ArAk” zarf fiil ekinin kullanıldığı bir ifade yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(37) Ö.C: *“Sonra bakmış ki evlendirecekleri yok, yalnız çalıştırıyorlar; bir arkadaşı ile sözü bir edip kaçmış, buraya kadar gelmişler.”*

U.C: Daha sonra evlendirmeyeceklerini anlamış. Sadece çalıştırıyorlarmış. Halide bir arkadaşıyla anlaşıp kaçmış. Buraya kadar gelmişler.

Anlamayı kolaylaştırmak için ayırma-bölme işlemi uygulanarak cümle bölünmüştür ve yüklemeler anlamayı kolaylaştıracak şekilde belirlenmiştir. İlk cümleden “...bakmış ki evlendirecekleri yok...” kısmı silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Yine ilk cümlelerin başına “daha” kelimesi eklenmiştir. “Sadece” ifadesi YTKSS’de (2019) 1013 sıklığa sahipken “yalnız” ifadesi her manada 359 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “sadece” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

“Sözü bir etmek” ifadesi sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilerek “anlaşmak” fiiline yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme

(38) Ö.C: “*O zamandan beri, burada hizmetçilik edip geçiniyormuş.*”

U.C: O zamandan beri, burada çalışıyormuş.

Anlamı bozmayacak şekilde sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. “Hizmetçilik edip geçinmek” ifadesi yerine sözcüksel değiştirme işlemiyle “çalışmak” fiili gelmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(39) Ö.C: “*Ertesi günü erken, gene bilmem niçin, Halide’yi ararken, mutfakta, kısaca boylu, kısıkça sesli, başı yazma yemeni, sırtı örme hırkalı, ihtiyarca bir hanımla karşılaştık, konuştuk.*”

U.C: Ertesi gün yine Halide’yi arıyordum. Mutfakta kısa boylu, kısık sesli, başörtülü, hırkalı, hafif yaşlı bir kadınla karşılaştık. Konuştuk.

Ayırma-bölme işlemiyle cümle ikiye ayrılmıştır. Özgün cümlede anlamı koruyacak şekilde silme işlemiyle eksiltmeler yapılmıştır. Cümledeki “...erken...”, “...bilmem niçin...” ifadeleri sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla cümleden çıkarılmıştır. “Başı yazma yemeni” ifadesi yerine “başörtü” kelimesi yazılmıştır. YTKSS’de (2019) “ihtiyar” kelimesinin sıklığı 60 iken “yaşlı” kelimesinin sıklığı 237’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan kelime tercih edilmiştir. Diğer yandan YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca “yaşlı” kelimesini belirtip anlamı daha belirgin hâle getirmek için “hafif” sıfatı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(40) Ö.C: “*Bu hanım, şoför Fuat’ın anası, Faika Hanım’ın kaynanası imiş.*”

U.C: Bu kadın, şoför Fuat’ın annesiymiş. Ayrıca Faika Hanım’ın da kaynanasıymış.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır. İki yüklemde de aynı ek fiil kullanımı tercih edilmiştir. “Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir. Ayrıca “ana” kelimesi YTKSS’de (2019) 267 sıklığa sahipken “anne” kelimesi 1037 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “anne” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. “Anne” ve “kadın” kelimeleri sözcüksel değiştirme işlemiyle cümlede yer almıştır. Cümledeki bağlama uygun olması amacıyla ve anlama katkı sağlayacağı düşünüldüğünden ikinci cümle başına “ayrıca” kelimesi eklenmesi uygun görülmüş ve ekleme işlemi kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(41) Ö.C: *“İstanbul’dan, yalnız birkaç gün için oğlunu, gelinini görmeye gelmiş, yirmi gün olmuş daha gidemiyormuş.”*

U.C: İstanbul’dan sadece birkaç gün için oğlunu ve gelinini görmeye gelmiş. Yirmi gündür geri dönememiş.

Uzman Görüşü: İstanbul’dan sadece birkaç gün için oğlunu ve gelinini görmeye gelmiş. Fuat’ın annesi yirmi gün kalmış ama geri dönememiş.

Cümle ikiye bölünerek sıralı cümle kullanımından vazgeçilmiştir. “Sadece” ifadesi YTKSS’de (2019) 1013 sıklığa sahipken “yalnız” ifadesi her manada -tek başına vb.- 359 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “yalnız” kelimesi yerine “sadece” kelimesi kullanılmıştır. “Gidememek” fiilinin yerine anlamı daha kolay ortaya çıkarması ve anlaşılır hâle getirmesi için “gitmek” fiili “geri dönmek” şeklinde kullanılmıştır. Ayrıca virgül kullanımı yerine “ve” bağlacı eklenmiştir.

Uzman görüşü doğrultusunda “Yirmi gündür geri dönememiş” cümlesi bağlantı kurularak daha açık bir şekilde yazılmıştır. Cümleye “Fuat’ın annesi” ifadesi özne olarak eklenmiştir. Ayrıca cümleye “kalmak” fiili ve “ama” bağlacı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(42) Ö.C: *“Oğlu, gelini yalvarıyor, salıvermek istemiyorlarmış.”*

U.C: Oğlu ve gelini onu göndermek istemiyorlarmış.

Cümle tek yüklemli olarak yazılmıştır. Cümlede anlamı bozmayacak şekilde eksiltmeler yapılmıştır. “Yalvarmak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığı için cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. “Salıvermek” fiili yerine de “göndermek” fiili tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Anlamı açık hâle getirmek için de belirtili nesne eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(43) Ö.C: “*Bu hanımın İstanbul’da biri ergen, öteki taze dul iki kızı varmış.*”

U.C: Bu kadının İstanbul’da iki kızı varmış.

Anlatının sonrasına belirgin bir farlılıkla katkı sağlamayacağı düşünülen “...biri ergen, öteki taze dul...” ifadeleri sözcüksel yoğunluk barındırmaması amacıyla silme işlemi gerçekleştirilerek cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(44) Ö.C: “*Küçüğü hocalık, büyüğü daktiloluk ediyormuş.*”

U.C: Küçük kızı öğretmen, büyük kızı sekretermiş.

Anlamayı kolaylaştırmak için “kız” kelimesi eklenmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “hoca” kelimesi öğretmen manasıyla 197 sıklığa sahipken “öğretmen” kelimesi 311 sıklığa sahip olduğu için “hoca” kelimesinin yerine “öğretmen” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Eski bir ifade olduğu için “daktiloluk” mesleğinin günümüzde “sekreter” manasına geleceği düşünülerek ve anlamı bozmayacağı göz önüne alınarak “daktiloluk ediyormuş” ifadesi “sekreter” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(45) Ö.C: “*Kadın kızlarını okutmuş, yazdırmış, adam etmiş.*”

U.C: Kadın, kızlarını okutmuş.

Anlamı bozmayacak şekilde sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(46) Ö.C: “*Oğlunu da okutmak istemiş ama Fuat okumamış.*”

U.C: Oğlunu da okutmak istemiş. Fuat okumamış.

Cümle ikiye bölünmüştür.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(47) Ö.C: “Şoför olacağım, diye tutturmuş.”

U.C: Şoför olacağım, demiş.

Aydın’ın (2015) çalışmasına göre “tutturmak” fiili düzey üstü olduğu için cümleden çıkarılmıştır. “Demek” fiiline zaman eki getirilerek dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(48) Ö.C: “Elde ne varsa satmış savmışlar, kadının gümüş zarfları, gümüş kemei, bir çift zümrüt küpesi de gitmiş.”

U.C: Bütün birikimlerini satmışlar.

Uzman Görüşü: Fuat’ın annesi bütün mal varlığını satmış.

Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Düzeye uygun olmayan ifadeler çıkarılmıştır. Cümleinin verdiği anlamı sağlayacak kapsayıcı yeni bir cümle yazılmıştır.

Uzman görüşü doğrultusunda “birikim” kelimesi yerine “mal varlığı” kelimesi yazılmıştır. Ayrıca cümledeki anlamı daha açık kılmak için “Fuat’ın annesi” ifadesi özne olarak eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(49) Ö.C: “Bunlarla Fuat’a az kullanılmış bir otomobil almışlar.”

U.C: Bu paralarla Fuat’a az kullanılmış bir araba almışlar.

Önceki cümleyle bağlantılı olarak anlamı açık bir hâle getirmesi için cümleye “para” kelimesi eklenmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “otomobil” kelimesinin sıklığı 367 iken “araba” kelimesinin sıklığı ise 422’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “araba” kelimesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(50) Ö.C: “Bari bir işe yarasal!”

U.C: Keşke bir işe yarasaymış!

TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “bari” kelimesinin ikinci karşılığı olarak “keşke” ifadesi yer almaktadır. Bu anlam karşılığından hareketle YTKSS’de (2019) “keşke” kelimesi 88 sıklığa, bari kelimesi ise 42 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “bari” ifadesi

“keşke” ile değiştirilmiştir. Zaman yönünden önceki cümlelerle bütünlük sağlaması için cümle sonuna şart kipinin rivayeti eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(51) Ö.C: “İki hafta geçmeden otomobil bozulmuş.”

U.C: İki hafta geçmeden araba bozulmuş.

YTKSS’de (2019) “otomobil” kelimesinin sıklığı 367 iken “araba” kelimesinin sıklığı ise 422’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “araba” kelimesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(52) Ö.C: “Hadi tamire.”

U.C: Tamire götürmüşler.

Daha açık ve anlaşılır ifade edebilmek amacıyla cümle yeniden yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Silme, Ekleme

(53) Ö.C: “En sonunda da Büyükdere yolunda bir hendeğe düşmüş, hurda yerine satmışlar.”

U.C: Bir gün Büyükdere yolunda bir çukura düşmüş. Arabayı çok ucuza satmışlar.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır. “En sonunda da” ifadesi anlamı kolaylaştırmak amacıyla “bir gün” ifadesiyle değiştirilmiştir. “Hendek” kelimesi düzeye uygunluk açısından “çukur” kelimesiyle değiştirilmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “hendek” kelimesi 18, “çukur” kelimesi ise 70 sıklığa sahiptir. İkinci cümleye anlamayı kolaylaştırmak için belirtili nesne eklenmiştir. “Hurda yerine satmak” ifadesi de “Çok ucuza satmışlar” olarak değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(54) Ö.C: “O zaman Fuat’ın elinde şoför kâğıdı bile yokmuş.”

U.C: O zaman Fuat’ın elinde ehliyet bile yokmuş.

“Şoför kâğıdı” ifadesi yerine daha güncel bir kelime olan “ehliyet” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(55) Ö.C: “*Bu hanım gitmiş eşe dosta yalvarmış, çalışmış, kırk lira da para yedirmiş, şoför kâğıdı almışlar.*”

U.C: Bu kadın çok uğraşmış. Fuat’a ehliyet almışlar.

Cümle daha kısa yapılara ayrılmıştır. “Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi yerine sıklığı çok olan “kadın” kelimesi kullanılmıştır. Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla anlamı bozmayacak şekilde kelime eksiltme yoluna gidilmiştir ve eksiltelen ifadelerin yerine “çok uğraşmış” ifadesi yazılmıştır. “Şoför kâğıdı” ifadesi yerine daha güncel bir kelime olan “ehliyet” kelimesi yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(56) Ö.C: “*Sonra Fuat, “İş buldum, Balıkesir’e gidip şoför olacağım!” demiş, çıkmış, gitmiş.*”

U.C: Daha sonra Fuat, “İş buldum. Balıkesir’e gidip şoför olacağım!” demiş. Balıkesir’e gitmiş.

Anlamı kuvvetlendirmek için “daha” ifadesi eklenmiştir. Cümle iki yüklemli olarak kullanılmıştır. Cümledeki “...çıkılmış, gitmiş.” ifadesi yerine anlamı daha açık hâle getirmek amacıyla yer tamlayıcısı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Silme

(57) Ö.C: “*O zaman bu hanım çok söylemiş, “Ben sana şoför kâğıdını gitsin, yabanın memleketlerinde sürünsün diye mi aldım?” demiş.*”

U.C: O zaman bu kadın, “Ben sana ehliyeti başka şehirde çalışman için mi aldım?” demiş.

“Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir. “Şoför kâğıdı” ifadesi yerine daha güncel bir kelime olan “ehliyet” kelimesi yazılmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için kelimeleri eksiltme yoluna gidilmiştir. Anlamı koruyacak şekilde cümle yeniden yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(58) Ö.C: “*Amma Fuat dinlememiş.*”

U.C: Fuat, annesini dinlememiş.

“Amma” ifadesi silinmiştir. Cümle daha açık bir hâle gelmesi amacıyla belirtili nesne eklenmiş ve yeniden sıralama işlemiyle yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Yeniden Sıralama, Silme

(59) Ö.C: “*Biz ihtiyar kadınla konuşurken Faika Hanım odasından çıktı, geldi kapının kenarına dayandı, bizi dinlemeye başladı.*”

U.C: Biz, yaşlı kadınla konuşuyorduk. Faika Hanım odasından çıktı. Kapının kenarında durdu. Bizi dinlemeye başladı.

YTKSS’de (2019) “ihtiyar” kelimesinin sıklığı 60 iken “yaşlı” kelimesinin sıklığı 237’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yaşlı” kelimesi tercih edilmiştir. Ayırma-bölme işlemiyle cümle kısa cümleler hâline getirilmiştir. Virgüllerle devam eden cümleler nokta işaretiyle bitirilmiştir. Zarf fiil yerine şimdiki zamanın hikâyesiyle oluşan bir yüklem yazılmıştır. “Dayanmak” fiili yerine anlamı vereceği düşünüldüğünden yüklem olarak “durmak” fiili kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(60) Ö.C: “*Birbirimizi yeni görüyoruz, bir selam vermeliydi, bir söz söylemeliydi.*”

U.C: Birbirimizi ilk kez görüyoruz. Bir selam vermeliydi. Bir söz söylemeliydi.

Virgüllerle devam eden cümleler basit cümle hâlinde yazılmıştır. “Yeni” kelimesi yerine anlama uygun ve anlamı kuvvetlendirecek “ilk kez” ifadesine yer verilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(61) Ö.C: “*Sanki çoktan tanışıyormuşuz gibi, biraz sonra söze de karıştı.*”

U.C: Sanki uzun zamandan beri tanışıyoruz. Biraz sonra konuşmaya katıldı.

Cümle ikiye bölünmüştür. Anlamı kolaylaştıracak şekilde ilk cümle yeniden yazılmıştır. “Sanki çoktan tanışıyormuşuz gibi...” ifadesi “Sanki uzun zamandan beri tanışıyoruz.” şeklinde yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. İkinci cümledeki “söze karışmak” ifadesi “konuşmaya katılmak” şeklinde ele alınmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(62) Ö.C: “*Bu hanımı alıcı gözüyle süzdüm.*”

U.C: Bu kadını dikkatle inceledim.

“Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir. “Alıcı gözüyle süzmek” deyiimi cümleden çıkarılmıştır. Onun yerine anlamayı kolaylaştıracak ve yakın anlama gelecek başka bir ifade yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(63) Ö.C: “*Hiç fena değil!*”

U.C: Hiç fena değil!

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(64) Ö.C: “*Yalnız biraz çocuksu.*”

U.C: Sadece biraz çocuk gibi duruyor.

“Sadece” ifadesi YTKSS’de (2019) 1013 sıklığa sahipken “yalnız” ifadesi her manada da olsa 359 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “yalnız” kelimesi yerine “sadece” kelimesi kullanılmıştır. Düzeye uygun olması ve yapı olarak kolaylık sağlaması için “çocuksu” kelimesi cümleden çıkarılarak aynı anlama yakın benzetme yoluyla “durmak” fiili kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(65) Ö.C: “*On üç yaşındaki mektepli kızları andırıyor.*”

U.C: On üç yaşında okula giden kızlara benziyor.

“Mektepli kızlar” ifadesi anlamın daha açık olması için “okula giden kızlar” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “mektep” kelimesi 29, “okul” kelimesi 565 sıklığa sahiptir. Yine YTKSS’de (2019) “andırmak” fiili 44, “benzemek” fiili 222 sıklığa sahiptir. Sıklığı fazla olan kelimeler tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(66) Ö.C: “*Elbisesi, giyinişi de bir şoför karısı giyinişine benzemiyor.*”

U.C: Elbisesi ve giyiinişi bir şoför karısı giyiinişine benzemiyor.

Cümleye bağlaç eklenerek genel yapı korunmuştur. İsim fiil kullanımı Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda seviyeye uygun olarak yer aldığı için değiştirilmemiştir. Ayrıca “de” bağlacı da cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Silme

(67) Ö.C: *“İpekli entarisi, yeni berber elinden çıkmış dalgalı saçları, yüksek ökçeli, atlas terlikleri ile daha çok yosma kızlara benziyor!”*

U.C: İpekli elbisesi, dalgalı saçları, yüksek topuklu, parlak terlikleriyle daha çok güzel kızlara benziyor.

YTKSS'de (2019) “entari” kelimesi 7, “elbise” kelimesi ise 120 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “entari” kelimesi yerine aynı anlama gelecek ve sıklığı çok olan “elbise” kelimesi kullanılmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla saçların betimlemesi sadece “dalgalı saçlar” olarak kullanılmıştır. TDK Güncel Sözlük'te ökçenin tanımı şu şekilde verilmiştir: “Ayakkabı altının topuğa rastlayan yüksek bölümü, topuk.” Buradan hareketle YTKSS'de (2019) “ökçe” kelimesi 3 sıklığa sahipken “topuk” kelimesi 23 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan kelime tercih edilmiştir. “Atlas terlik” tamlamasında “atlas” kelimesi yerine benzer anlama gelecek “parlak” kelimesi kullanılmıştır. “Yosma” kelimesi düzeye daha uygun olması amacıyla “güzel” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(68) Ö.C: *“Bilmeyenler bunun iki çocuk anası olabileceğini akıllarına bile getirmezler.”*

U.C: Bilmeyen kişiler bunun iki çocuk annesi olabileceğini düşünemezler.

Uzman Görüşü: Bilmeyen kişiler bunun iki çocuk annesi olabileceğini asla düşünmezler.

Adlaşmış sıfat fiil yerine sadece sıfat fiil kullanılmıştır. “Ana” kelimesi YTKSS'de (2019) 267 sıklığa sahipken “anne” kelimesi 1037 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “anne” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. “Olabileceğini” ifadesi Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Programı'nda yeterlik fiili+zaman ekleri B1 seviyesine uygun olarak yer aldığı için korunmuştur. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak

için ve anlamı kolaylaştırmak için “akıllarına bile getirememek” fiili yerine uzman görüşü de alınarak “asla düşünmezler” ifadesine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(69) Ö.C: *“İlkin kocakarının dedikodusu, sonra da Faika’nın oraya gelmesi beni mutfakta alıkoydu ve bu üç kadınla aramızda hemen bir dostluk, bir sıcaklık uyandırdı.”*

U.C: Önce yaşlı kadının dedikodusu, sonra Faika’nın oraya gelmesi beni mutfakta oyaladı. Bu üç kadınla aramızda bir dostluk hissi oldu.

Cümle ikiye bölünmüştür. “İlkin” yerine “önce” kelimesi kullanılmıştır. “Kocakarı” ifadesi yerine de “yaşlı kadın” tamlaması kullanılmıştır. “Alıkoymak” fiili yerine ise “oyalamak” fiili kullanılmıştır. Anlamı koruyacak şekilde sözcüksel yoğunluk azaltılmış ve anlam daha açık hâle getirilmiştir. Cümle sonunda yer alan “...sıcaklık uyandırdı.” ifadesi “...hissi oldu.” şeklinde değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Silme

(70) Ö.C: *“Biz, bunları konuşurken Faika’nın odasından on yedi, on sekiz yaşlarında sanılır bir genç çıktı.”*

U.C: Biz, bunları konuşurken Faika’nın odasından on yedi veya on sekiz yaşında bir genç çıktı.

Zarf fiil yapısı Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda B1 seviyesinde olduğu için korunmuştur. “Yaşlarında” ifadesi yerine “veya” bağlacı kullanılarak cümle yeniden yazılmıştır. Ayrıca “sanılır” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme

(71) Ö.C: *“Görünce, bunun şoför Fuat olduğunu anladım.”*

U.C: Genci görünce, bunun şoför Fuat olduğunu anladım.

Cümleyi açık ve anlaşılır kılmak için belirtili nesne eklenmiş, geri kalan yapılarda bir değişikliğe gidilmemiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(72) Ö.C: *“Kısa boylu, karısı gibi ufak tefek, açıkgöz olduğu gözlerinden belli bir genç.”*

U.C: Kısa boyluydu. Karısı gibi küçük, kurnaz olduğu gözlerinden belli bir genç.

Anlamı kolaylaştırmak amacıyla cümle bölünmüştür. Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. “Ufak tefek” ifadesi düzey üstü olabileceğinden “küçük” kelimesi tercih edilmiştir. “Açıkgöz” ifadesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Uyanık davranarak çıkar sağlayan, imkânlardan kurnazca yararlanmasını bilen, cingöz, uyanık, kurnaz (kimse)” olarak tanımlanmaktadır. YTKSS’de (2019) ise “açıkgöz” 1, “kurnaz” 10 sıklığa sahiptir. Bu yüzden “kurnaz” kelimesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme

(73) Ö.C: “*Kasketi elinde idi.*”

U.C: Kasketi elindeydi.

“Kasket” kelimesi dönemin sık kullanılan bir başlığı olduğu için cümlede değiştirilme yoluna gidilmemiştir. “Şapka” kelimesi tam manasıyla karşılayamayacağı için “kasket” korunmuştur. Cümle sonundaki ek fiil bitişik yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(74) Ö.C: “*Başı ile beni terbiyeli selamladı.*”

U.C: Başıyla beni terbiyeli bir şekilde selamladı.

“Terbiyeli” ifadesi Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda uygun dil yapısına sahip olmadığı için kelime eklenerek “terbiyeli bir şekilde” şeklinde ifade edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(75) Ö.C: “*Faika’ya; ‘Beyiniz, değil mi?’ dedim. ‘Evet’ dedi.*”

U.C: Faika’ya; “Beyiniz, değil mi?” dedim. “Evet” dedi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(76) Ö.C: “*Elimi uzattım.*”

U.C: Elimi uzattım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(77) Ö.C: *“Fuat gene terbiyeli elimi sıkı.”*

U.C: Fuat yine terbiyeli bir şekilde elimi sıkı.

YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Terbiyeli” ifadesi Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda uygun dil yapısına sahip olmadığı için kelime eklenerek “terbiyeli bir şekilde” şeklinde ifade edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(78) Ö.C: *“Sonra karısına bir şeyler söyledi.”*

U.C: Sonra karısına bir şeyler söyledi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(79) Ö.C: *“Faika; ‘Sahi, niçin burada oturuyoruz? Odaya buyurmaz mısınız?’ dedi.”*

U.C: Faika; “Niçin burada oturuyoruz? Odaya gelmez misiniz?” dedi.

Aydın’ın (2015) çalışmasına göre “sahi” ifadesi düzey üstüdür. Bu sebeple cümleden çıkarılmıştır. “Odaya buyurmak” ifadesi ise daha basit anlamda “odaya gelmek” olarak kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(80) Ö.C: *“Yok, dedim, Ben tıraş suyu aramaya gelmişim, hanımın tatlı sözleri beni alıyordu, ayrılamadım.”*

U.C: “Yok” dedim. “Ben tıraş suyu aramak için geldim. Hanımın tatlı sözleri beni oyaladı. Buradan ayrılamadım.”

Cümle, sıralı cümle olmaktan çıkarılmıştır. Neden sonuç ilişkisi kurularak anlam daha belirgin hâle getirilmiştir. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi yerine sadece bilinen geçmiş zaman tercih edilmiştir. “Buradan” yer tamlayıcısı eklenerek anlam belirginleştirilmiştir. Ayrıca “alıkoymak” fiili yerine de “oyalamak” fiili tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değişirme, Sözcüksel Değişirme, Ekleme

(81) Ö.C: “*Başka bir sabah kahvenizi içerim.*”

U.C: “Başka bir sabah kahvenizi içerim.”

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(82) Ö.C: “*Faika; ‘Buyurursunuz’ dedi.*”

U.C: Faika, “Bekleriz.” dedi.

Cümlelerin kolay anlaşılır olması amacıyla “buyurmak” ifadesi cümleden çıkarılarak “beklemek” ifadesi kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değişirme

(83) Ö.C: “*Ah, insan evladı nerede olsa bellidir, diye, kocakarı da beni alkışladı.*”

U.C: Yaşlı kadın, “İyi insan nerede olsa bellidir.” dedi. Beni alkışladı.

Ayırma-bölme işlemiyle cümle iki kısma ayrılmıştır. “Kocakarı” ifadesi yerine “yaşlı kadın” yazılarak sözcüksel değişirme ve cümle başına alınarak da yeniden sıralama işlemleri yapılmıştır. “İnsan evladı” ifadesi düzey üstü olduğundan sadece “iyi insan” şeklinde bir tamlama yoluna gidilmiştir. Ünlem olarak yer alan “ah” ifadesi silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Silme, Sözcüksel Değişirme

(84) Ö.C: “*Halide; ‘Siz kahvenizi içiniz, tıraş suyu hazır. Ama banyoda adam var, o şimdi bir saatte çıkmaz. Siz odanızda tıraş olursunuz.’ dedi. ‘Olur’ dedim.*”

U.C: Halide, “Siz kahvenizi içiniz. Tıraş suyunuz hazır. Banyoda başka biri var. O şimdi bir saatte çıkmaz. Siz odanızda tıraş olursunuz” dedi. “Olur” dedim.

Cümle ayırma-bölme işlemi uygulanarak kısa cümleler hâline getirilmiştir. Cümlede yer alan “adam var” ifadesi “başka biri var” şeklinde değiştirilerek anlamın daha kolay ortaya çıkacağı düşünüldüğünden değiştirilmiştir. Ayrıca “Siz kahvenizi içiniz...”, “Siz odanızda tıraş olursunuz...” ifadelerinden hareketle “siz”li anlatım

gereği “tırış suyu” ifadesi “tırış suyunuz” şeklinde yazılmış ve ekleme işlemiyle ek eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değişirme

(85) Ö.C: “Burada, beş numarada oturduğunu, sabah erken beni görmek istediğini Halide’nin söylediği Hasan Bey, doğrudur, benim memleketim sayılır.”

U.C: Hasan Bey, burada beş numaralı odada oturur. Sabah beni görmek istemiş. İkimizin memleketi yakındır.

Cümle, anlamı kuvvetlendirmek ve anlamayı kolaylaştırmak için yeniden sıralanmıştır. “Beş numarada oturma” ifadesi belirgin hâle getirilerek “oda” kelimesi eklenmiştir. Virgüllerle uzayan cümle kısa cümlelere bölünmüştür. Sözcüksel yoğunluk azaltılmış ve “...memleketim sayılır.” ifadesi “İkimizin memleketi yakındır.” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Ekleme, Silme, Sözcüksel Değişirme, Dil Bilgisel Değişirme

(86) Ö.C: “En büyük kardeşimiz Rıza Bey’in de yakın arkadaşı idi.”

U.C: Hasan Bey, en büyük abimin yakın arkadaşıydı.

Cümleye belirgin bir özne katılmıştır. Anlama uygun olarak “kardeşimiz” kelimesi “abim” ile değiştirilmiştir. Sözcüksel yoğunluk anlamı bozmayacak şekilde azaltılmış “...Rıza Bey’in...” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca “-idi” ek fiili birleştirilerek “...arkadaşıydı” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değişirme, Silme, Dil Bilgisel Değişirme

(87) Ö.C: “Biz Hasan Bey’le bir şehirden değil isek de birbirine yakın iki şehirdeniz.”

U.C: 81. cümlede bu bilgi verildiği için ve anlama başka herhangi bir farklılık katmadığı için sadeleştirilme işlemine alınmamıştır. Sadeleştirilmiş metin kısmında bu ifadeler yer verilmeyecektir.

(88) Ö.C: “Gece eve geldiğimde Hasan Bey’i beni bekler buldum.”

U.C: Hasan Bey, gece eve geldiğimde beni bekliyordu.

Özne başa alınarak yeniden sıralama işlemi uygulanmıştır. Cümledeki “...bekler buldum.” ifadesi kısaca “...bekliyordu.” şeklinde yazılmıştır. Yüklemde düzeye uygun olarak şimdiki zamanın hikâyesine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(89) Ö.C: “Ben seni Adana’da biliyordum, dedi.”

U.C: Ben seni Adana’da sanıyordum, dedi.

“Sanmak” fiili anlamı daha iyi karşılayacağı düşünülerek “bilmek” fiilinin yerine yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(90) Ö.C: “Şimdi de buraya getirdiler, dedim.”

U.C: Şimdi de buraya gönderdiler, dedim.

“Getirmek” fiili yerine “göndermek” fiilinin anlamı daha iyi karşılayacağı düşünüldüğünden sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(91) Ö.C: “Ya işittim, dedi, Mansıbın da büyümiş! Aferin, böyle olmalı. Ben bilseydim seni gelince arardım. Ben iki aydan beri buradayım. Bizi süründürüp duruyorlar. Olmaz olsaydı, o Samsun’da bir yol aldıktı, daha onun peşinde koşar dururum. Samsun bizi bıraktı, ben Samsun’u bırakamıyorum.”

U.C: İşittim, dedi. Aferin, makamın da yükselmiş! Ben bilseydim gelince seni arardım. Ben iki aydan beri buradayım. Bizi uğraştırıyorlar. Samsun’da bir yer aldım. Keşke almasaydım. O yerle uğraşıyorum.

Uzman Görüşü: Senin buraya geldiğini duydum, dedi.

Bir kişinin konuşması olduğu için bütünlük içinde ele alınmıştır. Cümleler ayırma-bölme işlemiyle kısa cümlelere bölünmüştür. Yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilerek sözcüklerin yeri değiştirilmiştir. “Mansıp” kelimesi “makam” kelimesiyle değiştirilmiştir. “Büyümek” fiili de “yükselmek” fiiliyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Süründürüp durmak” fiili yerine “uğraştırmak” fiili tercih edilmiştir. Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır.

Uzman görüşü doğrultusunda cümlelerin daha basit ve anlaşılır olması amacıyla “Senin buraya geldiğini...” ifadesi eklenmiş ve “işitmek” fiili “duymak” fiiliyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(92) Ö.C: “Ne o? Sen şimdi Samsun’da değil misin?”

U.C: Sen şimdi Samsun’da değil misin?

“Ne o?” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(93) Ö.C: “Değilim ya; o zaman bize Samsun’dan yer verdilerdi ya, sonra ‘Yanlış oldu’ dediler, bizi Ayvalık’a kaldırdılar. Oyun oyuncak yoldaşım! Bir yol gene caymasınlar da ben razıyım. Ben o Samsun’u kendim de istemiyordum. On beş gün için geldimdi sanki, iki ay oldu buradayım.”

U.C: Değilim. O zaman bize Samsun’da yer verdiler. Sonra “Yanlış oldu.” dediler. Bizi Ayvalık’a gönderdiler. Ben zaten o Samsun’u istemiyordum. On beş gün için geldim. İki ay oldu hâlâ buradayım.

Uzman Görüşü: Değilim. O zaman bize Samsun’da bir arsa verdiler.

Ayırma-bölme işlemiyle cümle daha küçük yapılara bölünmüştür. Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “Oyun oyuncak yoldaşım! Bir yol gene caymasınlar da ben razıyım.”, “...sanki...”, “...kendim...” ifadeleri silme işlemiyle silinmiştir. “Kaldırdılar” ifadesi yerine “gönderdiler” yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Cümleye “zaten” ve “hâlâ” kelimeleri eklenmiştir. Yüklem oluşturulurken de dil bilgisel değiştirme işlemine yer verilmiştir.

Uzman görüşü doğrultusunda “... yer verdiler.” ifadesinin anlamayı zorlaştıracak belirtilmediğinden değiştirilmiştir. Bu ifadenin yerine “bir arsa” ifadesi eklenerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(94) Ö.C: “İşin nerede? Belki benim tanıdıklarım çıkar, sana yardım edeyim, dedim.”

U.C: “Nerede işin var? Belki benim tanıdığım kişiler vardır. Sana yardım edeyim.” dedim.

Cümle yeniden sıralanmıştır ve soru cümlesine “var” kelimesi eklenmiştir. Adlaşmış sıfat fiil kullanımı yerine sadece düzeye uygun olacak şekilde sıfat fiil kullanımına gidilmiştir. “Çıkmak” fiili anlamı karşılayacak “var” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(95) Ö.C: “Çok iyilik olur, Allah razı olsun. Benim işim nerede yok ki... İşkânda var, Nafiada var, Dahiliyede var, bura beledisinde var. Var de...”

U.C: Çok iyi olur. Allah razı olsun. Benim işim her yerde var. Bakanlıklarda var. Belediyede var.

“İyilik olur” ifadesi günümüz kullanımıyla “iyi olur” şeklinde değiştirilerek yazılmıştır. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda B1 düzeyinin altındaki seviyelerde yer alan iletişimsel işlevler kısmında “teşekkür etme” işlevi yer almaktadır. Dil ifadeleri kısmına bakıldığında ise “Allah mesut etsin.” örneği verilmiştir. Buradan hareketle metinde de teşekkür etme anlamıyla kullanıldığı için “Allah razı olsun.” ifadesi yazıldığı gibi bırakılmıştır. Eksilteli yapı cümleden kaldırılmış ve anlamı kolaylaştıracak şekilde “var” kelimesi yüklem olarak kullanılmıştır. Eski kullanım olan “ışkân, dahiliye, nafia” kelimeleri günümüz bakanlıklarına denk geldiği için ve sözcüksel yoğunluğu azaltmak maksadıyla bu kısımlar sadece “bakanlıklar” şeklinde yazılmıştır. “Var de...” ifadesi de anlama doğrudan katkı sağlamadığı için cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(96) Ö.C: “İyi, bunları konuşalım. Ben burada çoklarını tanırım. Ertesi gün birlikte Nafiaya gitmeye sözleştik.”

U.C: Tamam, bu konuları konuşalım. Ben burada birçok kişiyi tanırım. Ertesi gün birlikte bakanlığa gitmek için anlaştık.

İfade daha açık hâle getirilerek “bu konuları” ifadesi yazılmıştır. Zamir kullanımı sıfat kullanımıyla değiştirilerek “çoklarını” yerine “birçok kişi” kullanımı tercih edilmiştir. “Nafia” kelimesi “bakanlık” kelimesiyle, “sözleşmek” fiili ise “anlaşmak”

fiiliyle değiştirilmiştir. Amaç sonuç ilişkisi kurarak anlam daha belirgin hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(97) Ö.C: *“Ayaşlı, babasının sağlığında bir aralık Kastamonu’da medresede, birkaç zaman da rüştiye mektebinde okumuş, babası ölünce, anası alıp kendini köye götürmüştür.”*

U.C: Ayaşlı, babası ölmeden önce Kastamonu’da bir süre medresede ve ortaokulda okumuş. Babası ölünce annesiyle köye gitmiş.

Cümlede yer alan “-mAdAn önce” yapısı seviyeye uygun olduğu için bu ifadenin kullanımı tercih edilmiştir. Medrese kelimesi dönemin bilgisini vermesi ve bağlamı anlamlı kılması nedeniyle bırakılmıştır. Rüştiye kelimesi günümüzde ortaokul kademesine denk geldiği için ortaokul kelimesi tercih edilmiştir. Cümle ikiye bölünmüştür. Anlamı koruyacak şekilde ikinci cümle sözcüksel yoğunluğun azaltılmasıyla yeniden yazılmıştır. Ayrıca “ana” kelimesi YTKSS’de (2019) 267 sıklığa sahipken “anne” kelimesi 1037 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “anne” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(98) Ö.C: *“Ayaşlı köyde baskısız kaldı, anasını dinlememeye başladı.”*

U.C: Ayaşlı, köyde annesinin sözünü dinlememeye başlamış.

Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. “Ana” kelimesi YTKSS’de (2019) 267 sıklığa sahipken “anne” kelimesi 1037 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “anne” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Cümleye açıklık katmak maksadıyla “anasını dinlememek” ifadesi “annesinin sözünü dinlememeye” şeklinde yeniden yazılmıştır. Kip yazımı bakımından önceki cümleyle bütünlük sağlanması amacıyla değişikliğe gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(99) Ö.C: *“İçti, haşarılık etti, en sonunda bir düğünde bir kadının, bunun tabancasından çıkan bir kurşun ile yaralanıp ölmesi yüzünden, beş sene hapse mahkûm ettiler, hapse kodular.”*

U.C: Alkol içmiş. Bir gün bir kadın, düğünde Ayaşlının silahından çıkan mermiyle ölmüş. Ayaşlıya beş yıl hapis cezası vermişler.

Ayırma-bölme işlemiyle cümle kısa yapılara ayrılmıştır. Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Alkol kelimesi anlamı açık hâle getirmesi amacıyla eklenmiştir. YTKSS’de (2019) “tabanca” kelimesi 72 sıklığa sahipken “silah” kelimesi 180 sıklığa sahiptir. Bu yüzden kelime değişimine gidilmiş, sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Anlatımdaki kip eki bütünlüğünün sağlanması amacıyla kip ekinde değişime gidilmiştir. Dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Ayrıca YTKSS’de (2019) “sene” kelimesi 187, “yıl” kelimesi 2849 sıklığa sahip olduğundan “yıl” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Diğer yandan “kurşun” kelimesi “mermi” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(100) Ö.C: *“Bir zaman anası bu ölen kızı Ayaşlı için istemiş, kızın da başkasına varmış olmasını delil tuttular.”*

U.C: Eskiden Ayaşlının annesi bu ölen kızla oğlunu evlendirmek istemiş. Kız da başkasıyla evlenmiş. Ayaşlının bu yüzden vurduğunu sanmışlar.

Cümle anlamı koruyacak şekilde yeniden yazılmıştır. Bu sebeple bölünmüştür. “Bir zaman” ifadesi yerine “eskiden” ifadesi yazılarak cümle başına alınmıştır. “Kız istemek” fiili yerine anlamı açık kılmak amacıyla “evlendirmek” fiiline yer verilmiştir. “Delil tutmak” ifadesi cümleden çıkarılarak sonraki cümleyle bağlantılı olması için “sanmak” fiiline yer verilmiştir. Anlatımda bütünlük olması amacıyla kip eklerinde değişime gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(101) Ö.C: *“Bunun bir kaza olduğu kimseye anlatılamadı.”*

U.C: Bu olayın bir kaza olduğunu kimseye anlatamamış.

Sıfat kullanımıyla anlam daha açık hâle getirilmiştir. Kip ekinin kullanımında bütünlük olması amacıyla değişikliğe gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(102) Ö.C: *“Ayaşlı, beş ay hapiste tutsak kaldıktan sonra dört arkadaşıyla bir gece kaçtı, dağa çıktı.”*

U.C: Ayaşlı, beş ay hapiste kalmış. Dört arkadaşıyla bir gece hapisten kaçmış.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle kısa yapılara bölünmüştür. Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Kip ekinin kullanımında bütünlük olması amacıyla değişikliğe gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(103) Ö.C: *“O zaman kendisine Battalın İbrahim diyorlardı.”*

U.C: 99. özgün cümle anlama başka herhangi bir farklılık katmadığı için ve cümleden çıkarılsa da anlamı bozmayacak nitelikte olduğundan sadeleştirilme işlemine alınmamıştır. Sadeleştirilmiş metin kısmında bu ifadelere yer verilmeyecektir.

(104) Ö.C: *“İki yahut üç yıl Kastamonu, Çankırı, Bolu arasındaki dağlarda gezdi.”*

U.C: İki veya üç yıl Kastamonu, Çankırı, Bolu arasındaki dağlarda gezmiş.

YTKSS’de (2019) “yahut” bağlacı 73 sıklığa sahipken “veya” bağlacı 1405 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “veya” bağlacı kullanılmıştır. Bağlaç değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayaşlıyla ilgili kısımların anlatımında bütünlük sağlanması amacıyla kip ekinde değişiklik yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(105) Ö.C: *“Çoklarının evlerini basıp paralarını aldı.”*

U.C: Birçok kişinin evini basmış. Onların paralarını almış.

Cümle ikiye bölünmüştür. Anlama açıklık kazandırmak için “birçok” ifadesi birinci cümlelerin başına eklenmiştir. İkinci cümleye “onların” ifadesi eklenerek anlamın açık ve belirgin olması amaçlanmıştır. Ayaşlıyla ilgili kısımların anlatımında bütünlük sağlanması amacıyla kip ekinde değişiklik yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(106) Ö.C: *“Para için çocuklarını dağa kaldırdı.”*

U.C: Para almak için çocukları kaçırmış.

“Para için” ifadesi yerine “para almak için” şeklinde bir kullanıma gidilmiştir. “Dağa kaldırmak” ifadesi düzey üstü olacağı için anlamı verecek başka bir ifade olan “kaçırmak” sözcüğü tercih edilmiştir. Ayaşlıyla ilgili kısımların anlatımında bütünlük sağlanması amacıyla kip ekinde değişiklik yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(107) Ö.C: “*Yolları kestiği oldu.*”

U.C: Yolları kapatmış.

İfade daha yalın bir şekilde yeniden yazılmıştır. Ayaşlıyla ilgili kısımların anlatımında bütünlük sağlanması amacıyla kip ekinde değişiklik yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(108) Ö.C: “*Köylülerin işlerine karıştı: Birinin parasını, malını, bir zorbanın elinden alıverdi, bir dul karıya biraz para verdi, iki köy arasında çok eskiden kalma bir baltalık kavgasını bitirdi, kendisince oralarda hükümet eder oldu ama bu her gün korku içinde, tetik yaşamak da onu yordu, usandırdı.*”

U.C: Köylülerin işlerine karışmış. Yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım etmiş. Bir süre sonra korku içinde yaşamak onu yormuş. Bu durum onu bıktırmış.

Cümle daha küçük yapılara ayrılmıştır. Eksiltmeler yapılarak anlamı koruyacak şekilde sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Kullanılan kip eklerinde de öğrenilen geçmiş zaman tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(109) Ö.C: “*Valinin biri bunları dağdan indirmek istiyordu.*”

U.C: Valinin biri bunları dağdan indirmek istemiş.

Kullanılan kip ekinde Ayaşlıyla ilgili kısımların anlatımında bütünlük sağlanması amacıyla öğrenilen geçmiş zaman tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(110) Ö.C: “*Gelsin, teslim olsunlar, suçlarını bağışlatayım, diye haber yolladı.*”

U.C: Vali, “Dağdan insinler. Suçlarını affedeyim.” demiş.

Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Anlamı belirginleştirmek için “vali” kelimesi özne olarak eklenmiştir. Anlamı zorlaştıracak veya düzey üstü olacağı düşünülen ifadeler cümleden çıkarılarak anlam hem korunmaya hem de basit şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(111) Ö.C: “*Vali yiğit bir adam diye anılıyordu, ona güvendiler, teslim oldular.*”

U.C: Vali yiğit bir adam olarak anılmış. Valiye güvenmişler. Dağdan inmişler.

Uzman Görüşü: Vali yiğit bir adam olarak bilinirmiş. Valiye güvenmişler. Dağdan inmişler.

Cümle ikiye bölünmüştür. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’ndaki dil yapılarına bakıldığında seviyeye uygun olması amacıyla “-ArAk” zarf fiiline yer verilmiştir. Kip eki bakımından bütünlük sağlanması amacıyla duyulan geçmiş zamana yer verilmiştir. Cümlenin daha açık ve anlaşılır olması amacıyla “Dağdan inmişler.” cümlesi eklenmiştir. Uzman görüşü doğrultusunda “anılmak” fiili “bilinmek” fiiliyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(112) Ö.C: “*Suçları bağışlandı.*”

U.C: Suçları affedilmiş.

Metindeki bütünlüğün bozulmaması için “bağışlanmak” fiili yerine “affedilmek” fiiline yer verilmiştir. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda dil yapılarına bakıldığında edilgen yapı fiillere B1 seviyesinde yer verildiğinden bu yapı değiştirilmemiştir. Ayrıca kip eki kullanımında da bağlam dikkate alındığından dil bilgisel değiştirme işlemine başvurulmuştur.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(113) Ö.C: “*Ayaşlıyı zaptiye çavuşu yazdılar.*”

U.C: Ayaşlıyı güvenlik çavuşu yapmışlar.

Eski bir kullanım olan “zaptiye çavuşu” ifadesi “güvenlik çavuşu” şeklinde değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca bu cümlede de kip eki kullanımı bağlama bakılarak değiştirilmiş ve dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(114) Ö.C: “*Bugün bile birçoklarının ona, ‘İbrahim Çavuş’ demeleri bundandır.*”

U.C: Bu yüzden bugün bile birçok kişi ona “İbrahim Çavuş” dermiş.

Anlam bakımından bütünlüğü ve kolaylığı sağlamak için “bu yüzden” ifadesi cümleye eklenerek sebep-sonuç ilişkisi kurulmuştur. “Birçoklarının” ifadesi “birçok kişi” şeklinde sıfat olarak yeniden yazılmıştır. Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(115) Ö.C: “*Ayaşlının uslu durmayacağını, gene dağa çıkacağını söyleyenler oldu, ama aslı çıkmadı.*”

U.C: Ayaşlının yine dağa çıkacağını düşünmüşler. Ama bu gerçek olmamış.

Aynı anlamı koruyacak şekilde sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Cümle ikiye bölünmüştür. Kip ekinin bütünlük sağlaması açısından duyulan geçmiş zaman kip ekine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(116) Ö.C: “*Ayaşlı biraz sonra Ayaş’a kalktı. Orada tahsildar oldu, vergi kâtipliği etti.*”

U.C: Ayaşlı bir süre sonra Ayaş’a gitmiş. Ayaş’ta para toplama görevlisi olmuş.

Cümleyi daha açık hâle getirmek için “süre” kelimesi eklenmiştir. “Ayaş’a kalktı.” cümlesi dönemin söyleyiş tarzına uygun olsa da bunun yerine “gitmek” fiili kullanılmıştır. Sözcüksel yoğunluk azaltılarak “tahsildar, vergi kâtipliği” gibi düzey üstü olan ifadeler çıkarılmıştır. Ayrıca TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “tahsildar”

kelimesi şu şekilde açıklanmaktadır: “Bir kimse veya bir kuruluş adına para toplamakla görevli kimse, alımcı.” Buradan hareketle “tahsildar” kelimesi yerine “para toplama görevlisi” denilmiştir.” Kip eki bakımından bütünlük sağlanması amacıyla duyulan geçmiş zaman kip ekine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme

(117) Ö.C: “*Biraz daha sonra hükümet hizmetinden çıkıp âşârcılık etmeye koyuldu.*”

U.C: Biraz zaman sonra para toplama görevinden ayrılmış.

Cümlede sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Para toplama görevi ifadesi önceki cümlede geçtiği için burada da anlam bakımından bütünlük olması amacıyla tercih edilmiştir. “Âşârcılık etmeye koyuldu.” cümlesi metnin anlatımına belirgin bir katkı sağlamayacağı düşünöldüğünden sadeleştirilmiş metne dâhil edilmeyecektir. “Biraz daha sonra” ifadesindeki “daha” yerine “zaman” kelimesi yazılmış ve sözcüksel değiştirme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(118) Ö.C: “*Bu sırada Balkan Muharebesi çıktı, askere gitti.*”

U.C: Bu sırada Balkan Savaşı çıkmış. Askere gitmiş.

YTKSS’de (2019) “muharebe” sözcüğü 3 sıklığa sahipken “savaş” sözcüğü 309 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan kelime tercih edilmiştir. Cümle ikiye bölünmüştür. Kip ekinin bütünlük sağlanması amacıyla duyulan geçmiş zaman kipine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(119) Ö.C: “*Gelibolu taraflarında bulundu.*”

U.C: Gelibolu taraflarında görev yapmış.

Cümleyi daha anlaşılır kılacağı düşüncesiyle “bulunmak” fiili yerine bağlama uygun “görev yapmak” ifadesi yazılmıştır. Kip ekinin de değiştirilmesiyle dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(120) Ö.C: “Dönüşte Ayaş’ta bir arzuhalci dükkânı açtı, bir yandan da köylerden ekin toplamaya, alıp satmaya başladı.”

U.C: Askerden dönünce Ayaş’ta bir dilekçe yazma dükkânı açmış. Ayrıca köylerden ürün alıp satmış.

Anlama açıklık kazandırmak için “askerden dönünce” ifadesi eklenmiştir. “Arzuhalci dükkânı” günümüzde çok sık kullanılmadığından anlamı açık hâle getirmek için “dilekçe yazma dükkânı” şeklinde ifade edilmiştir. Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Zarf fiil yapıları Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda düzeye uygun olarak yer aldığı için değiştirilmemiştir. Kip eklerinin bütünlük sağlaması amacıyla duyulan geçmiş zaman kip ekine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(121) Ö.C: “Büyük muharebede yeniden asker oldu.”

U.C: Büyük savaşta yeniden asker olmuş.

YTKSS’de (2019) “muharebe” sözcüğü 3 sıklığa sahipken “savaş” sözcüğü 309 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan kelime tercih edilmiştir. Dil bilgisel değiştirme işlemi yapılarak kip eki değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(122) Ö.C: “Bir hastanede hademelikten başladı, idari memuruna yamaklığa çıktı.”

U.C: Bir hastanede hizmetçi olmuş. Sonra yönetici yardımcısı olmuş.

“Hademe” kelimesi YTKSS’de (2019) 4 sıklığa sahipken “hizmetçi” kelimesi 28 sıklığa sahiptir. Sıklığı daha fazla olan “hizmetçi” kelimesi tercih edilmiştir. İkinci cümlede ise yakın anlama gelecek şekilde ifade yeniden yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(123) Ö.C: “Bugün elindeki paranın anası buradandır.”

U.C: Bugün elindeki paranın kaynağı buradandır.

“Paranın anası” ifadesi daha kolay anlaşılması amacıyla yakın anlama gelecek şekilde “paranın kaynağı” şeklinde değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değişirme

(124) Ö.C: “*Askerden çıkınca, birkaç sene, burada bir hanla, bir otel tuttu.*”

U.C: Askerden dönünce birkaç yıl burada bir hanla bir otel kiralamış.

“Askerden çıkınca” ifadesi anlamı daha belirgin kılmak amacıyla “Askerden dönünce” şeklinde yazılarak sözcüksel değişirme işlemi gerçekleştirilmiştir. İkinci cümledeki yüklem olan “tutmak” fiili “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir. Kip ekinin bütünlük sağlaması amacıyla duyulan geçmiş zaman kip ekine yer verilmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “sene” kelimesi 187, “yıl” kelimesi 2849 sıklığa sahip olduğundan “yıl” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değişirme, Dil Bilgisel Değişirme

(125) Ö.C: “*O zamanlar otelcilik para bırakıyordu.*”

U.C: O zamanlar otelcilik para kazandırıyormuş.

“Para bırakmak” ifadesindeki “bırakmak” fiili cümlelerin daha açık ve anlaşılır olması amacıyla “kazandırmak” fiiliyle değiştirilmiştir. Kip ekinin bütünlük sağlaması amacıyla duyulan geçmiş zaman kip ekine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değişirme, Dil Bilgisel Değişirme

(126) Ö.C: “*Sonraları daha yeni, daha temiz oteller açılınca Ayaşlı onlarla yarışamadı, oteli başkasına bıraktı.*”

U.C: Daha sonra daha yeni, daha temiz oteller açılmış. Ayaşlı onlarla yarışamamış. Oteli başkasına bırakmış.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle daha küçük parçalara bölünmüştür. Cümle başına “daha” kelimesi eklenmiştir. Yüklemelerde duyulan geçmiş zaman kip ekine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değişirme

(127) Ö.C: “*Elinde yalnız han kaldı.*”

U.C: Elinde sadece han kalmış.

“Yalnız” ifadesi YTKSS’de (2019) “yalnızca” manasıyla 278 sıklığa sahipken “sadece” ifadesi 1013 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “sadece” kelimesi

tercih edilmiştir. Kip ekinin bütünlük sağlaması amacıyla duyulan geçmiş zaman kip ekine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(128) Ö.C: *“Şimdi bu hanı işletiyor, kesene işlerine giriyor, mekteplere ekmek veriyor, Trabzonlu bir ortakla bir eskici, koltukçu dükkânı işletiyor.”*

U.C: Şimdi bu hanı çalıştırıyor. Toptan satış yapıyor. Okullara ekmek veriyor. Trabzonlu bir ortakla koltuk dükkânı çalıştırıyor.

Cümleler ayırma-bölme işlemiyle birbirinden ayrılarak yazılmıştır. “Kesene” kelimesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Götürü veya toptan satış.” şeklinde tanımlandığı için “kesene” kelimesi yerine “toptan satış” ifadesi eklenmiştir. YTKSS’de (2019) “mektep” kelimesi 29, “okul” kelimesi 565 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “mektep” kelimesi yerine “okul” kelimesi tercih edilmiştir Cümlede yer alan “eskici” kelimesi silme işlemiyle çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(129) Ö.C: *“Bu işler arasında bu oturduğumuz apartmanı da kiralamış, buradan kazancı yalnız bedava oturmak oluyor.”*

U.C: Bu işler arasında bu oturduğumuz apartmanı da kiralamış. Böylece buradan kazancı sadece bedava oturmakmış.

Cümle ikiye ayrılmıştır. “Böylece” ifadesi eklenerek sebep-sonuç ilişkisi ön plana çıkarılmak istenmiştir. “Yalnız” ifadesi YTKSS’de (2019) “yalnızca” manasıyla 278 sıklığa sahipken “sadece” ifadesi 1013 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “sadece” kelimesi tercih edilmiştir. Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “...oturmak oluyor.” ifadesi cümleden çıkarılarak “...oturmakmış.” şeklinde ifade kullanımına gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(130) Ö.C: *“Bu odaya taşındığımın haftasında, bir sabah, işe gitmek için odamdan çıktığım zaman, koridorun loşluğunda, yerde bir kadının yattığını gördüm.”*

U.C: Bu odaya taşındığım hafta bir sabah koridorda yerde yatan bir kadın gördüm.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla ve anlam akışına belirgin bir farklılık katmadığı düşünüldüğünden “...işe gitmek için odamdan çıktığım zaman...”, “...loşluğunda...” ifadeleri silme işlemi uygulanarak cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(131) Ö.C: “*Sokuldum. Halide. Bayılmış, yatıyor.*”

U.C: Baktım. Halide bayılmış.

Sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Cümleler birleştirilerek anlam korunmuştur. “Sokuldum” ifadesi yerine “baktım” ifadesine yer verilerek anlamın daha açık hâle getirilmesi amaçlanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Birleştirme-Bağlama

(132) Ö.C: “*Hemen Faika’nın odasının kapısını vurdum.*”

U.C: Hemen Faika’nın odasının kapısına vurdum.

Özgün cümleden farklı olarak sadece yer tamlayıcısına yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(133) Ö.C: “*Ayaşlı, Fuat evde imişler.*”

U.C: Ayaşlı ve Fuat evdeymiş.

Cümleye “ve” bağlacı eklenmiş ve “...evde imişler.” ifadesi “...evdeymiş.” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(134) Ö.C: “*Koştular, Halide’yi Faika’nın odasına kaldırdık.*”

U.C: İkisi de koştu. Halide’yi Faika’nın odasına götürdük.

Cümle ikiye bölünmüştür. Anlama açıklık kazandırmak için “ikisi de” ifadesi cümle başına eklenmiştir. “Kaldırmak” fiili yerine anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “götürmek” fiili kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Birinci cümledeki yüklem fiilinde çoğul eki kullanılmayarak dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değişirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değişirme

(135) Ö.C: “*Biraz sonra ayıldı.*”

U.C: Halide biraz sonra ayıldı.

Cümledeki anlamı belirgin kılmak amacıyla özne isim olarak belirtilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(136) Ö.C: “*Bunu bir hekime götürmeli, dedim.*”

U.C: Bunu bir doktora götürmeliyiz, dedim.

YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilerek sözcüksel değişirme işlemi uygulanmıştır. Yüklemdeki işi belirgin kılmak için gereklilik kipi+şahıs eki kullanımına gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değişirme

(137) Ö.C: “*Evet göstermeli, Fuat gitsin, çağırsın, dediler.*”

U.C: Evet, götürmeliyiz. Fuat gidip doktoru çağırsın, dediler.

Yüklemdeki işi belirgin kılmak için gereklilik kipi+şahıs eki kullanımına gidilmiştir. Ayrıca “göstermek” fiili yerine bir önceki cümleden hareketle bağlama da uygunluğu göz önüne alındığından “götürmek” fiili tercih edilmiştir. Cümleler birbirinden ayrılmıştır. Anlama kolaylık sağlaması amacıyla “doktoru” kelimesi belirtili nesne olarak eklenmiştir. Bununla birlikte “gitmek” fiiline zarf fiil eklenerek cümleler birleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değişirme, Dil Bilgisel Değişirme

(138) Ö.C: “*Fuat da şapkasını aldı, gitti.*”

U.C: Fuat da şapkasını alıp gitti.

Cümledeki iki yüklemli yapı yerine fiilimsi kullanımına gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değişirme

(139) Ö.C: “*Ama ertesi sabah gene ortalıkta dolaşan Halide’den anlıyorum ki: Fuat gitmiş, onların dedikleri hekimi yerinde bulamamış.*”

U.C: Ama Fuat, onların söylediği doktoru yerinde bulamamış. Ben bunu ertesi sabah Halide’yi görünce anladım.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle iki kısma ayrılmıştır. YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla silme işlemi uygulanarak “...gene ortalıkta dolaşan...” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca anlamı korumak için “Ben bunu...”, “...görünce...” ifadeleri eklenmiştir. Silme ve ekleme işlemlerinden sonra cümle yeniden sıralanmıştır. Diğer yandan “Halide’den” ifadesi “Halide’yi”, “...anlıyorum ki...” ifadesi “...anladım.” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(140) Ö.C: “*Haber bırakmış, hekim de şimdiye kadar gelmemiş.*”

U.C: Doktor şimdiye kadar da gelmemiş.

Anlamı bozmayacak şekilde sözcüksel yoğunluk azaltılmış ve “haber bırakmak” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Silme işleminden sonra anlamın yeniden oluşması amacıyla “-de” bağlacının yeri değiştirilerek yeniden sıralama yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(141) Ö.C: “*Seni, ben bir hekime yollasam gider misin? dedim.*”

U.C: “Seni ben bir doktora göndersem gider misin?” dedim.

YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “yollamak” fiili 90 sıklığa sahipken “göndermek” fiili 306 sıklığa sahiptir. Bu fiillerde de sıklığı fazla olan kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(142) Ö.C: “*Giderim. Niye gitmeyeyim? dedi.*”

U.C: “Giderim. Niye gitmeyeyim?” dedi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem Kullanılmamıştır

(143) Ö.C: *“Halide’nin eline bir mektup verdim, benim en yakın arkadaşım olan Doktor Fahri’ye yolladım.”*

U.C: Halide’ye bir mektup verdim. Benim en yakın arkadaşım Doktor Fahri’ye gönderdim.

Cümle iki kısma bölünmüştür. Cümleden “...eline...” ve “...olan...” ifadeleri silinmiştir. “Halide’nin” ifadesi dil bilgisel değiştirme işlemiyle “Halide’ye” şeklinde yazılmıştır. “Yollamak” fiili 90 sıklığa sahipken “göndermek” fiili 306 sıklığa sahiptir. Bu fiillerde sıklığı fazla olan kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(144) Ö.C: *“Halide’nin gebe olacağını nedense hiç düşünmemiştim.”*

U.C: Halide’nin hamile olacağını hiç düşünmemiştim.

YTKSS’de (2019) “gebe” kelimesi 16, “hamile” kelimesi 35 sıklığa sahip olduğu için “hamile” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. “Nedense” ifadesi sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(145) Ö.C: *“Bunu Faika’nın bilmesi gerekti; onlar da hiçbir şey açmadılar.”*

U.C: Bunu Faika’nın bilmesi gerekiyordu. O da hiçbir şey söylemedi.

Cümle ikiye bölünmüştür. İlk cümlelerin yüklemine kip eki değişikliği yapılmıştır. İkinci cümlede de “açmak” fiili “söylemek” manasında kullanıldığı için bu fiile yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(146) Ö.C: *“Ertesi gün Halide odama geldi.”*

U.C: Halide ertesi gün odama geldi.

Özne cümle başına alınmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama

(147) Ö.C: “Ben daha bir şey açmadan, o sordu: ‘Doktor, mektup yazacaktı, ne yazmış?’ dedi.”

U.C: Ben daha bir şey demeden o sordu: “Doktor, mektupta ne yazmış?” dedi.

“Açmak” fiili yerine “demek” fiili anlamı daha belirgin kılacağı düşünülmüş ve tercih edilmiştir. Ayrıca “...yazacaktı...” ifadesi cümleden silinmiştir. “Mektup” kelimesine de bulunma hâl eki eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(148) Ö.C: “Senin çocuğun varmış da, niye söylemiyorsun? dedim.”

U.C: Senin çocuğun olacaktı. Niye söylemiyorsun? dedim.

Anlamı daha belirgin verebilmek amacıyla “...çocuğun varmış da” ifadesi “... çocuğun olacaktı.” şeklinde değiştirilmiştir. Cümle ikiye bölünmüştür.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(149) Ö.C: “Nesini söyleyeyim? Başıma bir kazadır geldi, dedi, ben onu düştü sanıyordum, düşmemiş. Hekim, görünce anladı.”

U.C: Neyi söyleyeyim? Başıma bir kaza geldi, dedi. Ben çocuğum olmayacak sanıyordum. Doktor, görünce anladı.

“Nesini” ifadesi daha açık olacağı düşünüldüğünden “neyi” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca “... bir kazadır...” ifadesi sadece “... bir kaza...” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Düşük yapmak” ifadesi düzey üstü olacağı düşünüldüğünden ifade daha net bir şekilde açılarak “...çocuğum olmayacak...” şeklinde yeniden yazılmıştır. YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. “Düşmek” fiili de silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(150) Ö.C: “Biraz durduktan sonra: ‘Hekim ne yazıyor?’ diye sordu.”

U.C: Biraz durduktan sonra: “Doktor ne yazmış?” diye sordu.

YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih

edilmiştir. Şimdiki zaman kip eki yerine duyulan geçmiş zaman kip ekinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(151) Ö.C: *“Hekim diyor ki, çocuk düşerse, anasını da beraber mezara sokar.”*

U.C: Doktor, “Çocuk ölürse annesi de ölür.” diyor.

Cümlede seviye üstü ifadeler daha sade ve açık bir şekilde yeniden yazılmıştır. YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. “Çocuk düşmesi” olarak yazılan ifade “ölmek” fiiliyle ifade edilme yoluna gidilmiştir. Ayrıca “ana” kelimesi YTKSS’de (2019) 267 sıklığa sahipken “anne” kelimesi 1037 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “anne” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Sözcüksel değiştirme işlemi sonucu dil bilgisel değiştirme işlemi de yapılarak “-de” bağlacı kullanılmıştır. Diğer yandan “-ki” eki de cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(152) Ö.C: *“Aman hekimler hep öyle söylerler, bir şeycik olmaz.”*

U.C: Doktorlar hep öyle söyler. Bir şey olmaz.

Cümle iki kısma ayrılmıştır. YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. “Aman” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca “...söylerler.” ifadesinde ve “...şeycik...” ifadesinde dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(153) Ö.C: *“İstanbul’da olsaydı, ben onu çoktan aldırırdım.”*

U.C: İstanbul’da olsaydım ben bu çocuğu doğurmazdım.

“Çocuğu aldırma” ifadesi düzey üstü olacağı düşünüldüğünden “doğurmak” fiilinin olumsuz kullanılmıştır. “Olmak” fiiline şahıs eki eklenmiştir. Cümlede yer alan

“...çoktan...” ifadesi silinmiştir. Ayrıca “...onu...” ifadesi “...bu...” ifadesiyle değiştirilmiş ve “çocuk” kelimesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Silme, Sözcüksel Değiştirme

(154) Ö.C: “*On yedi liraya alıyorlar, burada otuz beş istiyorlar.*”

U.C: Bağlam içerisinde düşünüldüğünde bu cümlemin anlamı etkileyecek bir durumda olmadığı düşünülmektedir. Bu sebeple sadeleştirilmiş metinde yer verilmemiştir.

(155) Ö.C: “*O doktor sizin arkadaşınız, ne olur, sevabına beni kurtarsın!*”

U.C: O doktor sizin arkadaşınız. Lütfen beni kurtarsın!

Cümle ikiye bölünmüştür. “Ne olur” ifadesi yerine “lütfen” kelimesi tercih edilmiştir. Ayrıca “...sevabına...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(156) Ö.C: “*Ben yapamam kızım; can pazarı bu.*”

U.C: Ben yapamam. Günah.

“Kızım” kelimesi cümleden çıkarılmıştır. “Can pazarı” ifadesi ise daha kısa ve anlamı verecek şekilde “günah” kelimesiyle değiştirilmiştir. Aydın’ın (2015) çalışmasında “günah” kelimesi A2 seviyesi olarak yer almaktadır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme

(157) Ö.C: “*E, ben şimdi her gün ölüyorum ya? Acıyorsanız bugün de acıyınız.*”

U.C: Ben şimdi her gün ölüyorum. Bana acıyın.

Özgün cümledeki soru ifadesi değiştirilmiştir. Ünlem olan “E...”, “...ya...” ifadeleri cümleden çıkarılmıştır. “Acıyorsanız bugün de...” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. “Bana” ifadesi eklenmiştir. Cümle sonunda yer alan “...acıyınız.” ifadesi “...acıyın.” şeklinde değiştirilerek dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(158) Ö.C: “*Ses çıkarmadım.*”

U.C: Ses çıkarmadım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(159) Ö.C: “Gene o dedi ki: Beni, kucağımda çocukla kim çalıştırır? Açlıktan ben de ölürüm, çocuk da...”

U.C: Beni, kucağımda çocukla kimse çalıştırmaz. Açlıktan ikimiz de ölürüz, dedi.

“Gene o dedi ki...” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. Soru cümlesi değiştirilerek “çalıştırmak” fiilinin olumsuzu tercih edilmiştir. Ayrıca “... ben de ölürüm çocuk da...” ifadesi “...ikimiz de ölürüz.” şeklinde değiştirilmiştir. Cümle sonunda “demek” fiili eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(160) Ö.C: “Halide bizim Fahri’nin verdiği ilaçları alınca biraz düzelir, canlanır gibi oldu ama bu canlanması Hasan Bey’in bitişiğindeki odada oturan eski konsoloslardan Şefik Bey’e yaramadı; aralarında bir kavga oldu, Halide, Şefik Bey’i dövmeye kalktı.”

U.C: Halide, Fahri’nin verdiği ilaçları alınca biraz düzeldi. Düzelince Şefik Bey’le kavga etti. Halide, Şefik Bey’i dövmeye çalıştı.

Uzun bir yapıya sahip olan özgün cümle ayırma-bölme işlemiyle kısa cümlelere bölünmüştür. Sözcüksel yoğunluk azaltılarak “...bizim...”, “...canlanır gibi oldu ama bu canlanması Hasan Bey’in bitişiğindeki odada oturan eski konsoloslardan Şefik Bey’e yaramadı...”, “...aralarında...” ifadeleri silinmiştir. “Kavga olmak” fiili “kavga etmek” şeklinde değiştirilmiştir. “Dövmeye kalkmak” ifadesi yerine daha belirgin olması amacıyla “dövmeye çalıştı” ifadesi yazılmıştır. Ayrıca “...düzeler...” ifadesi “...düzeldi.” şeklinde kullanılarak yüklem yapılmıştır. İkinci cümle başına “düzelince” ifadesi eklenmiştir.

Uzman Görüşü: Özet metnin bütünlüğü dikkate alındığında bu cümlelerin açıklamasının kendisinden sonra verildiği görülmektedir. Önceliğin açıklamaya verilmesi gerektiği belirtildiğinden ve akışı etkilemediği için bu cümle özet metin kısmından çıkarılacaktır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(161) Ö.C: “Şefik Bey, Halide’ye çamaşır yıkatmış, parasını vermemiş.”

U.C: Halide, Şefik Bey’in çamaşırını yıkamış. Şefik Bey, Halide’ye parasını vermemiş.

“Yıkamak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü kelime olarak yer almaktadır. Ayrıca Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda ettirgen çatılı fiiller B1 üstü dil yapılarında işlenmektedir. Bu sebeple “yıkamak” fiili cümleden çıkarılarak anlamı koruyacak şekilde “yıkamak” fiiliyle değiştirilmiştir. Ayrıca cümle yeniden ele alınmış ve cümle yapıları yeniden sıralama işlemiyle yazılmıştır. Cümle ikiye bölündüğünden ikinci cümlelerin daha açık ve anlaşılır olması için özne ve yer tamlayıcısı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(162) Ö.C: “İki gömleğim paralandı, bir çorabım kayboldu, diyormuş.”

U.C: Şefik Bey, “İki gömleğim parçalandı. Bir çorabım kayboldu.” diyormuş.

Cümleye özne belirgin olarak eklenmiştir. Cümle, virgül kullanımı yerine nokta kullanılarak iki kısma ayrılmıştır. “Paralanmak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında yer almamakla birlikte seviye üstü olacağı düşünüldüğünden ve YTKSS’de (2019) “paralanmak” fiili 3, “parçalanmak” fiili 49 sıklığa sahip olduğundan daha sık kullanılan “parçalanmak” fiili tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(163) Ö.C: “İş yalnız bununla kalsa Halide aldırmayacakmış, nasıl ki bir aydır hiçbir şey söylememiş.”

U.C: Olay bu durumla sınırlı kalmamış. Halide bir ay hiçbir şey söylememiş. “İş” kelimesi yerine anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “olay” kelimesi kullanılmıştır. “Bununla” ifadesi yerine “bu durumla” şeklinde bir kullanım tercih edilmiştir ve “sınırlı” kelimesi eklenmiştir. Cümleden “...yalnız...”,

“...aldırmayacakmış...”, “...nasıl ki...” ifadeleri silme işlemiyle çıkarılmıştır. Ayrıca “...kalsa...” ifadesi yerine de olumsuzluk ekiyle birlikte duyulan geçmiş zaman eki kullanılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(164) Ö.C: “*Ortada böyle bir anlaşmazlık varken bir de bir akşam Şefik Bey’e iki genç çocuk misafir gelmişler.*”

U.C: Ortada böyle bir sorun varmış. Bir akşam Şefik Bey’e iki genç çocuk misafir gelmişler.

Aydın’ın (2015) çalışmasında “anlaşmazlık” kelimesi seviye üstü olarak belirtilmiştir. Bunun yerine “sorun” kelimesine yer verilmiştir. Cümle ikiye bölünmüştür. Cümlede yer alan “...varken...” ifadesi yerine duyulan geçmiş zaman eki getirilerek yüklem yapılmıştır. Diğer bir işlem de “...bir de...” ifadesinde yapılmış ve silme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme

(165) Ö.C: “*Bir masa örtüsü istemiş.*”

U.C: Şefik Bey, bir masa örtüsü istemiş.

Yüklemdeki işi yapan ögenin belli olması amacıyla “Şefik Bey” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(166) Ö.C: “*Halide, üst katta oturan Yahudi madamın hizmetçisinden eğreti bir örtü almış.*”

U.C: Halide, üst katta oturan Yahudi kadının hizmetçisinden geçici bir örtü almış.

“Madam” kelimesi yerine “kadın” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Eğreti” kelimesi TDK Güncel Türkçe Sözlükte “Belirli bir süre sonra kaldırılacak olan, geçici, muvakkat.” şeklinde tanımlanmıştır. Bağlama bakıldığında örtünün bir süreliğine alınmak istendiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple “eğreti” kelimesi yerine “geçici” ifadesi yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(167) Ö.C: “O gece bu yeni örtüyü hem yakmışlar hem şarap döküp lekelemişler.”

U.C: Şefik Bey ve misafirleri o gece bu yeni örtüyü hem yakmışlar hem şarap döküp kirletmişler.

Özne daha açık ve belirgin bir şekilde yazılarak anlamayı kolaylaştırmak amaçlanmıştır. YTKSS’de (2019) “lekelemek” ifadesi 3, “kirletmek” ifadesi ise 36 sıklığa sahiptir. Hem seviyeye uygun olması hem de daha fazla sıklığa sahip olması sebebiyle “lekelemek” fiili yerine “kirletmek” fiili tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(168) Ö.C: “Halide, Şefik Bey’e bu örtüyü ödemesini söylemiş.”

U.C: Halide, Şefik Bey’e bu örtünün parasını ödemesini söylemiş.

“Örtüyü ödemek” ifadesi yerine “örtünün parasını ödemek” şeklinde yeniden yazıma gidilerek anlam daha açık bir şekilde yazılmıştır. “Para” kelimesi cümleye eklenmiş ve “örtüyü” ifadesindeki ekler “örtüsünün” şeklinde değiştirilerek dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(169) Ö.C: “Şefik Bey aldırmamış, aradan biraz geçince Yahudi madam örtü yüzünden hizmetçisine yol verecek olmuş.”

U.C: Şefik Bey, önemsememiş. Biraz zaman geçince Yahudi kadın örtü sebebiyle hizmetçisini kovmak istemiş.

Cümle ikiye bölünmüştür. “Aldırmamak” fiili anlamı daha kolay ve belirgin kılmak amacıyla “önemsemek” fiilinin olumsuzuyla ifade edilmiştir. “Aradan biraz geçince” ifadesi “Biraz zaman geçince” şeklinde yazılarak zaman kavramı ön plana çıkarılmıştır. “Örtü yüzünden” ifadesi yerine de “örtü sebebiyle” yazılarak sebep-sonuç ilişkisi daha belirgin kılınmıştır. “Yol vermek” ifadesi anlamı koruyacak şekilde değiştirilmiş ve “kovmak” fiili eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayrırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(170) Ö.C: “Halide bunu duyunca hemen Şefik Bey’e koşmuş.”

U.C: Halide, bu olayı duyunca hemen Şefik Bey’e koşmuş.

“Olay” kelimesi eklenmiştir. Geri kalan ifadeler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(171) Ö.C: “Şefik Bey de Halide’yi odasından kovmuş.”

U.C: Şefik Bey de Halide’yi odasından kovmuş.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(172) Ö.C: “İş buraya gelince Halide deli gibi olur, ne yapacağını bilmez, Şefik Bey’in yüzüne atlar, tırmalar, boğazını sıkarak, aynalı dolabın kapağına bir tekme atar, aynayı kırar, kapak parçalanır, Şefik Bey’in bir pardösüsünü eline geçirir, yakasını ceplerini yırtar!”

U.C: Halide iyice sinirlenmiş. Şefik Bey’e saldırmış.

Bu bölümde sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Özgün cümlede yer alan “ifadelerde silme işlemi uygulanmıştır. Karakterin çok fazla sinirlendiğini ve kendini kaybedercesine hareket ettiğini bildiren “...deli gibi olur.” ifadesi önce “...delirmişti.” şeklinde yazılmak istenmiş fakat “delirmek” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğu için bu kullanımdan vazgeçilmiş yerine “sinirlenmek” fiili kullanılmıştır. Aynı anlamı daha kısa ve öz bir şekilde vermek amacıyla tekrardan yazılan sadeleştirilmiş cümlede ekleme, dil bilgisel değiştirme gibi işlemlere yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(173) Ö.C: “Şefik Bey yaşlı adam, korkar, bağırmaya başlar.”

U.C: Yaşlı olan Şefik Bey de korkup bağırmaya başlamış.

“Yaşlı adam” ifadesi yerine “yaşlı olan” şeklinde sıfat fiil kullanılmıştır. “Adam” kelimesi silinmiş yerine sıfat fiil eklenmiştir. “Yaşlı olan” ifadesi cümle başına alınarak yeniden sıralama yapılmıştır. “Korkar” ifadesi de düzeye uygun olduğu için zarf fiil şekline dönüştürülmüş, anlatıda bütünlük sağlanmasını incelemek amacıyla “başlar” ifadesindeki geniş zaman eki öğrenilen geçmiş zaman ekiyle yazılmış ve dil bilgisel değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca cümleye “de” bağlacı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(174) Ö.C: “*Faika, kaynanası, Ayaşlının oğlu yetişir, Şefik Bey’i Halide’nin elinden alırlar.*”

U.C: Faika, kaynanası, Ayaşlının oğlu yetişmiş. Şefik Bey’i Halide’den kurtarmışlar.

Virgüllerle devam eden cümlelerde nokta kullanımı tercih edilmiştir. Anlatıdaki yapısal bütünlük göz önüne alındığında “...yetişir” ve “...alırlar” yapılarındaki geniş zaman yerine duyulan geçmiş zaman kullanılarak “...yetişmiş.”, “...kurtarmışlar.” yapıları yazılmıştır. Dil bilgisel değiştirme uygulanmıştır. “Elinden almak” ifadesi ise TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Bir şeyden mahrum etmek.” anlamında kullanılmıştır. Bu sebeple anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden bu deyim yerine “kurtarmak” fiili kullanılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(175) Ö.C: “*Bu kavga öğlen üstü olmuş.*”

U.C: Bu kavga öğlen üstü olmuş.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(176) Ö.C: “*Bu akşam eve geldiğim zaman daha Halide ağlıyor, öfkesini yenemiyordu.*”

U.C: Bu akşam eve geldiğim zaman Halide hâlâ ağlıyordu. Öfkesini yenemiyordu.

Uzman Görüşü: Bu akşam eve geldiğim zaman Halide hâlâ ağlıyordu. Hâlâ çok öfkeliydi.

“Bu akşam eve geldiğim zaman daha Halide ağlıyor.” cümlesindeki “daha” yerine anlamı daha iyi verecek “hâlâ” ifadesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme ve “hâlâ” ifadesinin cümle içerisindeki yerinin yüklemden hemen önceye alınmasıyla dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca virgüllerle kullanım yerine nokta tercih edildiğinden yapısal bütünlük göz önüne alınmış ve basit zamanlı “...ağlıyor.” ifadesi yerine birleşik zamanlı “...ağlıyordu.” ifadesine yer verilmiştir. Uzman görüşü doğrultusunda “Öfkesini yenemiyordu” cümlesi “Hâlâ çok öfkeliydi”

şeklinde yeniden yazılmıştır. Bu işlem sırasında silme ve ekleme işlemleri uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama, Ayırma-Bölme, Ekleme

(177) Ö.C: “Şefik Bey Ayaşlının odasında oturuyor, eli ayağı titriyor, kendi kendine homurdanıyordu.”

U.C: Şefik Bey, Ayaşlının odasında oturuyordu. Eli ayağı titriyordu. Kendi kendine anlaşılmayan sesler çıkarıyordu.

Virgüller devam eden cümleler nokta kullanılarak bitirilmiştir. Cümledeki yapısal bütünlük göz önüne alındığında her yüklem birleşik zamanlı yapılmış ve ekleme işlemine yer verilmiştir. Yine ekleme işlemi cümle sonunda yer alan “çıkarmak” fiilinde de uygulanmıştır. “Homurdanmak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığından bu fiile yer verilmemiştir. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “homurdanmak” fiili “Öfke, kızgınlık, can sıkıntısıyla anlaşılmaz sesler çıkarmak.” şeklinde tanımlanmaktadır. Buradan hareketle “homurdanmak” fiili yerine sıfat fiil ekinin Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda yer alan düzeye uygunluğu da göz önüne alınarak “...anlaşılmayan sesler çıkarıyordu.” ifadesi yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(178) Ö.C: “Ayaşlının ne kadar tütününü varsa içmiş, ben gidince benim pakete sarıldı.”

U.C: Ayaşlının bütün sigarasını içmiş. Ben gidince benim sigara paketimi aldı.

“Ayaşlının ne kadar tütününü varsa içmiş.” cümlesi daha sade bir anlatımla “Ayaşlının bütün sigarasını içmiş.” şeklinde yazılmıştır. Burada “ne kadar” ifadesi yerine anlamı daha kolay ve anlaşılır kılacağı düşünüldüğünden “bütün” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemine başvurulmuştur. “Tütün” kelimesi sigara manasında kullanılmıştır fakat Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığından bu kelime yerine “sigara” kelimesi yazılmıştır. Böylece sözcüksel değiştirme işlemine bir kez daha yer verilmiştir. Diğer yandan “...benim pakete sarıldı.” cümlesinde paketin belirgin olarak anlamı vermesi amacıyla ifade “sigara paketi”

şeklinde yazılmıştır. Sözcük ekleme işlemi uygulanmıştır. Bir başka sözcüksel değiştirme kullanım örneği olarak “sarılmak” yüklemi yerine “almak” yüklemine yer verilmesi gösterilebilir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(179) Ö.C: “*O karı bu evde varken ben bu evde durmam. Beni öldürür. Ben polise haber vereceğim, diyor.*”

U.C: Şefik Bey, “O kadın bu evde varken ben bu evde durmam. Beni öldürür. Ben polise haber vereceğim.” diyor.

Anlatımın belirgin kılınması amacıyla özne olarak “Şefik Bey” ifadesi eklenmiştir. “Karı” kelimesi YTKSS’de (2019) 260 sıklığa sahipken “kadın” kelimesi 1898 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “kadın” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(180) Ö.C: “*Ayaşlı da pişkin pişkin, onun suratına bakıyor, ‘Canım şu örtünün parasını olsun versen’ diyor.*”

U.C: Ayaşlı da onun yüzüne bakıyor. “Canım en azından şu örtünün parasını ver.” diyor.

Cümleler iki ayrı cümle hâlinde belirginleştirilmiştir. “Pişkin pişkin” ikilemesi cümleden çıkarılmıştır. YTKSS’de (2019) “surat” kelimesi 54, “yüz” kelimesi ise 807 sıklığa sahip olduğundan bu iki kelime birbiriyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Anlamı daha kolay kılmak amacıyla “Canım şu örtünün parasını olsun versen.” cümlesinin yerine “Canım en azından parasını ver.” cümlesinin yazılması tercih edilmiştir. Bu durumda “en azından” ifadesi cümleye eklenerek ekleme işlemi, “olsun” ifadesinin çıkarılmasıyla silme işlemi ve “...ver” yüklemine de dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(181) Ö.C: “*Vermem, niye vereyim? Örtü yanıktı.*”

U.C: Vermem, niye vereyim? Örtü zaten yanmıştı.

“Yanık” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstüdür. Bu sebeple bu kelime cümleden çıkarılmıştır. Yerine “zaten” kelimesi eklenmiştir. Ayrıca “...yanmıştı.” yapısının kullanılmasıyla da dil bilgisel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(182) Ö.C: “*O da kimsesiz yoksulun biri.*”

U.C: O da kimsesiz yoksulun biri.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(183) Ö.C: “*Yoksul ama beni öldürecek.*”

U.C: Yoksul ama beni öldürüyordu.

Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda “-AcAktI” yapısı seviye üstü olarak yer aldığından “...öldürecek.” ifadesi “...öldürüyordu.” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. Şimdiki zamanın hikâyesi kullanımı Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda B1 seviyesine uygun olarak yer almaktadır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(184) Ö.C: “*Yok canım, nasıl öldürür? Bir sıkımlık canı var. Sen dağ gibi adamsın!*”

U.C: Yok canım, öldüremez. Çok cılız biri. Sen dağ gibi adamsın.

“Nasıl öldürür?” soru cümlesi anlamın daha basit kılınmak istenmesi amacıyla “...öldüremez.” şeklinde değiştirilmiştir. Aynı veya yakın anlama gelecek ifadelerin birbirinin yerine kullanılmasında sözcüksel değiştirme işleminin yapıldığı görülür. “Bir sıkımlık canı var.” cümlesi düzey üstü olacağı düşünüldüğünden “çok cılız biri” ifadesine yer verilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(185) Ö.C: “*Hıı, yakalasın seni, boğazından da bak!*”

U.C: Seni boğazından tutsun da gör.

Özgün cümledeki “hıı” ifadesi belirgin bir anlam farklılığı katmadığı için cümleden çıkarılarak silme işlemi yapılmıştır. Anlamı daha anlaşılır ve basit kılacağı

düşünüldüğünden cümle yeniden sıralama işlemiyle tekrar yazılmıştır. “Yakalamak” fiili TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Bir kimseyi veya bir şeyi elle tutmak.” şeklinde tanımlanmıştır. Buradan hareketle YTKSS’de (2019) “yakalamak” fiili 200, “tutmak” fiili ise 877 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “yakalamak” fiili yerine sıklığı fazla olan “tutmak” fiiline yer verilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Ayrıca “bakmak” fiili yerine “görmek” fiilinin anlamı daha iyi karşılayacağı düşünüldüğünden iki kelime değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değiştirme

(186) Ö.C: “*Halide de Faika’nın odasında bir köşeye büzülmüş ağılıyordu.*”

U.C: Halide de Faika’nın odasında bir köşede ağılıyordu.

“Büzülmek” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır. Ayrıca kelimenin cümleye belirgin bir anlamsal farklılık katmayacağı düşünüldüğünden cümleden çıkarılarak silme işlemi yapılmıştır. Dolayısıyla cümledeki “... bir köşeye...” ifadesi “...bir köşede...” şeklinde yazılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(187) Ö.C: “*İşin kötüsü yukarı katın hizmetçisini kovacaklar.*”

U.C: İşin kötüsü yukarı katın hizmetçisini işten çıkaracaklar.

“Kovmak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır. Bu bakımdan aynı anlama gelecek farklı bir ifadeye yer verilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(188) Ö.C: “*Bir çare bulalım diye düşünürken Hasan Bey geldi.*”

U.C: “Bir çare bulalım.” diye düşünürken Hasan Bey geldi.

Özgün cümle korumuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem uygulanmamıştır.

(189) Ö.C: “*İşi dinledikten sonra, ‘Parayı biz verelim, yazık o zavallı da işinden olmasın. Nedir, at deve değil ya’ dedi.*”

U.C: Olayı dinledikten sonra “Parayı biz verelim. Yazık, o zavallı da işten çıkmasın. Zor bir şey değil ya.” dedi.

“İş” kelimesi yerine anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “olay” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Önceki cümlelerde “işten çıkmak” ifadesine yer verildiği için “işinden olmak” fiili yerine tekrardan “işten çıkmak” fiili yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Atla deve değil” ifadesinin anlamlarından biri “Yapılması zor olmayan.” şeklindedir. Buradan hareketle “... at deve değil ya” ifadesi yerine aynı anlamı vereceği düşünülen “Zor bir şey değil ya.” ifadesi yazılmıştır. Alıntı cümle kendi içerisinde iki kısma ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(190) Ö.C: “*Parayı ben verdim, Ayaşlı da yukarı çıktı.*”

U.C: Parayı ben verdim. Ayaşlı da yukarı çıktı.

Ayırma-bölme işlemi uygulanarak virgül kullanımından vazgeçilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(191) Ö.C: “*Yahudi madamdan rica etti ki hizmetçiyi kovmasınlar.*”

U.C: Yahudi kadına hizmetçiyi kovmaması için rica etti.

“Madam” kelimesi yerine Türkçe “kadın” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Anlamı daha belirgin ve anlaşılır kılmak amacıyla cümle yapıları yeniden sıralama işlemiyle tekrar yazılmıştır. Ayrıca “ki” bağlacı silinmiş ve “için” edatı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(192) Ö.C: “*İş basıldı.*”

U.C: Olay kapandı.

“İş basıldı.” cümlesi bağlama bakıldığında anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “Olay kapandı.” şeklinde tekrar yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(193) Ö.C: “*Bu ihtiyara bir yandan acıyorum, bir yandan da Halide’nin parasını vermediğini düşünüp kızıyorum.*”

U.C: Şefik Bey’e hem acıyorum hem de Halide’nin parasını vermediği için kızıyorum.

“Bu ihtiyar” sıfatı yerine ismin belirgin olması ve anlam karışıklığı olmaması amacıyla “Şefik Bey’e” ifadesi yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca “bir yandan” ifadesi yerine ise “hem...hem” bağlacı kullanılarak dil bilgisel değiştirme uygulanmıştır. “Düşünüp” ifadesi ise anlam farklılığı yaratmadığı için sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla cümleden çıkarılmış ve silme işlemi yapılmıştır. Diğer yandan cümleye “için” edatı eklenerek ekleme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme, Ekleme

(194) Ö.C: “*Parası olmasa da vermese neyse!*”

U.C: Parası olup da vermiyor.

Uzman Görüşü: Parası var ama vermiyor.

Özgün cümledeki anlamı daha basit ve anlaşılır kılmak amacıyla “olmak” ve “vermek” fiillerinde dil bilgisel değiştirme, “neyse” nin cümleden çıkarılmasıyla da silme işlemi yapılmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda “olup da” ifadesi silme işlemiyle çıkarılmış ve cümleye “var ama” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Silme, Ekleme

(195) Ö.C: “*Ayaşlı onun epey parası olduğunu söylüyor.*”

U.C: Ayaşlı onun epey parası olduğunu söylüyor.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(196) Ö.C: “*Bir gün de kendisi bana bankaya gelmişti; para kurlarını sordu.*”

U.C: Bir gün bana bankaya gelmişti. Para değerlerini sordu.

Noktalı virgül kullanımı yerine nokta kullanılarak ayırma-bölme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Kur” ifadesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak belirtildiğinden bu kelime yerine “değer” kelimesi kullanılarak sözcüksel değiştirme yoluna gidilmiştir. “Değer” kelimesinin seçiminde ise TDK Güncel Türkçe Sözlük’ten yararlanılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “kur” kelimesinin anlamı “Yabancı paraların ulusal para cinsinden değeri.” şeklinde verilmiştir. Ayrıca “kendisi” kelimesi ile “de” bağlacı silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme

(197) Ö.C: “*Parası olanın soruşundan bellidir.*”

U.C: Parası olan insanın soru sormasından bellidir.

Cümledeki adlaşmış sıfat fiil yerine sadece sıfat fiil kullanımı tercih edilmiştir. “Soruş” kelimesi anlamın daha açık olmasını sağlamak için “soru sormak” ifadesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(198) Ö.C: “*Anladım ki frankın düşmesinden korkuyor.*”

U.C: Frangın düşmesinden korkuyor.

Anlamı bozmayacağı düşünüldüğünden “anladım ki” ifadesi cümleden çıkarılarak silme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(199) Ö.C: “*Birkaç gün sonra da İstanbul’a gitti.*”

U.C: Birkaç gün sonra da İstanbul’a gitti.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(200) Ö.C: “*İhtiyar, dalgın, sersem gibi görünen Şefik Bey’i para işlerini konuşurken görseniz şaşarsınız.*”

U.C: Şefik Bey, ihtiyar ve sersem gibi görünür. Onu para işlerini konuşurken görseniz şaşarsınız.

Anlaşılabilirliği artırmak maksadıyla cümle ikiye bölünerek ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. İkiye bölünen cümlelerin ilkinde özne başa alınmış ve yeniden sıralama

işlemi yapılmıştır. “Dalgın” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğundan ve cümleye belirgin bir anlam farklılığı katmadığı düşünülerek silme işlemi uygulanmış ve cümleden çıkarılmıştır. İki cümlede de zaman eklerinin yapısal bakımdan birlik oluşturması istendiği için ilk cümlede geniş zaman ekine yer verilmiş ve dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. İkinci cümlede anlam düşüklüğü olmaması için “onun” ifadesi cümle başına eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(201) Ö.C: *“Diyebilirim ki para işlerini benden daha iyi biliyor, çok çabuk anlıyor.”*

U.C: Âdeta para işlerini benden daha iyi biliyor. Çok çabuk anlıyor.

Uzman Görüşü: Neredeyse para işlerini benden daha iyi biliyor. Çok çabuk anlıyor.

“Diyebilirim ki” ifadesi yerine “âdeta” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Cümledeki virgül kullanımı yerine nokta kullanılarak ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Uzman görüşü alınan cümleden “âdeta” kelimesi çıkarılarak yerine TDK Güncel Türkçe Sözlük’te açıklaması olarak verilen “neredeyse” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “âdeta” kelimesi 135, “neredeyse” kelimesi 178 sıklığa sahip olduğundan sıklığı fazla olan kelimenin tercih edilmesi de çalışmanın bütünlüğüne uygun düşecektir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(202) Ö.C: *“Başka işler konuşulduğu zaman ise bunak adamlara benzer.”*

U.C: Başka işler konuşulduğu zaman ise anlamayan adamlara benzer.

“Bunak” kelimesinin Aydın’ın (2015) çalışmasında “bunaklık” kelimesinden hareketle seviye üstü olacağı ön görülmüştür. Bu kelime yerine “anlamayan” kelimesinin yazılması uygun görülmüştür. Sözcüksel değiştirme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(203) Ö.C: *“Bir söylediğini kırk kere söyler, sizin söylediklerinizi anlamaz.”*

U.C: Bir söylediği sözü kırk kere söyler. Sizin söylediğiniz sözleri anlamaz.

Cümle ayırma- bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır. Ayrıca “...söylediğini...” ve “...söylediklerinizi...” adlanmış sıfat fiilleri düzeye uygunluk bakımından sadece sıfat fiile döndürülmüştür. “Sözü” ve “sözleri” kelimeleri eklenerek ekleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Sıfat fiil eklendikten sonra “...söylediğini...” ve “...söylediğinizi...” ifadelerindeki ekler dil bilgisel değiştirme işlemiyle “...söylediği...” ve “...söylediğiniz...” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(204) Ö.C: “*Altı numaralı oda boştu.*”

U.C: Altı numaralı oda boştu.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(205) Ö.C: “*Burada bir Yahudi kadın terzi oturuyormuş, kızmış.*”

U.C: Burada Yahudi kadın terzi bir kız oturuyormuş.

Birleştirme-bağlama işlemiyle “kız” kelimesinin yeri değiştirilerek yeniden sıralama yapılmıştır. Bu işlem sırasında zaman eki yazılmayarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca “bir” kelimesi de “kız” kelimesinden önce yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Dil Bilgisel Değiştirme

(206) Ö.C: “*Birkaç kişi geldi gezdi, tutan olmadı.*”

U.C: Birkaç kişi odayı gelip gezdi. Kiralayan kimse olmadı.

Uzman Görüşü: Birkaç kişi gelip odayı gezdi. Kiralayan kimse olmadı.

Anlamı belirgin kılmak amacıyla belirtili nesne olarak “odayı” kelimesi eklenmiştir. Ekleme işlemi yapılmıştır. Birden fazla yüklemli cümleler yerine okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak için “gelip” ifadesinde zarf fiil kullanılarak yüklem teke düşürülmüştür. “Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca adlanmış sıfat fiil yerine düzeye uygun olarak sıfat fiil kullanılmış “kimse” ifadesi eklenmiştir. Cümledeki virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek ayırma-bölme işlemi kullanılmıştır. Uzman görüşü alınarak “gelmek” fiilinin cümle içindeki yeri değiştirilmiş ve yeniden sıralama işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(207) Ö.C: *“Ben banka arkadaşlarından biri tutsun diye istedim, bir arkadaş tutacaktı, sonradan caydı.”*

U.C: Ben banka arkadaşlarından biri kiralaşın istedim. Bir arkadaş kiralamak istedi. Sonradan vazgeçti.

“Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “diye” ifadesi çıkarılmıştır ve silme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca “...bir arkadaş tutacaktı...” ifadesinde “tutmak” fiili yerine “kiralamak” fiili yazıldığı için “istemek” fiili de eklenmiştir. Virgül kullanımı yerine nokta kullanılarak ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Aydın’ın (2015) çalışmasına göre “caymak” fiili seviye üstüdür bu sebeple “caymak” fiili yerine “vazgeçmek” fiili yazılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(208) Ö.C: *“Karısı geleceğini yazmış, bir oda içinde olamayacaklarını düşündü tutmadı.”*

U.C: Karısı yanına geleceğini haber vermiş. Bir oda içinde yaşayamayacaklarını düşündü. Odayı kiralamadı.

Anlamın açık hâle getirilmesi amacıyla “yanına” ifadesi eklenmiştir. Ayrıca “yazmak” fiilindeki anlamın daha net olması amacıyla “haber vermek” ifadesi kullanılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Olamayacaklarını” ifadesi ise anlamı koruduğunu düşünerek “yaşayamayacaklarını” şeklinde yazılmıştır. “Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir ve “odayı” ifadesinin de eklenmesiyle “odayı kiralamak” şeklinde bir kullanıma gidilerek anlam kesinlik kazanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(209) Ö.C: *“Bu arada Ayaşlının eski bildiklerinden biri gelmiş, onu buldu getirdi odaya yerleştirdi.”*

U.C: Bu arada Ayaşlının eski tanıdığı kişilerden biri gelmiş. Onu buldu. Getirip odaya yerleştirdi.

“Bildikleri” ifadesi yerine daha uygun olacağı düşünüldüğünden “tanıdığı” ifadesi yazılarak sözcüksel değiştirme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca “kişi” kelimesi eklenmiştir. Birden fazla yüklemli yapının yerine fiilimsi kullanılarak tek yüklemli yapı hâline getirilmiştir. Ve dil bilgisel değiştirmeler yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(210) Ö.C: “Ona biraz eşya da aldı.”

U.C: Ona biraz eşya da aldı.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(211) Ö.C: “Ayaşlı otel tuttuğu zamandan bu genci de tanırımış, çok zaman Ayaşlının müşterisi olmuş.”

U.C: Ayaşlı oteli kiraladığı zamandan beri bu genci de tanırımış. Çok zaman Ayaşlının müşterisi olmuş.

Daha önceki cümlelerde geçen “otel tutmak” ifadesi “kiralamak” ifadesiyle sözcüksel değiştirme yoluyla değiştirildiğinden burada da aynı değişim yapılmıştır. “-DAn beri” yapısı eklenerek anlam kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Cümleler net bir şekilde ayrılmış ve ikinci cümlede herhangi bir işlem yapılmamıştır. Cümledeki “otel” kelimesine belirtme hâl eki eklenerek “oteli” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(212) Ö.C: “Halide bu yeni gelen komşuyu beğeniyor, ‘genç, temiz, kibar’ bir adam olduğunu söylüyor.”

U.C: Halide, bu yeni gelen komşuyu beğeniyor. “Genç, temiz, kibar” bir adam olduğunu söylüyor.

Cümlede virgül kullanımı yerine nokta tercih edilmiş ve cümle ikiye ayrılmıştır. Yapısal ve sözcüksel bir değişikliğe gidilmemiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(213) Ö.C: “Neci bu adam? diye sordum.”

U.C: “Ne iş yapar bu adam?” diye sordum.

“Neci” kelimesi daha belirgin olan “ne iş” ifadesiyle değiştirilmiştir. Ayrıca “yapmak” fiili eklenerek anlamsal bütünlük sağlanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(214) Ö.C: “*Tüccar, dedi. ‘Adı nedir?’ dedim. Adını bilmiyor.*”

U.C: “Tüccar.” dedi. “Adı nedir?” dedim. Adını bilmiyor.

Özgün cümle korunmuştur. Cümle yapıları küçük olduğu için ayrı bir cümle başlığında değerlendirilmeyip tek cümle başlı altında ele alınmıştır.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(215) Ö.C: “*Gitti, kapısındaki kartı çıkarmış, getirdi.*”

U.C: Gitti. Kapısında duran kartı çıkarıp getirdi.

Cümlede yer alan “ki” nin yazımı yerine “duran” sıfat fiili eklenmiştir. Birden çok yüklemli yapı yerine fiilimsi tercih edilip yüklem sayısı azaltılmıştır. Cümlede virgöl kullanımı yerine nokta tercih edilerek iki kısma bölünmüştür.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(216) Ö.C: “*Kartın üstünde her satırı ayrı ve güç okunacak kadar süslü yazılarla: “İSKENDER BEY Hemşinli Zade Fabrikatör” yazılı.*”

U.C: Kartın üstünde zor okunacak yazılarla “İSKENDER BEY Hemşinli Zade Fabrikatör” yazıyordu.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla cümlede yer alan “...her satırı ayrı ve güç...”, “...kadar süslü...” kısımları çıkarılarak silme işlemi yapılmıştır. Anlamı koruyarak tek bir kelime ile ifade yoluna gidilmiştir. “Zor” kelimesinin yazılmasıyla bu işlem gerçekleştirilmiştir. Yüklem zaman yönünden daha belirgin olması açısından “-yordu” yapısı kullanılarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(217) Ö.C: “*İskender, dostlarına Ayaşlının evinde oturduğunu söylemek istemiyor.*”

U.C: İskender, dostlarına Ayaşlının evinde oturduğunu söylemek istemiyor. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(218) Ö.C: *“Soran olursa bir dostunun evinde olduğunu bildiriyor, birisi onunla konuşmak isterse şehrin en yüksek otellerinden birinde adres veriyor ve bu işi idare etmek için sık sık o otellere de uğruyordu, öyle ki birçokları onu otelde oturuyor sanıyorlar, kendisini de oralardan arıyorlar, otelciler de sık sık uğrayan, yemeklerini çok zaman oralarda yiyen bu müşteriye otellerinde yatan müşterilerinden ayırmıyorlardı.”*

U.C: Soran olursa bir dostunun evinde olduğunu bildiriyor. Birisi onunla konuşmak isterse şehrin en pahalı otellerinden birinin adresini veriyor. Bu işi idare etmek için sık sık o otellere uğruyor. Birçok kişi onun otelde oturduğunu sanıyor. Otelciler de bu müşteriyle yakından ilgileniyorlardı.

Özgün cümle uzun bir cümle olduğundan ilk olarak daha küçük cümle yapılarına bölünmüş ve ayırma-bölme işlemi gerçekleştirilmiştir. Cümledeki “...şehrin en yüksek oteli...” kısmında “yüksek” kelimesinin “pahalı” kelimesine eş olarak kullanıldığı düşünüldüğünden bu iki kelime arasında sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümledeki anlam göz önüne alındığında “...otellerinden birinde adres veriyor.” ifadesi “...otellerinden birinin adresini veriyor.” şeklinde yeniden yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Anlam değişikliği sağlamayacağı düşünüldükten cümledeki “...kendisini de oralardan arıyorlar, otelciler de sık sık uğrayan, yemeklerini çok zaman oralarda yiyen...” ifadeleri çıkarılarak silme işlemi yapılmış ve sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Ayrıca “...öyle ki...”, “...kendisini de oralarda arıyorlar...”, “...sık sık uğrayan, yemeklerini çok zaman oralarda yiyen...” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Bununla birlikte “kişi”, “yakından” ifadeleri eklenerek anlamsal bütünlük sağlanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme, Ekleme

(219) Ö.C: *“Burada evde kimseyi görmek istemiyor, bunun yattığı yeri öğrenen açgözler olursa onlara kendini yok dedirtiyor, burada kalmadığını, yalnız ara sıra uğradığını kapıdan söyleyip geleni savdırıyordu.”*

U.C: Burada evde kimseyi görmek istemiyor. Bazı kişilere burada oturmadığını söylüyor. Buraya ara sıra uğradığını söyleyip gelen kişileri gönderiyordu.

Cümle daha küçük yapılara ayrılarak ayırma-bölme işlemi gerçekleştirilmiştir. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak ve düzey üstü olacağı düşünülen kelimeleri kullanmamak amacıyla yakın anlamda olacak ifadeler kullanılarak sözcüksel değiştirme, silme ve dil bilgisel değiştirme işlemleri yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(220) Ö.C: *“İskender’in bize bir iyiliği de, dairemizin yedi numarasında oturup da bizimle daha hiç konuşmamış olan bir karıkoca ile bizi tanıştırmayı, konuşturmasını oldu.”*

U.C: Dairemizin yedi numarasında oturan karı koca bizimle hiç konuşmamıştı. İskender bizi bu karı koca ile tanıştırdı.

Cümle, ayırma-bölme işlemi ile ikiye ayrılmıştır. Özgün cümledeki sözcüksel yoğunluk azaltılmıştır. Örneğin “İskender’in bize bir iyiliği de...”, “...konuşturmasını oldu.” ifadelerinde silme işlemi gerçekleştikten sonra cümle yapısı yeniden sıralanmıştır. Ayrıca fiilimsi eklerinde de değişiklik yapılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Ek fiil eklenerek ekleme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Yeniden Sıralama, Ekleme

(221) Ö.C: *“İskender Bey bu komşularla nasıl tanıştı bilmem.”*

U.C: İskender Bey’in bu komşularla nasıl tanıştığını bilmem.

“İskender Bey’in” ifadesinde tamlayan eki eklenmiş ve “...tanıştığını...” ifadesinde de dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(222) Ö.C: *“Bildiğim onlara pek tez alışmış olmasıdır.”*

U.C: Bilindiği şey ise onlara pek çabuk alışmasıdır.

“Tez” kelimesi YTKSS’de (2019) 5 sıklığa sahipken “çabuk” kelimesi 141 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “tez” kelimesi “çabuk” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Alışmış olmak” ifadesi yerine sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...alışmasıdır.” kullanımına gidilerek silme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Bildiğim şey ise” ifadesi cümleye eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(223) Ö.C: “İskender anlaşıncı Şefik Bey de artık onun kuyruğu, o da sokuldu.”

U.C: İskender anlaşıncı Şefik Bey de onlara sokuldu.

Özgün cümlede yer alan “...artık onun kuyruğu, o da...” ifadesi cümleye belirgin bir farklılık katmadığı ve anlamayı zorlaştıracığı düşünüldüğünden cümleden çıkarılarak silme işlemi gerçekleştirilmiştir. Eylemin yönünü belirtmesi amacıyla “onlara” ifadesi yer tamlayıcısı olarak eklenmiş ve ekleme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(224) Ö.C: “Arkasından Faika, birkaç gün sonra Ayaşlı, bizim Hasan Bey, bunlarla beraber sekiz numaradakiler, çocuklarını uyutabilirlerse yeni tanıdıkların odalarına gitmeye başladılar.”

U.C: Sonra Faika, Ayaşlı, Hasan Bey, sekiz numarada oturan aile yeni tanıdık insanların odalarına gitmeye başladılar.

Cümlede yer alan “...birkaç gün sonra...”, “...bizim...”, “...bunlarla beraber...”, “...çocuklarını uyutabilirlerse...” ifadeleri sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla anlamı da bozmayacağı düşünüldüğünden cümleden çıkarılarak silme işlemi yapılmıştır. “Arkasından” ifadesi yerine anlam bakımından daha basit olacağı düşünülen “sonra” kelimesi yazılmıştır ve sözcüksel değiştirme uygulanmıştır. “Sekiz numaradakiler” kullanımının yerine daha açık olması amacıyla “sekiz numarada oturan aile” ve “insanların” ifadeleri yazılarak ekleme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(225) Ö.C: “Dışardan yabancı misafirler olduğu geceler, bir odaya sığışamıyorlar, Faika’nın odasıyla İskender Bey’in odasına da ayrılıyorlardı.”

U.C: Dışarıdan yabancı misafirlerin olduğu geceler bir odaya sığamıyorlar. Faika’nın odasıyla İskender Bey’in odasına da ayrılıyorlardı.

Cümle ikiye bölünmüştür. Cümledeki “...misafirler...” kelimesine tamlayan eki eklenmiş ve yapısal olarak düzeltme sağlanmıştır. “Sığışmak” kelimesi yerine de

düzeye daha uygun ve anlamı daha kolay vereceği düşünülen “sığmak” kelimesi kullanılmış ve sözcüksel değiştirmeye başvurulmuştur.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(226) Ö.C: *“Böyle gecelerde, bütün bizim bu bölüğümüz bir ev gibi oluyordu.”*

U.C: Böyle gecelerde bütün dairemiz bir ev gibi oluyordu.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...bizim bu...” ifadesi çıkarılmış ve silme işlemi yapılmıştır. Daha önce “daire” kelimesiyle değiştirilen “bölük” kelimesi yine değiştirilmiştir ve sözcüksel değiştirme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(227) Ö.C: *“Yedi numaradaki komşularla tanışmakta ben en geriye kaldım.”*

U.C: Yedi numaradaki komşularla en son ben tanıştım.

Cümleden “...geriye kaldım...” ifadeleri silinmiştir. Ayrıca “son” kelimesi eklenmiş ve geri kalan kelimelerin de yeniden sıralaması yapılarak cümle tekrar yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Yeniden Sıralama

(228) Ö.C: *“Her iki tarafın bu kadar çabuk, bu kadar yakın dost olmalarına şaşıyorum.”*

U.C: Her iki tarafın bu kadar çabuk dost olmalarına şaşıyorum.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “...bu kadar yakın...” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(229) Ö.C: *“İki taraf da birbirleriyle görüşmek istiyordu da neden şimdiye kadar konuşmadılar?”*

U.C: İki taraf da birbirleriyle görüşmek istiyormuş. Peki, neden şimdiye kadar konuşmadılar?

Anlamayı kolaylaştırmak için cümle ikiye bölünmüş ve ayırma-bölme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu işlem sonrası anlamsal bütünlüğün sağlanması amacıyla “istemek” fiili şimdiki zamanın hikâyesi ile kullanılmış ve dil bilgisel değiştirme

işlemi uygulanmıştır. Anlamı koruyacak şekilde bölünen cümlelerden ikincisinin başına “peki” ifadesi eklenmiş ve ekleme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(230) Ö.C: “Bizimkiler mi sokulmazlardı, onlar mı gelip konuşmazdı? Anlamıyorum.”

U.C: Bizimkiler mi sokulmazdı? Onlar mı gelip konuşmazdı? Anlamıyorum.

Uzman Görüşü: Bizimkiler mi yaklaşmazdı? Onlar mı gelip konuşmazdı?

Uzman Görüşü 2: Bizimkiler mi tanışmak istemezdi? Onlar mı gelip konuşmazdı.

Cümle iki ayrı soru cümlesine dönüştürülmüştür. İlk cümledeki “...sokulmazlardı...” yapısındaki çoğul eki sonraki cümleyle bütünlük oluşturması açısından kaldırılmıştır. Böylece silme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Anlamıyorum.” ifadesi ise kısa olmasından dolayı ayrı bir cümle başlığında değerlendirilmemiş ve bir işlem yapılmamıştır. Uzman görüşü doğrultusunda “sokulmak” fiili yerine “yaklaşmak” fiilinin kullanılması tercih edilse de güvenilirliği artırmak için bir başka uzman görüşünden faydalanma yoluna gidilmiştir. Bu durumda “yaklaşmak” fiili yerine “tanışmak” fiilinin daha açık ve belirgin olacağı görüşünde karara varılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(231) Ö.C: “Turan Hanım, yirmi beş yaşlarında orta boylu, güzel bir hanım.”

U.C: Turan Hanım, yaklaşık yirmi beş yaşında, orta boylu, güzel bir kadındı.

Cümleye “yaklaşık” kelimesi eklenerek cümlelerin daha kolay anlaşılır bir hâle getirilmesi amaçlanmıştır. Yükleme ek fiil eklenmiştir. Ekleme işlemi yapılmıştır. Ayrıca “...yaşlarında...” ifadesinde yer alan çokluk eki “yaklaşık” kelimesinin eklenmesiyle cümleden çıkarılmıştır. “Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir. Sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(232) Ö.C: “Yüksekten bir bakışı var ki, beni sanki biraz rahatsız etti.”

U.C: Yüksekten bakışı beni sanki biraz rahatsız etti.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla cümleden "...bir...", "...var ki..." ifadeleri çıkarılarak silme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(233) Ö.C: *"Faika bizi birbirimize tanıştırınca elimi tuttu, gülümseyerek; 'Sizin için bunlar oyun sevmez diyorlar, doğru mu?' dedi."*

U.C: Faika bizi birbirimizle tanıştırınca elimi tuttu. Gülümseyerek: "Sizin için bunlar, oyun sevmez, diyorlar doğru mu?" dedi.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle kısa cümleler hâline getirilmiştir. "Birbirimize" ifadesi "birbirimizle" şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. Diğer dil yapılarının düzeye uygun olduğu görüldüğünden üzerinde değişiklik yapılmamıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(234) Ö.C: *"Oyun bilmem, dedim, oynamadım, sever miyim bilmiyorum!"*

U.C: "Oyun bilmem." dedim. "Oynamadım. Sever miyim bilmiyorum!"

Cümle yapısı ikiye ayrılmıştır. Diğer kelime ve yapılar üzerinde bir değişiklik olmamıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(235) Ö.C: *"A, biz size tez öğretiriz! Şöyle buyursanıza, diye yer gösterdi."*

U.C: "Biz size çabuk öğretiriz! Şöyle gelsenize" diye yer gösterdi.

Cümle başındaki ünlem ifadesi olan "A..." silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. "Tez" kelimesi YTKSS'de (2019) 5 sıklığa sahipken "çabuk" kelimesi 141 sıklığa sahiptir. Bu sebeple "tez" kelimesi "çabuk" kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. "Buyurmak" kelimesi yerine de anlamın daha kolay ve açık olması amacıyla "gelmek" fiili tercih edilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(236) Ö.C: *"Ben de oyun sevmem ama günleri nasıl geçirmeli? Burada oyuna alıştık. Şimdi gece gündüz işimiz kumar oynamak!"*

U.C: "Ben de oyun sevmem. Ama günleri nasıl geçirmeli? Burada oyuna alıştık. Şimdi gece gündüz işimiz kumar oynamak!"

Ayırma-bölme işlemiyle cümle kısa yapılara ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(237) Ö.C: “İçlerinde en çok kaybeden Abdülkerim’le karısı.”

U.C: Aralarında en çok kaybeden kişiler Abdülkerim’le karısıydı.

“İçlerinde...” ifadesi anlamı daha net bir şekilde vermek amacıyla “aralarında...” ifadesiyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Adlaşmış sıfat fiil kullanımı normal sıfat fiile çevrilmiştir ayrıca ek fiil görülen geçmiş geçmiş zaman şeklinde yazılmış ve burada da ekleme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(238) Ö.C: “İffet Hanım o zamana kadar hiç kumar oynamamış, kendini tutamıyor, her oyuna giriyor, her oyunda veriyor.”

U.C: İffet Hanım o zamana kadar hiç kumar oynamamış. Kendini tutamıyor. Her oyuna giriyor. Her oyunda kaybediyor.

Cümleler nokta ile ayrı cümle hâline getirilmiştir. “Vermek” fiili anlam olarak “kaybetmek” anlamıyla kullanıldığı için ve anlamı daha iyi ortaya çıkarması amacıyla değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(239) Ö.C: “Bu karıkoca için Turan Hanım’ın odasında açılan yeni yaşayışın en büyük engeli çocuktı.”

U.C: Bu karı kocanın çocuğu Turan Hanım’ın odasında açılan yeni yaşayışın en büyük engeliydi.

Tamlama ilgisi kurarak bir anlamsal bütünlük sağlama ve anlamayı kolaylaştırmak amacıyla cümle yeniden yazılmıştır. Yeniden sıralama işlemi yapılarak cümle yapıları düzenlenmiştir. Ayrıca “için” edatı cümleden çıkarılmış ve “...karı kocanın çocuğu...” ifadesinde de dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümle sonuna ek fiil eklenerek de ekleme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(240) Ö.C: “Geceleri oyuna düştükten sonra çocuğa büsbütün bakamaz oldular.”

U.C: Geceleri oyuna başladıktan sonra çocuğa iyice bakamadılar.

“Oyuna düşmek” ifadesi yerine “oyuna başlamak” ifadesi anlamı daha anlaşılır kılacağı düşünüldüğünden sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Büsbütün” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak gösterildiğinden bu anlamı karşılayacak bir kelime olan “iyice” kelimesi kullanılmıştır. Burada yapılan işlem de sözcüksel değiştirmedir. Ayrıca “bakamaz olmak” ifadesi yerine “...bakamadılar.” şeklinde bir kullanıma gidilerek dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(241) Ö.C: *“Anası babası geç yatıyorlar, çocuk erken uyanıyor, çocuğu hizmetçi alıp dışarı çıkarıncaya kadar, odada bir kızılca kıyamettir kopuyor, İffet Hanım sinirlenip kocasına çatıyor, her sabah da bu kavgalar oluyordu.”*

U.C: Abdülkerim ve karısı geç yatıyor. Çocuk erken uyanıyor. Çocuğu hizmetçi alıp dışarı çıkarıncaya kadar odada kavga gürültü oluyor. İffet Hanım sinirlenip kocasına kızıyor. Her sabah da bu kavgalar oluyordu.

Cümle, anlamayı kolaylaştırmak amacıyla noktalama işaretlerinden nokta kullanılarak daha küçük yapılara bölünmüş ve ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Anlamı açık ve anlaşılır hâle getirmek için “ana baba” ifadeleri yerine isimler yazılmıştır ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Böylece kimlerin olduğu daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır. “Kızılca kıyamet kopmak” deyimini “kavga gürültü olmak” şeklinde yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca “çatmak” fiili de “kızmak” fiiliyle değiştirilmiştir. Birinci cümledeki “-lar” eki silme işlemiyle çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(242) Ö.C: *“Çocuğa da her hizmetçi dayanamıyor.”*

U.C: Çocuğa da her hizmetçi dayanamıyor.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(243) Ö.C: *“Hizmetçileri bulunmadığı günler oluyor.”*

U.C: Hizmetçilerin olmadığı günler oluyor.

Anlamı daha iyi vereceği düşünöldüğünden “bulunmak” fiili yerine sözcüksel değıştirme yapılarak “ölmak” fiili kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değıştirme

(244) Ö.C: “Böyle günlerde babası sabah rahatsızlığına katlanıp çocuğuna bakmak istedi, beceremedi.”

U.C: Böyle günlerde babası çocuğuna bakmak istedi. Beceremedi.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “...sabah rahatsızlığına katlanıp...” ifadesi cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Virgül kullanımı yerine nokta kullanılarak ayırma-bölme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ayırma-Bölme

(245) Ö.C: “Aradan birkaç hafta geçti, İffet Hanım uykusuzluğa, kocası karısının diline dayanamadı, karı koca çocuklarını başlarından savmak için bir yol aradılar ve sonunda İffet Hanım oğlanı İstanbul’a kendi anasının yanına götürüp bırakmaya, çocuğun masrafına karşılık ölmak üzere de aydan aya bir para vermeye razı oldular, hemen ertesi gün de İffet Hanım Turhan’ı İstanbul’a götürdü.”

U.C: Aradan birkaç hafta geçti. İffet Hanım uykusuzluğa, Abdülkerim Bey karısının diline dayanamadı. İffet Hanım, oğlunu İstanbul’a kendi annesinin yanına götürdü. Çocuğun masrafı için de para vermeye razı oldular.

Uzman Görüşü: İffet Hanım’ı uykusuzluk, Abdülkerim Bey’i karısının çok konuşması rahatsız etti.

Cümle daha küçük yapılara bölünmüştür. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla birtakım kelimelerde silme işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha sonrasında ise anlamsal bütünlüğü sağlamak amacıyla yeniden sıralama işlemi yapılarak cümle yapısı yeniden düzenlenmiştir. “Ana” kelimesi YTKSS’de (2019) 267 sıklığa sahipken “anne” kelimesi 1037 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “anne” kelimesinin kullanımı tercih edilerek sözcüksel değıştirme gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte “kocası” ifadesinin yerine “Abdülkerim Bey” ifadesi yazılmıştır.

Uzman görüşü alınan cümlede “...dilene dayanmak” ifadesinin daha basit ve anlaşılır olması gerektiği belirtilmiştir. Bu sebeple cümle yeniden oluşturulmuştur.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(246) Ö.C: “Çocuk aradan çıkınca bu karı koca daha kavgasız yaşıyorlar, ikisi de rahat ediyorlardı.”

U.C: Çocuk aradan çıkınca bu karı koca daha kavgasız yaşıyorlar. İkisi de rahat ediyorlardı.

Cümle ikiye net bir şekilde ayrılmıştır. Bunun haricinde yapısal veya sözcüksel bir işlem yapılmamıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(247) Ö.C: “İkisi de kendilerini istedikleri gibi kumara verebiliyorlar, geceleri sabaha kadar oturup gündüz de akşama kadar yatıyorlardı.”

U.C: İkisi de rahatça kumar oynayabiliyorlar. Geceleri sabaha kadar oturup gündüz de akşama kadar yatıyorlardı.

Cümlede virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...kendilerini istedikleri gibi...” ifadesi cümleden çıkarılarak silme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Kumara vermek” ifadesi de anlamı sağlayacak şekilde “kumar oynamak” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Anlam bakımından düşüklük olmaması için de “rahatça” kelimesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(248) Ö.C: “Abdülkerim’e çalışacak kadar bile zaman kalmıyordu.”

U.C: Abdülkerim’e çalışacak kadar bile zaman kalmıyordu.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(249) Ö.C: “Bizimle tanışınca kadar odasında Hâki Bey’in yaşayışı pek acıklı idi.”

U.C: Bizimle tanışınca kadar odasında Hâki Bey’in yaşayışı çok acıklıydı. Yükleme dil bilgisel değiştirme işlemi yapılarak “...acıklı idi.” kullanımı yerine “...acıklıydı.” ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir. Ayrıca YTKSS’de (2019) “pek”

kelimesi 676 sıklığa sahipken “çok” kelimesi 5405 sıklığa sahiptir. Anlam olarak verilmek isteneni vereceği düşünüldüğünden sıklığı fazla olan “çok” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(250) Ö.C: “*Karısı dostlarıyla sabahlara kadar kumar oynar.*”

U.C: Karısı dostlarıyla sabahlara kadar kumar oynar.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(251) Ö.C: “*Oyunu bozuyor, diye Hâki Bey’i aralarına almazlar.*”

U.C: “Oyunu bozuyor.” diye Hâki Bey’i aralarına almazlar.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(252) Ö.C: “*Eğer oyuncu olmazsa, ister istemez onu da alırlar.*”

U.C: Eğer oyuncu olmazsa, ister istemez onu da alırlar.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(253) Ö.C: “*Bizlerle tanıştıktan sonra Hâki Bey’in yaşayışı, uykusu biraz daha düzeldi.*”

U.C: Bizle tanıştıktan sonra Hâki Bey’in yaşayışı, uykusu biraz daha düzeldi.

“Bizlerle” ifadesindeki “çoğul” eki çıkarılmıştır. “Bizle” kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(254) Ö.C: “*Oyun oynayanlar Turan Hanım’ın odasında toplanırlarsa oynamayanlar da İskender Bey’in yahut Faika’nın odasında toplanıyorlardı.*”

U.C: Oyun oynayan kişiler Turan Hanım’ın odasında toplanırlar. Oyun oynamayan kişiler de İskender Bey’in veya Faika’nın odasında toplanıyorlardı.

Cümle ikiye bölünerek ayırma-bölme işlemi gerçekleştirilmiştir. Adlaşmış sıfat fiil kullanımı sadece sıfat fiile döndürülmüş ve bunun için “kişiler” ifadesinde ekleme işlemine yer verilmiştir. YTKSS’de (2019) “yahut” bağlacı 73 sıklığa sahipken

“veya” bağlacı 1405 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “veya” bağlacı kullanılmıştır. Sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümledeki yapısal bütünlük dikkate alındığından yüklemdeki zaman ekleri ortak olarak kullanılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemine yer verilmiştir. İkinci cümle başına “oyun” kelimesi yazılarak anlamın kolay ortaya çıkması sağlanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(255) Ö.C: “*Reisin bıraktığı oda bir zaman boş kaldı.*”

U.C: Reisin bıraktığı oda bir süre boş kaldı.

“Zaman” kelimesi yerine anlamı daha iyi ortaya çıkaracağı düşünülen “süre” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(256) Ö.C: “*Sonra Hasan Bey birini getirdi koydu.*”

U.C: Sonra Hasan Bey odaya birini getirdi.

Belirgin bir anlam farklılığı katmadığı görüldüğünden “...koydu.” ifadesi cümleden çıkarılarak silme işlemi gerçekleştirilmiştir. Anlamın daha açık olması maksadıyla “odaya” ifadesi eklenerek ekleme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(257) Ö.C: “*Hüseyin Bey adında kısa boylu, iri uzun kumral bıyıklı, gözlüklü, lacivert giyimli bir adam.*”

U.C: Odaya gelen Hüseyin Bey adında biriydi. Kısa boylu, bıyıklı, gözlüklü, lacivert giyimli bir adamdı.

Anlamı daha açık hâle getirmek ve anlamayı kolaylaştırmak amacıyla cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye bölünmüştür. İlk cümle başına anlamın daha kolay ortaya çıkması amacıyla “Odaya gelen” ifadesi eklenmiştir. Cümle sonuna “...biriydi.” ifadesi eklenerek yüklem yapılmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...iri uzun kumral...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. İkinci cümle sonuna da ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme

(258) Ö.C: “*Bu adamın elinden tarlalarını almışlar.*”

U.C: Bu adamın elinden tarlalarını almışlar.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(259) Ö.C: “Çok uğraşmış kurtaramamış, hakkını aramaya buraya gelmiş.”

U.C: Çok uğraşmış geri alamamış. Hakkını aramak için buraya gelmiş.

Anlamanın daha açık ve anlaşılır olması amacıyla cümle ikiye bölünmüştür. İlk cümlede “kurtarmak” fiilinin olumsuzuna yerine “geri almak” fiilinin olumsuzuna yer verilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. İkinci cümlede ise sebep-sonuç ilişkisi kurarak cümledeki anlamı daha açık hâle getirmek istenmiş, ekleme ve dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(260) Ö.C: “Ben odaya girdiğim zaman Hasan Bey gene onun derdini dinliyormuş.”

U.C: Ben odaya girdiğim zaman Hasan Bey yine onun derdini dinliyormuş.

YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(261) Ö.C: “Bu adama acımış ise ona yardım edebilirdi.”

U.C: Bu adama acımış ise ona yardım edebilirdi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(262) Ö.C: “Onu alıp buraya getirmek niçin, anlamadım.”

U.C: Niçin onu alıp buraya getirdi? Anlamadım.

Cümle ikiye bölünmüştür. İlk cümle soru cümlesi şekline getirilmiştir. Bu sebeple görülen geçmiş zaman eki eklenmiştir. Kelimeler yeniden sıralama işlemiyle yeniden sıralanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Ekleme

(263) Ö.C: *“Oturduk. Kahve, sigara Hüseyin Bey işini anlatmaya başladı.”*

U.C: Oturduk. Kahve ve sigara içtik. Hüseyin Bey işini anlatmaya başladı.

İlk cümle kısa olduğu için ayrı bir cümle başlığında değerlendirilmeyip bu kısma eklenmiştir. Anlamın açık ve anlaşılır olması amacıyla “ve” bağlacı eklenmiş ve “içmek” fiili yüklem olarak kullanılmış böylece ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. “Cigara” kelimesi günümüz kullanımıyla değiştirilerek yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(264) Ö.C: *“İlkin can sıkıntısı ile ben onu dinleyemiyordum.”*

U.C: Önce can sıkıntısı ile ben onu dinleyemiyordum.

“İlkin” kelimesi YTKSS’de (2019) 15 sıklığa sahipken “önce” kelimesi 1587 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “önce” kelimesinin kullanımıyla sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(265) Ö.C: *“Lakırdı biraz ilerleyince bu adama acımaya, onu daha iyi dinlemeye başladım.”*

U.C: Söz biraz ilerleyince bu adama acımaya ve onu daha iyi dinlemeye başladım.

“Lakırtı” kelimesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te birinci anlam olarak “söz” şeklinde açıklanmaktadır. Ayrıca “lakırdı” kelimesi YTKSS’de (2019) yer almamaktadır. “Söz” kelimesi ise 857 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “lakırdı” kelimesi yerine “söz” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca virgül kullanımı yerine “ve” bağlacı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(266) Ö.C: *“Ben Hüseyin Bey’i dinlerken o vergi kâtiplerini, mal memurlarını, belediye azalarını sanki karşımda gördüm, Hüseyin Bey hesabına korktum.”*

U.C: Ben Hüseyin Bey’i dinlerken anlattığı kişileri sanki karşımda gördüm. Hüseyin Bey adına korktum.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...o vergi kâtiplerini, mal memurlarını, belediye azalarını...” ifadesi silme işlemi gerçekleştirerek cümleden çıkarılmıştır. Silinen ifadelerin yerine daha kapsayıcı olacağı düşünüldüğünden “...anlattığı kişileri...” ifadesi eklenmiştir. “Hüseyin Bey hesabına...” ifadesi ise anlamı verecek şekilde “Hüseyin Bey adına...” şeklinde yeniden yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Cümle ayırma-bölme işlemiyle iki kısma ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Ekleme

(267) Ö.C: *“Dinledim. Bir yardım yapabileceğimden değil, bir kitap okur gibi, bir resme bakar gibi.”*

U.C: Bir yardım edeceğim için değil sadece bir kitap okur gibi, bir resme bakar gibi dinledim.

Birbiriyle bağlantılı iki ayrı cümle birleştirme-bağlama işlemiyle tek bir cümle hâline getirilmiş ve yeniden sıralama işlemiyle sıralanmıştır. “Yardım yapmak” fiili yerine kullanımı daha doğru olacağı düşünülen “yardım etmek” fiili getirilerek sözcüksel değiştirme ve bu fiile getirilen eklerin değiştirilmesiyle de dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. Anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “için” ve “sadece” ifadeleri eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Birleştirme-Bağlama, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme, Yeniden Sıralama

(268) Ö.C: *“Yalnız Hüseyin Bey’in hikâyesi uzadıkça gördüm ki Hasan Bey’in içi sıkılmaya başladı, suratı uzadı, gözleri süzüldü.”*

U.C: Hüseyin Bey’in hikâyesi uzadıkça Hasan Bey’in sıkılmaya başladığını gördüm.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “yalnız”, “gördüm ki”, “suratı uzadı, gözleri süzüldü” gibi ifadeler silme işlemiyle cümleden çıkarılmış ve cümle daha sade bir hâle getirilmiştir. Sade bir hâlde yazılan cümleye birtakım dil bilgisel değiştirmeler yapılarak ve yeniden sıralama işlemi ile son şekli verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(269) Ö.C: *“Bunu görünce Hasan Bey’e bir azizlik olmak için Hüseyin Bey’e sözünü daha uzatacak sualler sormaya başladım!”*

U.C: Bunu görünce Hasan Bey’e bir muziplik etmek istedim. Hüseyin Bey’e sözünü daha uzatacak sorular sormaya başladım.

Uzman Görüşü: Bunu görünce Hasan Bey’e bir şaka yapmak istedim.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle iki ayrı cümle hâline getirilmiştir. “Azizlik olmak” ifadesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “azizlik etmek” olarak geçmektedir. Anlamı ise “Birine şaka yollu oyun oynamak, muziplik etmek.” şeklinde vermiştir. Buradan hareketle “azizlik olmak” fiili yerine “muziplik etmek” fiili kullanılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte “istemek” fiili de eklenerek yüklem yapılmıştır. YTKSS’de (2019) “sual” kelimesi 10 sıklığa sahipken “soru” kelimesi 588 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “soru” kelimesi kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Uzman görüşüne başvurulmuş cümlede “muziplik” kelimesinin yerine “şaka yapmak” ifadesinin kullanılması gerektiği belirtildiğinden bu ifadeye yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(270) Ö.C: “*Hasan Bey’in esnemekten çeneleri yarılacak!*”

U.C: Hasan Bey’in esnemekten çenesi yarılacak!

Uzman Görüşü: Hasan Bey çok fazla esnemeye başladı.

“Çeneleri” ifadesi “çenesi” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Uzman görüşü doğrultusunda cümlenin daha açık bir hâle getirilmesinde karar kılınmıştır. Bu sebeple “çenesi yarılmak” ifadesi yerine “çok fazla esnemek” ifadesi tercih edilmiştir. Bu düzeltme sonrasında cümlede silme, ekleme ve dil bilgisel değiştirme işlemleri uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(271) Ö.C: “*Ben gülmek için kendimi zor tutuyorum.*”

U.C: Ben gülmek için kendimi zor tutuyorum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(272) Ö.C: “*Benim uykum açıldı.*”

U.C: Benim uykum açıldı.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(273) **Ö.C:** *“Söz uzadıkça uzuyor, ben sordukça daha çok dallanıyor, günlerle sürececek gibi görünüyordu.”*

U.C: Söz uzadıkça uzuyor. Ben sordukça daha çok uzuyor. Günlerce sürececek gibi görünüyordu.

Cümleler kısa yapılara bölünmüştür. “Dallanmak” ifadesi yerine yakın anlamda olacağı düşünüldüğünden “uzamak” fiili kullanılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Günlerle” ifadesi “günlerce” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(274) **Ö.C:** *“Yemek zamanı geldi geçti, en sonunda Hasan Bey dayanamadı.”*

U.C: Yemek zamanı gelip geçti. En sonunda Hasan Bey dayanamadı.

Cümlede yer alan “...geldi geçti.” yapısı “...gelip geçti.” şeklinde yazılmıştır. İkiye ayrılan cümlenin ikincisinde herhangi bir sözcüksel veya yapısal değişiklik yapılmamıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(275) **Ö.C:** *“Hüseyin Bey’i bu işte didinmeye, uğraşmaya teşvik eden şeylerden biri mezhebi, öteki de kendini çok haklı görmesi, hakkın yerini bulacağına inanmasıdır.”*

U.C: Hüseyin Bey’i bu işte uğraşmaya teşvik eden şeylerden biri dinî görüşüdür. Öteki de kendini çok haklı görmesidir. Hakkını alacağına inanıyor.

Okunması ve anlaşılması kolay olması amacıyla cümle daha küçük yapılara ayrılarak ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. “Uğraşmak” fiili “didinmek” fiilinin anlamını sağladığı düşünüldüğünden silme işlemi gerçekleştirilerek “didinmek” fiili cümleden çıkarılmıştır. “Mezhep” kelimesi yerine “dinî görüş” ifadesi yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Hakkın yerini bulacağına inanmak” ifadesi ise anlamın daha kolay verilmesi amacıyla “hakkını alacağına inanmak” şeklinde yeniden yazılmıştır.

Bu uygulama esnasında silme, ekleme, dil bilgisel ve sözcüksel değiştirme işlemleri yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(276) Ö.C: *“Her gün dilinde bu sözler dolaşıyor.”*

U.C: Her gün bu sözleri söylüyor.

Anlamı daha kolay verebilmek için “dilinde” ifadesi silme işlemiyle çıkarılmış, “dolaşmak” fiiliyle de “söylemek” fiili sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilerek yazılmıştır. Ayrıca belirtme hâl ekinin yer almasıyla da dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(277) Ö.C: *“Pek az zaman sonra Hüseyin Bey’i kimseler dinlemez oldu.”*

U.C: Çok az zaman sonra Hüseyin Bey’i kimse dinlemedi.

YTKSS’de (2019) “pek” kelimesi 676 sıklığa sahipken “çok” kelimesi 5405 sıklığa sahiptir. Anlam olarak verilmek isteneni karşılayacağı düşünöldüğünden sıklığı fazla olan “çok” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Anlamı bozmayacağı düşünölerek sözcüksel yoğunluk azaltılmış ve “dinlemez olmak” ifadesi yerine “...dinlemedi.” yazılmıştır. Cümlede yer alan “kimseler” ifadesinden çoğul eki silinme işlemiyle silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme

(278) Ö.C: *“Yalnız yeni verilecek arzu halleri Ayaşlı, Hasan Bey üçü oturup aralarında konuşuyorlar.”*

U.C: Sadece yeni verilecek dilekçeleri Ayaşlı, Hasan Bey ve Hüseyin Bey aralarında konuşuyorlar.

“Sadece” kelimesi YTKSS’de (2019) 1013 sıklığa sahipken “yalnız” kelimesi her manada da olsa-tek başına vb- 359 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “sadece” kelimesi tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekteştirilmiştir. “Arzuhâl” kelimesi yerine de “dilekçe” kelimesi getirilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Anlam karışıklığını önlemek için de “Hüseyin Bey” ifadesi cümleye eklenmiştir. Ekleme

işlemi uygulanmıştır. “Oturup” ifadesi ise belirgin anlam farkı sağlamadığı düşünülerek silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme

(279) Ö.C: “*Halide gitti, yerine bir ihtiyar kadın buldular.*”

U.C: Halide gitti. Yerine bir ihtiyar kadın buldular.

Özgün cümle korunmuştur.

Virgülle devam eden cümle nokta ile iki ayrı cümle hâline getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(280) Ö.C: “*Başı kara başörtülü, etekleri entarisinin kuşağına kaldırılmış, bez parçasından çorap bağları görünür, Raife Hanım adında kırklık, kırk beşlik bir kadın. İstanbullu imiş.*”

U.C: Raife Hanım adında siyah başörtülü, yaklaşık kırk-kırk beş yaşında İstanbullu bir kadınmış.

Bu cümlede sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla silme işlemine yer verilmiştir. Bu sebeple “...etekleri entarisinin kuşağına kaldırılmış, bez parçasından çorap bağları görünür...” ifadeleri anlama ayırt edici bir farklılık katmadığı için cümleden çıkarılmıştır. Aynı anlama gelecek şekilde cümle yapıları yeniden sıralama işlemiyle sıralanmıştır. YTKSS’de (2019) “kara” kelimesi siyah anlamı için 98 sıklığa sahipken “siyah” kelimesi 153 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “kara” kelimesi yerine sıklığı çok olan “siyah” kelimesi kullanılmıştır. Cümleye “...yaklaşık...” ve “...yaşında...” ifadelerinin ve ek fiilin eklenmesiyle ekleme işlemi uygulanmıştır. Özgün cümlede yer alan “İstanbullu imiş.” cümlesi dil bilgisel değiştirme işlemiyle sadeleştirilmiş cümleye uygun olarak kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(281) Ö.C: “*Faika’nın kaynanasının bir başka türüsü...*”

U.C: Faika’nın kaynanasının benzeri.

Uzman Görüşü: Faika’nın kaynanasına benziyor.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “...bir başka türüsü.” ifadesi yerine yakın anlama geleceği düşünülen “benzer” ifadesi kullanılmıştır. Sözcüksel

değiştirme işlemi uygulanmıştır. Uzman görüşü alınarak cümleye “...kaynanasına benziyor.” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(282) Ö.C: “*Sessiz, iyi bir kadın görünürse de açgözlü, dedikoducu bir kadın olduğu çok az zamanda anlaşıldı.*”

U.C: Sessiz, iyi bir kadın gibi görünse de açgözlü, dedikoducu bir kadın olduğu çok az zaman sonra anlaşıldı.

Uzman Görüşü: Sessiz, iyi bir kadın gibi görünüyordu. Ama açgözlü, dedikoducu bir kadın olduğu çok az zaman sonra anlaşıldı.

“Benzetme ilişkisi “gibi” edatının eklenmesi sağlanmıştır. Ayrıca “...görünürse de” ifadesi “görünse de” şeklinde değiştirilmiş, dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Sonra” kelimesinin eklenmesiyle cümlelerin daha açık hâle gelmesi amaçlanmıştır. Uzman görüşünden sonra “görünse de” ifadesi kip ekinin eklenmesiyle yüklem yapılmıştır. Cümle ayırma-bölme işlemiyle bölünmüş ve ikinci cümlelerin başına “ama” getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(283) Ö.C: “*İki gün sonra, işten gelmiştim, Raife geldi, sırtarak eğer izin versem kızının gelip benim eteğimi öpeceğini söyledi.*”

U.C: İki gün sonra, işten geldiğim zaman Raife yanıma geldi. Eğer izin versem kızının gelip beni göreceğini gülererek söyledi.

Anlam bütünlüğü dikkate alınarak cümleler birleştirme-bağlama işlemiyle birleştirilmiştir. Birleştirme esnasında cümle yapısına birtakım kelimeler eklenmiştir. Cümlede yer alan “...işten geldiğim zaman...” ifadesindeki “zaman” kelimesi ve “...Raife yanıma geldi.” ifadesindeki “yanıma” sözü eklenen kelimelere örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca “...gelmiştim” ifadesi “...geldiğim zaman” şeklinde iyelik ekiyle kullanılarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. “Sırtmak” fiili Aydın’a (2015) göre seviye üstü olduğundan “gülmek” fiilinin kullanımı uygun görülmüş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Gülmek” fiili de vurgu ögesi olarak kullanılmış cümle içerisindeki yeri yeniden sıralanmıştır. Bununla birlikte “etek öpmek” fiilinin anlaşılmayacağı düşünüldüğünden onun yerine “görmek” fiili tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Birleştirme-Bağlama, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(284) Ö.C: “Niçin eteğimi öpecek? Ne var? dedim.”

U.C: “Niçin beni göreceksin? Ne var?” dedim.

“Etek öpmek” fiilinin anlaşılmayacağı düşünüldüğünden onun yerine “görmek” fiili tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Anlama uygun olabilmesi amacıyla da “beni” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(285) Ö.C: “Biraz durdu, anlamadı, sonra biraz sıkılarak; ‘Ben söyledim de... Eteğinizi öpecek.’ dedi.”

U.C: Biraz durdu. Anlamadı. Sonra biraz sıkılarak; “Ben söyledim. Sizi göreceksin.” dedi.

Cümlelerdeki virgül kullanımı yerine nokta tercih edildiğinden özgün cümle küçük yapılara ayrılmıştır. Eksilteli yapı cümleden çıkarılmıştır. Önceki cümlelerde olduğu gibi “etek öpmek” fiilinin anlaşılmayacağı düşünüldüğünden onun yerine “görmek” fiili tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme

(286) Ö.C: “Etek öpecekse gelmesin, ben hoşlanmam, öpmez, adam gibi gelirse gelsin, dedim.”

U.C: “Doğru düzgün gelirse gelsin.” dedim.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “Etek öpecekse gelmesin, ben hoşlanmam, öpmez, adam gibi...” kısmı cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Bu silme işleminden sonra cümleye “doğru düzgün” kelimesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(287) Ö.C: “Anlamadı, yalnız gelsin sözüne bakarak gitti, kızını yolladı.”

U.C: Anlamadı. Sadece gelsin sözüne bakarak gitti. Kızını yolladı.

Cümleler nokta kullanımıyla ayrılmıştır. “Yalnız” kelimesi anlamın daha açık bir şekilde ortaya çıkarılması için -“tek başına” anlamı ile karıştırılmaması amacıyla- “sadece” kelimesiyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(288) Ö.C: “*Geldi, eski modaya göre bir temenna etti, sonra da elini uzattı.*”

U.C: Kızı geldi. Eski âdete göre bir selam verdi. Sonra da elini uzattı.

Uzman Görüşü: Eski geleneğe göre bir selam verdi.

Anlam karışıklığını önlemek amacıyla “kızı” ifadesi eklenmiştir. “Temenna etmek” ifadesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Öne doğru eğildikten sonra doğrulurken eli başa götürerek selam vermek.” şeklinde tanımlandığı için sözcüksel değiştirme işlemi yapılarak “selam vermek” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca “moda” kelimesi yerine “âdet” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir.

Uzman görüşü doğrultusunda “âdet” kelimesi yerine daha önce de kullanımı tercih edilen “gelenek” kelimesine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(289) Ö.C: “*Kendisine bir sandalye gösterdim.*”

U.C: Kendisine bir sandalye gösterdim.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(290) Ö.C: “*Buyurunuz, dedim. Oturdu.*”

U.C: “Oturunuz.” dedim. Oturdu.

“Buyurunuz” ifadesi “oturunuz” şeklinde değiştirilerek anlamın daha net bir şekilde verilmesi amaçlanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(291) Ö.C: “*Siz evlisiniz, değil mi? dedim. ‘Evet’ dedi.*”

U.C: “Siz evlisiniz, değil mi?” dedim. “Evet” dedi.

Özgün cümle korunmuştur.

İkinci özgün cümle kısa olması sebebiyle ayrı bir cümle başlığı altında değerlendirilmemiş olup cümlelerde bir işlem kullanılmamıştır.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(292) Ö.C: “*Erkeğiniz burada postanede çalışıyormuş... Gene: Evet...*”

U.C: “Eşiniz burada postanede çalışıyormuş.” Yine: “Evet”.

“Erkeğiniz” ifadesinin “eş” anlamında kullanıldığı anlaşıldığından ifadenin daha açık ve anlaşılır olması amacıyla sözcüksel değiştirme yapılmıştır. YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(293) Ö.C: “*Sonra neden çıkardılar?*”

U.C: Sonra neden işten çıkardılar?

Anlamı daha açık hâle getirmek için “işten” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(294) Ö.C: “*Memleketine gitti. Orada eski karısından bir kızı var da onu kocaya verecekti, sonra geldiği zaman işe almadılar.*”

U.C: “Memleketine gitti. Orada eski karısından bir kızı vardı. Onu evlendirmek istedi. Sonra geldiği zaman işe almadılar.”

İlk cümle kısa olduğu için ayrı bir cümle başlığında ele alınmamıştır. Diğer cümle ise daha kısa yapılara ayrılarak ayırma-bölme işlemiyle bölünmüştür. İsim soylu “var” kelimesine ek fiil eklenerek yüklem yapılmıştır. “Kocaya vermek” ifadesi de anlamı açık ve daha anlaşılır bir hâle getirmek için “evlendirmek” fiiliyle değiştirilmiştir. Sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda “-AcAktI” yapısı seviye üstü olarak yer aldığından “...verecekti...” ifadesi çıkarılmış yerine “istemek” fiiliyle tamamlama yoluna gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(295) Ö.C: “*Hımmm... E şimdi?*”

U.C: “Hımmm... E şimdi?”

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(296) Ö.C: “*Şimdi kapıcılık ediyor.*”

U.C: Şimdi apartman görevlisi olarak çalışıyor.

Aydın'ın (2015) çalışmasında seviye üstü olan “kapıcı” kelimesi “apartman görevlisi” şeklinde değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Anlatımın doğru bir şekilde olması için “...olarak çalışıyor.” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(297) Ö.C: “*Annem onu bankaya koyunuz diye söylemiş size.*”

U.C: Annem onu bankaya işe alınız diye size söylemiş.

“Bankaya koymak” ifadesi “işe almak” fiiliyle birlikte kullanılarak “...bankaya işe alınız...” şeklinde yazılmıştır. “Size” ifadesi de vurgu ögesi olarak kullanılarak yeniden sıralama işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(298) Ö.C: “*Ben bilmem, girerse girsin. Ben sizden şey isteyecektim...*”

U.C: Ben bilmem. İşe girerse girsin. Ben sizden bir şey istiyordum.

Özgün cümle kısa cümlelere bölünmüştür. Anlamı kolaylaştırmak amacıyla “işe” ifadesi eklenmiştir. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda “-AcAktI” yapısı seviye üstü olarak yer aldığından “...isteyecektim.” ifadesi “...istiyordum.” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(299) Ö.C: “*Ne isteyecektin?*”

U.C: Ne istiyorsun?

Yüklemdeki “-AcAktI” yapısı, Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda seviye üstü olarak yer aldığından bir önceki cümleyle de anlam bütünlüğü sağlaması amacıyla şimdiki zaman ekiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme.

(300) Ö.C: “*Şey diyordum, ben diyordum ki, beni bir işe kosanız!*”

U.C: Şey diyordum. Beni bir işe soksanız!

Anlamsal farklılık yaratmadığı düşünüldüğünden “...ben diyordum ki...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Beni bir işe kosanız!” cümlesi aynı anlama gelecek şekilde “Beni bir işe soksanız!” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(301) Ö.C: “*Ne gibi işe?*”

U.C: Nasıl bir iş?

Önceki cümleyle anlamsal bağ kurabilmek amacıyla “ne gibi” ifadesi silinip yerine “nasıl bir” ifadesi eklenmiştir. Dil bilgisel değiştirme işlemine de yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(302) Ö.C: “*Ben daktilo olmak istiyorum, ama imtihansız gireyim diyorum.*”

U.C: Ben sekreter olmak istiyorum. Sınavsız gireyim diyorum.

Cümledeki bağlaç kaldırılmış iki ayrı cümle oluşturulmuştur. Eski bir ifade olan “daktilo olmak” fiili günümüzde “sekreter” manasına geleceği düşünülerek ve anlamı bozmayacağı göz önüne alınarak “sekreter” kelimesiyle değiştirilmiştir. YTKSS’de (2019) “imtihan” kelimesi 21 sıklığa sahipken “sınav” kelimesi 94 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı çok olan “sınav” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ayırma-Bölme

(303) Ö.C: “*Eğer siz isterseniz beni korsunuz.*”

U.C: Eğer siz isterseniz beni işe sokarsınız.

Cümledeki “korsunuz” ifadesi “işe sokmak” şeklinde değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(304) Ö.C: “*Ben onu ne yapabilirim ne de yaparım.*”

U.C: Ben onu yapamam.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla silme işlemi gerçekleştirilmiş ve anlamı verecek şekilde cümle kısaltılmıştır. Yüklem üzerinde dil bilgisel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(305) Ö.C: “*Benim için yapınız ne olur?*”

U.C: Benim için yapınız ne olur?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(306) Ö.C: “*Olmaz, kimse için yapmadım ki sizin için de yapayım.*”

U.C: Olmaz, kimse için yapmadım. Sizin için de yapamam.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır. İkinci cümlede yüklem anlamsal bütünlük amacıyla “yapmak” fiilinin olumsuzuyla çekimlenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değişirme

(307) Ö.C: “*Ah, ne olurdu bu kadına diyebilseydim ki, ‘Ne ben yaparım ne de başkası yapabilir.’ Denilmiyor.*”

U.C: Bu kadına “Kimse yapamaz.” demek isterdim. Denilmiyor.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla silme işlemi gerçekleştirilmiştir. Belirgin anlam farklılığı katmadığı düşünüldüğünden “Ah, ne olurdu...”, “...diyebilseydim ki...” ifadeleri cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca “Ne ben yaparım ne de başkası...” ifadesi yerine “kimse” yazılarak sözcüksel değiştirme, “...yapabilir.” ifadesinin yerine de “...yapamaz.” yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemleri uygulanmıştır. “Denilmiyor.” ifadesi ayrı bir cümle başlığında değerlendirilmemiş ve herhangi bir işlem uygulanmamıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değişirme, Dil Bilgisel Değişirme

(308) Ö.C: “*Ben yalnız kendi payıma söyledim.*”

U.C: Ben sadece kendi adıma söyledim.

“Sadece” ifadesi YTKSS’de (2019) 1013 sıklığa sahipken “yalnız” ifadesi 359 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “sadece” kelimesinin kullanımı tercih edilmiş, sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca “payıma” ifadesi aynı anlama gelecek “adıma” ifadesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değişirme

(309) Ö.C: “*Kadın sustu, sıkıldı, ben de sıkıldım.*”

U.C: Kadın sustu. Sıkıldı. Ben de sıkıldım.

Sözcüksel bir değişiklik yapılmamıştır. Yalnızca cümle yapıları nokta ile ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(310) Ö.C: “*Düşündüm: Acaba ben bu kadının işini yapabilir miyim?*”

U.C: “Acaba ben bu kadının isteğini yapabilir miyim?” diye düşündüm.

Cümle kurallı bir yapıya dönüştürülerek yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilmiştir. “İşini yapmak” fiili anlamı koruyacağı düşünüldüğü için “isteğini yapmak” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca “diye” ifadesi eklenmiş ve ekleme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(311) Ö.C: “*Bu, daktiloluk bilse de gene yapamam.*”

U.C: Bu, sekreterlik bilse de yine yapamam.

Cümlede geçen “daktiloluk” mesleğinin günümüzde “sekreter” manasına geleceği düşünülerek ve anlamı bozmayacağı göz önüne alınarak “daktiloluk” ifadesi “sekreterlik” kelimesiyle değiştirilmiştir. YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(312) Ö.C: “*Benim yaradılışımda yok.*”

U.C: Benim karakterimde yok.

“Yaratılış” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığından anlam olarak yakın olacağı düşünülen “karakter” kelimesiyle değiştirilmiş, sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(313) Ö.C: “*Kadın kalkıp gitsin diye bekledim. Kalkmıyor.*”

U.C: Kadın kalkıp gitsin diye bekledim. Kalkmıyor.

Özgün cümle korunmuştur. “Kalkmıyor” ifadesi için ayrı bir cümle başlığı açılmamış ortak başlıkta değerlendirilmiştir.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(314) Ö.C: “*Ben odada enine uzununa geziniyorum.*”

U.C: Ben odada geziniyorum.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “enine uzununa” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(315) Ö.C: “*On dakika, on beş dakika geçti.*”

U.C: On dakika, on beş dakika geçti.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(316) Ö.C: “*Bereket versin Hasan Bey odaya geldi.*”

U.C: Çok şükür Hasan Bey odaya geldi.

Anlaşılabilirliği artırmak ve okumayı kolaylaştırmak amacıyla “Bereket versin” ifadesi “Çok şükür” şeklinde değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(317) Ö.C: “*O gelince kadın kalktı gitti.*”

U.C: O gelince kadın kalkıp gitti.

Cümlelerin akıcı olması amacıyla iki ayrı yüklemli yapı teke düşürülmüştür. Bu işlem esnasında dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(318) Ö.C: “*Raife Hanım’ın bana verdiği işkence bununla bitti sanmayınız.*”

U.C: Raife Hanım’ın bana verdiği rahatsızlık bununla bitmedi.

“İşkence” kelimesi yerine “rahatsızlık” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca “...sanmayınız.” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Geri kalan “bitmek” fiiline de olumsuzluk ekinin gelmesiyle ekleme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme

(319) Ö.C: “*Birkaç gün sonra da küçük kızını getirdi.*”

U.C: Birkaç gün sonra da küçük kızını getirdi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(320) Ö.C: “*Bir cuma günü odamda oturuyordum, kapı vuruldu. “Gel” dedim.*”

U.C: Bir cuma günü odamda oturuyordum. Kapıya vuruldu. “Gel” dedim.

Cümle yapısı kısa olan cümleler ayrı bir cümle başlığı altında değerlendirilmeyip ortak bir başlıkta ele alınmıştır. Cümleler arasında virgül değil nokta kullanımı tercih edilmiştir. “Kapı vuruldu.” cümlesine yer tamlayıcısı eklenmiştir. “Kapıya vuruldu.” şeklinde kullanılan ifadede dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(321) Ö.C: “*Senin adın ne?*”

U.C: Senin adın ne?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(322) Ö.C: “*Hicret. Ben size ablamın işini sormaya geldim.*”

U.C: Hicret. Ben size ablamın işini sormaya geldim.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(323) Ö.C: “*Ablanın işini mi? Hangi işini?*”

U.C: Ablanın işini mi? Hangi işini?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(324) Ö.C: “*O bilir, dedi.*” “*Parlak!..*”

U.C: O bilir, dedi.

“Parlak!” ifadesi cümleden çıkarılmıştır ve silme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(325) Ö.C: “*Yavrum, senin ablan buraya geldi, bankaya daktilo olmak istediğini söyledi.*”

U.C: Yavrum, senin ablan buraya geldi. Bankaya sekreter olmak istediğini söyledi.

Cümleler arasındaki virgül kullanımı nokta ile değiştirilmiştir. Ayrıca “daktilo olmak” günümüzde “sekreter” manasına geleceği düşünülerek ve anlamı

bozmayacağı göz önüne alınarak “sekreter olmak” şeklinde değiştirilmiştir. Sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(326) Ö.C: “*Ben de ona bu işi yapamayacağımı anlattım sandım. Anlamamış.*”

U.C: Ben de ona bu işi yapamayacağımı anlattığımı sanıyordum. Anlamamış. Cümledeki “...anlattım...” ifadesi “...anlattığımı...” şeklinde değiştirilmiştir. Diğer yandan “...sandım.” yüklemine de dil bilgisel değiştirme işlemi yapılarak “...sanıyordum.” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(327) Ö.C: “*Şimdi sen ona anlat ki, ben bu işi yapamam. Anladın mı?*”

U.C: Şimdi sen ona bu işi yapamayacağımı söyle. Anladın mı?

Cümle anlama uygun olarak yeniden yazılmıştır. Cümledeki “...anlat ki, ben...” gibi ifadeler silme işlemi uygulanarak çıkarılmıştır. Ayrıca “söyle” ifadesi eklenmiştir. Bununla birlikte “...yapamam.” ifadesi de “...yapamayacağımı” şeklinde kullanılarak dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(328) Ö.C: “*Niçin yapamayacaksınız, isterseniz pekâlâ yaparsınız.*”

U.C: Niçin yapamayacaksınız? İsterseniz çok iyi yaparsınız.

Cümle yapıları ikiye bölünmüştür. Soru cümlesi belirgin olarak yazılmıştır. “Pekâlâ” kelimesi de TDK Güncel Türkçe Sözlük’te yer alan anlamlarından biri olan “çok iyi” ifadesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(329) Ö.C: “*Biz öğrendik, İhsan Efendi amcam anneme demiş ki, o isterse onun sözü bankada iki olmaz.*”

U.C: Biz öğrendik. İhsan amcam anneme: “O isterse onun sözü bankada hemen yapılır.” demiş.

Cümle yapıları ikiye ayrılmıştır. Ayrıca “efendi” kelimesi ve “ki” bağlacı silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Diğer yandan “...sözü bankada iki olmaz.” ifadesi

de anlam olarak yakın olduğu düşünöldüğünden “...sözü bankada hemen yapılır.” şeklinde kullanılmıştır. Yeniden sıralama işlemiyle “demek” fiili yüklem olarak kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değıştirme, Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama

(330) Ö.C: “*Büyük adamlar bile sizin sözünüzden dışarı çıkamıyorlarmış.*”

U.C: Büyük adamlar bile sizin sözünüzü dinliyormuş.

Cümledeki “...sözünüzden dışarı çıkamıyorlarmış.” ifadesi daha kısa bir şekilde “...sözünüzü dinliyormuş.” şeklinde yazılarak sözcüksel değıştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değıştirme

(331) Ö.C: “*İhsan Efendi amcan kimdir kızım?*”

U.C: Kızım İhsan amcan kimdir?

Yeniden sıralama işlemiyle “kızım” kelimesi cümle başına alınmıştır. “Efendi” kelimesi silme işlemiyle silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Silme

(332) Ö.C: “*Komşumuz.*”

U.C: Komşumuz.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(333) Ö.C: “*Beni tanıyor mu?*”

U.C: Beni tanıyor mu?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(334) Ö.C: “*A, tanımaz olur mu? Sizi herkes tanıyor.*”

U.C: A, tanımaz olur mu? Sizi herkes tanıyor.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(335) Ö.C: “*Bunda bir yanlışlık olacak?*”

U.C: Bunda bir hata olmalı.

“Yanlışlık” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak belirtildiği için “hata” kelimesi ile değiştirilmiştir. Bu kelimenin seçiminde ise TDK Güncel Türkçe Sözlük’ten yararlanılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “yanlışlık” kelimesi “Yanlış davranış, yanlış iş, yanlış sanı; hata, sakamet, falso.” şeklinde tanımlanmıştır. Anlama bakıldığında ise gereklilik kipiyle kullanımın daha doğru olacağı düşünüldüğünden dil bilgisel değiştirme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(336) Ö.C: “*Ben de kendimi tanırım ya!*”

U.C: Ben de kendimi tanırım ya!

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(337) Ö.C: “*Sen İhsan amcana bir daha bir iyice sorsan.*”

U.C: Sen İhsan amcana bir daha iyice sor.

Cümledeki “...bir iyice...” ifadesinde yer alan “bir” kelimesi cümleden çıkarılmıştır. Diğer yandan yüklemde de değişiklik yapılarak dil bilgisel değiştirme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(338) Ö.C: “*Ben bankada kâtiplik ediyorum. Bu bir.*”

U.C: Ben bankada sekreterlik yapıyorum. Bu bir.

“Katiplik” kelimesi seviye üstü olduğundan yerine “sekreterlik” kelimesi yazılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “kâtiplik” kelimesinin karşılığı olarak yer aldığından “sekreterlik” kelimesi tercih edilmiştir. Ayrıca bağlama uygun olması amacıyla “etmek” fiili yerine de “yapmak” fiili kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(339) Ö.C: “*İkincisi, ben böyle iş yapmam, şimdiye kadar da yapmadım.*”

U.C: İkincisi, ben böyle bir iş yapmam. Şimdiye kadar da yapmadım.

Cümle yapıları virgülle ayrılmışken nokta kullanımı tercih edilerek iki ayrı cümle olarak yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(340) Ö.C: *“Bu lakırdıyı burada bitirelim, şimdi başka ne istersen konuşalım.”*

U.C: Bu sözü burada bitirelim. Şimdi başka ne istersen konuşalım.

Cümleler virgül yerine nokta ile ayrılmıştır. Ayrıca “lakırdı” kelimesi YTKSS’de (2019) yer almamaktadır. Aynı anlama gelen “söz” kelimesi ise 857 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “lakırdı” kelimesi yerine “söz” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(341) Ö.C: *“Yapsanız ne olur? Biz de fakarayız.”*

U.C: Yapsanız ne olur? Biz de fakiriz.

YTKSS’de (2019) “fukara” kelimesi 14 sıklığa sahipken “fakir” kelimesi 57 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “fakir” kelimesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(342) Ö.C: *“Orasına senin aklın ermez.”*

U.C: Orasını sen anlamazsın.

Cümledeki “...aklın ermez.” ifadesi yerine anlamın daha kolay ortaya çıkarılması amacıyla “anlamak” fiilinin olumsuzunu kullanılmıştır. Bağlama uygun olması amacıyla “orasını” ifadesinde ve “sen” kelimesinde dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(343) Ö.C: *“Bitirelim dedim ya, sen ona bak, olmaz mı?”*

U.C: Bitirelim dedim ya. Sen ona bak olmaz mı?

Virgül yerine nokta kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(344) Ö.C: *“Şimdi anlat bakalım sizin mahallede ne var ne yok?”*

U.C: Şimdi anlat bakalım sizin mahallede ne var ne yok?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(345) **Ö.C:** *“Ablam sizi çok sevmiş, merhametli bey, o benim işimi yapar dedi.”*

U.C: Ablam sizi çok sevmiş. Merhametli bey, o benim işimi yapar, dedi. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(346) **Ö.C:** *“Ablana söyle bu işi yapamam, onun bildiği gibi merhametli de değilim.”*

U.C: Ablana söyle bu işi yapamam. Onun bildiği gibi merhametli de değilim. Virgül kullanımı yerine nokta kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(347) **Ö.C:** *“Biraz daha konuştuktan sonra kızı savdık, anasını çağırdım.”*

U.C: Biraz daha konuştuktan sonra kızı gönderdik. Anasını çağırdım.

Sıralı cümleler ayrılmıştır. “Savmak” fiili cümledeki bağlama uygun olarak “göndermek” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(348) **Ö.C:** *“Yılbaşında bankanın raporları, hesapları için evde çalışıyorum.”*

U.C: Yılbaşında bankanın raporları, hesapları için evde çalışıyordum.

Bağlama uygun olması amacıyla yüklemde dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(349) **Ö.C:** *“Bir gün, bir öğleüstü yemek yedim, divanın üstüne uzandım, dinleniyordum.”*

U.C: Bir gün, öğleye doğru yemek yedim. Divanın üstüne uzandım. Dinleniyordum.

Uzman Görüşü: Bir gün, öğleye doğru yemek yedim. Koltuğun üstüne uzandım. Yatıyordum.

Virgüllerle bağlanan cümleler ayrı cümle hâline getirilmiştir. TDK Güncel Türkçe Sözlük'te “öğleüstü” ifadesi “öğleye doğru” şeklinde geçmektedir. Anlam olarak daha açık olması için “öğleye doğru” ifadesi kullanılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(350) Ö.C: “*Kapı vuruldu.*”

U.C: Kapıya vuruldu.

Anlamanın daha doğru olacağı düşünüldüğünden cümleye yer tamlayıcısına yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(351) Ö.C: “*Turan, arkasında pijamasıyla odama geldi. Şaşırdım.*”

U.C: Turan, pijamasıyla odama geldi. Şaşırdım.

Cümleye belirgin bir anlamsal farklılık katmadığı düşünüldüğünden “arkasında” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(352) Ö.C: “*Bu kıyafette onu hiç görmemiştim.*”

U.C: Bu kıyafette onu hiç görmemiştim.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(353) Ö.C: “*Çok sade bir tavırla; ‘Siz de acaba ince ağızlı bir pens, bir cımbız bulunur mu?’ dedi.*”

U.C: Çok sade bir tavırla; “Sizde acaba ince uçlu bir pense veya cımbız bulunur mu?” dedi.

Cümledeki “...ince ağızlı bir pens...” ifadesi “...ince uçlu pense...” şeklinde yazılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük'te “pens” kelimesinin anlamlarından biri de “pense” dir. “Pense” kelimesi aynı zamanda Aydın'ın (2015) çalışmasında seviyeye uygun olarak geçmektedir. Bunlardan hareketle sözcüksel değiştirme işlemi

uygulanarak kelimeler değiştirilmiştir. Diğer yandan anlamayı kolaylaştırmak amacıyla "...ince ağızlı..." ifadesi yerine "...ince uçlu..." ifadesi yazılmıştır. Virgüllerle sıralanmış pens ve cımbız kelimeleri arasında "veya" bağlacı eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(354) Ö.C: *"Elime bir kıymık battı çıkaramıyorum." "Bulunur, dedim."*

U.C: Elime bir kıymık battı. Onu çıkaramıyorum. Bulunur, dedim.

Cümleler okuma ve anlamayı kolay kılmak adına ayırma-bölme işlemiyle bölünmüştür. İkinci cümleye belirtili nesne olarak "onu" eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme

(355) Ö.C: *"Siz buyurup oturmaz mısınız?"*

U.C: Siz oturmaz mısınız?

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için ve belirgin bir anlamsal farklılık katmadığı düşünüldüğünden "buyurup" ifadesi cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(356) Ö.C: *"Bir sandalyeye ilişti."*

U.C: Bir sandalyenin kenarına oturdu.

"İlişmek" fiilinin TDK Güncel Türkçe Sözlük'te yer alan anlamlarından biri "Bir şeyin kenarına kısa bir süre için oturmak; büzüşmek." şeklindedir. "İlişmek" fiili Aydın'ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığından TDK Güncel Türkçe Sözlük'teki anlamı tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Yapısal olarak uygun olması amacıyla da dil bilgisel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(357) Ö.C: *"Ben bavulları, çantaları, dolapların içini aramaya başladım, biraz sonra da cımbızı buldum."*

U.C: Ben etrafta aramaya başladım. Biraz sonra da cımbızı buldum.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla "...bavulları, çantaları, dolapların içini..." ifadeleri cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Silme işleminden sonra "etraf" kelimesi eklenerek verilmek istenen anlam ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek cümle ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(358) Ö.C: “*Hani nereye battı?*”

U.C: Nereye battı?

Belirgin bir anlamsal farklılık yaratmadığı için “hani” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(359) Ö.C: “*İşte. Gel şuraya aydınlığa gidelim.*”

U.C: İşte. Gel şuraya aydınlık yere gidelim.

Cümledeki anlamı daha anlaşılır kılmak amacıyla sıfat kullanılmış ve “yer” kelimesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(360) Ö.C: “*Pencerenin önüne gittik.*”

U.C: Pencerenin önüne gittik.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(361) Ö.C: “*Ben batan kıymığı görmeye hazırlanırken o elini çekti: ‘İlkin şu kapının anahtarını çevir’ dedi, beni burada böyle görmesinler, evde kimse yok, ama olsun.*”

U.C: Ben batan kıymığı görmeye hazırlanırken o elini çekti. “Önce şu kapıyı kilitle.” dedi. “Beni burada böyle görmesinler.”

Cümle yapısının kolay ve anlaşılır olması amacıyla ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. “İlkin” kelimesi yerine “önce” kelimesi tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Diğer yandan “...kapının anahtarını çevir...” ifadesi sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla ve verilmek istenen anlamı vereceği düşünüldüğünden “...kapıyı kilitle...” şeklinde yazılmıştır. Bu işlem esnasında silme yapılmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...evde kimse yok ama olsun.” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(362) Ö.C: “*İki saat geçti. Kalktı, aynaya baktı, saçlarını düzeltti.*”

U.C: İki saat geçti. Kalkıp aynaya baktı. Saçlarını düzeltti.

Birden fazla yüklemli yapı fiilimsi kullanılarak tek yüklemli hâle getirilmiştir. Cümleler bağımsız hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(363) Ö.C: “Yüzüm kıpkırmızı. Ben artık odama gideyim” dedi.

U.C: Yüzüm kıpkırmızı oldu. Ben artık odama gideyim, dedi.

Anlamı daha açık bir şekilde vermek amacıyla “olmak” yardımcı fiili eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(364) Ö.C: “Kıymık gene acıtıyor mu? diye alay ettim.”

U.C: “Kıymık yine acıtıyor mu?” diye alay ettim.

YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(365) Ö.C: “Arsız... dedi, kalk kapıyı sen aç, bak dışarda kimse yoksa, ben geçeyim. Gitti.”

U.C: “Utanmaz...” dedi. “Kapıyı sen aç. Dışarda kimse yoksa ben geçeyim.” dedi. Gitti.

Uzman Görüşü: “Utanmaz...” dedi. “Kapıyı sen aç. Dışarıda kimse yoksa ben geçeyim.” dedi ve gitti.

Aydın’ın (2015) çalışmasında seviyeye uygun olarak belirtildiği ve anlamı daha kolay vereceği düşünüldüğünden “arsız” kelimesi “utanmaz” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “kalk”, “bak” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Uzman görüşü alınarak cümleye “...dedi ve” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(366) Ö.C: “Arkasından düşündüm: Demek böylesi de oluyormuş? Yalnızlığında bu kadın ne utanmaz bir şey!”

U.C: Arkasından “Yalnızlığında ne utanmaz bir kadın.” diye düşündüm.

Uzman Görüşü: Arkasından “Yalnız kaldığında ne utanmaz bir kadın.” diye düşündüm.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...demek böylesi de oluyormuş?”; “...bir şey!” ve “...bu...” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca kelimelerin yerleri değiştirilerek yeniden sıralama işlemine yer verilmiştir. Bununla birlikte “diye” ifadesinin eklenmesiyle de ekleme işlemi uygulanmıştır. Uzman görüşü alınarak anlaşılabilirliğin artması amacıyla “yalnızlığında” ifadesi “yalnız kaldığında” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Yeniden Sıralama, Ekleme

(367) Ö.C: *“Bu dokuz oda içinde geçen ve beni artık usandırmaya başlayan bu yaşayış, kışın son günlerinde bir değişikliğe uğradı: Banka beni, bir işi anlamak ve bir rapor vermek için Adana’ya yolladı.”*

U.C: Bu dokuz oda içinde geçen ve beni sıkmaya başlayan bu yaşayış, kışın son günlerinde bir değişikliğe uğradı. Banka beni, bir işi anlamak ve rapor vermek için Adana’ya yolladı.

Cümle yapıları ayırma-bölme işlemiyle bölünmüştür. Ayrıca “artık” ifadesi cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. “Usandırmak” fiili yerine de “sıkmak” fiili tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme

(368) Ö.C: *“Müdür beni yollamak istemiyor, bana merkezde birtakım hesaplar çıkartmak istiyordu.”*

U.C: Müdür beni yollamak istemiyordu. Bana merkezde birtakım hesaplar çıkartmak istiyordu.

Yüklemde yapısal bütünlük sağlanması amacıyla birinci cümleye ek fiil eklenmiştir. Ayrıca cümlelerde virgül yerine nokta kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Ayırma-Bölme

(369) Ö.C: *“İdare Meclisi Reisi, müdürün bana inandığını bildiği için, sonra bir güçlük çıkarmasın diye beni yollamak için dayandı.”*

U.C: Yönetim kurulu başkanı, müdürün bana inandığını bildiği için sonra bir zorluk çıkarmasın diye beni yolladı.

TDK Güncel Türkçe Sözlük'te "idare meclisi" ifadesi "yönetim kurulu" olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple anlaşılabilirliği daha fazla olacağı düşünüldüğünden "yönetim kurulu" ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca TDK Güncel Türkçe Sözlük'te "reis" kelimesinin ilk anlamı "başkan" şeklinde verilmiştir. YTKSS'de (2019) "reis" kelimesi 20 sıklığa sahipken "başkan" kelimesi 269 sıklığa sahiptir. Bu sebeple "reis" yerine "başkan" kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Diğer yandan TDK Güncel Türkçe Sözlük'te "güçlük" kelimesinin ilk anlamı olarak "zorluk" kelimesi yer almaktadır. YTKSS'ye (2019) bakıldığında "güçlük" kelimesi 48 sıklığa sahipken "zorluk" kelimesi 102 sıklığa sahiptir. Sıklığı fazla olan "zorluk" kelimesinin kullanımıyla sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Cümleye belirgin bir anlamsal farklılık katmadığı düşünüldüğünden "...için dayandı." ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Yüklem olarak kullanılan "yollamak" fiilinde de dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(370) Ö.C: *"İki ay Adana, Mersin, Tarsus taraflarında kaldım."*

U.C: İki ay Adana, Mersin, Tarsus taraflarında kaldım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(371) Ö.C: *"Dönüşte Ayaşlının dairesini biraz değişmiş buldum: O hiç sevmediğim hizmetçi Raife Hanım gitmiş, yerine aslı Girit muhacirlerinden olan Ziynet isminde kıvrak bir kız gelmiş."*

U.C: Dönüşte Ayaşlının dairesi biraz değişmişti. O hiç sevmediğim hizmetçi Raife Hanım gitmişti. Yerine Girit göçmenlerinden Ziynet isminde hareketli bir kız gelmişti.

Cümle daha küçük yapılara ayrılarak ayırma-bölme işlemi yapılmıştır. Bununla birlikte "...buldum.", "...aslı...", "...olan..." ifadeli silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Yüklemelerde yapısal olarak bütünlük sağlanması amacıyla "-mİşDI" yapısı kullanılarak ekleme işlemi yapılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük'te "muhacir" kelimesinin karşılığı "göçmen" olarak verilmiştir. YTKSS'de (2019) "muhacir" kelimesi 2 sıklığa sahipken "göçmen" kelimesi 25 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı çok olan "göçmen" kelimesi yazılmıştır. Ayrıca "kıvrak" kelimesi

TDK Güncel Türkçe Sözlük'teki anlamlarından biri olan “hareketli” kelimesiyle değiştirilmiştir. Kelime değişikliklerinde sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(372) Ö.C: “*Hüseyin Bey memleketine gitmiş.*”

U.C: Hüseyin Bey memleketine gitmiş.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(373) Ö.C: “*Ayaşlıya sordum. ‘Nasıl? Bari işi oldu mu?’ dedim. Olmadı, dedi, yalnız oraya yeni bir vali gitmiş, ona burada, bacanağından bir mektup alıverdik. Onunla gitti.*”

U.C: Ayaşlıya “Nasıl? İş oldu mu?” diye sordum. “Olmadı.” dedi. “Yalnız oraya yeni bir vali gitmiş. Ona burada eşinin kardeşinden bir mektup aldık. Onunla gitti.” dedi.

Cümle yapıları yeniden sıralama işlemiyle sıralanmıştır. “Bari” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Cümleler kısaltılarak ayırma-bölme işlemi yapılmıştır. “Bacanak” kelimesi düzey üstü olacağı için TDK Güncel Türkçe Sözlük'teki anlamı dikkate alınmıştır. “Bacanak” kelimesi yerine “eşinin kardeşi” ifadesi eklenmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Diğer yandan “...alıverdik.” ifadesi “...aldık.” ifadesiyle değiştirilmiş ve dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. Cümleye “diye” ifadesi eklenmiş ve “...dedim.” ifadesi silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(374) Ö.C: “*Kendisini anlatabileceğini umar mısın? dedim.*”

U.C: “Derdini anlatabileceğini sanıyor musun?” dedim.

Cümledeki bağlam dikkate alındığında “kendisini anlatmak” fiilinin yerine “dert” kelimesinin anlamı karşıladığı düşünüldüğünden sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Ummak” fiili Aydın'ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığı için TDK Güncel Türkçe Sözlük'teki anlamlarından biri olan “sanmak” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Yapısal olarak değişiklik olduğu için soru ekinde de dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(375) Ö.C: *“Ummam, dedi, bir yol onun sırtına bir kara sürmüşler, artık kendini zor anlatır.”*

U.C: “Sanmam.” dedi. “Bir kere ona suç atmışlar. Artık derdini zor anlatır.”

Cümlelerdeki virgül kullanımı yerine nokta tercih edilmiş ve kısa cümleler elde edilmiştir. “Ummak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğu için TDK Güncel Türkçe Sözlük’teki anlamlarından biri olan “sanmak” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Kara sürmek” deyiminin anlamını karşılayacağı düşünüldüğünden “suç atmak” fiili tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Bir yol” ifadesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “bir kere” şeklinde tanımlanmıştır. Bu kullanımla birlikte “onun” ifadesi “ona” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemlerden sonra cümle yeniden yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(376) Ö.C: *“Hüseyin Bey’in odasını, harita fotoğrafçılığı eden Kasım Arif adında bir adamla arkadaşı tutmuşlar, sabah erken gidip akşam geç geliyorlarmış.”*

U.C: Hüseyin Bey’in odasını harita fotoğrafçısı olan Kasım Arif adında bir adamla arkadaşı kiralamış. Sabah erken gidip akşam geç geliyorlarmış.

“Harita fotoğrafçılığı eden” ifadesi “harita fotoğrafçısı” şeklinde yazılmıştır. Cümledeki “eden” sıfat fiili silinmiş ve “fotoğrafçılığı” ifadesinde dil bilgisel değiştirme işlemi yapılarak “fotoğrafçısı olan” şeklinde yazılmıştır. “Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Virgüllerle oluşan bağımlı cümleler bağımsız yapılar hâline getirilmiştir ve ayırma-bölme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(377) Ö.C: *“Nasıl adamlar? diye sordum. ‘Zararsız insanlar’ dediler.”*

U.C: “Nasıl adamlar?” diye sordum. “Zararsız insanlar” dediler.

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(378) Ö.C: “İffet Hanım hastalanmış, kocası onu İstanbul’a götürmüş, bırakıp dönecekti.”

U.C: İffet Hanım hastalanmış. Kocası onu İstanbul’a götürmüş. İffet Hanım’ı bırakıp dönecekti.

Virgüllerle sıralanan cümleler bağımsız yapılar hâline getirilerek daha kısa cümleler şeklinde yazılmıştır. Anlamı daha fazla ortaya çıkarması amacıyla son cümleye “İffet Hanım” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme

(379) Ö.C: “Hastalığı ne imiş?” “Ayaşlı: Bilmem, kadın hastalığı varmış, dedi.”

U.C: “Hastalığı neymiş?” dedim. Ayaşlı; “Bilmem, kadın hastalığı varmış.” dedi.

Cümlede yer alan “ne imiş?” yapısı “neymiş?” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemine yer verilmiştir. Ayrıca anlamın belirgin kılınması amacıyla cümleye “dedim” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(380) Ö.C: “Turan Hanım, İskender Bey, Şefik Bey yerlerinde, keyifleri de yerinde...”

U.C: Turan Hanım, İskender Bey, Şefik Bey yerlerindeydi. Keyifleri de yerindeydi.

Bağımsız cümleler hâline getirilen cümlelerde ek fiil kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme

(381) Ö.C: “Bizim Hasan Bey yok, birkaç gün için İzmir’e gitmiş.”

U.C: Bizim Hasan Bey yokmuş. Birkaç gün için İzmir’e gitmiş.

Cümleler bağımsız yapılar hâline getirilmiştir. İlk cümledeki yüklem sonraki cümleyle bütünlük kazanması amacıyla ek fiil getirilerek yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme

(382) Ö.C: “İzmir’e niçin gitti? diye Ayaşlıdan sordum.”

U.C: Ayaşlıya “İzmir’e niçin gitti?” diye sordum.

Dil bilgisel değiştirme işlemi yapılarak “Ayaşlıdan” ifadesi yerine “Ayaşlıya” ifadesi yazılmış ve cümlede yeniden sıralama işlemi yapılarak sözcüklerin cümle içerisindeki yeri yeniden belirlenmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(383) Ö.C: “*Mübadele orada bir yer verecekmiş, dedi.*”

U.C: Devlet orada bir yer verecekmiş, dedi.

Özgün cümlede yer alan “mübadele” ifadesinden hareketle devletin bir yer tahsis etme girişimi olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple anlamı koruyacağı düşünüldüğünden “mübadele” kelimesi yerine “devlet” kelimesi getirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(384) Ö.C: “*Ayvalık’ta vermişlerdi ya?*”

U.C: Ayvalık’ta vermişlerdi ya.

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(385) Ö.C: “*Ondan caymışlar, geri alıyorlarmış!*”

U.C: Ondan vazgeçmişler. Geri alıyorlarmış!

Aydın’ın (2015) çalışmasına göre “caymak” fiili seviye üstüdür bu sebeple “caymak” fiili yerine “vazgeçmek” fiili yazılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca cümlede virgül kullanımı yerine nokta kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(386) Ö.C: “*Bu nasıl iş böyle?*”

U.C: Bu nasıl iş böyle?

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(387) Ö.C: “*Samsun’da verdilerdi olmadı, geri aldılar, Ayvalık’ta verdiler, şimdi o da olmuyor, İzmir’de veriyorlar!*”

U.C: Samsun’da verdiler sonra geri aldılar. Ayvalık’ta verdiler. Şimdi o da olmuyor. İzmir’de veriyorlar!

Cümleler bağımsız kısa yapılara ayrılmıştır. İlk cümleye “sonra” kelimesi eklenmiştir. Ayrıca “...olmadı...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Silme

(388) Ö.C: *“İzmir’de vereceğiz, diyorlar ya, bakalım, onu da verecekler mi?”*

U.C: İzmir’de vereceğiz diyorlar. Bakalım onu da verecekler mi?

Cümle yapıları bağımsız kısa yapılar hâline getirilmiştir. İlk cümlede yer alan “...diyorlar ya” ifadesindeki “ya” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme

(389) Ö.C: *“Benim bildiğim onu da vermezler!”*

U.C: Bana göre onu da vermezler!

“Benim bildiğim” ifadesi “bana göre” şeklinde değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(390) Ö.C: *“Hasan Bey’in burada birlikte iş yaptığı ortaklar arasında bir ayrılık çıkmış, Hasan Bey’e de yazmışlar, Ayaşlı yakında geleceğini umuyor.”*

U.C: Hasan Bey’in ortakları arasında bir sorun çıkmış. Hasan Bey’e de yazmışlar. Ayaşlı yakında geleceğini sanıyor.

Cümleler kısa yapılara ayrılmıştır. Diğer yandan “...burada birlikte iş yaptığı...” ifadesi sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Cümledeki “ortaklar” ifadesi “ortakları” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. “Ayrılık” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak belirtildiği için bu kelime yerine “sorun” kelimesi yazılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Ummak” fiili seviye üstü olduğu için TDK Güncel Türkçe Sözlük’teki anlamlarından biri olan “sanmak” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(391) Ö.C: “Bir gece Süsen Hanım, Turan’ın odasına gelmiş, beni görmek istemiş.”

U.C: Bir gece Süsen Hanım, Turan’ın odasına gelmiş. Beni görmek istemiş.

Cümle yapıları bağımsız hâle getirilerek küçük yapılara ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(392) Ö.C: “Haber yolladı. ‘Buyursun’ dedim.”

U.C: Haber yolladı. “Gelsin.” dedim.

“Buyurmak” kelimesi yerine anlamın daha kolay ve açık olması amacıyla “gelmek” fiili tercih edilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(393) Ö.C: “İkisi, Berin ile Süsen odama geldiler.”

U.C: Berin ile Süsen odama geldiler.

Anlamsal farklılık katmadığı ve sözcüksel yoğunluğun azaltılması için “ikisi” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(394) Ö.C: “Bunlar benden istedikleri işi söylemeden evvel uzun uzun yalvardılar; Turan Hanım’ın da şimdi gelip yalvaracağını söylediler.”

U.C: Bunlar benden istedikleri işi söylemeden önce uzun uzun dil döktüler. Turan Hanım’ın da şimdi gelip dil dökeceğini söylediler.

“Evvel” kelimesi YTKSS’de (2019) 47 sıklığa sahipken “önce” kelimesi 1587 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “önce” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Yalvarmak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olacağı için “dil dökmek” deyiimiyle değiştirilmiştir. Bu deyim, anlatılmak istenileni vereceği düşünüldüğünden ve Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’ndaki dil yapıları dikkate alınarak yazılmıştır. Cümlede nokta kullanımıyla ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(395) Ö.C: “Katlandım, ne söyledilerse dinledim.”

U.C: Katlandım. Söyledikleri şeyleri dinledim.

Anlamayı kolaylaştıracağı düşünüldüğünden “ne söyledilerse” ifadesi yerine “söyledikleri şeyleri” ifadesi yazılmıştır. Bu sırada silme, ekleme ve dil bilgisel değiştirme işlemleri yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(396) Ö.C: *“En sonunda yapılacak hizmeti anladık: Bizim bankadaki daktilo hanımlardan biri evleniyor, işi bırakıyormuş, bu hanım tanıdıkları olduğu için bunu kimse daha haber almadan öğrenmişler.”*

U.C: En sonunda yapılacak hizmeti anladım. Bizim bankada sekreter kadınlardan biri evleniyormuş. İş bırakıyormuş. Bu kadın tanıdık biri olduğu için kimsenin haberi olmadan öğrenmişler.

Karışıklığı önlemek ve anlamayı kolaylaştırmak için cümle yapıları bölünmüş ve kısa yapılar hâline getirilmiştir. İlk yüklemde “...anladım.” şeklinde kullanıma gidilerek ve “...kimsenin haberi...” ifadelerinde dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(397) Ö.C: *“Şimdi bu hanımın yerine kendi tanıdıkları bir kızın alınmasını istiyorlar. İş bu!”*

U.C: Şimdi bu kadının yerine kendi tanıdıkları bir kızın alınmasını istiyorlar. İş bu!

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(398) Ö.C: *“Dedim ki: Bunu yarın bankada öğrenir, Turan Hanım’a söylerim.”*

U.C: “Bunu yarın bankada öğrenirim. Turhan Hanım’a söylerim.” dedim. Yeniden sıralama yapılmıştır. Cümleler bağımsız yapılar hâline getirilmiştir. “Öğrenmek” fiiline şahıs eki eklenmiştir. Ayrıca “ki” bağlacı silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Ekleme, Silme

(399) Ö.C: *“Siz de oradan haber alırsınız.”*

U.C: Siz de oradan haber alırsınız.

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(400) Ö.C: “Çünkü inanınız ki, bu işlerle hiç uğraşmadım!”

U.C: Çünkü bu işlerle hiç uğraşmadım. İnanınız.

Yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayırma-bölme işlemiyle cümle kısa yapılar hâline getirilmiştir. Cümleden “ki” bağlacı silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Silme

(401) Ö.C: “Bankaya yeni bir daktilo nasıl alırlar ve bunda ben nasıl bir yardım yapabilirim, bilmiyorum.”

U.C: Bankaya yeni bir sekreter nasıl alırlar? Ben nasıl yardım edebilirim? Bilmiyorum.

Cümleler kısa yapılara bölünmüştür. Ayrıca “...ve bunda...”, “bir” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Daktilo” mesleğinin günümüzde “sekreter” manasına geleceği düşünülerek ve anlamı bozmayacağı göz önüne alınarak “daktilo” kelimesi “sekreter” kelimesiyle değiştirilmiştir. “Yardım yapmak” fiili “yardım etmek” şeklinde değiştirilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(402) Ö.C: “Eğer elimden gelirse size bir hizmet etmekte kusur etmeyeceğimi tahmin edersiniz.”

U.C: Eğer elimden gelirse size hizmette kusur etmeyeceğimi tahmin edersiniz.

Cümleden “...bir...” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca “...hizmet etmekte...” ifadesi de “...hizmette...” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(403) Ö.C: “Konuşmamız burada bitmeli idi, ancak Turan Hanım gelmediğinden Süsen Hanım kimsesiz kalan kızın hikâyesini bir daha anlattı.”

U.C: Konuşmamız burada bitmeliydi. Turan Hanım gelmediği için Süsen Hanım kimsesiz kalan kızın hikâyesini bir daha anlattı.

Cümlede noktalama işaretlerinden nokta kullanılarak ayırma işlemi belirgin olarak yapılmıştır. Dil bilgisel değiştirme işlemiyle “...bitmeli idi...” ifadesi “...bitmeliydi...” şeklinde yazılmıştır. “Ancak” kelimesi anlamsal bütünlüğü bozmayacağı ve farklılık katmadığı düşünüldüğünden silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca “gelmediğinden” ifadesi “gelmediği için” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(404) Ö.C: “*Süsen Hanım’ın bana gelip bir kız için iş istediği günün ertesi, sabah erken, giyindim, odamdan çıkacağım sırada, Ziyet kapıyı açtı: ‘Sizi bir kız görmek istiyor’ dedi.*” “*Kimmiş?*”

U.C: Süsen Hanım’ın bana geldiği günün ertesi Ziyet kapıyı açtı: “Sizi bir kız görmek istiyor.” dedi. “Kimmiş?”

Cümlede belirgin bir anlamsal farklılık yaratmadığı düşünüldüğünden ve sözcüksel yoğunluğu azaltmak için “...bir kız için iş istediği...”, “...sabah erkeni giyindim, odamdan çıkacağım sırada...” ifadeleri silme işlemiyle çıkarılmıştır. Cümledeki zarf fiil kullanımı sıfat fiile çevrilerek dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(405) Ö.C: “*Bilmem, burada kapı önünde duruyor, isterseniz adını sorayım?*”

U.C: Bilmem. Burada kapı önünde duruyor. İsterseniz adını sorayım?

Cümle yapıları daha kısa hâle getirilmiş ve bağımsız cümleler oluşturulmuştur.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(406) Ö.C: “*Çağır bakalım.*”

U.C: Çağır bakalım.

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(407) Ö.C: “*Kapıdan, orta boylu, beyaz bereli, ince muşamba pardösülü bir kız girdi.*”

U.C: Kapıdan, orta boylu, beyaz bereli, ince pardösülü bir kız girdi.

“Muşamba” kelimesi cümleden çıkarılmıştır. Cümle yapısı ve cümledeki kelimeler üzerine başka bir işlem yapılmamıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(408) Ö.C: “*Bunun, dün adı geçen kız olacağını kestirdim.*”

U.C: Bu kızın, dün adı geçen kız olacağını tahmin ettim.

Cümlede verilmek istenenin daha açık ve kolay anlaşılır olması amacıyla “kızın” ifadesi eklenmiştir. Ayrıca “kestirmek” fiilinin TDK Güncel Türkçe Sözlük’teki anlamlarından biri de “Akıl yolu ile gerçeğe yakın bir yargıya varmak; biçmek, tahmin etmek.” şeklindedir. Cümlelerin daha açık ve kolay anlaşılır olması amacıyla “kestirmek” fiili yerine “tahmin etmek” fiili yazılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(409) Ö.C: “*Ben, geleni hemen ayaktan savup işime gitmek istiyordum.*”

U.C: Ben, gelen kızı hemen gönderip işime gitmek istiyordum.

Anlamanın daha kolay bir şekilde ortaya çıkarılması için “kızı” ifadesi eklenmiştir. Ayrıca “savmak” fiili yerine “göndermek” fiili tercih edilmiştir. Sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Sözcüksel değiştirme sonucunda da “ayaktan” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(410) Ö.C: “*Bu hanımı görünce ayaktan savamayacağımı, oturup biraz uzunca konuşmak isteyeceğini anladım.*”

U.C: Bu kadını görünce hemen gönderemeyeceğimi anladım.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için “...oturup biraz uzunca konuşmak isteyeceğini...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple sıklığı çok olan “hanım” kelimesi “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir. Ayrıca “...ayaktan...” ifadesi yerine “hemen”, “savmak” fiili yerine de “göndermek” fiili getirilerek sözcüksel değiştirme işlemleri uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(411) Ö.C: “*Buyurmaz mısınız? diye bir sandalye gösterdim.*”

U.C: “Oturmaz mısınız?” diye bir sandalye gösterdim.

Anlam olarak bakıldığında “buyurmak” fiili bağlama göre “oturmak” fiili manasıyla kullanılmıştır. Bu sebeple sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(412) Ö.C: “*Bir milyonerden iş istemeye gidip de sonunda onun karısı olan yoksul kız rolünde yıldız nasıl korka korka oturursa, o da öyle oturdu.*”

U.C: Bir milyonerden iş istemeye giden ve sonra onun karısı olan yoksul kız rolünde oturdu.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için “...yıldız nasıl korka korka oturursa, o da öyle...” ifadeleri cümleden çıkarılarak silme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte “...gidip...” zarf fiili yerine “...giden...” sıfat fiili kullanılarak dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Cümleye “ve” bağlacı eklenerek ekleme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(413) Ö.C: “*Bu oturuş, o kadar sinema oturuşu oldu ki, benim karyolanın kenarına dayanamayıp bir şarkı okuyacağım geldi!*”

U.C: Bu oturuş, âdeta sinema oturuşuydu. Benim de şarkı söyleyesim geldi!

Uzman Görüşü: Bu oturuş, âdeta sinema oturuşuydu. Ben de o an şarkı söylemek istedim.

Uzman Görüşü 2: Bu oturuş, neredeyse sinema oturuşuydu. Ben de o an şarkı söylemek istedim.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için “...oldu ki, benim karyolanın kenarına dayanamayıp bir...” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “O kadar” ifadesi “âdeta” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Şarkı okumak” ifadesi daha bilindik bir ifadeyle “şarkı söylemek” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca “...oturmuşuydu.” ifadesi ek fiil alarak yüklem yapılmış ve “de” bağlacı eklenmiştir. Son cümle, uzman görüşü doğrultusunda cümlelerin daha kolay anlaşılır olması amacıyla “Ben de o an şarkı söylemek istedim.” şeklinde yazılmıştır. Bu işlem esnasında silme, ekleme ve sözcüksel değiştirme işlemleri yapılmıştır.

Diğer bir uzman görüşünden hareketle “âdeta” kelimesi yerine “neredeyse” kelimesi yazılmıştır. Bu durumda YTKSS’de (2019) “âdeta” kelimesi 151, “neredeyse” kelimesi 178 sıklığa sahip olduğundan bu kelimenin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(414) Ö.C: *“Yanılmıyorsam, siz dün bana Süsen Hanım’ın söylediği hanımsınız, dedim.” “Evet, dedi.”*

U.C: Sanırım siz dün bana Süsen Hanım’ın söylediği kadınsınız, dedim. Evet, dedi.

“Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple sıklığı çok olan “kadın” kelimesi “hanım” kelimesinin yerine kullanılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Yanılmak” ifadesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığı için anlamı vereceği düşünülen “sanmak” fiili tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(415) Ö.C: *“Bankaya daktilo girmek istiyormuşsunuz!”*

U.C: Bankaya sekreter olarak girmek istiyormuşsunuz!

“Daktilo” mesleğinin günümüzde “sekreter” manasına geleceği düşünülmektedir ve anlamı bozmayacağı göz önüne alınarak “daktilo” kelimesi “sekreter” kelimesiyle değiştirilmiştir. Bu değişimden doğan “olmak” fiili de ekleme işlemiyle eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(416) Ö.C: *“Çimdik yemiş gibi olduğu yerde irkildi, bana bakarak, ‘Kim? Ben mi?’ dedi.”*

U.C: Birden irkildi. Bana bakarak “Kim? Ben mi?” dedi.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için “Çimdik yemiş gibi olduğu yerde...” ifadesi cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Anlamı ortaya koyması amacıyla da “birden” ifadesi eklenmiştir. Cümle ayırma-bölme işlemiyle kısa yapılar hâline getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(417) Ö.C: *“Yaaa, siz! Bana öyle söylediler. Süsen Hanım öyle söyledi.”*

U.C: Evet, siz! Bana öyle söylediler. Süsen Hanım öyle söyledi.

Cümle başında yer alan “Yaaa...” ifadesi tercihen “evet” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(418) Ö.C: “*Dudaklarını büktü: ‘Süsen Hanım...’ dedi, ben daktilo olmak istemiyorum, ben memur olmak istemiyorum, her gün de onlara söylüyorum!*”

U.C: Dudaklarını bükerek: “Süsen Hanım...” dedi. “Ben sekreter olmak istemiyorum. Ben memur olmak istemiyorum. Her gün de onlara söylüyorum!”

Cümlede yer alan “dudaklarını büktü” ifadesi “dudaklarını bükerek” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Daktilo” mesleğinin günümüzde “sekreter” manasına geleceği düşünülerek ve anlamı bozmayacağı göz önüne alınarak “daktilo” kelimesi “sekreter” kelimesiyle değiştirilmiştir. Cümle yapıları bağımsız yapılar hâline getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(419) Ö.C: “*Bana ne kadar yanlış anlatmışlar, dedim, bunun arkasından ne çıkacağını, kızın ne istediğini kestiremedim.*”

U.C: *Bana ne kadar yanlış anlatmışlar, dedim. Bunun arkasından ne çıkacağını, kızın ne istediğini tahmin edemedim.*

“Kestirmek” fiilinin TDK Güncel Türkçe Sözlük’teki anlamlarından biri de “Akıl yolu ile gerçeğe yakın bir yargıya varmak; biçmek, tahmin etmek.” şeklindedir. Cümlelerin daha açık ve kolay anlaşılır olması amacıyla “kestirmek” fiili yerine “tahmin etmek” fiili yazılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Cümlede virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(420) Ö.C: “*O gece Turan Hanım’a; ‘Süsen Hanım’ın söylediği kız bu sabah bana geldi’ dedim.*” “*Ha, ne söyledi?*”

U.C: O gece Turan Hanım’a; “Süsen Hanım’ın söylediği kız bu sabah bana geldi.” dedim. “Ha, ne söyledi?”

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(421) Ö.C: “*Ben çalışmak istemiyorum, hayat beni mecbur ediyor, dedi.*”

U.C: Ben çalışmak istemiyorum. Hayat beni buna zorluyor, dedi.

“Mecbur etmek” ifadesi seviye üstüdür. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “mecbur etmek” ifadesi “zorlamak” şeklinde tanımlanmıştır. Buradan hareketle iki kelime arasında sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Sözcüksel değiştirme işleminden doğan ihtiyaç sebebiyle “buna” ifadesi eklenmiştir. Virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek ayırma-bölme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(422) Ö.C: “İyi ya! Ne çıktı bundan?”

U.C: İyi ya! Bundan ne çıktı?

Özgün cümle üzerinde sadece yeniden sıralama işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama

(423) Ö.C: “Bilmem, sonra iş hazır sanıyormuş. Hazır olmadığını anlayınca biraz da ağladı.”

U.C: Bilmem. Sonra iş hazır sanıyormuş. Hazır olmadığını anlayınca biraz da ağladı.

Özgün cümleler korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(424) Ö.C: “Hıı, şımarıklık! Ne oldu onun işi, sen bir şey anladın mı?”

U.C: Hııı, şımarıklık! Ne oldu onun işi? Sen bir şey anladın mı?

Sözcüksel bir değişiklik yapılmamıştır. Cümle yapısı küçük ve belirgin bir yapı hâline getirilerek ayırma-bölme işlemine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(425) Ö.C: “Hiçbir şey anlamadım, sormadım da.”

U.C: Hiçbir şey anlamadım. Sormadım da.

Özgün cümledeki virgül kullanımı yerine nokta tercih edildiğinden ayırma-bölme işlemi kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(426) Ö.C: “Eğer siz isterseniz, sorar anlarım, belki bir iş de buluruz ama, kendisi devam eder mi? Bu tavırla...”

U.C: Eğer siz isterseniz sorup anlarım. Belki bir iş de buluruz. Ancak bu tavırla kendisi devam eder mi?

Cümle yapıları ayırma-bölme işlemiyle daha küçük yapılara bölünmüştür. Birtakım dil bilgisel değişikliklere yer verilmiştir. Örneğin “sorar” ifadesi yerine “sorup” ifadesi gelmiştir. “Ama” bağlacı yerine “ancak” yazılarak sözcüksel değiştirme işlemine yer verilmiştir. Eksilteli yapıyı cümle içerisine yazarak birleştirme-bağlama işlemiyle yeniden sıralama işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değiştirme, Birleştirme-Bağlama

(427) Ö.C: “Bana o numara yapıyor gibi geldi.”

U.C: Bence o numara yapıyor.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için “...gibi geldi.” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Bana” ifadesi yerine “bence” yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme

(428) Ö.C: “Haaa, evet, biraz öyledir. Ama siz ona bakmayınız.”

U.C: Haa, evet. Biraz öyledir. Siz ona bakmayınız.

“Ama” bağlacı cümleden çıkarılarak silme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme

(429) Ö.C: “Eğer bir iş bulunabilirse fena olmaz, çünkü ben onu baştan kara gidecek gibi görüyorum.”

U.C: Eğer bir iş bulunabilirse fena olmaz. Ben onu sonunu düşünmeden yaşayacak gibi görüyorum.

Uzman Görüşü: Eğer bir iş bulunursa iyi olur.

Cümle iki kısma ayrılarak ayırma-bölme işlemi yapılmıştır. “Çünkü” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “baştan kara gitmek” deyimini

“Sonunu düşünmeden, hesapsız bir biçimde yaşamak.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu sebeple sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Uzman görüşüne başvurulmuş cümlede “bulunabilirse” ifadesi yerine “bulunursa” ifadesinin yazımı tercih edilmiştir. Ayrıca “Ben onu sonunu düşünmeden yaşayacak gibi görüyorum.” kısmı çıkarılmıştır. Son olarak “...fena olmaz.” ifadesi de “...iyi olur.” şeklinde uzman görüşünden hareketle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(430) Ö.C: “*Peki, yarın bakarım.*”

U.C: Peki, yarın bakarım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(431) Ö.C: “*Konuşmuş olduk.*”

U.C: Konuşmuş olduk.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(432) Ö.C: “*O gittikten sonra ben kendimi yokladım, gördüm ki, kız beni kendine birazcık olsun yaklaştırmış.*”

U.C: O gittikten sonra ben kendime baktım. Kız beni kendine birazcık yaklaştırmış.

“Yoklamak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğundan onun yerine “bakmak” fiili tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Gördüm ki” ve “...olsun...” ifadeleri cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Ayrıca “...kendimi...” ifadesi dil bilgisel değiştirme işlemiyle bağlama uyacak şekilde “...kendime...” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(433) Ö.C: “*Cavide benim karım olamaz, diye kestirip atamadım.*”

U.C: Cavide benim karım olamaz, diyemedim.

“Kestirip atmak” ifadesi seviye üstü olduğu için bunun yerine sözcüksel yoğunluğu azaltıp sadece “diyemedim” ifadesi yazılmıştır. Virgül kullanımı yerine nokta

kullanılarak ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Yükleme de ekleme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(434) Ö.C: “*Kim bilir? Kız iyi terbiye almış değil ama, akıllı!*”

U.C: Kim bilir? Kız iyi eğitim almış olmasa da akıllı!

TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “terbiye” kelimesinin ilk anlamı olarak “eğitim” kelimesi verilmiştir. “Terbiye” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığı için sözcüksel değiştirme işlemi yapılarak “eğitim” kelimesiyle değiştirilmiştir. Diğer yandan “...değil ama...” ifadesi silinip yerine “olmasa da” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(435) Ö.C: “*Bugünden sonra bu kız, her gün yahut iki günde bir bana gelmeye başladı ve konuşmalarımız ilerledikçe Cavide’nin beni beğendiğine daha çok inanmaya başladım.*”

U.C: Bugünden sonra bu kız, her gün veya iki günde bir bana gelmeye başladı. Konuşmalarımız ilerledikçe Cavide’nin beni beğendiğine daha çok inanmaya başladım.

YTKSS’de (2019) “yahut” bağlacı 73 sıklığa sahipken “veya” bağlacı 1405 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “veya” bağlacı kullanılmıştır. Bağlaç değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümleler arasında bağlaç kullanımı silinerek yerine noktalama işaretine yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Silme

(436) Ö.C: “*Turan’la konuştuktan birkaç gün sonra bankada, odamda oturuyordum.*”

U.C: Turan’la konuştuktan birkaç gün sonra bankada, odamda oturuyordum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(437) Ö.C: “*Cavide için kendisinden, iş aramasını rica ettiğim arkadaş geldi.*”

U.C: Cavide için iş aramasını rica ettiğim arkadaş geldi.

Cümlede belirgin bir farklılık yaratmadığı düşünüldüğünden “kendisinden” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(438) Ö.C: “Şey, dedi, hım, hani o hanım için söylüyordunuz ya, şimdi bir Amerikalı hanım, bir el işleri atölyesi açacakmış, ama İstanbul’da! Yemesi, içmesi, yatması onlardan, kırk lira da aylık veriyor.”

U.C: “İstanbul’da Amerikalı bir kadın, el işleri atölyesi açacakmış. Yeme, içme, barınma masrafları onlardan. Kırk lira da aylık veriyor.”

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak için “...şey, dedi, hım, hani o hanım için söylüyordunuz ya şimdi bir...” ifadesi cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Cümlelerin daha kolay ve anlaşılır olması amacıyla öğeleri arasında yeniden sıralama işlemi yapılmıştır. “Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir. Cümleye “...barınma masrafları...” ifadesi eklenerek anlamı kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Cümle yapıları daha küçük parçalara ayrılarak da ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Ayrıca “...yeme, içme...” ifadelerinde de dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Yeniden Sıralama, Ekleme, Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(439) Ö.C: “Bu hanım gider mi oraya?”

U.C: Bu kadın oraya gider mi?

Uzman Görüşü: “Bu kadın oraya gider mi?” diye sordu.

“Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple “hanım” kelimesi sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle değiştirilmiştir. Ayrıca cümlelerin öğeleri arasında da yeniden sıralama işlemi yapılmıştır. Uzman görüşü alınarak cümlelerin daha kolay anlaşılır olması amacıyla cümle sonunda “...diye sordu.” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama, Ekleme

(440) Ö.C: “Gider sanırım, niye gitmesin! Gitmezse de kendi bilir.”

U.C: Gider sanırım. Niye gitmesin! Gitmezse de kendi bilir.

Uzman Görüşü: Gider sanırım. Niye gitmesin! Gitmezse de kendi bilir, dedim.

Cümlede virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda cümle sonuna “demek” fiili eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme

(441) Ö.C: “*İşi Cavide’ye nasıl açmalı?*”

U.C: İşi Cavide’ye nasıl söylemeli?

Uzman Görüşü: Bu işi Cavide’ye nasıl söylemeli?

“Açmak” fiili yerine anlamı daha kolay ve anlaşılır vereceği düşünüldüğünden “söylemek” fiili yazılmıştır. Sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca uzman görüşü doğrultusunda cümle başına işaret sıfatı eklenmesine karar verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(442) Ö.C: “*Bunu tamam bir gün bir gece düşündüm, bir kolay yolunu bulup kestiremedim.*”

U.C: Bunu tam bir gün bir gece düşündüm. Bir kolay yolunu bulup karar veremedim.

Uzman Görüşü: Bunu tam bir gün bir gece düşündüm. Kolay bir yolunu bulup karar veremedim.

“Tamam” kelimesi yerine anlam olarak daha uygun olacağından “tam” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Kestirmek” fiilinin TDK Güncel Türkçe Sözlük’teki anlamlarından biri de “Karar vermek.” şeklindedir. Bu sebeple “kestirmek” fiili yerine “karar vermek” fiili yazılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümle yapıları bağımsız daha kısa cümleler hâline getirilmiştir. Uzman görüşü doğrultusunda son cümlede yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama

(443) Ö.C: “*Çünkü inanıyordum ki Cavide beni kendine koca olarak düşünüyor ve beni kolay kolay bırakmaz.*”

U.C: “Cavide beni kendine koca olarak düşünüyor. Beni kolay kolay bırakmaz.” diye inanıyordum.

“Çünkü” ve “ki” silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Cümle yapılarında yer değişikliği yapılarak yeniden sıralama işlemi uygulanmıştır. Yeniden sıralama işlemi sonrası ihtiyaç duyulan “diye” ifadesi eklenmiştir. Bağlaçla bağlanan cümleler noktalama işareti getirilerek bağımsız hâlde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Yeniden Sıralama, Ayırma-Bölme, Ekleme

(444) Ö.C: “*Buna inanıyor ve korkuyordum.*”

U.C: Buna inanıyordum. Aynı zamanda korkuyordum.

“İnanmak” fiiline ek fiil ve şahıs eki eklenmiştir. Bağlaç silinmiş ve ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Daha kolay anlaşılması amacıyla ikinci cümleye “aynı zamanda” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Ayırma-Bölme, Silme

(445) Ö.C: “*Dün, dedim, bir iş kendi kendine önümüze çıktı.*”

U.C: Dün bir iş kendi kendine önümüze çıktı, dedim.

“İfadeler birbirine birleştirme-bağlama işlemiyle bağlanmıştır. Aynı zamanda yeniden sıralama yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Birleştirme-Bağlama, Yeniden Sıralama

(446) Ö.C: “*Gözleri parladı, sanki onu bekliyormuş, ‘Benim için mi?’ diye sordu. ‘Evet’ dedim, ‘Parası biraz kıt amma!’ ‘Nasıl iş?’ Anlattım, biraz düşündü.*”

U.C: Gözleri parladı. “Benim için mi?” diye sordu. “Evet ama parası biraz az.” “Nasıl bir iş?” Anlattım. Biraz düşündü.

Cümleler karşılıklı konuşma olduğundan bağlam içerisinde değerlendirmeyi görmek amacıyla ve cümlelerin kısa olması sebebiyle ayrı bir cümle başlığı açılmamıştır. “Sanki onu bekliyormuş.” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. İki cümle birleştirme-bağlama işlemiyle tek cümle hâlinde yazılmıştır. Birleştirme-bağlama işleminin getirdiği zorunluluk sebebiyle cümle aynı zamanda yeniden sıralama işlemiyle sıralanmıştır. “Kıt” kelimesi yerine “az” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Nasıl iş?” cümlesine “bir” kelimesi eklenerek ekleme işlemi yapılmıştır. Aynı zamanda ayırma-bölme işlemi de kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Birleştirme-Bağlama, Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(447) Ö.C: “*Acaba yapabilir miyim? Fransızcam da pek kıttır ama...*”

U.C: Acaba yapabilir miyim? Fransızcam da çok azdır.

YTKSS’de (2019) “pek” kelimesi 676 sıklığa sahipken “çok” kelimesi 5405 sıklığa sahiptir. Anlam olarak verilmek isteneni vereceği düşünüldüğünden sıklığı fazla olan “çok” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Bununla birlikte “ama” bağlacı cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme

(448) Ö.C: “*Zarar yok kadınla dilsiz oyunu oynarız.*”

U.C: Önemli değil. Kadınla dilsiz oyunu oynarız.

“Zarar yok” ifadesi yerine anlam olarak aynı anlamı vereceği ve daha kolay anlaşılacağı düşünüldüğünden “önemli değil” ifadesi yazılmıştır. Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(449) Ö.C: “*İstanbul’da olması size güç gelmez mi? dedim.*”

U.C: “İstanbul’da olması size zor gelmez mi?” dedim.

“Güç” kelimesi yerine anlamı daha kolay vereceği düşünüldüğünden “zor” kelimesi yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(450) Ö.C: “*İstanbul’da olması iyi, şunlardan yakamı kurtarırım.*”

U.C: İstanbul’da olması iyidir. Şunlardan yakamı kurtarırım.

Uzman Görüşü: İstanbul’da olması iyidir. Şunlardan kurtulurum.

Cümle yapısı daha kısa bir hâle getirilerek ayırma-bölme işlemi yapılmıştır. Ek fiil belirgin şekilde yazılmıştır.

Uzman görüşünden hareketle “yaka kurtarmak” ifadesi değiştirilerek sadece “kurtulurum” ifadesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme

(451) Ö.C: “Bilmezsiniz siz, ben neler çekiyorum.”

U.C: Benim neler çektiğimi siz bilmezsiniz.

Cümle yapısı yeniden sıralama işlemiyle tekrar yazılmıştır. Birtakım eklerin eklenmesi ve değiştirilmesiyle dil bilgisel değiştirme ve ekleme işlemleri uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(452) Ö.C: “Hiç kimsenin kardeşleri benimkiler gibi olamaz.”

U.C: Hiç kimsenin kardeşleri benimkiler gibi olamaz.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(453) Ö.C: “Bunlar bana yardım edecek yerde, ben şaşırayım, düşeyim diye bakıyorlar.”

U.C: Bunlar bana yardım etmez. Ben şaşırayım, düşeyim diye bakıyorlar.

Cümle yapısı daha kısa bir yapıya dönüştürülmüştür. Cümleden “...yerde...” ifadesi silinmiştir. Ayrıca “...yardım edecek...” ifadesi “...yardım etmez...” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(454) Ö.C: “Cavide gitmek sözünü böyle karşılayınca, ben biraz bozuldum.”

U.C: Cavide gitmek sözüne böyle tepki verince ben biraz kızdım.

Cümlede geçen “...gitmek sözünü böyle karşılayınca...” ifadesindeki “karşılama” fiili yerine bağlama uygun ve anlaşılabilirliği artıracakı düşünüldüğünden “tepki vermek” ve “sözüne” ifadeleri yazılmıştır. Sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Diğer yandan “bozulmak” fiilinin TDK Güncel Türkçe Sözlük’teki anlamlarından biri de şu şekildedir: “Bir şeye kızmak, içerlemek.” Düzeye uygunluk bakımından “bozulmak” fiilinin kullanımı yerine “kızmak” fiilinin kullanımı daha doğru olacağı düşünüldüğünden bu fiilin yazılması tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(455) Ö.C: “Sanki Cavide benim akşamdan ve günlerden beri düşündüklerimi biliyormuş ve benimle alay ediyormuş gibi geldi. Sıkıldım.”

U.C: Sanki Cavide günlerden beri düşündüğüm şeyleri bilip de benimle alay ediyormuş gibi geldi. Sıkıldım.

Cümlede geçen "...benim akşamdan ve..." ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Bununla birlikte "...düşündüklerimi biliyormuş ve..." ifadesi dil bilgisel değiştirme ve "şey" kelimesinin eklenmesiyle "...düşündüğüm şeyleri bilip de..." şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(456) Ö.C: *"İşin ekini belli etmemek için ben de Cavide'nin gideceğine seviniyormuş gibi görünmeye çalıştım."*

U.C: Gerçeği belli etmemek için ben de Cavide'nin gideceğine seviniyormuş gibi görünmeye çalıştım.

"Ekini belli etmemek" ifadesi TDK Güncel Türkçe Sözlük'te "Eksik, bozuk, yanlış, kusurlu bir işi sağlam ve doğru gibi göstermek." şeklinde tanımlanmıştır. Bu anlama gelecek şekilde sözcüksel yoğunluğun az olmasını da göz önünde bulundurarak "gerçek" kelimesi tercih edilmiştir. Sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(457) Ö.C: *"Bugün hazırlanıp yarın akşam yola çıkabilir misiniz? dedim."*
"Çıkamam, dedi, belki öbür gün. Ben şimdi gideyim, yarın sabah size haber getiririm."

U.C: "Bugün hazırlanıp yarın akşam yola çıkabilir misiniz?" dedim.
"Çıkamam. Belki öbür gün çıkabilirim. Ben şimdi gideyim. Yarın sabah size haber veririm." dedi.

Kısa olan cümleler ayrı bir başlık altında değerlendirilmeyip aynı cümle başlığında ele alınmıştır. Ayrıca bir konuşma ve bağlam olduğu için de ele alınan cümleler mevcuttur. Cümledeki yapılar yeniden sıralama işlemiyle tekrar yazılmıştır. Bu işlemle birlikte "Çıkamam. Belki öbür gün çıkabilirim." cümlesinde birleştirme-bağlama işlemi kullanılmış ve "çıkamak" fiili anlamı daha açık bir şekilde vereceği düşünüldüğünden eklenmiştir. Cümle yapıları ayırma-bölme işlemiyle kısa yapılara ayrılmıştır. "Haber getirmek" fiili yerine daha doğru ve anlaşılır olacağı düşünüldüğünden "haber vermek" fiili yazılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Ekleme, Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Birleştirme-Bağlama

(458) Ö.C: “*Gitti. Arkasından ben de bankaya gittim.*”

U.C: Cavide gitti. Sonra ben de bankaya gittim.

Birinci cümleye belirgin olması amacıyla özne yazılmıştır. “Arkasından” ifadesi zaman anlamı katması amacıyla “sonra” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(459) Ö.C: “*Bu kızın beni istediğine bu kadar inanmış ve aldanmış olmak bana ağır geldi.*”

U.C: Bu kızın beni istediğine bu kadar inanmış olmak bana ağır geldi. Cümledeki “aldanmak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak belirtildiğinden silme işlemiyle çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(460) Ö.C: “*İş gördüm, ama içimde bir sıkıntı eksik olmadı.*”

U.C: Yardım ettim. İçimden de bir sıkıntı eksik olmadı.

Uzman Görüşü: Yardım ettim. Ama içimden de bir sıkıntı eksik olmadı.

Cümle kısa yapılara ayrılmıştır. “İş görmek” ifadesi daha açık ve anlaşılır olması amacıyla bağlama da uygun olduğu düşünüldüğünden “yardım etmek” şeklinde değiştirilmiştir. Sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bağlaç olan “ama” silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Bağlaç olarak “de” bağlacı eklenmiştir ve “içimden” ifadesinde de dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda ikinci cümlenin başına “ama” getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(461) Ö.C: “*Ertesi gün Cavide’nin bana gelebileceği saatlerde ben savuştum.*”

U.C: Ertesi gün Cavide’nin bana gelebileceği saatlerde ben aceleyle ayrıldım.

Uzman Görüşü: Ertesi gün Cavide’nin bana gelebileceği saatlerde ben evden aceleyle ayrıldım.

“Savuşmak” fiili TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Bulunduğu yerden aceleyle, gizlice veya dikkati çekmeden ayrılmak.” şeklinde ilk anlam olarak tanımlanmıştır. Buradan hareketle “savuşmak” fiili yerine anlamı ortaya koyacağı düşünülen “...aceleyle ayrıldım.” ifadesi yazılmıştır. Anlamın daha açık olması gerektiği belirtilerek uzman görüşü doğrultusunda “evden” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(462) Ö.C: “*Onunla baş başa bulunmak istemedim.*”

U.C: Onunla yalnız kalmak istemedim.

Aydın’ın (2015) çalışmasında “baş başa” ifadesi seviye üstü olarak yer almaktadır. Bu sebeple “baş başa kalmak” ifadesinin vermek istediği anlam “yalnız kalmak” ifadesiyle verilmiştir. Sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(463) Ö.C: “*Gelmiş, beni bulamayınca bir mektup yazıp bırakmış.*”

U.C: Gelmiş. Beni bulamayınca bir mektup yazıp bırakmış.

Cümle iki ayrı kısa yapıya ayrılmıştır. Ayırma-bölme işleminden başka bir işlem yapılmamıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(464) Ö.C: “*İstasyonda beni görünce sevindi, teşekkür etti.*”

U.C: İstasyonda beni görünce sevindi. Teşekkür etti.

Bağımsız hâle getirilen cümleler ayırma-bölme işlemiyle yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(465) Ö.C: “*Cavide’nin sözüne bakılırsa, ona ablalarının, hısımlarının, herkesin düşman olduğuna inanmak lazım geldi.*”

U.C: Cavide’nin sözüne göre ona herkesin düşman olduğuna inanmak lazımdı.

Cümledeki sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...bakılırsa...”, “...ablalarının, hısımlarının...” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Ekleme işlemiyle “göre” edatı eklenmiştir. Ayrıca “...lazım geldi.” ifadesi yerine sadece “...lazımdı.” şeklinde kullanıma gidilerek silme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(466) Ö.C: *“İstasyonda baktım: Kız kardeşleri, eniştelere, hısım akrabası, dostları hepsi orada.”*

U.C: İstasyona baktım. Kız kardeşleri, akrabaları, dostları hepsi oradaydı.

Cümle kısa yapılara ayırma-bölme işlemiyle ayrılmıştır. “Enişte” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Hısım akraba” ifadesi de sadece “akraba” şeklinde yazılmış ve çoğul eki getirilerek dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Ayrıca “orada” ifadesine de ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(467) Ö.C: *“Geçirmeye gelenler epeyi kalabalık.”*

U.C: Yolcu etmeye gelen kişiler epey kalabalıktı.

“Geçirmeye gelmek” ifadesi anlamı daha kolay ve anlaşılır kılmak amacıyla “yolcu etmek” şeklinde değiştirilmiştir. Adlaşmış sıfat fiil kullanımı yerine sadece sıfat fiil kullanımı tercih edilerek “...gelen kişiler...” ifadesindeki “kişiler” sözcüğü eklenmiştir. Cümlede yer alan “epeyi” kelimesi “epey” şeklinde düzeltilmiş ve dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır. Yüklemde ek fiil belirgin olarak kullanılmış ve ekleme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(468) Ö.C: *“Ben, istasyonda birkaç kişi yalnız kalacağımızı sanıyordum.”*

U.C: Ben, istasyonda birkaç kişi olacağımızı sanıyordum.

“Yalnız kalmak” ifadesi yerine “olmak” fiiliyle birlikte “birkaç kişi olmak” şeklinde bir yazıma gidilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(469) Ö.C: *“Cavide ile benim evleneceğimi herkes duyduğu için öyle sandım ki, bütün gözler beni aradı, beni birbirlerine soranlar oldu. Geldiğime sıkıldım.”*

U.C: Sanki bütün gözler beni aradı. Beni birbirlerine soran kişiler oldu. Cavide ile evleneceğimi herkes duyduğu için böyle olduğunu sandım. Geldiğime sıkıldım.

Cümle başına “sanki” kelimesi eklenmiştir. Cümle yapıları anlamsal bütünlük sağlanması amacıyla yeniden sıralama işlemiyle tekrar sıralanmıştır. Ayırma-bölme işlemiyle cümleler kısaltılmıştır. “Beni birbirlerine soranlar oldu.” cümlesine “kişiler” ifadesi eklenerek “...soran kişiler...” şeklinde yazılmıştır. “Benim”, “öyle” ve “ki” ifadeleri cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Ayrıca “...böyle olduğunu...” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Ekleme, Silme, Ayırma-Bölme

(470) Ö.C: *“Ayrılırken Cavide yeniden bana teşekkür etti. Başka bir söz söylemedi.”*

U.C: Ayrılırken Cavide yeniden bana teşekkür etti. Başka bir söz söylemedi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(471) Ö.C: *“Akşamüstü bankadan döndüğüm zaman Turan’ı gördüm. Neşesizdi.”*

U.C: Akşamüstü bankadan döndüğüm zaman Turan’ı gördüm. Neşesizdi. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(472) Ö.C: *“Nen var? dedim.”*

U.C: “Neyin var?” dedim.

Dönemsel söyleyiş özelliğinden kaynaklı kelime günümüzdeki kullanıma uygun biçimde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(473) Ö.C: *“Bu baba dedikleri herif beni kızdırıyor, dedi.”*

U.C: “Bu baba dedikleri adam beni kızdırıyor.” dedi.

“Herif” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır. YTKSS’ye (2019) bakıldığında “herif” kelimesi 48, “adam” kelimesi ise 1169 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “herif” kelimesi yerine sıklığı çok olan “adam” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(474) Ö.C: “Gözü paraya doymaz. Gene benden para koparmak için türlü ağız yapıyor.”

U.C: Gözü paraya doymaz. Yine benden para almak için türlü konuşma yapıyor.

YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Para koparmak” ifadesi yerine daha açık ve kolay anlaşılır olması amacıyla “para almak” ifadesi yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Ağız yapmak” ifadesi de daha açık ve kolay anlaşılır olması amacıyla “konuşma yapmak” şeklinde değiştirilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(475) Ö.C: “Ondan çok da bizim Hâki’ye kızıyorum.”

U.C: Ondan çok da bizim Hâki’ye kızıyorum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(476) Ö.C: “O da aptallığından ötekiyle beraber oluyor.”

U.C: O da ötekiyle beraber oluyor.

“Aptallığından” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(477) Ö.C: “Ben kumar evi işletip ganyot almıyorum ki, onlara dağıtayım.”

U.C: Ben kumar evi çalıştırıp para almıyorum. Onlara dağıtamam.

“İşletmek” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak belirtildiği için işletmek fiilinin TDK Güncel Türkçe Sözlük’te ye alan “İşlemesini sağlamak; çalıştırmak.” anlamından hareketle değiştirilmiştir. Sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Ayrıca “ganyot” kelimesi yerine de “para” kelimesi getirilerek anlamın daha kolay ortaya çıkacağı düşünülmüştür. Cümle ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılarak okumayı kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Cümleden “ki” bağlacı silinmiştir. Ayrıca “...dağıtayım.” yüklemi “...dağıtamam.” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(478) Ö.C: “Ben kendim oynuyorum.”

U.C: Ben kendim oynuyorum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(479) Ö.C: “Bunun kazanması varsa, kaybetmesi de var!”

U.C: Bunun kazanması varsa, kaybetmesi de var!

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(480) Ö.C: “Bundan evvel de çingenelik etti, oda kirasını artırdım, herkes ne veriyorsa ben iki katını veriyorum.”

U.C: Bundan önce de aynısını yaptı. Oda kirasını artırdım. Herkesten iki kat fazla veriyorum.

“Evvel” kelimesi YTKSS’de (2019) 47 sıklığa sahipken “önce” kelimesi 1587 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “önce” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Çingenelik etmek” ifadesi bağlama uygun olacağı düşünüldüğünden “aynısını yapmak” fiiliyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Cümleler kısa yapılara bölünerek ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. “Herkes ne veriyorsa ben iki katını veriyorum.” cümlesinde yer alan “...ne veriyorsa ben...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Fazla” kelimesi eklenerek bağlama uygun bir cümle yazılmıştır. Son olarak “herkesten” ve “iki kat” ifadelerinde dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(481) Ö.C: “Şimdi kocamı da önüne katmış, gene benden para istemeye gelmişler.”

U.C: Şimdi kocamı da yanına almış. Yine benden para istemeye gelmişler.

Cümle nokta işareti kullanılarak iki ayrı yapı hâline getirilmiştir. YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca “önüne katmak” fiili yerine “yanına almak” fiili tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(482) Ö.C: *“Beş para vermem, buradan da çıkmam.”*

U.C: Hiç para vermem. Buradan da çıkmam.

“Beş para vermek” ifadesi bağlama bakıldığında “hiç para vermemeyi” işaret etmektedir. Bu sebeple “beş” kelimesi ile “hiç” kelimesi sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir. Ayırma-Bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(483) Ö.C: *“Zaten onun kontratı yakında bitecek.”*

U.C: Zaten onun sözleşmesi yakında bitecek.

Aydın’ın (2015) çalışmasında “kontrat” sözcüğü seviye üstü olarak yer almaktadır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te ise “kontrat” kelimesinin karşılığı olarak “sözleşme” verilmiştir. Bu sebeple iki kelime sözcüksel değiştirme işlemi yapılarak değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(484) Ö.C: *“Bu daireyi ben tutarım, o bana kiracı olsun! Yahut çıkar, gider.”*

U.C: Bu daireyi ben kiralarım. O bana kiracı olsun! Veya çıkıp gider.

Cümle daha küçük yapılar hâline getirilmiştir. “Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. YTKSS’de (2019) “yahut” bağlacı 73 sıklığa sahipken “veya” bağlacı 1405 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “veya” bağlacı kullanılmıştır. “Yahut çıkar, gider.” cümlesinde fiilimsi kullanımı tercih edilmiş ve dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(485) Ö.C: *“Ben sesimi çıkarmadım.”*

U.C: Ben sesimi çıkarmadım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(486) Ö.C: *“Ayaşlı ile Turan arasındaki anlaşmazlık, Turan’ı başlı başına bir ev açmaya ve işini ileri götürmeye isteklendirdi.”*

U.C: Ayaşlı ile Turan arasındaki sorun, Turan’ı yeni bir ev kiralamaya ve işini ileri götürmeye heveslendirdi.

Cümledeki “anlaşmazlık” ifadesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğu için bu kelime “sorun” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümledeki sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...başı başına...” ifadesi çıkarılmış ve yerine “yeni” kelimesi eklenmiştir. “Ev açmak” ifadesi yerine “ev kiralamak” ifadesi yazılmıştır. “İsteklendirmek” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğu için “heveslendirmek” fiiliyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(487) Ö.C: *“Aradan çok geçmedi, bu ev tutuldu, döşendi, hazırlandı.”*

U.C: Aradan çok zaman geçmedi. Bu ev kiralanıp hazırlandı.

Cümleler kısa yapılar hâlinde yazılarak ayırma-bölme işlemi yapılmıştır. İlk cümleye “zaman” kelimesi eklenerek anlamın kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “döşendi” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. Yüklem olan yapılar fiilimsi eklenmesiyle bir bütün hâlinde yazılmıştır. “Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir ve fiilimsi kullanılmıştır. Böylece dil bilgisel değiştirme ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Silme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(488) Ö.C: *“Bir akşamüstü bankadan geldiğim zaman Turan’ın odasını boş, kapısını da açık gördüm.”*

U.C: Bir akşamüstü bankadan geldiğim zaman Turan’ın odasını boş, kapısını da açık gördüm.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(489) Ö.C: *“Ondan boş kalan odaya Faika kendi odasındaki fazla eşyayı getirdi, birkaç gün sonra da Ayaşlının oğlu orada yatmaya başladı.”*

U.C: Ondan boş kalan odaya Faika kendi odasındaki fazla eşyayı getirdi. Birkaç gün sonra da Ayaşlının oğlu orada yatmaya başladı.

Cümle yapısı bölünerek kısa cümle hâline getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(490) Ö.C: *“Turan gitti, bir ay kadar başımız dinç yaşadıkdan sonra, günün birinde ansızın bir büyük tasaya düştük.”*

U.C: Turan gitti. Bir ay kadar rahat yaşadık. Sonra günün birinde aniden bir büyük üzüntü yaşadık.

Cümle bölünerek kısa yapılar hâline getirilmiştir. Cümlede sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “...başımız dinç...” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. Çıkarılan ifadedeki anlamı vermek için de “rahat” kelimesi eklenmiş ve “...yaşadık.” ifadesi yüklem yapılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Aydın’ın (2015) çalışmasında “ansızın” kelimesi seviye üstüdür. Bu sebeple “ansızın” kelimesi “aniden” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Tasaya düşmek” ifadesi yerine de “üzüntü yaşamak” ifadesi yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(491) Ö.C: *“Hasan Bey’e inme indi.”*

U.C: Hasan Bey felç oldu.

“İnme inmek” yerine “felç olmak” ifadesi yazılarak anlamın daha kolay ortaya çıkması amaçlanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(492) Ö.C: *“Ayaşlı ile gittik. Orada yakında bir kahvenin arkasında bir odada Hasan Bey kendinden geçmiş yatıyor.”*

U.C: Ayaşlı ile gittik. Yakın bir kahvehanenin arkasında bir odada Hasan Bey yerde yatıyor.

Cümle yapısı kısa olan cümleler ayrı bir cümle başlığı altında değerlendirilmeyip tek bir cümle başlığında ele alınmıştır. Birinci cümlede herhangi bir işlem yapılmamıştır. “Orada” ifadesi belirgin bir anlamsal farklılık katmadığı düşünüldüğünden silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Kahve” kelimesi de “kahvehane” olarak yazılmıştır. Ayrıca “...kendinden geçmiş yatıyor.” ifadesinde “kendinden geçmek” kısmı silinip “yerde” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(493) Ö.C: “*O kadar fena oldum ki, utanmasam ağlayacaktım.*”

U.C: Çok fena oldum. Utanmasam ağlayacaktım.

“O kadar fena oldum ki...” ifadesi daha kısa ve anlaşılır olması nedeniyle “Çok fena oldum.” şeklinde yazılmıştır. “O kadar...” ifadesi yerine “çok” yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. Bu çevirme sırasında “ki” bağlacında silme işlemi yapılmıştır. Cümle yapısı ayırma-bölme işlemiyle iki kısma ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme

(494) Ö.C: “*Ayaşlı benden beş beter.*”

U.C: Ayaşlı benden daha kötüydü.

Cümledeki “...beş beter.” ifadesi “daha kötü” şeklinde değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Yükleme ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(495) Ö.C: “*Nasıl olmuş? diye sordum.*”

U.C: “Nasıl olmuş?” diye sordum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(496) Ö.C: “*Burada kahvede oturuyormuş, fenalık gelmiş düşmüş, buraya kaldırmışlar.*”

U.C: Burada kahvehanede oturuyormuş. Rahatsızlanmış. Buraya kaldırmışlar.

Virgülle bağlanan cümleler ayırma-bölme işlemiyle bağımsız hâle getirilmiştir. “Kahve” kelimesi “kahvehane” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme

yapılmıştır. “Fenalık gelmiş, düşmüş.” cümlesi yerine sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “rahatsızlanmak” fiili kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(497) Ö.C: “*Bu kahveci beni tanır, hemen bir adam koşturmuş, geldim, bunu böyle buldum. Size telefon ettim.*”

U.C: Bu kahveci beni tanır. Hemen bir adam yollamış. Geldim. Bunu böyle buldum. Sizi aradım.

Virgülle bağlanan cümleler ayırma-bölme işlemiyle bağımsız hâle getirilmiştir. Diğer yandan “...adam koşturmuş.” ifadesindeki “koşturmak” fiili yerine “yollamak” fiili kullanılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. “Telefon etmek” ifadesi de sadece “aramak” fiiliyle ifade edilmiştir. Bu kullanımdan doğan zorunluluk sebebiyle de “size” ifadesi “sizi” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(498) Ö.C: “*Belediye hekimi yok, dışarıya çıkmış.*”

U.C: Belediye doktoru yokmuş. Dışarıya çıkmış.

YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Ayrıca “yok” yüklemine ek fiil eklenmiştir. Ayırma-bölme işlemiyle cümleler ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(499) Ö.C: “*Biraz sonra Fahri geldi. Etrafına bakındı, hastaya baktı.*”

U.C: Biraz sonra Fahri geldi. Etrafına ve hastaya baktı.

Özgün cümledeki “...bakındı.” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. Silme işleminden sonra iki yapı bağlaç eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(500) Ö.C: “*Bana dedi ki: Bunu yerinden kaldırmak doğru olmaz ama, bu viranede de bırakamayız, ben telefon edeyim de hastaneye kaldıralım.*”

U.C: Bana “Bunu yerinden kaldırmak doğru olmaz. Burada da bırakamayız. Ben arayayım da hastaneye götürelim.” dedi.

Cümle, ayırma-bölme işlemiyle daha kısa yapılara ayrılmıştır. Sözcüklerin yerlerini değiştirerek yeniden sıralama işlemi yapılmıştır. Ayrıca “ki”, “ama”, bağlaçları ve “virane” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Bununla birlikte “Burada da...” ifadesinde bağlaç eklenmiş ve dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Telefon etmek” fiili de “aramak” fiiliyle ifade edilme yoluna gidilmiştir. Bağlam içerisinde “kaldırmak” fiili iki kez kullanılmış ve ikincisinde “götürmek” manasına geldiği için sözcüksel değiştirme işlemiyle bu kelime değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme

(501) Ö.C: “*Telefon etti, otomobil geldi. Hademe geldi.*”

U.C: Aradı. Araba geldi. Hizmetçi geldi.

“Telefon etmek” fiili yerine sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “aramak” fiili kullanılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır. YTKSS’de (2019) “otomobil” kelimesinin sıklığı 367 iken “araba” kelimesinin sıklığı ise 422’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “araba” kelimesi tercih edilmiştir. Ayrıca “hademe” kelimesi YTKSS’de (2019) 4 sıklığa sahipken “hizmetçi” kelimesi 28 sıklığa sahiptir. Sıklığı daha fazla olan “hizmetçi” kelimesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(502) Ö.C: “*Hasan Bey’i elden geldiği kadar kımıldatmadan, sarsmadan otomobile koyduk, hastanenin alt kat odalarından birine yatırdık.*”

U.C: Hasan Bey’i mümkün oldukça kımıldatmadan, sarsmadan arabaya koyduk. Hastanenin alt katındaki odalardan birine yatırdık.

“Elden geldiği kadar” ifadesi düzeye daha uygun olduğu düşünülen “mümkün oldukça” ifadesi ile değiştirilmiştir. YTKSS’de (2019) “otomobil” kelimesinin sıklığı 367 iken “araba” kelimesinin sıklığı ise 422’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “araba” kelimesi tercih edilmiştir. “Hastanenin alt kat odalarından...” ifadesi yerine “Hastanenin alt katındaki odalardan...” ifadesi yazılmış ve birtakım dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme

(503) Ö.C: “Başhekim işitmiş, geldi baktı.”

U.C: Başhekim işitmiş. Gelip baktı.

Cümleler ayırma-bölme işlemiyle daha kısa yapılara ayrılmıştır. İki zaman eki bulunan fiilden birine fiilimsi eki getirilerek dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(504) Ö.C: “Başhekim de babamın pek yakın dostlarından olduğu için tanırız.”

U.C: Başhekim de babamın çok yakın dostlarından olduğu için birbirimizi tanırız.

YTKSS’de (2019) “pek” kelimesi 676 sıklığa sahipken “çok” kelimesi 5405 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “çok” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Tanışmak” fiili yerine “birbirimizi” ifadesi eklenerek “tanımak” fiili kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(505) Ö.C: “Beni odasına götürdü, konuştuk, biraz avundum, ama içimdeki coşkunluğu yenemiyorum.”

U.C: Beni odasına götürüp konuştuk.

İki yüklemlili olan yapı fiilimsinin eklenmesiyle teke düşürülmüştür. “Biraz avundum, ama içindeki coşkunluğu yenemiyorum.” cümlesi silme işlemiyle çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(506) Ö.C: “Biz konuşurken Fahri geldi; ‘Açılıyor’ dedi.”

U.C: Biz konuşurken Fahri geldi. “Kendine geliyor.” dedi.

Cümle iki kısma ayrılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “açılmak” fiilinin üçüncü anlamı “Kendine gelmek, biraz iyileşmek.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu sebeple anlamı daha kolay ortaya çıkaracağı düşünüldüğünden “açılmak” fiili yerine “kendine gelmek” fiili gelmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(507) Ö.C: “Ben yanına gideyim mi?” dedim.” “Yarın sabah görürsün, dedi.”

U.C: “Ben yanına gideyim mi?” dedim. “Yarın sabah görürsün.” dedi. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(508) Ö.C: “Başhekim Hasan Bey’i tanımıyor, kim olduğunu benden soruyor, ben söylüyorum, Fahri de ayakta duruyordu.”

U.C: Başhekim Hasan Bey’i tanımıyor. Kim olduğunu bana soruyor. Ben söylüyorum. Fahri de ayakta duruyordu.

Cümleler daha kısa yapılara ayrılmıştır. “Benden” kelimesi yerine “bana” kelimesi getirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(509) Ö.C: “Aklıma geldi: Hasan Bey’in, bir kızı vardır, ona haber versek mi? diye sordum.”

U.C: Aklıma geldi. “Hasan Bey’in bir kızı vardır. Ona haber versek mi?” diye sordum.

Virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek ayırma-bölme işlemi uygulanmış ve cümleler kısa yapılar hâline getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(510) Ö.C: “Fahri; ‘E, vermeli ya’ dedi.”

U.C: Fahri; “E, vermeli ya.” dedi.

Uzman Görüşü: Fahri: “Haber verelim.” dedi.

Uzman görüşünden hareketle ifade daha açık bir şekilde yazılmıştır. Bu durumda cümleye “haber” kelimesi eklenmiştir. Dil bilgisel değiştirme işlemiyle cümle düzenli hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme

(511) Ö.C: “Bu hastalık Hasan Bey’i götürür mü dersiniz?”

U.C: “Bu hastalık Hasan Bey’i öldürür mü?”

“Götürmek” fiili cümledeki bağlama bakıldığında “öldürmek” manasına gelmektedir. Bu sebeple anlamayı kolaylaştırmak amacıyla iki kelime sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir. Anlamsal bir farklılık katmadığı düşünüldüğünden “demek” fiili cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme

(512) Ö.C: *“Başhekim cevap verdi: Götürmez inşallah, ama kızına haber verilse bence iyi olur.”*

U.C: Başhekim cevap verdi. “İnşallah öldürmez. Ama kızına haber verilse bence iyi olur.”

“Götürmek” fiili cümledeki bağlama bakıldığında “öldürmek” manasına gelmektedir. Bu sebeple anlamayı kolaylaştırmak amacıyla iki kelime sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir. Cümle içindeki sözcüklerin yer değiştirilmesiyle yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayırma-bölme işlemiyle cümleler ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Yeniden Sıralama, Ayırma-Bölme

(513) Ö.C: *“Fahri ile başhekimin yanından çıkıp aşağı indik, hekimlerin odasına girdik...”*

U.C: Fahri ile başhekimin yanından çıkıp aşağı indik. Doktorların odasına girdik.

Cümle bağımsız hâle getirilmiştir. YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Virgül kullanımı yerine nokta tercih edilmiş ve ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(514) Ö.C: *“Ayaşlı da geldi. Orada yeniden kızına haber verip vermemek konuşuldu.”*

U.C: Ayaşlı da geldi. Orada yeniden kızına haber verip vermemek konuşuldu.

Uzman Görüşü: Ayaşlı da geldi. Orada Hasan Bey’in kızına haber verme konusunu yeniden konuştuk.

Uzman görüşüne başvurulmuş bu cümlede cümlelerin daha açık ve anlaşılır olması sağlanmıştır. Cümleye “Hasan Bey’in” ve “konusunu” ifadeleri eklenmiştir. Bu eklemeye birlikte cümlede birtakım dil bilgisel değişiklikler de yapılmıştır. Özgün cümlede geçen “yeniden” kelimesi vurgu olarak cümle içinde farklı yerde kullanılmış ve yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Yeniden Sıralama

(515) Ö.C: *“Bizi dinleyenlerin hepsi kızına haber verilmesini doğru buldular.”*

U.C: Bizi dinleyen kişilerin hepsi kızına haber verilmesini doğru buldular.

Adlaşmış sıfat fiil “kişiler” kelimesinin eklenmesiyle sadece sıfat fiile döndürülmüştür.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(516) Ö.C: *“Hasan Bey’in üstünden çıkan bir posta varakasından da kızın adının Selime olduğunu öğrendik.”*

U.C: Hasan Bey’in üstünden çıkan bir posta kâğıdından kızın adının Selime olduğunu öğrendik.

“Varaka” kelimesi yerine “kâğıt” kelimesi kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Cümledeki “da” ekinin belirgin bir anlam farklılığı katmadığı düşünüldüğünden silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme

(517) Ö.C: *“Banka memuruna yazacak olduktan sonra kızın adını bilmesek de olabilirdi.”*

U.C: Zaten banka memuruna yazacağız. Kızın adını bilmesek de olabilirdi.

Ayırma-Bölme işlemiyle cümle iki yapıya ayrılmıştır. Diğer yandan Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda “-AcAktI” yapısı seviye üstü olarak yer aldığından “yazmak” fiili sadece gelecek zaman kipi ve şahıs ekiyle çekimlenmiştir. İlk cümle başına anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “zaten” kelimesi eklenmiştir. Yeni yapı ortaya çıktığı için “...olduktan sonra...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme, Ayırma-Bölme

(518) Ö.C: *“Hemen telgrafi yazdık, Ayaşlı aldı götürdü.”*

U.C: Hemen telgrafi yazdık. Ayaşlı alıp götürdü.

Cümle bağımsız hâle getirilmiştir. Özgün cümlede yer alan “...aldı götürdü.” ifadesinde fiilimsi kullanılarak “...alıp götürdü.” şeklinde yazılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Telgraf” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer alsa da dönemin bir özelliği ve bir alet ismi olduğundan kullanımı korunmuştur.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(519) Ö.C: *“O akşam trenine gittim, kimse çıkmadı, ertesi sabah gene kimse yok.”*

U.C: O gün akşam trenine gittim. Kimse çıkmadı. Ertesi sabah yine kimse yoktu.

Cümle kısa yapılar şeklinde bağımsız hâle getirilmiştir. “O akşam treni” ifadesi anlam olarak daha açık hâle getirilmek istenmiş ve “O gün akşam treni” şeklinde yazılmıştır. Ekleme işlemi uygulanmıştır. YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Son cümleye de belirgin bir şekilde ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(520) Ö.C: *“Akşam trenden genç bir kadın çıktı, oraya iki çanta koydu, beklemeye başladı.”*

U.C: Akşam trenden genç bir kadın çıktı. Oraya iki çanta koydu. Beklemeye başladı.

Cümle kısa yapılar hâline getirilerek ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(521) Ö.C: *“Yanına sokuldum konuşacaktım, o sırada vagondan bir erkek indi, ikisi birlikte gittiler.”*

U.C: Yanına sokulup konuşacaktım. O sırada vagondan bir erkek indi. İkisi birlikte gittiler.

Cümle kısa yapılar hâline getirilerek ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. “Sokulmak” fiiline fiilimsi eklenerek dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(522) Ö.C: “*Dönecektim, şoför Etem Efendi, beni tanır, koşarak geldi.*”

U.C: Dönecektim. Şoför Etem Efendi koşarak geldi.

Cümle yapıları ayırma-bölme işlemiyle kısa yapılara ayrılmıştır. “Beni tanır.” cümlesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme

(523) Ö.C: “*Burada bir hanım sizin evi arıyor, dedi.*”

U.C: “Burada bir kadın sizin evi arıyor.” dedi.

“Hanım” kelimesinin YTKSS’de (2019) sıklığı 473 iken “kadın” kelimesinin sıklığı ise 1898’dir. Bu sebeple sıklığı çok olan “kadın” kelimesiyle “hanım” kelimesi değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(524) Ö.C: “*Hani, ben de onu bekliyorum.*”

U.C: Hani, ben de onu bekliyorum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(525) Ö.C: “*Otomobilin yanında, koyu nefti mantolu genç bir kız duruyordu.*” “*Hoş geldiniz!..*”

U.C: Arabanın yanında koyu yeşil mantolu genç bir kız duruyordu. “Hoş geldiniz!..”

YTKSS’de (2019) “otomobil” kelimesinin sıklığı 367 iken “araba” kelimesinin sıklığı ise 422’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “araba” kelimesi tercih edilmiştir. “Koyu nefti” ifadesinde “nefti” kelimesi yerine “yeşil” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(526) Ö.C: “*Hoş bulduk, babam nasıl?*” “*Hastadır, dedim.*”

U.C: “Hoş bulduk. Babam nasıl?” “Hastadır.” dedim.

Cümle yapıları ayırma-bölme işlemiyle daha kısa yapılar hâline getirilmiştir. Ayrıca iki ayrı cümle de kısa olduğu için ayrı bir cümle başlığı altında değerlendirilmeyip tek bir cümle başlığı altında gösterilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(527) Ö.C: “Sizde mi?” “Hastanededir.”

U.C: “Sizde mi?” “Hastanededir.”

İki ayrı cümle de kısa olduğu için ayrı bir cümle başlığı altında değerlendirilmeyip tek bir cümle başlığı altında gösterilmiştir.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(528) Ö.C: “Bana gösterirler mi?” “Niçin göstermesinler?” “Gidelim, kendisini göreyim.”

U.C: Bana gösterirler mi? Niçin göstermesinler? Gidelim. Kendisini göreyim.

Cümleler kısa olduğu için ayrı bir cümle başlığı altında değerlendirilmemiştir. Son cümlede virgül yerine nokta kullanımı tercih edilmiştir.) (Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(529) Ö.C: “Birlikte hasta odasına girdik. Fahri geldi.”

U.C: Birlikte hasta odasına girdik. Fahri geldi.

“Yoklama” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(530) Ö.C: “Selime Hanım’ı görür görmez babasını görebileceğini söyledi ve bizi başhekimin odasına götürdü.”

U.C: Selime Hanım’ı görür görmez babasını görebileceğini söyledi. Bizi başhekimin odasına götürdü.

Cümleden “ve” bağlacı silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme

(531) Ö.C: “On gün kadar iyi gittikten, bizi umutlandırdıktan sonra, Hasan Bey, bir gece, birdenbire bozularak, uzun süren bir can çekişme devresi geçirip, bir ikindiüstü öldü.”

U.C: Hasan Bey, on gün iyi olduktan sonra bir ikindiüstü öldü.

Uzman Görüşü: Hasan Bey, on gün iyi olduktan sonra bir ikindi vakti öldü.

Sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla “...kadar...”, “...bizi umutlandırdıktan...”, “... bir gece, birdenbire bozularak, uzun süren bir can çekişme devresi geçirip...” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Özne cümle başına alınarak yeniden sıralama yapılmıştır. Ayrıca “iyi gitmek” fiili yerine “iyi olmak” fiili yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Uzman görüşüne başvurulmuş cümlede “ikindiüstü” ifadesinin daha anlaşılır yazılması amacıyla “ikindi vakti” kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Yeniden Sıralama, Sözcüksel Değiştirme

(532) Ö.C: “Cenaze çıktıktan yarım saat sonra Selime Hanım’ı otele götürdüm.”

U.C: Cenaze çıktıktan yarım saat sonra Selime Hanım’ı otele götürdüm. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(533) Ö.C: “Hemen hiç durmuyor, ağlıyordu.”

U.C: Hiç durmuyordu. Ağlıyordu.

“Hemen” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Cümle yapıları bağımsız hâle getirilmiştir. “Durmak” fiiline de ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme, Ayırma-Bölme

(534) Ö.C: “Otele girince Selime, ilkin benden kurtulmak, yalnız kalmak istedi.”

U.C: Selime otele girince yalnız kalmak istedi.

“İlkin benden kurtulmak” ifadesi cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Özne yeniden sıralama işlemiyle başa alınmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Yeniden Sıralama

(535) Ö.C: “Siz rahatsız olmayınız, ben de biraz yatayım, dedi.”

U.C: “Siz rahatsız olmayınız. Ben de biraz yatayım.” dedi.

Cümleler bağımsız hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(536) Ö.C: “Çekildim, içime de gizli bir korku geldi: Umutsuz kaldı da kendini öldürmek ister mi?”

U.C: Çekildim. İçime de gizli bir korku geldi. Umutsuz kalırsa kendini öldürmek ister mi?

Uzman Görüşü: Uzaklaştım. Selime umutsuz kalırsa kendini öldürmek ister mi?” diye korkmaya başladım.

Cümleler bağımsız hâle getirilmiştir. “...kaldı da...” ifadesi “...kalırsa...” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Uzman görüşünden hareketle “Çekildim.” cümlesi değiştirilerek “Uzaklaştım.” şeklinde ifade edilmiştir. İki cümle birleştirme-bağlama işlemiyle birbirine bağlanmış ve daha açık ifadelere yer verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Birleştirme-Bağlama, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(537) Ö.C: “Ben de odama gittim. Abdülkerim’le Şefik Bey geldiler, bana, ‘Başın sağ olsun’ dediler.”

U.C: Ben de odama gittim. Abdülkerim’le Şefik Bey geldiler. Bana “Başın sağ olsun.” dediler.

Cümle kısa yapılar hâline getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(538) Ö.C: “Cenazede imişler.”

U.C: Cenazedeymişler.

Dil bilgisel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(539) Ö.C: “Onlar gidince ben de uzandım.”

U.C: Onlar gidince ben de uzandım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(540) Ö.C: “Üzüntü, gönül yorgunluğu beni hasta gibi etti.”

U.C: Üzüntü, gönül yorgunluğu beni hasta gibi etti.

Uzman Görüşü: Üzüntü, kalbimin kırılması beni sanki hasta etti.

Uzman görüşünden hareketle “gönül yorgunluğu” ifadesi “kalbimin kırılması” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca cümleden “gibi” edatı çıkarılarak “sanki” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Ekleme

(541) Ö.C: “Sabahleyin Ayaşlı ile Hasan Bey’in odasını açtık, nesi varsa gözden geçirdik.”

U.C: Sabah Ayaşlı ile Hasan Bey’in odasını açtık. Neyi varsa gözden geçirdik.

Uzman Görüşü: Sabah, Ayaşlı ile Hasan Bey’in odasını açtık. Neyi varsa kontrol ettik.

“Sabahleyin” kelimesi “sabah” şeklinde değiştirilmiştir. “Nesi” ifadesi “neyi” şeklinde değiştirilmiştir. Virgül kullanımı yerine nokta tercih edilmiş ve ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Ayrıca “gözden geçirmek” deyimini yerine “kontrol etmek” fiili tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(542) Ö.C: “Defterlerini, kâğıtlarını topladık. Aradan biraz geçince bunları Selime’ye vermeli.”

U.C: Defterlerini, kâğıtlarını topladık. Aradan biraz zaman geçince bunları Selime’ye vermeli.

“Zaman” kelimesi eklenerek anlam daha iyi verilmeye çalışılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(543) Ö.C: “İşlerine bakmak için kâğıtlarını gözden geçirdim.”

U.C: İşlerine bakmak için kâğıtlarını gözden geçirdim.

Uzman Görüşü: İşlerine bakmak için kâğıtlarını kontrol ettim.

Uzman görüşüne başvurulmuş cümlede “gözden geçirmek” deyiminin yerine “kontrol etmek” ifadesinin yazılması tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(544) Ö.C: “*Ayaşlı, Hasan Bey’in bütün işlerini biliyor, bana da anlattı.*”

U.C: Ayaşlı, Hasan Bey’in bütün işlerini biliyor. Bana da anlattı.

Ayırma-bölme işlemiyle ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(545) Ö.C: “*Mübadele işi bitse kalan işleri kolay.*”

U.C: Devlet işi bitse kalan işleri kolaydı.

Daha önceki cümlelerde de geçen “mübadele” kelimesi bağlama uygunluk bakımından “devlet” kelimesiyle değiştirilmiştir. Özet metinde bütünlük sağlanması ve daha önce kullanılması amacıyla ve bağlama da uygun düşeceği için bu iki kelime değiştirilmiştir. “Bitmek” fiiline geniş zaman eki getirilmiş ve isim olan “kolay” kelimesine de ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(546) Ö.C: “*Selime’ye gittim.*”

U.C: Selime’ye gittim.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(547) Ö.C: “*Erken kalkmış, giyinmiş, pencerenin önüne oturmuş, elinde mendil ıslak, gözleri şiş, kan içinde, rengi uçuk.*”

U.C: Erken kalkıp giyinmiş. Pencerenin önüne oturmuş. Elinde mendil ıslanmış. Gözleri şiş ve kan içindeydi. Rengi soluktu.

Cümle yapıları ayırma-bölme işlemiyle daha küçük yapılara ayrılmıştır. “Kalkmak” fiiline fiilimsi yazılarak yüklem sayısı azaltılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Islak” sözcüğü bağlama uygun olarak “ıslanmak” şeklinde

kullanılmış ve duyulan geçmiş zaman ekiyle birlikte yüklem yapılmıştır. “Gözleri şiş ve kan içindeydi.” cümlesinde birleştirme-bağlama işlemi yapılmıştır. “Uçuk” kelimesi yerine “soluk” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme, Birleştirme-Bağlama, Sözcüksel Değiştirme

(548) Ö.C: “*Nasılsınız? dedim.*” “*İyiyim, teşekkür ederim, dedi.*”

U.C: “Nasılsınız?” dedim. “İyiyim, teşekkür ederim.” dedi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(549) Ö.C: “*Biraz durduktan sonra; ‘Biri olsa da, bugün beni babamın mezarına kadar götürse. Bir daha kim bilir ne zaman görürüm’ dedi.*”

U.C: Biraz durduktan sonra; “Biri bugün beni babamın mezarına götürse. Bir daha kim bilir ne zaman görürüm.” dedi.

Cümleden silme işlemiyle “...olsa da...” ifadesi çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme

(550) Ö.C: “*Şaştım. ‘Niçin? Siz buradan gitmek mi istiyorsunuz?’ diye sordum.*”

U.C: Şaştım. “Niçin? Siz buradan gitmek mi istiyorsunuz?” diye sordum. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(551) Ö.C: “*Gözleri yaşardı, başını çevirdi: ‘Evet’ dedi.*”

U.C: Gözleri yaşardı. Başını çevirdi: “Evet.” dedi.

Ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(552) Ö.C: “*Orada kimsen var mı?’*” “*Yooook, kim olacak!’*”

U.C: “Orada kimsen var mı?” “Yooook, kim olacak!”

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(553) Ö.C: “*E burada kalsanız daha iyi değil mi?*”

U.C: “E burada kalsanız daha iyi değil mi?”

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(554) Ö.C: “*Hiçbir söz söylemedi, önüne baktı.*”

U.C: Hiçbir söz söylemedi. Önüne baktı.

Cümleler bağımsız yapılar hâlinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(555) Ö.C: “*Hiç olmazsa burada iki kişiyiz, benim de kimsem yok.*”

U.C: Hiç olmazsa burada iki kişiyiz. Benim de kimsem yok.

Cümleler bağımsız yapılar hâlinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(556) Ö.C: “*Bana sorarsanız, ben gittiğinizi istemiyorum. Burada birlikte kalırız.*”

U.C: Bana sorarsanız gitmenizi istemiyorum. Burada birlikte kalırız.

Cümleden “ben” kelimesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Ayrıca “...gittiğinizi...” ifadesi de “...gitmenizi...” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(557) Ö.C: “*Selime babasının mezarında ağladı, sonra otomobilde de biraz gözyaşı döktü.*”

U.C: Selime babasının mezarında ağladı. Sonra arabada da biraz gözyaşı döktü.

Cümleler nokta kullanılarak bağımsız yapılara ayrılmıştır. YTKSS’de (2019) “otomobil” kelimesinin sıklığı 367 iken “araba” kelimesinin sıklığı ise 422’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “araba” kelimesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(558) Ö.C: “Bana da bir şeyler söylemek istedi.”

U.C: Bana da bir şeyler söylemek istedi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(559) Ö.C: “O kadar kırgın gözlerle baktım ki, belki bir soğuk karşılık veririm diye korktu, söylemedi.”

U.C: Çok kırgın gözlerle baktım. Belki bir soğuk karşılık veririm, diye korktu. Söylemedi.

Uzman Görüşü: Çok kırgın gözlerle baktım. Belki soğuk davranırım diye korktu. Söylemedi.

Cümlelerde ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. “O kadar” ifadesi yerine de “çok” kelimesi tercih edilmiştir. Ayrıca “ki” bağlacı silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Uzman görüşünden hareketle cümlede yer alan “bir soğuk karşılık vermek” ifadesi daha kısa ve anlaşılır olacağı için “soğuk davranmak” şeklinde değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(560) Ö.C: “İstasyonda Ayaşlı bizimle bulundu, ben bilet alınmasını, eşyanın yükletilmesini bahane ederek, dolaştım, ona söz söylemeye zaman bırakmamak istedim.”

U.C: İstasyonda Ayaşlı bizimleydi. Ben çeşitli bahanelerle dolaştım. Ona söz söylemeye zaman bırakmamak istedim.

Cümlelerde virgül kullanımı yerine nokta tercih edilmiştir. Aynı cümleler yazılmıştır. Ayrıca cümleden “...bulundu”, “...bilet alınmasını, eşyanın yükletilmesini...” ifadeleri sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla silme işlemiyle çıkarılmıştır. Bununla birlikte “...bizimleydi.” ifadesinde ek fiil eklenmiş ve “çeşitli bahanelerle” ifadesi de ekleme işlemiyle cümleye yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme

(561) Ö.C: “Belki de hiçbir şey söylemeyecekti, ben kendimi aldatıyordum.”

U.C: Belki de hiçbir şey söylemezdi. Ben kendimi aldatıyordum.

Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda “-AcAkDı” yapısı seviye üstü bir yapıda yer almaktadır. Bu sebeple “söylemek” fiili “...söylemezdi.” şeklinde geniş zamanın olumsuz hikâyesiyle yazılmıştır. Ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(562) Ö.C: “*Tren artık kalkarken dedim ki: Her ne zaman bir ihtiyaç olursa ya yazarsınız yahut bir şey de yazmak istemezseniz, oradaki banka memuru her emrinizi yapacaktır.*”

U.C: Tren kalkarken “Ne zaman ihtiyacınız olursa yazarsınız. Yazmak istemezseniz oradaki banka memuru her isteğinizi yapacaktır.” dedim.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle ayrılmıştır. Yeniden sıralama işlemi yapılmıştır. “Her...”, “...bir...”, “...ya...”, “...yahut bir şey de...” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. “Bir ihtiyaç” ifadesi “ihtiyacınız” şeklinde yazılmıştır. “Emir” kelimesi “istek” kelimesiyle değiştirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Yeniden Sıralama, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(563) Ö.C: “*Tren kalkmıştı, o bana cevap verdi, bir şeyler söyledi, ben anlamadım. Ağlıyordu. Öylece gitti! Gitsin! Kendi istedi...*”

U.C: Tren kalkmıştı. O bana cevap verdi. Bir şeyler söyledi. Ben anlamadım. Ağlıyordu. Öylece gitti! Gitsin! Kendi istedi.

Cümleler kısa olduğu için ayrı bir cümle başlı altında değerlendirilmemiştir. Virgül kullanımları yerine nokta kullanılarak ayırma-bölme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bir işlem uygulanmamıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(564) Ö.C: “*Hasan Bey’in vasiyeti böyle mi tutulacaktı?*”

U.C: Hasan Bey’in vasiyeti böyle mi tutulacak?

Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda “-AcAkDI” yapısı seviye üstü dil yapısı olarak yer aldığından sadece gelecek zaman ekinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme

(565) Ö.C: “İdare edemedim...”

U.C: İdare edemedim.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(566) Ö.C: “Bir ufak şeyden hemen dargınlık çıkarıyorum.”

U.C: Bir küçük şeye hemen darılıyorum.

Uzman Görüşü: Bir küçük şeye hemen üzülüyorum.

“Ufak” kelimesi YTKSS’de (2019) 93 sıklığa sahipken “küçük” kelimesi 996 sıklığa sahiptir. Bu sebeple kelime, sık kullanım bakımından değiştirilmiştir. Ayrıca “...şeyden...” yerine bağlama uygun olacak şekilde “...şeye...” yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Dargınlık çıkarmak” fiili yerine de “darılmak” fiili getirilmiştir.

Uzman görüşünden hareketle cümlede son değişiklikler yapılmıştır. Önce “dargınlık” fiilinin yerine “darılmak” fiilinin yazımı tercih edilse de uzman görüşünden sonra kelimenin yakın anlama gelecek şekilde “üzülmek” fiiliyle kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(567) Ö.C: “Salıvermemeliydim. Şimdi yeryüzü bana boş geliyor.”

U.C: Göndermemeliydim. Şimdi dünya bana boş geliyor.

“Salıvermek” fiili yerine bağlama uygun olacağı düşünüldüğünden “göndermek” fiili tercih edilmiştir. “Yeryüzü” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığından bağlama uygun ve anlamı vereceği düşünüldüğünden “dünya” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(568) Ö.C: “Bana bu kadınlar içinden gene Turan’dan başkası sokulmadı.”

U.C: Bana bu kadınlar içinde yine Turan’dan başkası sokulmadı.

Uzman Görüşü: Bana bu kadınlar içinde yine Turan’dan başkası yaklaşmadı.

YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Uzman görüşüne başvurulmuş cümlede “sokulmak” fiili yerine “yaklaşmak” fiili tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(569) Ö.C: “*Selime’yi ne kadar seviyordum ne kadar beğeniyordum ne güzel kadın, bana ne kadar uygun!*”

U.C: Selime’yi çok seviyordum. Çok beğeniyordum. Ne güzel kadın. Bana çok uygun!

“Ne kadar” ifadeleri yerine “çok” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümle ayırma-bölme işlemiyle küçük yapılara ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(570) Ö.C: “*Kim bilir orada bir sevdiği mi vardır?*”

U.C: Kim bilir orada sevdiği biri mi vardır?

Cümlede yer alan “...bir sevdiği...” ifadesi “...sevdiği biri...” şeklinde yeniden sıralama işlemiyle yazılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Dil Bilgisel Değiştirme

(571) Ö.C: “*Yoksa benden mi hoşlanmadı?*”

U.C: Yoksa benden mi hoşlanmadı?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(572) Ö.C: “*Şimdi Selime’yi sevmiş olduğumu ne iyi anlıyorum.*”

U.C: Şimdi Selime’yi sevdiğimi çok iyi anlıyorum.

“Sevmiş olmak” ifadesi yerine sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla sadece “sevdiğimi” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca “ne sevdiğimi” ifadesi “çok sevdiğimi” ifadesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(573) Ö.C: “*Hüseyin Bey’den kalan odayı tutan fotoğrafçılar, Abdülkerim’in çocuğunun ağlamasından bezmiş.*”

U.C: Hüseyin Bey’den kalan odayı kiralayan fotoğrafçılar, Abdülkerim’in çocuğunun ağlamasından bezmiş.

“Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(574) Ö.C: “*Ayaşlıya haber yollamışlar.*”

U.C: Ayaşlıya haber yollamışlar.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(575) Ö.C: “*Sonra da kendileri gelip söylemişler.*”

U.C: Sonra da kendileri gelip söylemişler.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(576) Ö.C: “*Günün birinde de bavullarını alınca gitmişler.*”

U.C: Günün birinde de bavullarını alınca gitmişler.

Uzman Görüşü: Günün birinde de bavullarını alıp gitmişler.

Uzman görüşünden hareketle zarf fiil eki olarak “-IncA” değil “-Ip” eki kullanılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(577) Ö.C: “*Ayaşlı, bu fotoğrafçıların gitmesinden tutturup Abdülkerim’e söylenebilirdi, odanın kirasını da isterdi.*”

U.C: Ayaşlı, bu fotoğrafçıların gitmesinden dolayı Abdülkerim’e söylenebilirdi. Odanın kirasını da isterdi.

Cümledeki “...gitmesinden tutturup...” ifadesinde “tutturmak” fiili yerine “dolayı” ifadesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Cümle ayırma-bölme işlemiyle iki kısma ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(578) Ö.C: “Hiç sesini çıkarmadı.”

U.C: Hiç sesini çıkarmadı.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(579) Ö.C: “Ziynet’ten anladığıma göre Ayaşlı, Hasan Bey’den kalan odayı da Abdülkerim’e vermek ve bu oda için para da istememek fikrinde imiş.”

U.C: Ziynet’ten anladığıma göre Ayaşlı, Hasan Bey’den kalan odayı da Abdülkerim’e vermek ve bu oda için para da istememek fikrindeymiş.

“Cümle sonunda yer alan “...fikrinde imiş.” ifadesi “...fikrindeymiş.” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme

(580) Ö.C: “İffet Hanım’la hastanede böyle konuşmuşlar.”

U.C: İffet Hanım’la hastanede böyle konuşmuşlar.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(581) Ö.C: “Birkaç gün sonra İffet Hanım hastaneden çıktı, konuşulan iş de yapıldı.”

U.C: Birkaç gün sonra İffet Hanım hastaneden çıktı. Konuşulan iş de yapıldı.

Cümlelerde virgül kullanımı yerine nokta tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(582) Ö.C: “Çocuğa geceli gündüzlü bir dadı tuttular ve oğlanı dadıyla bu yeni odaya yerleştirdiler.”

U.C: Çocuğa gece gündüz bakacak bir dadı buldular. Oğlanı dadıyla bu yeni odaya yerleştirdiler.

Cümledeki “geceli gündüzlü” ifadesi yerine anlamın daha açık ve anlaşılır olması amacıyla “gece gündüz bakacak” ifadesi yazılmış ve “bakacak” ifadesi ekleme işlemiyle eklenmiş, “geceli gündüzlü” ifadesinde yer alan yapım ekleri de cümleden

çıkarılmıştır. Bağlaçla bağlanan cümle noktalama işaretiyle ayrılmıştır. Ayrıca “dadı tutmak” fiili anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “dadı bulmak” şeklinde sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(583) Ö.C: “*Bir hafta sonra da İffet Hanım’ın odasında kumar başladı!*”

U.C: Bir hafta sonra da İffet Hanım’ın odasında kumar başladı!

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(584) Ö.C: “*Üç dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açarken elime bir telgraf verdiler.*”

U.C: Üç dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açarken elime bir telgraf verdiler.

Uzman Görüşü: Üç dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açıyordum. Elime bir telgraf verdiler.

“Telgraf” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer alsa da dönemin bir özelliği, bir alet ismi ve bilinme ihtimali yüksek olduğundan “telgraf” kullanımı korunmuştur. Uzman görüşü alındıktan sonra cümlelerin iki kısma ayrılmasına ve zarf fiil eki yerine “-yordu” yapısının kullanılmasına karar verilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(585) Ö.C: “*Açtım, telgraf Selime’denmiş.*”

U.C: Telgrafi Açtım. Telgraf Selime’denmiş.

Anlamın belirgin olarak ortaya çıkması için “telgrafi” ifadesi cümle başına eklenmiştir. Ayrıca ayırma-bölme işlemi de kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(586) Ö.C: “*Şu iki kısa cümleyi yazıyor: Yanınıza gelebilir miyim? Lütfen cevap.*”

U.C: Şu iki kısa cümleyi yazıyor: “Yanınıza gelebilir miyim? Lütfen cevap yazın.”

Cümle sonuna “cevap yazın” şeklinde bir kullanımla “yazmak” fiili eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(587) Ö.C: “*Biraz şaşladım, sevindim.*”

U.C: Biraz şaşırdım. Sevindim.

“Şaşalamak” fiili yerine “şaşırmak” fiilinin daha iyi anlaşılacağı düşünülerek bu fiil yazılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca virgülle ayrılan cümle yapısı nokta kullanımıyla değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(588) Ö.C: “*İşleri bırakıp odanın içinde gezinmeye başladım.*”

U.C: İşleri bırakıp odanın içinde gezinmeye başladım.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(589) Ö.C: “*Selime’ye, ‘Sizi bekliyorum, yola çıktığınızı bildiriniz’ diye bir cevap yazdım, yolladım.*”

U.C: Selime’ye, “Sizi bekliyorum. Yola çıkınca haber verin.” diye bir cevap yazıp yolladım.

Cümleler nokta kullanılarak daha kısa yapılara ayrılmıştır. “Yola çıktığınızı bildirin.” cümlesi daha açık ve kolay anlaşılır olması amacıyla “Yola çıkınca haber verin.” şeklinde yazılmıştır. Bu kullanım esnasında, dil bilgisel değiştirme ve sözcüksel değiştirme işlemleri uygulanmıştır. Birden fazla yüklemli kullanım yerine “yazmak” fiiline fiilimsi eklenmesi tercih edilmiştir. Bu işlem de dil bilgisel değiştirme işlemi şeklinde olmuştur.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(590) Ö.C: “*Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu.*”

U.C: Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(591) Ö.C: “*Ertesi günü bankada çalışırken Selime’nin yola çıkacağı telgrafını aldım.*”

U.C: Ertesi gün bankada çalışırken Selime’nin yola çıkacağı telgrafını aldım.

Uzman Görüşü: Ertesi gün bankada çalışırken Selime’nin yola çıkacağını yazan telgrafi aldım.

“Ertesi günü” ifadesindeki “günü” kelimesinden bir harf çıkarılarak “gün” şeklinde yazılmıştır. “Telgraf” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer alsada dönemin bir özelliği, bir alet ismi ve bilinme ihtimali yüksek olduğundan “telgraf” kullanımı korunmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda cümleye “...çıkacağını yazan” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(592) Ö.C: “*Telgraf şudur: Dokuz, salı sabahı, orada olacağım. Selime.*”

U.C: Telgraf şöyleydi: “Dokuz, salı sabahı orada olacağım. Selime.”

“Şudur” ifadesi yerine “şöyleydi” yazılması tercih edilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(593) Ö.C: “*Bugün ne? Perşembe. Dört gün var demek.*”

U.C: Bugün ne? Perşembe. Demek dört gün vardı.

Son cümle yeniden sıralama işlemiyle sıralanmış ve yüklem olan isme ek fiil eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Ekleme

(594) Ö.C: “*Bu dört gün nasıl geçer?*”

U.C: Bu dört gün nasıl geçer?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(595) Ö.C: “*Bir ufacık seyahat yapsam!*”

U.C: Bir küçük seyahat yapsam!

“Ufacık” kelimesi yerine “küçük” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(596) Ö.C: “*Acaba ben çıldırıyor muyum?*”

U.C: Acaba ben deliriyor muyum?

“Çıldırmak” fiili yerine “delirmek” fiili yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(597) Ö.C: “*Neden bu Selime’ye bu kadar bağlandım?*”

U.C: Neden bu Selime’ye bu kadar bağlandım?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(598) Ö.C: “*Salı sabahı, hemen uykusuz bir gece geçirdikten sonra istasyona indiğim zaman, daha kimse gelmemişt.*”

U.C: Hemen hemen uykusuz bir gece geçirdikten sonra salı sabahı istasyona indiğim zaman henüz kimse gelmemişt.

Sözcüklerin kullanımında yerleri değiştirildiğinden yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilmiştir. “Hemen hemen” ikilemesi anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden ekleme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Daha” ifadesi Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda karşılaştırma anlamıyla kullanılmıştır. Oysa bu cümlede “henüz” şeklinde zaman anlamını haizdir. Bu sebeple anlamı daha çok belirtmek için “daha” ifadesine yerine “henüz” yazılmış ve sözcüksel değiştirme yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(599) Ö.C: “*Uzaktan, makine deposu tarafından dumanlar çıkıyor ve sabahın durgun, serin havası içinde göğe uzanıyor, karşımda bir manevra makinesi çalışıyor, yük vagonlarını bu hattan alıp ötekine götürüyor, öteden buraya getiriyor ve ne yapmak, bunları nasıl sıralamak istediği anlaşılmıyordu.*”

U.C: Uzaktan, makine deposu tarafından dumanlar çıkıyor. Göğe uzanıyor.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla "...sabahın durgun, serin havası içinde...", "...karşımda bir manevra makinesi çalışıyor, yük vagonlarını bu hattan alıp ötekine götürüyor, öteden buraya getiriyor ve ne yapmak, bunları nasıl sıralamak istediği anlaşılmıyordu." ifadeleri silme işlemiyle çıkarılmıştır. Ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ayırma-Bölme

(600) Ö.C: *"Tren makastan görüldüğü zaman ben, nasıldım, bilmiyorum!"*

U.C: Tren makastan görüldüğü zaman nasıldım? Bilmiyorum!

Cümleden "ben" kelimesi çıkarılarak silme işlemi uygulanmış ve cümle iki ayrı cümle olarak yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ayırma-Bölme.

(601) Ö.C: *"Vagonlar durdu, ben, baştan başa koştum, Selime'yi göremedim."*

U.C: Vagonlar durdu. Ben baştan başa koştum. Selime'yi göremedim.

Cümleler ayırma-bölme işlemiyle ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(602) Ö.C: *"Yüreğimde, 'Gelmedi mi?' suali düğümlendi."*

U.C: Yüreğimde, "Gelmedi mi?" sorusu oluştu.

YTKSS'de (2019) "sual" kelimesi yer almamakla birlikte "soru" kelimesi 588 sıklığa sahiptir. Bu sebeple "sual" kelimesi yerine "soru" kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. "Düğümlenmek" ifadesi de seviye üstü olacağından onu yerine "oluşmak" fiili tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(603) Ö.C: *"Geri döndüm, pencereyi kapamış iki adamın arkasından Selime bana elini salladı."*

U.C: Geri döndüm. Pencereyi kapatmış iki adamın arkasından Selime bana elini salladı.

Ayırma-bölme işlemiyle cümleler ayrılmıştır. YTKSS’de (2019) “kapamak” fiili 59, “kapatmak” fiili ise 249 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı çok olan “kapatmak” fiili kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(604) Ö.C: “*Buradayım, buradayım, diye seslendi.*”

U.C: “Buradayım, buradayım” diye seslendi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(605) Ö.C: “*Koştum, o, iki adamı zorlayıp, aralayarak onların arasından bana elini uzattı: ‘Eşyam pek çok’ dedi.*”

U.C: Koştum. O iki adamın arasından bana elini uzattı. “Eşyam pek çok.” dedi.

Ayırma-bölme işlemiyle cümle bölünmüştür. Ayrıca “...zorlayıp, aralayarak onların...” ifadeleri cümleden silme işlemiyle çıkarılmıştır. Bununla birlikte “...adamın...” ifadesinde dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(606) Ö.C: “*Bu hamala gösteriniz, siz aşağı geliniz...*”

U.C: Bu hamala gösteriniz. Siz aşağı geliniz.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(607) Ö.C: “*Bavullarını, çantalarını otomobile götürdüler, biz de yürüdük.*”

U.C: Eşyalarını arabaya götürdüler. Biz de yürüdük.

Sözcüksel yoğunluğu azaltmak amacıyla “bavullarını, çantalarını” kelimeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Bunların yerine daha kapsayıcı olacağı düşünülen “eşyalarını” ifadesi ekleme işlemiyle eklenmiştir. Ayrıca ayırma-bölme işlemiyle cümleler ayrılmıştır. Diğer yandan YTKSS’de (2019) “otomobil” kelimesinin sıklığı 367 iken “araba” kelimesinin sıklığı ise 422’dir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “araba” kelimesi tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

(608) Ö.C: *“İki üç gün Selime ile konuştuk ve çok iyi anlaştık, yalnız aramızda evlenmek lakırdısı olmadı.”*

U.C: İki üç gün Selime ile konuştuk. Çok iyi anlaştık. Yalnız aramızda evlenmek sözü olmadı.

“Lakırtı” kelimesi TDK Güncel Türkçe Sözlük’te birinci anlam olarak “söz” şeklinde açıklanmaktadır. Ayrıca “lakırdı” kelimesi YTKSS’de (2019) yer almamaktadır. “Söz” kelimesi ise 857 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “lakırdı” kelimesi yerine “söz” kelimesi yazılarak sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Cümleler kısa yapılara ayrılmıştır. Bu işlemde doğan zorunluluk sebebiyle de “ve” bağlacı silinmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Silme

(609) Ö.C: *“Her gün ben ona gidiyorum, oturup konuşuyoruz.”*

U.C: Her gün ben ona gidiyorum. Oturup konuşuyoruz.

Cümleler bağımsız hâle getirilip ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(610) Ö.C: *“Onu bıktırmamak için yanında çok kalmıyorum.”*

U.C: Onu bıktırmamak için yanında çok kalmıyorum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(611) Ö.C: *“Akşamüstleri uğrayıp onu gezmeye çıkarıyorum.”*

U.C: Akşamüstleri uğrayıp onu gezmeye çıkarıyorum.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(612) Ö.C: *“Bir gece de Anadolu Palas’ın terasında yemeğe götürdüm.”*

U.C: Bir gece de Anadolu Palas’a yemeğe götürdüm.

“Teras” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstüdür. Bu sebeple yerine gelebilecek “çatı” kelimesi de tam manasıyla anlamı karşılayamayacağı ve “teras” kelimesinin cümleden çıkarıldığında anlamın kaybolmasına yol açmayacağı düşünüldüğünden bu kelime silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Bu işlemde

doğan gereklilik sebebiyle “...Anadolu Palas’ın...” ifadesi “...Anadolu Palas’a...” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(613) Ö.C: “İlk defa bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor, ama hiçbir şeyi yadırgamıyor.”

U.C: İlk kez bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor. Ama hiçbir şeyi yadırgamıyor.

Uzman Görüşü: İlk kez bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor. Ama hiçbir şeye şaşırmıyor.

YTKSS’de (2019) “defa” kelimesi 268, “kez” kelimesi 642 sıklığa sahip olduğundan sıklığı fazla olan “kez” kelimesi kullanılmış ve sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayırma-bölme işlemiyle cümleler bağımsız hâle getirilmiştir.

Uzman görüşünden hareketle “yadırgamak” fiili yerine “şaşırmak” fiilinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(614) Ö.C: “İki eski arkadaş gibi geziyor, konuşuyoruz.”

U.C: İki eski arkadaş gibi geziyoruz. Konuşuyoruz.

Cümleler bağımsız hâle getirilmiştir. İlk cümledeki kip ekine şahıs eki eklenerek ekleme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Ekleme

(615) Ö.C: “Bugünlerde, ben, bankaya uğramıyorum, kimseyi de gördüğüm yok.”

U.C: Bugünlerde ben, bankaya uğramıyorum. Kimseyi de görmüyorum.

Cümle daha küçük yapılar hâline getirilmiştir. “Kimseyi de gördüğüm yok.” cümlesi daha sade bir anlatımla “Kimseyi de görmüyorum.” şeklinde yazılmıştır. Bu yazım sırasında silme ve dil bilgisel değiştirme işlemleri yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(616) Ö.C: “Selime ile evlendik. Nikâhımız Fahri’nin nikâhıyla birlikte oldu.”

U.C: Bir süre sonra Selime ile evlendik. Nikâhımız Fahri'nin nikâhıyla birlikte oldu.

Cümlelerin daha açık ve bağlam içerisinde kolayca anlaşılması için “bir süre sonra” ifadesi cümleye eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Ekleme

(617) Ö.C: “*Fahri'nin düğünü üç ay sonra olacak.*”

U.C: Fahri'nin düğünü üç ay sonra olacak.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(618) Ö.C: “*Biz Selime ile düşündük, ayrıca düğün yapmak bize elvermeyecek; nikâhımız olduğu günün gecesi, otelde odalarımızı birleştirmeye sözleştik.*”

U.C: Biz Selime ile düşündük. Düğün yapmak bize uygun gelmeyecek. Nikâhımızın olduğu günün gecesi, otelde odalarımızı birleştirmeye söz verdik.

Cümle yapıları birbirinden ayrılmıştır. Yer alan “ayrıca” kelimesi cümleden çıkarılmıştır. TDK Güncel Türkçe Sözlük'te “el vermek” ifadesi ikinci anlam olarak “Uygun gelmek.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu sebeple “uygun gelmek” ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir. Ayrıca “...nikâhımızın...” ifadesinde dil bilgisel değiştirme yapılmıştır. Son olarak da “...sözleştik.” ifadesi “...söz verdik.” şeklinde yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(619) Ö.C: “*O güne kadar ayrı kalacağız!*”

U.C: O güne kadar ayrı kalacağız!

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(620) Ö.C: “*Selime öyle istedi. İsteddiği gibi de oldu.*”

U.C: Selime öyle istedi. İsteddiği gibi de oldu.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(621) Ö.C: “Bizim nikâhı Fahri’nin kaynatasının evinde yaptılar.”

U.C: Bizim nikâhı Fahri’nin kaynatasının evinde yaptılar.

Uzman Görüşü: Bizim nikâhı Fahri’nin kayınbabasının evinde yaptılar.

Uzman Görüşü 2: Bizim nikâhı Fahri’nin kayınbabasının evinde kıydılar.

Uzman görüşü alınarak cümledeki “kaynatasının” ifadesi yerine “kayınbabasının” ifadesi yazılmıştır. Aynı cümle için ikinci uzman görüşünde “nikâh yapmak” fiilinin Türkçenin güzelliğini yansıtmayacağı ve dolayısıyla doğrusunun “nikâh kıymak” şeklinde olması gerektiği belirtildiğinden bu cümledeki ifade değiştirilmiştir. Bu işlemler esnasında sözcüksel değiştirme işlemi kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(622) Ö.C: “Gecesi de müdürün evinde büyük bir ziyafet verildi.”

U.C: Gece de müdürün evinde büyük bir şölen verildi.

“Ziyafet” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te de ziyafet kelimesi “Eğlenmek veya bir olayı kutlamak amacıyla birçok kimsenin bir araya gelerek yedikleri yemek; şölen, toy.” şeklinde tanımlanmıştır. Buradan hareketle “ziyafet” kelimesi yerine seviyeye uygun diğer kullanım olan “şölen” kelimesi kullanılmıştır. “Gecesi” ifadesi “gece” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme

(623) Ö.C: “Ziyafet değil, bir büyük düğün balosu!”

U.C: Şölen değil. Büyük bir düğün balosu!

“Ziyafet” kelimesi yerine “şölen” kelimesinin tercih edilme sebebi bir önceki cümle başlığında açıklanmıştır. Cümleler birbirinden bağımsız hâle getirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(624) Ö.C: “Otelin gece hademesini çağırdık, bize soğuk su, gazoz ne bulursa, getirmesini söyledik.”

U.C: Otelin gece hizmetçisini çağırdık. Bize soğuk su, gazoz ne bulursa getirmesini söyledik.

Cümleler ayırma-bölme işlemiyle ayrılmıştır. “Hademe” kelimesi YTKSS’de (2019) 4 sıklığa sahipken “hizmetçi” kelimesi 28 sıklığa sahiptir. Sıklığı daha fazla olan “hizmetçi” kelimesi tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(625) Ö.C: “*Dışarda sabah oluyordu.*”

U.C: Dışarda sabah oluyordu.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(626) Ö.C: “*Kalktım, odanın pancurlarını, perdelerini sıkı sıkı kapadım.*”

U.C: Kalktım. Odanın pencerelerini, perdelerini sıkı sıkı kapattım.

Cümle ayırma-bölme işlemiyle kısa cümleler hâline getirilmiştir. Cümledeki “pancurlarını” ifadesi “pencerelerini” şeklinde yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. YTKSS’de (2019) “kapamak” fiili 59, “kapatmak” fiili ise 249 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı çok olan “kapatmak” fiili kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(627) Ö.C: “*Selime bana bakıyordu.*”

U.C: Selime bana bakıyordu.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(628) Ö.C: “*Ayaşlı bu sene de o daireyi tutabilseydi, üç ay daha eşyayı orada bırakacaktım.*”

U.C: Ayaşlı bu yıl da o daireyi kiralasaydı üç ay daha eşyayı orada bırakmak istiyordum.

“Tutmak” fiili “kiralamak” anlamında kullanıldığı için bu fiil “kiralamak” fiiliyle değiştirilmiştir ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. Ayrıca YTKSS’de (2019) “sene” kelimesi 187, “yıl” kelimesi 2849 sıklığa sahip olduğundan “yıl” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Diğer yandan “-AcAkDı” yapısı Türkiye

Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda seviye üstü olduğundan dil bilgisel değiştirme işlemine başvurulmuştur.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(629) Ö.C: “Çünkü ben izin alıyorum, üç ay gezeceğiz.”

U.C: Çünkü ben izin alıyorum. Üç ay gezeceğiz.

Özgün cümlede virgül kullanımı yerine nokta tercih edilerek ayrı cümleler oluşturulmuştur.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(630) Ö.C: “Ayvalık’a uğramak istiyorum, Karadeniz kenarında bir köyde, bir zaman kalacağız.”

U.C: Ayvalık’a uğramak istiyorum. Karadeniz kenarında bir köyde bir süre kalacağız.

Cümlede nokta kullanımı tercih edilmiştir. “Zaman” kelimesi yerine anlamı daha açık olarak vereceği düşünüldüğünden “süre” kelimesi kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(631) Ö.C: “Ormanlarda gezeceğiz. Ancak dönüşte bir ev tutmayı düşünüyoruz.”

U.C: Ormanlarda gezeceğiz. Ancak dönüşte bir ev kiralamayı düşünüyoruz.

“Tutmak” fiili “kiralamak” manasında kullanıldığından bu iki kelime sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(632) Ö.C: “Ayaşlı orayı tutamadı.”

U.C: Ayaşlı orayı kiralayamadı.

“Tutmak” fiili “kiralamak” manasında kullanıldığından bu iki kelime sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(633) Ö.C: “Ayaşlı, yeni tuttuğu eve taşındığı gün bana, otele gelmişti.”

U.C: Ayaşlı, yeni kiraladığı eve taşındığı gün bana, otele gelmişti.

“Tutmak” fiili “kiralamak” manasında kullanıldığından bu iki kelime sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(634) Ö.C: “Eşyayı kaldırmak için dairenin anahtarını getirmiş.”

U.C: Eşyayı taşımak için dairenin anahtarını getirmiş.

“Kaldırmak” fiili yerine bağlama daha uygun ve anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “taşımak” fiili yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(635) Ö.C: “Oturdu, biraz da konuştuk: Abdülkerim Alman pazarına çıkan yolun köşesindeki yeni apartmanın ikinci katında bir daireye taşınmış.”

U.C: Oturdu. Biraz da konuştuk. Abdülkerim yeni bir apartmanın ikinci katında bir daireye taşınmış.

Cümleler ayırma-bölme işlemiyle küçük yapılara ayrılmıştır. Ayrıca “...Alman pazarına çıkan yolun köşesindeki...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Son olarak da “bir” kelimesi eklenerek ekleme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme

(636) Ö.C: “İffet Hanım gene hasta imiş.”

U.C: İffet Hanım yine hastaymış.

YTKSS’de (2019) “gene” kelimesi 201 sıklığa sahipken “yine” kelimesi 971 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “yine” kelimesi seçilerek sözcüksel değiştirme yapılmıştır. Ayrıca “hasta imiş” ifadesi “hastaymış” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Dil Bilgisel Değiştirme

(637) Ö.C: “Hekimler ‘Ameliyat yapılmalı’ diyorlarmış.”

U.C: Doktorlar “Ameliyat yapılmalı.” diyorlarmış.

YTKSS’de (2019) “hekim” kelimesi 37 sıklığa sahipken “doktor” kelimesi 523 sıklığa sahiptir. Bu sebeple sıklığı fazla olan “doktor” kelimesinin kullanımı tercih edilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(638) Ö.C: “*Ayaşlı, İffet Hanım’ı Turan Hanım’ın yerine komak istedi, ama, bir yandan çocuk bir yandan kadının hastalığı ve beceriksizliği bu projeyi geri bıraktırdı.*”

U.C: Ayaşlı, İffet Hanım’ı Turan Hanım’ın yerine koymak istedi. Ama bir yandan çocuk bir yandan kadının hastalığı ve beceriksizliği bu projeyi geri bıraktırdı. “Kamak” fiili “koymak” şeklinde yazılmıştır. Ayırma-Bölme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(639) Ö.C: “*Bunun için Ayaşlı bunları yanına alıp, birlikte oturmaktan vazgeçmiş bulunuyor.*”

U.C: Bunun için Ayaşlı bunları yanına alıp birlikte oturmaktan vazgeçmiş. Cümle sonunda yer alan “vazgeçmiş bulunmak” ifadesinden “bulunmak” fiili silinerek sadece “vazgeçmek” fiilinin kullanımı tercih edilmiştir.

Kullanılan İşlem: Silme

(640) Ö.C: “*Ayaşlıya İskender’i sordum. ‘İskender’in eşyası ne olur?’ diye sordum.*”

U.C: Ayaşlıya İskender’i sordum. “İskender’in eşyası ne olur?” diye sordum. (Özgün cümle korunmuştur.)

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(641) Ö.C: “*Faika, onları topladı, kendi çıkıncaya kadar bizde kalacak, dedi.*”

U.C: “Faika, onları topladı. Kendi çıkana kadar bizde kalacak.” dedi. Cümleler kısa yapılara ayrılmıştır. “Kendi çıkıncaya kadar...” ifadesi “Kendi çıkana kadar...” şeklinde yazılarak dil bilgisel değiştirme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(642) Ö.C: “*Kendisi ne oluyor? dedim.*” “*Kendisi ne olacak? Yatıyor işte!*”

U.C: “Kendisi ne yapıyor? dedim. “Kendi ne olacak? Hapiste işte!”

Cümlede geçen “...ne oluyor?” ifadesi yerine anlamı daha iyi vereceği için “...ne yapıyor?” şeklinde yazılarak sözcüksel değiştirme işlemi uygulanmıştır. “Yatmak” fiili bağlama uygun olarak “hapis” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(643) Ö.C: “*E sahi, bunun karışıklığı var mı acaba?*”

U.C: “E gerçekten, bunun suçu var mı acaba?”

“Sahi” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer aldığı için bu kelime yerine “gerçekten” kelimesi getirilmiş ve sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Karışıklığı” ifadesi de bağlama uygun olması amacıyla ve anlamı daha iyi vereceği düşünüldüğünden “suç” kelimesiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(644) Ö.C: “*Olmaz olur mu? Bunların işleri uzun işler.*”

U.C: Olmaz olur mu? Bunların işleri uzun işler.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(645) Ö.C: “*Çok para kazanmak, tez zengin olmak istiyorlar.*”

U.C: Çok para kazanmak, çabuk zengin olmak istiyorlar.

“Tez” kelimesi YTKSS’de (2019) 5 sıklığa sahipken “çabuk” kelimesi 141 sıklığa sahiptir. Bu sebeple “tez” kelimesi “çabuk” kelimesiyle değiştirilerek sözcüksel değiştirme işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme

(646) Ö.C: “*Ben, kırk kere İskender’e söyledim: ‘Girme bu işlere’ dedim. Dinlemedi.*”

U.C: Ben kırk kere İskender’e söyledim. “Bu işlere girme.” dedim. Dinlemedi.”

“Bu işlere girme.” cümlesinde yeniden sıralama işlemi yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama

(647) Ö.C: “Şefik Bey’in öldürülmesi de, ortaya kaynadı, gitti. Hiçbir şey çıkaramadılar, sanırım?”

U.C: Sanırım Şefik Bey’in öldürülmesinden de hiçbir şey çıkaramadılar.

Uzman Görüşü: Sanırım Şefik Bey’in öldürülmesinde de hiçbir kanıt bulamadılar.

“Sanırım” ifadesi cümle başına alınarak yeniden sıralama işlemi yapılmıştır. Ayrıca “...ortaya kaynadı, gitti.” ifadesi de silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır.

Uzman görüşünden hareketle cümledeki “bir şey çıkarmak” fiili yerine “kanıt bulmak” fiilinin olumsuzu tercih edilerek sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Silme, Dil Bilgisel Değiştirme, Sözcüksel Değiştirme

(648) Ö.C: “Çıkmadı. İsteseler çıkardı, gevşek tuttular.”

U.C: Çıkmadı. İsteseler çıkardı. İşi sıkı tutmadılar.

Uzman Görüşü: Çıkmadı. İsteseler çıkardı. İşi iyi araştırmadılar.

Uzman Görüşü 2: Bulamadılar. İsteseler bulurlardı. İşi iyi araştırmadılar.

“Gevşek” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır. “Gevşek tutmak” ifadesi yerine “sıkı tutmamak” fiili tercih edilmiştir. Bağlama uygun olabilmesi amacıyla da “iş” kelimesi eklenmiştir. Ayırma-Bölme işlemine yer verilmiştir. Uzman görüşü alınarak değişikliğe gidilen cümlede “sıkı tutmak” fiili yerine “iyi araştırmak” ifadesi eklenmiştir.

Cümleye bir başka uzman görüşünden hareketle müdahale edilmiştir. Bir önceki cümlede eklenen “kanıt bulmak” fiilinden hareketle buradaki “çıkarmak” fiilinin yerine de “bulmak” fiilinin olumsuzu tercih edilmiştir. Aynı şekilde “İsteseler çıkardı.” cümlesi de “İsteseler bulurlardı.” şeklinde yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme, Ekleme

(649) Ö.C: “Ayaşlı ile bir saat konuştuk.”

U.C: Ayaşlı ile bir saat konuştuk.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(650) Ö.C: “Giderken sordum: Demek şimdi o dairede kimse yok. Ben, eşyayı yarın orada bırakamaz mıyım?”

U.C: Giderken “Demek şimdi o dairede kimse yok. Ben, eşyayı yarın orada bırakamaz mıyım?” diye sordum.

“Sormak” fiili cümle sonuna alınarak yeniden sıralama işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca “diye” ifadesi de eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Yeniden Sıralama, Ekleme

(651) Ö.C: “Boştur, bırakmasanız daha iyi olur, dedi.”

U.C: Boştur. Bırakmasanız daha iyi olur, dedi.

Virgül kullanımı yerine nokta kullanımı tercih edilmiş ve bağımsız yapılara ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(652) Ö.C: “Anahtarı kime vereyim?”

U.C: Anahtarı kime vereyim?

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(653) Ö.C: “Ben gelir, alırım. Siz evde bulunmazsanız, otelin kapıcısına bırakın, ben ondan alırım.”

U.C: Ben gelip alırım. Siz evde bulunmazsanız otelin kapıcısına bırakın. Ben ondan alırım.

Birden fazla yüklem fiilimsi kullanılarak azaltılmıştır. Dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ayırma-bölme işlemine yer verilerek cümleler ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(654) Ö.C: “Eşyayı almaya gittiğim gün, o daireyi sanki eskimiş, yıkılmış buldum.”

U.C: Eşyamı almaya gittiğim gün o daireyi sanki eskimiş, yıkılmış buldum. Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(655) Ö.C: “Ev tutmak, yeni bir daire kiralamak, bu eskiliği siz de çok evlerde görmüşsünüzdür: Duvarlarda çiviler, çivi yerleri, lekeler...”

U.C: Bu eskiliği siz de görmüşsünüzdür. Duvarlarda çiviler, çivi yerleri ve lekeler vardır.

“Ev tutmak, yeni bir daire kiralamak...” ifadeleri silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Belirgin bir anlamsal farklılık yaratmamakla birlikte yapısal olarak bir bütünlük taşımamaktadır. Ayrıca “...çok evlerde...” ifadesi de çıkarılmıştır. Eksiltili yapı yerine “vardır” ifadesi eklenerek yüklem yapılmıştır.

Kullanılan İşlem: Silme, Ekleme

(656) Ö.C: “İskender’le Faika odalarını fotoğraflar, açık kadın resimleriyle süslemişlerdi!”

U.C: İskender’le Faika odalarını fotoğraflar, açık kadın resimleriyle süslemişlerdi!

(Özgün cümle korunmuştur.)

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(657) Ö.C: “Turan Hanım da odasının duvarlarına ipekli, işlemeli örtüler germişt; bu çivilerin çoğu onlardan kalmıştır.”

U.C: Turan Hanım da odasının duvarlarına ipekli, işlenmiş örtüler asmıştı. Bu çivilerin çoğu onlardan kalmıştır.

“İşlemeli” ifadesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstüdür. Bu sebeple aynı anlama geleceği düşünüldüğünden “işlenmiş” ifadesi kullanılmıştır. Yine Aydın’ın (2015) çalışmasında “germek” ifadesi seviye üstü olarak belirtilmiştir. Bunun yerine anlam olarak yerine geçecek “asmak” fiili kullanılmıştır. Ayırma-bölme işlemi kullanılarak cümleler ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme

(658) Ö.C: “Bu lekeler de yağ lekesidir.”

U.C: Bu lekeler de yağ lekesidir.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(659) Ö.C: “*Ayaşlı, bu duvarın kenarında yemek pişirirdi.*”

U.C: Ayaşlı, bu duvarın kenarında yemek pişirirdi.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(660) Ö.C: “*Bu parmak izleri, Ayaşlının oğlunun parmak izleridir.*”

U.C: Bu parmak izleri, Ayaşlının oğlunun parmak izleridir.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(661) Ö.C: “*Pencere kenarındaki parmak izleri de Abdülkerim ile ikisininindir.*”

U.C: Pencere kenarındaki parmak izleri de Abdülkerim ile ikisininindir.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(662) Ö.C: “*Ayaşlı, çok yaşlı ve düşkün adam değildi ama ömrü azmış.*”

U.C: Ayaşlı çok yaşlı adam değildi. Ama ömrü azmış.

Ayırma-bölme işlemi kullanılmıştır. “Düşkün” kelimesi seviye üstü olduğu için silme işlemiyle çıkarılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Silme

(663) Ö.C: “*Bir gün soğuk almış, birkaç gün içinde de ölmüş.*”

U.C: Bir gün üşütmüş. Birkaç gün içinde de ölmüş.

Cümleler ayırma-bölme işlemiyle ikiye ayrılmıştır. “Soğuk almak” fiili “üşütmek” fiiliyle sözcüksel değiştirme işlemiyle değiştirilmiştir.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme, Sözcüksel Değiştirme

(664) Ö.C: “*Biz onun hastalığını ve öldüğünü, gününde haber alamadık.*”

U.C: Biz onun hastalığını ve öldüğünü gününde haber alamadık.

Özgün cümle korunmuştur.

Kullanılan İşlem: İşlem kullanılmamıştır.

(665) Ö.C: *“Bir gün Selime babasının kabrine gitmişti; Hasan Bey’in mezarının ta yanına birini daha gömmüş olduklarını görmüş.”*

U.C: Bir gün Selime babasının mezarına gitmişti. Hasan Bey’in mezarının yanında bir mezar daha görmüş.

“Kabir” kelimesi Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğundan bu kelime “mezar” kelimesiyle değiştirilmiştir. Cümlede ayırma-bölme işlemi uygulanmıştır. Ayrıca “...ta yanına birini daha gömmüş olduklarını...” ifadesi silme işlemiyle cümleden çıkarılmıştır. Çıkarılan ifadelerin yerine de “...bir mezar daha...” ifadesi eklenmiştir.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Silme, Ekleme

(666) Ö.C: *“Geldi, bana söyledi: Çok da yakın gömmüşler, ben parmaklık yaptırmak istiyordum, dedi.”*

U.C: “Gelip bana söyledi. “Çok da yakınında mezar. Ben parmaklık yaptırmak istiyordum.” dedi.

Ayırma-bölme işlemiyle cümleler kısa yapılara ayrılmıştır. “Geldi” ifadesi “gelip” şeklinde fiilimsi kullanılarak yazılmış ve dil bilgisel değiştirme işlemi yapılmıştır. “Gömmek” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olduğundan onun yerine “mezar” ifadesi yazılmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Ayırma-Bölme, Dil Bilgisel Değiştirme

(667) Ö.C: *“Ertesi gün, ben gittim, soruşturdum, anlaşıldı ki, gömülen Ayaşlı imiş.”*

U.C: Ertesi gün ben gittim. Araştırdım. Anlaşılan mezar Ayaşlıymış.

Cümle yapıları birleştirme-bağlama işlemiyle birleştirilmiştir. “Soruşturmak” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır. Bu fiil yerine “araştırmak” fiili kullanılarak sözcüksel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. “Gömülmek” fiili Aydın’ın (2015) çalışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır.

Bu fiil yerine “mezar” kelimesi kullanılmıştır. Birtakım dil bilgisel değiştirme işlemleri de yapılmıştır. Cümleden “ki” bağlacı çıkarılarak silme işlemi uygulanmıştır.

Kullanılan İşlem: Sözcüksel Değiştirme, Birleştirme-Bağlama, Dil Bilgisel Değiştirme, Silme

(668) Ö.C: “*İmama vasiyeti varmış, para da bırakmış.*”

U.C: İmama vasiyeti varmış. Para da bırakmış.

Özgün cümle ayırma-bölme işlemiyle iki kısma ayrılmıştır.

Kullanılan İşlem: Ayırma-Bölme

(669) Ö.C: “*Onlar da getirmiş, Hasan Bey’in yanına gömmüşler.*”

U.C: Onlar da getirip Hasan Bey’in yanına mezara koymuşlar.

Yüklem olarak yer alan “getirmek” fiiline fiilimsi eki getirilerek dil bilgisel değiştirme işlemi gerçekleştirilmiştir. Anlamı daha iyi vermesi amacıyla “mezara” ifadesi eklenmiştir. “Gömmek” fiili Aydın’ın (2015) alışmasında seviye üstü olarak yer almaktadır. Bu sebeple “gömmek” fiili yerine “koymak” fiili bağlama uygun olarak dūřünüldüęünden kullanılmıştır.

Kullanılan İşlem: Dil Bilgisel Değiştirme, Ekleme, Sözcüksel Değiştirme

5. TARTIŞMA

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde okuma becerisine dair kullanılacak metinlerle ilgili alan yazında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Edebî eserlerin yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılması aşamasında metinlerin uyarlamasının yapılmadan, özgün metin olarak kullanılmasının doğru olacağını belirten ve bunun tersi olarak da edebî metinlerin bir dil seviyesine uyarlanarak kullanılması gerektiğini ifade eden görüşler söz konusudur (Erdem İpek, 2018). Her iki durumun da artılarının olduğu gibi eksilerinin de olduğunu söylemek mümkündür (Bilgiç, 2021; s. 6). Yazok'a göre (2020) sadeleştirilmiş metin çalışmaları temel seviyedeki öğrenciler için olumlu karşılanmaktadır. Çünkü özgün metinlerin öncelikli hedefinin dil öğretimi olmadığı ve ana dil konuşucuları için kolay anlaşılır olsa da yabancılara Türkçe öğretimi noktasında dil öğrencilerinin zorlanabileceği ifade edilmektedir. Fakat bu hususta uyarlama/sadeleştirme yoluna gidilen özgün metinlerin birtakım noksanlıklara uğrayacağına dikkat çeken görüşler de vardır (Üze, 2010; s. 33). Yine bir başka görüşe göre de otantik malzemelere/özgün metinlere ulaşmak, uyarlanmış metinlere ulaşmaktan daha kolaydır. Bu durum da özgün metinlerin uyarlanmış metinlere göre avantajlı olduğu kabul edilir (Lüleci, 2011; s. 545). Uyarlanmış metinlerde anlamın kaybolabileceğine, yapay bir söylem içerisinde olabileceğine ve dil öğrencilerinin gerçek potansiyellerini ortaya çıkarmada engel olabileceğine dair uyarılar alan yazında yapılagelmiştir (Ahmet, 2021; s. 138). Diğer yandan da özgün metinlerin zorluğu dil öğrencisinin pasif kalmasına ve dolayısıyla da dil öğrencisini düzeyine uygun metinlerle buluşturmak gerektiğine dair görüşlere rastlamak da mümkündür. Bu durumdan hareketle metin uyarlama çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Yazok, 2015; s.15) görüşleri de alan yazında yer almaktadır. Bu alanda araştırmacılar arasında bir fikir birliği sağlanamadığı görülmektedir. Buna rağmen son zamanlarda metin uyarlama çalışmaları hız kazanmaktadır. Bununla birlikte alan yazın çalışmalarına bakıldığında uyarlanmış metinlerin özgün metinlere oranla okuduğunu anlama noktasında olumlu farklar oluşturduğu bilinmektedir.

Görüldüğü gibi dil öğrencilerine orijinal/özgün metinlerin okutulması gerektiğini ifade edenlerin yanı sıra bu metinlerin çeşitli sebeplerden dolayı uyarlanmasının daha uygun olacağını belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Hatta uyarlamanın daha faydalı olacağını ifade eden araştırmalar daha fazla ve yaygındır. Nitekim yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan uyarlama metinlerin orijinal/özgün metinlere göre daha işlevsel olduğu ve uyarlanmış/sadeleştirilmiş metinlerin okuduğunu anlama oranlarının özgün metinlere göre daha yüksek olduğu birçok çalışmada ispatlanmıştır (Erdem İpek, 2018; Süner, 2018; Ahmet, 2021; Ghaffari, 2020; Demirel, 2019; Bilgiç, 2021; Güdek, 2021; Kaya, 2022; Özcan, 2022; Başkapan, 2023).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, bir edebî eserin yazınsal göstergebilim aracılığıyla çözümlenmesi ve akabinde çözümlenen kısımlardan hareketle özetlenmesi yapılarak çıkarılan özet metnin B1 seviyesine uyarlanması gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple kuramsal çerçevede Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yer verilirken yazınsal göstergebilimin açıklanmasına da genişçe yer verilmiştir. Bu noktada yazınsal göstergebilim yoluyla eser çözümlemesinin yalnızca özet çıkarma noktasında yarar sağlamadığını, gerekli durumlarda bu çözümleme aracılığıyla okuma-anlama etkinliklerinin de tasarlanabileceğini belirtmek gerekir. Ayrıca yazınsal göstergebilim yoluyla metinlerin derin yapılarına da hâkim olunarak metni anlamlandırma becerisi de geliştirilebilecektir. Bu çalışmada 28 kesite ayrılan eserin her kesiti detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Böylece bir özet metin çıkarma işlemi gerçekleştirilmiştir. Eksiksiz özetin çıkarılması sonrasında Türkiye Maarif Vakfı tarafından Avrupa Ortak Başvuru Metni dikkate alınarak hazırlanan Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'ndaki B1 düzeyi dil yapıları esas alınmıştır. Ayrıca kullanılan kelimelerin seviyeye uygunluğu Aydın'ın (2015) çalışmasında kontrol edilmiş, seviyeye uygun bulunan kelimelerin sıklık frekansları fazla olanlar tercih edilmiştir. Kelimenin sıklık frekansına da Göz (2019) tarafından hazırlanan Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü esas alınmıştır. Uyarlama işlemi sırasında her cümleye ayrı bir sayı verilerek bu başlık altında açıklamalı uyarlamalar yapılmıştır. Uyarlama esnasında Ay'ın (2020) yüksek lisans çalışmasında kullandığı ve çevirdiği Siddharthan'a (2002) ait sadeleştirme ölçeğinden hareket edilse de birebir bu ölçek kullanılmamış, esas çalışmadan hareketle birtakım kavramlara yer verilmiştir. Uzun cümlelerin bölünüp kısaltılmasına "Ayrırma-Bölme"; anlam olarak bütünlük sağlayan ama noktalama işaretleriyle ayrılmış cümleleri birleştirerek tek bir cümle hâlinde yazılmasına "Birleştirme-Bağlama"; sözcüksel yoğunluğun azaltılması amacıyla belirgin anlam farklılıkları yaratmayan kelimelerin cümleden çıkarılmasına "Silme"; bir kelimenin sıklık frekansının yüksek olanının tercih edilmesi ve eş veya yakın anlama gelecek

sözcüklerin kullanılmasına “Sözcüksel Değişirme”; dil bilgisel eklerin değiştirilmesine “Dil Bilgisel Değişirme”; anlamı daha belirgin kılacağı düşünülen kelimelerin cümleye eklenmesine “Ekleme”; yapılan birtakım silme, ekleme veya diğer işlemlerden sonra ortaya çıkan durumu yeni bir düzlemde ifade edebilmek için kelimelerin cümlede yer değiştirilerek yazılmasına “Yeniden Sıralama” ifadeleri yazılarak cümlelerde yapılan işlemler açıklanmıştır. 53 cümlede uzman görüşünden hareketle değişiklik yapılmıştır.

Böylece Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenecek dil öğrencileri için bir okuma materyali hazırlanıp alan yazına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre bundan sonra yapılacak çalışmalara yönelik şunlar önerilebilir:

-Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında okuma materyali oluşturmak için eserlerin eksiksiz özetinin çıkarılmasını sağlayacak olan yazınsal göstergebilimden daha fazla yararlanılabilir.

-Yazınsal göstergebilim aracılığıyla özeti çıkarılan metnin istenen dil seviyesine uyarlaması yapılarak çeşitlendirilebilir.

-Okuma becerilerinin geliştirilmesi için dil öğrencileri farklı düzeylere uygun farklı içerikteki edebî eserlere yer verebilir.

-Yazınsal göstergebilim, özetleme haricinde de kullanılabilir. Özellikle eser çözümleme aşamalarında istenilen kazanımı elde etmeye yönelik etkinlikler tasarlanabilir.

-Uyarlama yapılırken hedef seviye için hangi kaynaklar kullanılıyorsa ve hangi öğretim programı esas alınıyorsa o dil düzeyi ve kelime bilgisi gibi unsurlar dikkate alınabilir ve her uyarlanmış metnin aynı dil seviyesine uymayabileceği göz önünde bulundurulması fayda sağlayabilir.

-Uyarlanmış metinlerin okuduğunu anlamaya yönelik etkisini belirlemek için uyarlanmış ve uyarlanmamış özet metinlerin aynı dil seviyelerindeki öğrenciler üzerinde uygulamaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (2011). *Anlamak ve anlatmak*. Pan Yayıncılık: s.221.
- Adıgüzel, M. S. (2001). Yabancılar Türkçe öğretimi ve gramer-tercüme metodu. *Bilig*, (16), 25-43.
- Ağıldere Timur, S. (2010). XVIII. yüzyıl Avrupa'sında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin önemi: Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul Fransız Dil Oğlanları Okulu (1669-1873). *Journal of Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/3 Summer.
- Ahmet, S. (2021). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" hikâyesinin B1 seviyesine uyarlama çalışması* (Yayın No. 696792) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. İstanbul:S.40.
- Akıncılar, A. (2018). *Türkçe öğrenen yabancılar için Dede Korkut Hikâyelerinin B1 düzeyinde sadeleştirilmesi* (Yayın No. 532334) [Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aksu, H. (2023). *Uluslararası öğrencilere Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi için B1 düzeyinde metin uyarlama: "Ömer Seyfettin-Gizli Mabet" örneği* (Yayın No. 781475) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aktan, F. (2019). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Halide Edip Adivar'ın Himmet Çocuk Hikâyesinin B1-B2 Düzeyinde Sadeleştirilmesi ve Etkinlik Hazırlanması* (Yayın No. 599069) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akyüz Gürsoy, S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Dede Korkut Hikâyelerinden yararlanılması* (Yayın No. 561143) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akyüz, Y. (2004). *Türk eğitim tarihi*. Pegem A Yayıncılık. S. 38
- Al Türk, G. (2018). Kitābu Bulğatu'l-Muştaḳ fi Luğati't-Türk We'l-Kıfāḳ Sözlüğünün İçeriği ve Eserdeki Alıntı Kelimeler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı (7/3), s.1445
- Arı, Ş. (2010). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ilköğretimin ikinci kademesinde öğrenim gören yabancılar Türkçe öğretimi üzerine bir değerlendirme* (Yayın No. 278253) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. Ankara.
- Asaroğlu, M. E. (2023). *Ahmet Ümit'in "Masal Masal İçinde" adlı eserinin yabancılar Türkçe öğretiminde B1 düzeyine uyarlanması* (Yayın No. 824141) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Atalay, A. (2021). *Aytül Akay'ın "Kızım Ben Çocukken..." adlı kitabının yabancılara Türkçe öğretimi A1-A2 seviyesi bağlamında sadeleştirilmesi* (Yayın No. 683883) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ay, S. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretimi için Sait Faik Abasıyanık'ın "Birtakım İnsanlar" adlı hikâyesinin B1 seviyesine sadeleştirilmesi* (Yayın No. 633079) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ay, R. (2020). *Ömer Seyfettin'in Diyet adlı eserinin A1-A2 seviyesinde sadeleştirilmesi* (Yayın No. 638444) [Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, M. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders ve Okuma Kitaplarındaki Kelime Sıklığı ve Seviyelere Göre Sözcük Hazinesi Çalışması* (Yayın No. 397374) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ayrancı Bağcı, B. & Mutlu, H. H. (2017, 3-5 Kasım). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde geçmişten günümüze süregelen problemler*. [Bildiri sunumu]. Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, Balıkesir. The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences, Volume: 3, Number: 2 s.67.
- Aytan, T., Çakır, T., Belikara, P., & Ustaoglu, S. (2018). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sabahattin Ali'nin "Ayrar", Ayşe Filiz Yavuz'un "Kabak Tatlısı" ve Ömer Seyfettin'in "Üç Nasihat" Hikâyelerinin A2 Seviyesine Uyarlama Denemeleri. *V. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi*, 1069-1082. 13- 15 Aralık 2018. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi
- Bakan, H. (2012). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde bir sadeleştirme denemesi: Sait Faik Abasıyanık, Meserret Oteli* (Yayın. No. 304267) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Balci, O. (2018). Ed-Dürretü'l-Mudiyye Fı'l-Lügatı't Türkiye'de Görülen İki İmla Özelliğive Bu Özelliklerin Kazak Türkçesi ile İlişkisi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 46, S. 58. Ankara
- Barın, E. (1992). *Yabancılara Türkçenin öğretiminde bir metod denemesi* (Yayın No. 19980) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Barın, E. (2010). *Yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla yazılan "Ecnebilere Mahsus Elifbâ Kitabı Üzerine"*. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, s. 121-136.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel serüven*. (Çev., Rifat. M & Rifat, S). Yapı Kredi Yayınları. 2. Baskı. s. 132. (Orijinal çalışma 1985'te yayımlandı.)
- Başkapan, A. (2023). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Hasan Boğuldu hikâyesinin A2 seviyesi uyarlamasının kullanılabilirliği üzerine bir araştırma* (Yayın No. 816234) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Biçer, N. (2011). *Kıpçak dönemi eserlerinin yabancılara Türkçe öğretimi açısından incelenmesi* (Yayın No. 301135) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bilgiç, B. (2021). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirim teknikleri çerçevesinde Tarık Buğra'nın "Hayat Böyledir İşte" adlı hikâyesinin A2*

düzeyine uyarlanması (Yayın. No. 672951) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖKTEZ Ulusal Tez Merkezi.

Bozkurt, F. (2011). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir metin yöntemi çalışması* (Yayın No. 296590) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Boztoprak, F. (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılmak Amacıyla Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy'un B1 Düzeyinde Sadeleştirilmesi* (Yayın No. 631805) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. s. 6

Bölükbaş, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma metinlerinin dil düzeylerine göre sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages Education and Teaching*, Mannheim, s. 924-935.

Bulut, H. (2024). *Eflatun Cem Güney'in derlediği masalların yabancılara Türkçe öğretiminde B1-B2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 846416) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Büyükkız, K. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ed. Abdurrahman Güzel & Halit Karatay. Pegem Akademi, s. 612, Ankara

Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

Caferoğlu, A. (1984). *Türk Dili Tarihi*. Enderun Kitabevi, İstanbul, s. 182.

Çakmak, M.Ö. (2023). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Orhan Veli Kanık'ın Hoşgör Köftçisi kitabının A1-A2-B1-B2 düzeyinde uyarlanması* (Yayın No. 824148) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Çek, S. (2021). "Memduh Şevket Esendal'ın Ayaşlı ve Kiracıları'nda Kent Kültürü ve Halk Bilgisi Yansımaları", *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S.6, s. 122-139.

Çetişli, İ. (1991). *Memduh Şevket Esendal*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Çetişli, İ. (2020). "Memduh Şevket Esendal". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2. Baskı , s. 423-424. <https://islamansiklopedisi.org.tr/esendal-memduh-sevket> (13.01.2024 tarihinde erişildi).

Demircan, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. Ekin Eğitim Yayıncılık. İstanbul.

Demirci, K. (2013). *Türkoloji için dilbilim, konular kavramlar teoriler*. Anı Yayıncılık. Ankara

Demirel, İ.F. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde uyarlanmış metinlerin okuduğunu anlama başarısına etkisi* (Yayın No. 560736) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Demirel, Ö. (2010). *Yabancı dil öğretimi; dil pasaportu- dil biyografisi dil dosyası*, Pegem Akademi. Ankara

- Doğan, N. M. (2021). *Huzur'un yazınsal göstergebilim, metinlerarası-göstergelerarası ilişkiler açısından çözümlenmesi*. Akçağ Yayınları. Ankara. S.32
- Durmuş, M. (2013a). İkinci / Yabancı Dil Öğretiminde Özgün ve Değiştirilmiş Dilsel Girdi Üzerine. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 8/1, Winter 2013, s. 1291-1306
- Durmuş, M. (2013b). Metin Değiştirimin Dilbilimsel Süreçleri Üzerine Etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. c. 6, s. 4: s. 391-408.
- Er, A. (2005). Yabancı dil öğretiminde “Okuma”. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12), 208-218.
- Er, O. (2015). El-Kavânînü'l-Küllîyye Li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye'de Yer Alan Kültürel Öğelerin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 4/1, s. 297
- Erdem, İ. (2009). Yabancılar Türkçe öğretimiyle ilgili bir kaynakça derlemesi. *Turkish Studies*, Volume 4/3, 888-937.
- Erdem İpek, M. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Mustafa Kutlu'nun Ya Tahammül Ya Sefer isimli hikâyesinin sadeleştirilmesi* (Yayın No. 529942) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erişek, Ö. & Yücel, F. (2002). Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 63-76.
- Erişkin, B. (2022). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde anlatsal metinlerin yazınsal göstergebilim yöntemiyle sadeleştirilmesi: Kürk Mantolu Madonna örneği* (Yayın No.737481) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. s. 10.
- Erişkin, S. (2022). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisi için metin uyarlama*. (Yayın No. 736884) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erkman Akerson, F. (2019). *Göstergebilime giriş*. Bilge Kültür Sanat. İstanbul. s.26
- Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Ömer Seyfettin'in “Üç Nasihat” Hikâyesinin Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Sadeleştirme Denemesi* (Yayın No. 378257) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ersan, Y. (2018). Yabancı Dil Öğretiminde Kısa Metinlerin Kullanımı ve Önemi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, (2).
- Esendal, M. Ş. (2022). *Ayaşlı ile Kiracıları*. Bilgi Yayınevi. 72. Basım.
- Eziler Kıran, A. & Kıran, Z. (2003). *Yazınsal okuma süreçleri*. Seçkin Yayıncılık. 4. Baskı. s. 272. Ankara.
- Frankl, E. V. (2009). *İnsanın anlam arayışı*. (Çev., S. Budak), Okuyan Us Yayıncılık. 3. Baskı. (Orijinal çalışma 1946'da yayımlandı).
- Gedik, G. (2021). *Çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının yeri, önemi ve kullanımı/Küçük Prens romanının B1 düzeyine*

- uyarlanması (Yayın No. 631499) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ghaffari, R. (2020). *Yabancılar Türkçe öğretiminde dil yeterliliklerine uygun edebî metin uyarlama* (Yayın No. 654567) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Göz, İ. (2019). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gözcü, S. (2004). *Ayaşlı ile Kiracıları'nda anlatıcı sorunsalı* (Yayın No. 145577) [Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Güdek, G. (2021). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin değiştirimi: Mustafa Kutlu'nun "Hayat Güzeldir" hikâyesi örneği* (Yayın No. 692316) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Günay, V. D. (2007). *Metin bilgisi*. Multilingual Yayınları. s. 53. İstanbul.
- Günay, V. D. (2018). *Bir yazınsal göstergebilim okuması Kuyucaklı Yusuf*. Papatya Yayıncılık Eğitim. İstanbul. S.52.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi yaklaşım ve modeller*. Pegem Akademi.
- Güney, H. (2022). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Mustafa Orakçı'nın "Levent Çanakkale'de" adlı kitabının metinsellik ölçütlerine göre sadeleştirilmesi* (Yayın No. 724763) [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürler, H. (2017). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 461341) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖKTEZ Ulusal Tez Merkezi.
- Gürler, S. (2017). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin yabancılar Türkçe öğretiminde A1-A2 seviyesinde uyarlanması* (Yayın No. 461340) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türkçenin Karanlık Günleri*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s.44 İstanbul.
- Hafif, A. (2024). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Reşat Nuri Güntekin'in "Aşk Mektupları" ve "Bir Yudum Su" hikâyelerinin B1 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 845444) [Yüksek Lisans Tezi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hengirmen, M. (1993). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 10, s. 6, 1993 Mayıs.
- Işık, D. D. (2022). *Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için metin değiştirimi: Mustafa Kutlu'nun "Rüzgârın Oğlu" hikâyesi örneği* (Yayın No. 754289) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, S. A. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. 1.bs.
- İpek, Erdem, M. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Mustafa Kutlu'nun Ya Tahammül Ya Sefer isimli hikâyesinin*

- sadeleştirilmesi* (Yayın No. 529942) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. Ankara, S.13
- İslam Külahlıoğlu, A. (2013). Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi. Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı. Ed. Ramazan Korkmaz. Grafiker Yayınları.
- Kalelioğlu, M. (2020). *Yazınsal göstergebilim*. Seçkin yayınları. Ankara. S.41
- Karaağaç, G. (2013). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Karatay, H. (2014). *Okuma Eğitimi Kuram ve Uygulama*, Pegem Akademi. S.9
- Kaya, B. S. (2022). *Türk Edebiyatındaki denemelerin yabancılara Türkçe öğretimi için B1 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 776532) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, M. (2018). *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu ve Yıkı Atı Adlı Eserlerin yabancılar için A2 düzeyine uyarlanması* (Yayın No. 485982) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, N. N. (2019). *Türk destanlarının yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metne uyarlanması* (Yayın No. 586672) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaymaz, Z. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Sabahattin Ali'nin Apartman ve Köpek isimli hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uygun sadeleştirme çalışması* (Yayın No. 509926) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]. YÖKTEZ Ulusal Tez Merkezi.
- Konyar, M. & Mercan, Ö. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin uyarlama: Sait Faik Abasıyanık öykülerinin A2 düzeyine uyarlanması. *International Journal of Language Academy*, 9 (4), 140-164.
- Kubbealtı Lugati. (2024). *Uyarlama*. <https://lugatim.com/s/uyarlama>
- Kutlu, A. (2015). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşığı ve Perili Köşk adlı hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 397475) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kutlu, A. (2021). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Peyami Safa'nın öykülerinin A2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 668756) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Lüleci, M. (2011). 'Gerçek'leşsek de mi, öğretsek? Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde otantik malzeme. *Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl Konulu 3. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 541-553.
- Maldonado, B. (2023). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Moliere'in Hastalık Hastası adlı eserinin A2 seviyesine uygun uyarlama çalışması* (Yayın No. 801380) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Mazlum, D. E. (2014). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç romanı ve Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu romanının Türkçe A1-A2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 355881) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Mete F. (2015). Dil ve Yabancı Dil/ İkinci Dil Eğitimi Kavramları. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Metodolojisi. Ed. Arif Sarıçoban. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Miçooğulları, M. (2021). Yabancılar Türkçe öğretiminde dinleme becerisi: otantik materyal olarak TRT Dinle ve radyo tiyatroları. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Türkçe Öğretimi Özel Sayısı, 14-21.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu. (2013). The European Language Certificates. *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*. Avrupa Konseyi / Modern Diller Bölümü. Almanya
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu. (2021). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg. *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme*. (Orijinal çalışma 2020’de yayımlandı).
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı & Türkiye Maarif Vakfı. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı.
- Ocak, Ö. (2022). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Hüseyin R. Gürpınar’ın “Ecir ve Sabır, Baltayla Doğuran Böyle Doğurur ve Papazın Eşeği” Adlı Hikâyelerinin B2 Seviyesinde Uyarlanması* (Yayın No. 766740) [Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. s. 24
- Özcan, H. Z. (2022). *Koroğlu Destanı’nın B1 düzeyine uyarlanmasının okuduğunu anlamaya etkisi üzerine bir araştırma* (Yayın No. 724893) [Doktora Tezi, Uşak Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özdin, A. (2020). *Türk masallarının yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metni olarak uyarlanması* (Yayın No. 641939) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özet, A.T. (2019). *Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metni olarak düzenlenmesi* (Yayın No. 593545) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özmen, C. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde metin değiştirme teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması* (Yayın No. 568776) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Polat, T. (1993). Yazınsal Metinler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi. *İÜ Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 8, 181-189.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC’si*. Say Yayınları. s.12
- Rifat, M. (2022). *Homo semioticus ve genel göstergebilim sorunları*. Yapı Kredi Yayınları. 4. Baskı. s. 29.
- Sarıca, M & Sarıca, N. (2021). *Göstergebilim anlama yolculuk*. Çizgi Kitabevi. s. 191-192.
- Sedıqı, M. S. (2023). *Farklı dildeki edebi eserlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımı “Gülzar ve Ayna” eserinin Türkçe B1 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 795099) [Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sığırıcı, İ. (2018). *Göstergebilim okumaları*. Seçkin Yayınları. 2. Baskı. s.39.

- Sülükçü, Y. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretiminde (temel seviye A1) bilgisayar destekli materyal geliştirme ve bunun öğrenci başarısına etkisi* (Yayın No.280649) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Süner, R. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin B1 düzeyine uyarlanması: Eskici örneği* (Yayın No. 505421) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. (s.12-12)
- Şahin, B. (2023). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Reşat Nuri Güntekin'in hikâyelerinin A2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 796155) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şenol Cantek, F., & Cantek, L. (2011). “Şehir Ona Yakışmadı”: Ayaşlı ile Kiracıları'nda Mekânlar ve Kadınlar. *İdealkent Yayınları*, 2(4), 198-216.
- Şimşek, C. (2022). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yazınsal metinlerin farklı seviyelere göre uyarlanması: Fakir Baykurt-Bariş Çöreği örneği* (Yayın No. 751484) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, E. (2022). *Yabancılar Türkçe öğretiminde efsane metinlerinin dinleme metni olarak B1 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 772972) [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. s. 24
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı okuma kitapları üzerine bir araştırma* (Yayın No. 286832) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. s. 38.
- Taşkaya, Y. (2021). Yabancılar Türkçe dil bilgisinin öğretiminde “özel metin” kullanımı ve bu metinlerin öğrenci başarısına etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*. 8 (2), 291-318.
- Tuğrul, F. (2021). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Refik Halit Karay'ın “Şeftali Bahçeleri” Adlı Hikâyesinin A1-A2 Düzeyine Göre Sadeleştirilmesi* (Yayın No. 669854) [Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. s.22
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Güncel Türkçe Sözlük*. [Türk Dil Kurumu Sözlükleri \(sozluk.gov.tr\)](https://sozluk.gov.tr)
- Türkiye Maarif Vakfı. (2024). *Dünyada Maarif*. [Türkiye Maarif Vakfı \(turkiyemaarif.org\)](https://turkiyemaarif.org)
- Uçan, H. (2008). *Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi*. Hece Yayınları.
- Uçan, H. (2016). *Yazınsal eleştiri ve göstergebilim*. İz Yayıncılık. 2.baskı. s. 95.
- Uçan, H. (2016). *Dilbilim, göstergebilim ve edebiyat eğitimi*. İz Yayıncılık. s. 156
- Uzdu Yıldız, F. (2011). *Göstergebilim kiplikleri açısından anlatı kişilerinin incelenmesi* (Yayın No. 308456) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi] s.13.
- Yaşar, S.A. (2019). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama ve Memduh Şevket Esendal'ın Pazarlık Hikâyesinin A2 Seviyesine Göre Uyarlanması* (Yayın No. 606467) [Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Yayan, H. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Refik Halit Karay'ın Eskici ve Testi adlı hikâyelerinin A2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 594881) [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yeşilyurt Turgut, E. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımında Nasreddin Hoca fıkralarının B2 seviyesinde değerlendirilmesi* (Yayın No. 585165) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2024). Kurumsal. [Yunus Emre Enstitüsü | Türkiye - Merkez \(yee.org.tr\)](http://yee.org.tr)
- Yavuzarslan, P. (2012). et-Tuhfetü'z- Zekiyye. *TDV İslam Ansiklopedisi*. c. (41) s.359-360.
- Yazok, Z. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında Kemalettin Çalık'ın Piri Reis adlı eserinin B1 seviyesine sadeleştirilmesi* (Yayın No. 638493) [Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, O. (2013). *Yeni Türk Edebiyatı metinlerinin A1-A2 düzeyine uyarlanması ve Çalikuşu örneği* (Yayın. No. 344573) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, Y. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında Ömer Seyfettin'in bazı hikâyelerinin B1 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 681556) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yurtseven Üze, F. (2010). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin yeri ve önemi* (Yayın No. 277768) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yücel T. (2009). *Eleştiri Kuramları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. s.94.
- Zorlu, E. (2022). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in Miras ve Gizli Mabed adlı hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması* (Yayın No. 772571) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

Ek 1. Yazınsal Göstergebilim Aracılığıyla Çıkarılan Özet Metin

Yeni yapılmış büyük bir apartımanın dokuz odalı bir bölümünde oturuyoruz. Bu bölümü, Ayaşlı İbrahim Efendi adında biri tutmuş, isteyenlere oda oda kiraya veriyor. Odalar, loşça bir koridorun iki yanına sıralanmış, dizilmiş. Koridorun en sonunda banyo odasıyla mutfak var. Benim odam, koridora girince sağdan birinci kapıydı. Ev sahiplerinin bitmek tükenmek bilmeyen karı koca kavgalarını, kontrat bitsin diye, altı ay çekip oturduğum eski odamın günü yaklaştıkça sevinerek kendime yeni, temiz bir oda ararken dışarıya giden bir arkadaşım bana bu yeni odayı bırakınca çocuk gibi sevindim ve hemen o gün, eşyayı toplayıp buraya taşındım.

Daha ne ev sahibi Ayaşlıyı, ne komşuları tanıyorum. Ne zaman yatar kalkarlar, burada töre nedir? Yavaşça kapıyı açtım, koridora çıktım. Hiç ses yok. Dün bana yardım eden soluk hizmetçi bir sabah kahvesi olsun pişirmez mi? Odama dönerken hizmetçinin kafası mutfak kapısından göründü. Durdum.

-Bir şey mi istediniz?

-İstiyordum ya; sen bana bir kahve pişiremez misin?

-Eğer kahveniz varsa pişiririm.

-Kahvem... Olmalı. Olmazsa birini yollayıp aldırılmaz mıyız?

-Bakayım, kapıcı gelmişse!

Odama geldi, para verdim, gitti. Ben kapıcı gidecek gelecek diye beklerken kız kahveyi pişirmiş, getirdi. "Nereden buldun?" diye sordum. "Faika Hanımlardan aldım, kapıcı geç gelir." dedi.

-Sen bana biraz yardım etsen de odayı toptasak.

-Kahvenizi için ben de gelirim.

Biraz sonra ben kitapları toplamaya, çamaşırlarımı dolaplara koymaya başladım, o da yatağı düzeltmek istedi. Bir aralık sordum. "Nerelisin?" dedim.

-Ben mi?... Ben Ezirgânlıyım.

-Hı, konuşman hiç Ezirgânlıya benzemiyor.

Halide'nin anlattığına göre ufak yaşında Ezirgân'da kocaya varmış. Sonra muhacirlikte kocası ölmüş. İstanbul'da bir topçu kaymakamı bunu yanına almış. İki sene onun yanında kaldıktan sonra hastalanmış, hastaneye yatırmışlar. Bir daha topçu kaymakamının evine dönmemiş. Bir ebe hanım "Seni bir kocaya veririz." diye bunu evine götürmüştü. Bir zamanlar da onun yanında kalmış, evlendirecekler diye beklemiş. Sonra bakmış ki evlendirecekleri yok, yalnız çalıştırıyorlar; bir arkadaşı ile sözü bir edip kaçmış, buraya kadar gelmişler. O zamandan beri, burada hizmetçilik edip geçiniyormuş.

Ertesi günü erken, gene bilmem niçin, Halide'yi ararken, mutfakta, kısaca boylu, kısıkça sesli, başı yazma yemeni, sırtı örme hırkalı, ihtiyarca bir hanımla karşılaştık, konuştuk. Bu hanım, şoför Fuat'ın anası, Faika Hanım'ın kaynanası imiş. İstanbul'dan, yalnız birkaç gün için oğlunu, gelinini görmeye gelmiş, yirmi gün olmuş daha gidemiyormuş. Oğlu, gelini yalvarıyor, salıvermek istemiyorlarmış. Bu hanımın İstanbul'da biri ergen, öteki taze dul iki kızı varmış. Küçüğü hocalık, büyüğü daktiloluk ediyormuş. Kadın kızlarını okutmuş, yazdırmış, adam etmiş. Oğlunu da okutmak istemiş ama Fuat okumamış. "Şoför olacağım" diye tutturmuş. Elde ne varsa satmış savmışlar, kadının gümüş zarfları, gümüş kemeri, bir çift zümrüt küpesi de gitmiş. Bunlarla Fuat'a az kullanılmış bir otomobil almışlar. "Bari bir işe yarasa!" İki hafta geçmeden otomobil bozulmuş. Hadi tamire. En sonunda da Büyükdere yolunda bir hendeğe düşmüş, hurda yerine satmışlar. O zaman Fuat'ın elinde şoför kâğıdı bile yokmuş. Bu hanım gitmiş eşe dosta yalvarmış, çalışmış, kırk lira da para yedirmiş, şoför kâğıdı almışlar. Sonra Fuat, "İş buldum, Balıkesir'e gidip şoför olacağım!" demiş, çıkmış, gitmiş. O zaman bu hanım çok söylemiş, "Ben sana şoför kâğıdını gitsin, yabanın memleketlerinde sürünsün diye mi aldım?" demiş. Amma Fuat dinlememiş. Biz ihtiyar kadınla konuşurken Faika Hanım odasından çıktı, geldi kapının kenarına dayandı, bizi dinlemeye başladı. Birbirimizi yeni görüyoruz, bir selam vermeliydi, bir söz söylemeliydi. Sanki çoktan tanışıyormuşuz gibi, biraz sonra söze de karıştı. Bu hanımı alıcı gözüyle süzdüm. Hiç fena değil! Yalnız biraz çocuksu. On üç yaşındaki mektepli kızları andırıyor. Elbisesi, giyinişi de bir şoför karısı giyinişine benzemiyor. İpekli entarisi, yeni berber elinden çıkmış dalgalı saçları, yüksek ökçeli, atlas terlikleri ile daha çok yosma kızlara benziyor! Bilmeyenler bunun iki çocuk anası olabileceğini akıllarına bile getirmezler. İlk kocakarının dedikodusu, sonra da Faika'nın oraya gelmesi beni mutfakta alıkoydu ve bu üç

kadınla aramızda hemen bir dostluk, bir sıcaklık uyandırdı. Biz, bunları konuşurken Faika'nın odasından on yedi, on sekiz yaşlarında sanılır bir genç çıktı. Görünce, bunun şoför Fuat olduğunu anladım. Kısa boylu, karısı gibi ufak tefek, açık göz olduğu gözlerinden belli bir genç. Kasketi elinde idi. Başı ile beni terbiyeli selamladı. Faika'ya; "Beyiniz, değil mi?" dedim. "Evet" dedi. Elimi uzattım. Fuat gene terbiyeli elimi sıktı. Sonra karısına bir şeyler söyledi. Faika; "Sahi, niçin burada oturuyoruz? Odaya buyurmaz mısınız?" dedi. "Yok" dedim, "Ben tıraş suyu aramaya gelmişim, hanımın tatlı sözleri beni alıyordu, ayrılamadım."

-Başka bir sabah kahvenizi içerim.

Faika; "Buyurursunuz." dedi. "Ah, insan evladı nerede olsa bellidir." diye, kocakarı da beni alkışladı. Halide; "Siz kahvenizi içiniz, tıraş suyu hazır. Ama banyoda adam var, o şimdi bir saatte çıkmaz. Siz odanızda tıraş olursunuz." dedi. "Olur." dedim.

Burada, beş numarada oturduğunu, sabah erken beni görmek istediğini Halide'nin söylediği Hasan Bey, doğrudur, benim memleketlim sayılır. En büyük kardeşimiz Rıza Bey'in de yakın arkadaşı idi. Biz Hasan Bey'le bir şehirden değil isek de birbirine yakın iki şehirdeniz. Gece eve geldiğimde Hasan Bey'i beni bekler buldum. "Ben seni Adana'da biliyordum." dedi. "Şimdi de buraya getirdiler." dedim. -Ya işittim, dedi, mansıbın da büyümüş! Aferin, böyle olmalı. Ben bilseydim seni gelince arardım. Ben iki aydan beri buradayım. Bizi süründürüp duruyorlar. Olmaz olsaydı, o Samsun'da bir yol aldıktı, daha onun peşinde koşar dururum. Samsun bizi bıraktı, ben Samsun'u bırakamıyorum.

-Ne o? Sen şimdi Samsun'da değil misin?

-Değilim ya; o zaman bize Samsun'dan yer verdilerdi ya, sonra "Yanlış oldu." dediler, bizi Ayvalık'a kaldırdılar. Oyun oyuncak yoldaşım! Bir yol gene caymasınlar da ben razıyım. Ben o Samsun'u kendim de istemiyordum. On beş gün için geldimdi sanki, iki ay oldu buradayım.

-İşin nerede? Belki benim tanıdıklarım çıkar, sana yardım edeyim, dedim.

-Çok iyilik olur, Allah razı olsun. Benim işim nerede yok ki... İskânda var, Nafiada var, Dahiliyede var, bura beledisinde var. Var de...

-İyi, bunları konuşalım. Ben burada çoklarını tanırım.

Ertesi gün birlikte Nafiaya gitmeye sözleştik.

Ayaşlı, babasının sağığında bir aralık Kastamonu'da medresede, birkaç zaman da rüştiye mektebinde okumuş, babası ölünce, anası alıp kendini köye götürmüştür. Ayaşlı köyde baskısız kaldı, anasını dinlememeye başladı. İçti, haşarılık etti, en sonunda bir düğünde bir kadının, bunun tabancasından çıkan bir kurşun ile yaralanıp ölmesi yüzünden, beş sene hapse mahkûm ettiler, hapse kodular. Bir zaman anası bu ölen kızı Ayaşlı için istemiş, kızın da başkasına varmış olmasını delil tuttular. Bunun bir kaza olduğu kimseye anlatılamadı. Ayaşlı, beş ay hapiste tutsak kaldıktan sonra dört arkadaşıyla bir gece kaçtı, dağa çıktı. O zaman kendisine Battalın İbrahim diyorlardı. İki yahut üç yıl Kastamonu, Çankırı, Bolu arasındaki dağlarda gezdi. Çoklarının evlerini basıp paralarını aldı. Para için çocuklarını dağa kaldırdı. Yolları kestiği oldu. Köylülerin işlerine karıştı: Birinin parasını, malını, bir zorbanın elinden alıverdi, bir dul karıya biraz para verdi, iki köy arasında çok eskiden kalma bir baltalık kavgasını bitirdi, kendisince oralarda hükümet eder oldu ama bu her gün korku içinde, tetik yaşamak da onu yordu, usandırdı. Valinin biri bunları dağdan indirmek istiyordu. "Gelsin, teslim olsunlar, suçlarını bağışlatayım." diye haber yolladı. Vali yiğit bir adam diye anılıyordu, ona güvendiler, teslim oldular. Suçları bağışlandı. Ayaşlıyı zaptiye çavuşu yazdılar. Bugün bile birçoklarının ona, "İbrahim Çavuş" demeleri bundandır. Ayaşlının uslu durmayacağını, gene dağa çıkacağını söyleyenler oldu, ama aslı çıkmadı. Ayaşlı biraz sonra Ayaş'a kalktı. Orada tahsildar oldu, vergi kâtipliği etti. Biraz daha sonra hükümet hizmetinden çıkıp âşârcılık etmeye koyuldu. Bu sırada Balkan Muharebesi çıktı, askere gitti. Gelibolu taraflarında bulundu. Dönüşte Ayaş'ta bir arzuhalci dükkânı açtı, bir yandan da köylerden ekin toplamaya, alıp satmaya başladı. Büyük muharebede yeniden asker oldu. Bir hastanede hademelikten başladı, idari memuruna yamaklığa çıktı. Bugün elindeki paranın anası buradandır. Askerden çıkınca, birkaç sene, burada bir hanla, bir otel tuttu. O zamanlar otelcilik para bırakıyordu. Sonraları daha yeni, daha temiz oteller açılınca Ayaşlı onlarla yarışamadı, oteli başkasına bıraktı. Elinde yalnız han kaldı. Şimdi bu hanı işletiyor, kesene işlerine giriyor, mekteplere ekmek veriyor, Trabzonlu bir ortakla bir eskici, koltukçu dükkânı işletiyor. Bu işler arasında bu oturduğumuz apartmanı da kiralamış, buradan kazancı yalnız bedava oturmak oluyor. Bu odaya taşındığımın haftasında, bir sabah, işe gitmek için odamdan çıktığım zaman, koridorun loşluğunda, yerde bir kadının yattığını gördüm. Sokuldum. Halide. Bayılmış, yatıyor. Hemen Faika'nın odasının kapısını vurdum. Ayaşlı, Fuat evde

imişler. Koşular, Halide'yi Faika'nın odasına kaldırdık. Biraz sonra ayıldı. "Bunu bir hekime götürmeli." dedim. "Evet göstermeli, Fuat gitsin, çağırsın." dediler. Fuat da şapkasını aldı, gitti. Ama ertesi sabah gene ortalıkta dolaşan Halide'den anlıyorum ki: Fuat gitmiş, onların dedikleri hekimi yerinde bulamamış. Haber bırakmış, hekim de şimdiye kadar gelmemiş. "Seni, ben bir hekime yollasam gider misin?" dedim. "Giderim. Niye gitmeyeyim?" dedi. Halide'nin eline bir mektup verdim, benim en yakın arkadaşım olan Doktor Fahri'ye yolladım. Halide'nin gebe olacağını nedense hiç düşünmemiştim. Bunu Faika'nın bilmesi gerekti; onlar da hiçbir şey açmadılar. Ertesi gün Halide odama geldi. Ben daha bir şey açmadan, o sordu: "Doktor, mektup yazacaktı, ne yazmış?" dedi. "Senin çocuğun varmış da, niye söylemiyorsun?" dedim. "Nesini söyleyeyim? Başıma bir kazadır geldi." dedi, "Ben onu düştü sanıyordum, düşmemiş. Hekim, görünce anladı." Biraz durduktan sonra: "Hekim ne yazıyor?" diye sordu.

-Hekim diyor ki, çocuk düşerse, anasını da beraber mezara sokar.

-Aman hekimler hep öyle söylerler, bir şeycik olmaz. İstanbul'da olsaydı, ben onu çoktan aldırırdım. On yedi liraya alıyorlar, burada otuz beş istiyorlar. O doktor sizin arkadaşınız, ne olur, sevabına beni kurtarsın!

-Ben yapamam kızım; can pazarı bu.

-E, ben şimdi her gün ölüyorum ya? Acıyorsanız bugün de acıyınız.

Ses çıkarmadım. Gene o dedi ki: "Beni, kucığımda çocukla kim çalıştırır? Açlıktan ben de ölürüm, çocuk da..." Halide bizim Fahri'nin verdiği ilaçları alınca biraz düzelir, canlanır gibi oldu ama bu canlanması Hasan Bey'in bitişiğindeki odada oturan eski konsoloslardan Şefik Bey'e yaramadı; aralarında bir kavga oldu, Halide, Şefik Bey'i dövmeye kalktı. Şefik Bey, Halide'ye çamaşır yıkatmış, parasını vermemiş. "İki gömleğim paralandı, bir çorabım kayboldu." diyormuş. İş yalnız bununla kalsa Halide aldırmayacakmış, nasıl ki bir aydır hiçbir şey söylememiş. Ortada böyle bir anlaşmazlık varken bir de bir akşam Şefik Bey'e iki genç çocuk misafir gelmişler. Bir masa örtüsü istemiş. Halide, üst katta oturan Yahudi madamın hizmetçisinden eğreti bir örtü almış. O gece bu yeni örtüyü hem yakmışlar hem şarap döküp lekelemişler. Halide, Şefik Bey'e bu örtüyü ödemesini söylemiş. Şefik Bey aldırmamış, aradan biraz geçince Yahudi madam, örtü yüzünden hizmetçisine yol verecek olmuş. Halide bunu duyunca hemen Şefik Bey'e koşmuş. Şefik Bey de

Halide'yi odasından kovmuş. İş buraya gelince Halide deli gibi olur, ne yapacağını bilmez, Şefik Bey'in yüzüne atlar, tırmalar, boğazını sıkar, aynalı dolabın kapağına bir tekme atar, aynayı kırar, kapak parçalanır, Şefik Bey'in bir pardösüsünü eline geçirir, yakasını ceplerini yırtar! Şefik Bey yaşlı adam, korkar, bağırmaya başlar. Faika, kaynanası, Ayaşlının oğlu yetişir, Şefik Bey'i Halide'nin elinden alırlar. Bu kavga öğlen üstü olmuş. Bu akşam eve geldiğim zaman daha Halide ağlıyor, öfkesini yenemiyordu. Şefik Bey Ayaşlının odasında oturuyor, eli ayağı titriyor, kendi kendine homurdanıyordu. Ayaşlının ne kadar tütününü varsa içmiş, ben gidince benim pakete sarıldı. "O karı bu evde varken ben bu evde durmam. Beni öldürür. Ben polise haber vereceğim." diyor. Ayaşlı da pişkin pişkin, onun suratına bakıyor, "Canım şu örtünün parasını olsun versen." diyor.

-Vermem, niye vereyim? Örtü yanıktı.

-O da kimsesiz yoksulun biri.

-Yoksul ama beni öldürecekti.

-Yok canım, nasıl öldürür? Bir sıkımlık canı var. Sen dağ gibi adamsın!

-Hıı, yakalasın seni, boğazından da bak!

Halide de Faika'nın odasında bir köşeye büzülmüş ağlıyordu. İşin kötüsü yukarı katın hizmetçisini kovacaklar. Bir çare bulalım diye düşünürken Hasan Bey geldi. İş dinledikten sonra, "Parayı biz verelim, yazık o zavallı da işinden olmasın. Nedir, at deve değil ya." dedi. Parayı ben verdim, Ayaşlı da yukarı çıktı. Yahudi madamdan rica etti ki hizmetçiye kovmasınlar. İş basıldı. Bu ihtiyara bir yandan acıyorum, bir yandan da Halide'nin parasını vermediğini düşünüp kızıyorum. Parası olmasa da vermese neyse! Ayaşlı onun epey parası olduğunu söylüyor. Bir gün de kendisi bana bankaya gelmişti; para kurlarını sordu. Parası olanın soruşundan bellidir. Anladım ki frankın düşmesinden korkuyor. Birkaç gün sonra da İstanbul'a gitti. İhtiyar, dalgın, sersem gibi görünen Şefik Bey'i para işlerini konuşurken görseniz şaşarsınız. Diyebilirim ki para işlerini benden daha iyi biliyor, çok çabuk anlıyor. Başka işler konuşulduğu zaman ise bunak adamlara benzer. Bir söylediğini kırk kere söyler, sizin söylediklerinizi anlamaz.

Altı numaralı oda boştu. Burada bir Yahudi kadın terzisi oturuyormuş, kızmış. Birkaç kişi geldi gezdi, tutan olmadı. Ben banka arkadaşlarımdan biri tutsun diye istedim, bir arkadaş tutacaktı, sonradan caydı. Karısı geleceğini yazmış, bir oda içinde

olamayacaklarını düşündü tutmadı. Bu arada Ayaşlının eski bildiklerinden biri gelmiş, onu buldu getirdi odaya yerleştirdi. Ona biraz eşya da aldı. Ayaşlı otel tuttuğu zamandan bu genci de tanımış, çok zaman Ayaşlının müşterisi olmuş. Halide bu yeni gelen komşuyu beğeniyor, “genç, temiz, kıbar” bir adam olduğunu söylüyor. “Neci bu adam?” diye sordum. “Tüccar.” dedi. “Adı nedir?” dedim. Adını bilmiyor. Gitti, kapısındaki kartı çıkarmış, getirdi. Kartın üstünde her satırı ayrı ve güç okunacak kadar süslü yazılarla: “İSKENDER BEY Hemşinli Zade Fabrikatör” yazılı. İskender, dostlarına Ayaşlının evinde oturduğunu söylemek istemiyor. Soran olursa bir dostunun evinde olduğunu bildiriyor, birisi onunla konuşmak isterse şehrin en yüksek otellerinden birinde adres veriyor ve bu işi idare etmek için sık sık o otellere de uğruyordu, öyle ki birçokları onu otelde oturuyor sanıyorlar, kendisini de oralardan arıyorlar, otelciler de sık sık uğrayan, yemeklerini çok zaman oralarda yiyen bu müşteriyi otellerinde yatan müşterilerinden ayırmıyorlardı. Burada evde kimseyi görmek istemiyor, bunun yattığı yeri öğrenen açgözler olursa onlara kendini yok dedirtiyor, burada kalmadığını, yalnız ara sıra uğradığını kapıdan söyleyip geleni savdırıyordu. İskender’in bize bir iyiliği de, dairemizin yedi numarasında oturup da bizimle daha hiç konuşmamış olan bir karıkoca ile bizi tanıştırması, konuşturması oldu. İskender Bey bu komşularla nasıl tanıştı bilmem. Bildiğim onlara pek tez alışmış olmasıdır. İskender anlaşıncı Şefik Bey de artık onun kuyruğu, o da sokuldu. Arkasından Faika, birkaç gün sonra Ayaşlı, bizim Hasan Bey, bunlarla beraber sekiz numaradakiler, çocuklarını uyutabilirlerse yeni tanıdıkların odalarına gitmeye başladılar. Dışardan yabancı misafirler olduğu geceler, bir odaya sığışamıyorlar, Faika’nın odasıyla İskender Bey’in odasına da ayrılıyorlardı. Böyle gecelerde, bütün bizim bu bölüğümüz bir ev gibi oluyordu. Yedi numaradaki komşularla tanışmakta ben en geriye kaldım. Her iki tarafın bu kadar çabuk, bu kadar yakın dost olmalarına şaşıyorum. İki taraf da birbirleriyle görüşmek istiyordu da neden şimdiye kadar konuşmadılar? Bizimkiler mi sokulmazlardı, onlar mı gelip konuşmazdı? Anlamıyorum. Turan Hanım, yirmi beş yaşlarında orta boylu, güzel bir hanım. Yüksekten bir bakışı var ki, beni sanki biraz rahatsız etti. Faika bizi birbirimize tanıştırdıncı elimi tuttu, gülümseyerek; “Sizin için bunlar oyun sevmez diyorlar, doğru mu?” dedi. “Oyun bilmem.” dedim, “Oynamadım, sever miyim bilmiyorum!”. “A, biz size tez öğretiriz! Şöyle buyursanıza” diye yer gösterdi. “Ben de oyun sevmem ama günleri nasıl geçirmeli? Burada oyuna alıştık. Şimdi gece gündüz işimiz kumar oynamak!” İçlerinde en çok kaybeden Abdülkerim’le karısı. İffet Hanım o zamana

kadar hiç kumar oynamamış, kendini tutamıyor, her oyuna giriyor, her oyunda veriyor. Bu karıkoca için Turan Hanım'ın odasında açılan yeni yaşayışın en büyük engeli çocuktur. Geceleri oyuna düştükten sonra çocuğa büsbütün bakamaz oldular. Anası babası geç yatıyorlar, çocuk erken uyanıyor, çocuğu hizmetçi alıp dışarı çıkarıncaya kadar, odada bir kızılca kıyamettir kopuyor, İffet Hanım sinirlenip kocasına çatıyor, her sabah da bu kavgalar oluyordu. Çocuğa da her hizmetçi dayanamıyor. Hizmetçileri bulunmadığı günler oluyor. Böyle günlerde babası sabah rahatsızlığına katlanıp çocuğuna bakmak istedi, beceremedi. Aradan birkaç hafta geçti, İffet Hanım uykusuzluğa, kocası karısının diline dayanamadı, karı koca çocuklarını başlarından savmak için bir yol aradılar ve sonunda İffet Hanım oğlanı İstanbul'a kendi anasının yanına götürüp bırakmaya, çocuğun masrafına karşılık olmak üzere de aydan aya bir para vermeye razı oldular, hemen ertesi gün de İffet Hanım Turhan'ı İstanbul'a götürdü. Çocuk aradan çıkınca bu karı koca daha kavgasız yaşıyorlar, ikisi de rahat ediyorlardı. İkisi de kendilerini istedikleri gibi kumara verebiliyorlar, geceleri sabaha kadar oturup gündüz de akşama kadar yatıyorlardı. Abdülkerim'e çalışacak kadar bile zaman kalmıyordu. Bizimle tanışıncaya kadar odasında Hâki Bey'in yaşayışı pek acıklı idi. Karısı dostlarıyla sabahlara kadar kumar oynar. "Oyunu bozuyor" diye Hâki Bey'i aralarına almazlar. Eğer oyuncu olmazsa, ister istemez onu da alırlar. Bizlerle tanıştıktan sonra Hâki Bey'in yaşayışı, uykusu biraz daha düzeldi. Oyun oynayanlar Turan Hanım'ın odasında toplanırlarsa oynamayanlar da İskender Bey'in yahut Faika'nın odasında toplanıyorlardı.

Reisin bıraktığı oda bir zaman boş kaldı. Sonra Hasan Bey birini getirdi koydu. Hüseyin Bey adında kısa boylu, iri uzun kumral bıyıklı, gözlüklü, lacivert giyimli bir adam. Bu adamın elinden tarlalarını almışlar. Çok uğraşmış kurtaramamış, hakkını aramaya buraya gelmiş. Ben odaya girdiğim zaman Hasan Bey gene onun derdini dinliyormuş. Bu adama acımış ise ona yardım edebilirdi. Onu alıp buraya getirmek niçin, anlamadım. Oturduk. Kahve, cigara Hüseyin Bey işini anlatmaya başladı. İlk can sıkıntısı ile ben onu dinleyemiyordum. Lakırdı biraz ilerleyince bu adama acımaya, onu daha iyi dinlemeye başladım. Ben, Hüseyin Bey'i dinlerken o vergi kâtiplerini, mal memurlarını, belediye azalarını sanki karşımda gördüm, Hüseyin Bey hesabına korktum. Dinledim. Bir yardım yapabileceğimden değil, bir kitap okur gibi, bir resme bakar gibi. Yalnız Hüseyin Bey'in hikâyesi uzadıkça gördüm ki Hasan Bey'in içi sıkılmaya başladı, suratı uzadı, gözleri süzüldü. Bunu görünce Hasan

Bey'e bir azizlik olmak için Hüseyin Bey'e sözünü daha uzatacak sualler sormaya başladım! Hasan Bey'in esnemekten çeneleri yarılacak! Ben gülmemek için kendimi zor tutuyorum. Benim uykum açıldı. Söz uzadıkça uzuyor, ben sordukça daha çok dallanıyor, günlerle sürecektir gibi görünüyordu. Yemek zamanı geldi geçti, en sonunda Hasan Bey dayanamadı. Hüseyin Bey'i bu işte didinmeye, uğraşmaya teşvik eden şeylerden biri mezhebi, öteki de kendini çok haklı görmesi, hakkın yerini bulacağına inanmasıdır. Her gün dilinde bu sözler dolaşıyor. Pek az zaman sonra Hüseyin Bey'i kimseler dinlemez oldu. Yalnız yeni verilecek arzuahalleri Ayaşlı, Hasan Bey üçü oturup aralarında konuşuyorlar.

Halide gitti, yerine bir ihtiyar kadın buldular. Başı kara başörtülü, etekleri entarisinin kuşağına kaldırılmış, bez parçasından çorap bağları görünür, Raife Hanım adında kırkılık, kırk beşlik bir kadın. İstanbullu imiş. Faika'nın kaynanasının bir başka türüsü... Sessiz, iyi bir kadın görünürse de ağgözlü, dedikoducu bir kadın olduğu çok az zamanda anlaşıldı. İki gün sonra, işten gelmişim, Raife geldi, sırtarak eğer izin verirsem kızının gelip benim eteğimi öpeceğini söyledi. "Niçin eteğimi öpecek? Ne var?" dedim. Biraz durdu, anlamadı, sonra biraz sıkılarak; "Ben söyledim de... Eteğinizi öpecek" dedi. "Etek öpecekse gelmesin, ben hoşlanmam, öpmez, adam gibi gelirse gelsin." dedim. Anlamadı, yalnız gelsin sözüne bakarak gitti, kızını yolladı. Geldi, eski modaya göre bir temenna etti, sonra da elini uzattı. Kendisine bir sandalye gösterdim. "Buyurunuz." dedim. Oturdu. "Siz evlisiniz, değil mi?" dedim. "Evet" dedi. "Erkeğiniz burada postanede çalışıyormuş..." Gene: "Evet..." "

-Sonra neden çıkardılar?

-Memleketine gitti. Orada eski karısından bir kızı var da onu kocaya verecekti, sonra geldiği zaman işe almadılar.

-Hımmm... E şimdi?

-Şimdi kapıcılık ediyor. Annem onu bankaya koyunuz diye söylemiş size. Ben bilmem, girerse girsin. Ben sizden şey isteyecektim...

-Ne isteyecektin?

-Şey diyordum, ben diyordum ki, beni bir işe kosanız!

-Ne gibi işe?

-Ben daktilo olmak istiyorum, ama imtihansız gireyim diyorum. Eğer siz isterseniz beni korsunuz.

-Ben onu ne yapabilirim ne de yaparım.

-Benim için yapınız ne olur?

-Olmaz, kimse için yapmadım ki sizin için de yapayım.

Ah, ne olurdu bu kadına diyebilseydim ki, "Ne ben yaparım ne de başkası yapabilir." Denilmiyor. Ben yalnız kendi payıma söyledim. Kadın sustu, sıkıldı, ben de sıkıldım. Düşündüm: "Acaba ben bu kadının işini yapabilir miyim?" Bu, daktiloluk bilse de gene yapamam. Benim yaradılışımda yok. Kadın kalkıp gitsin diye bekledim. Kalkmıyor. Ben odada enine uzununa geziniyorum. On dakika, on beş dakika geçti. Bereket versin Hasan Bey odaya geldi. O gelince kadın kalktı gitti. Raife Hanım'ın bana verdiği işkence bununla bitti sanmayınız. Birkaç gün sonra da küçük kızını getirdi. Bir cuma günü odamda oturuyordum, kapı vuruldu. "Gel" dedim.

-Senin adın ne?

-Hicret. Ben size ablamın işini sormaya geldim.

-Ablanın işini mi? Hangi işini?

-O bilir, dedi. Parlak!..

-Yavrum, senin ablan buraya geldi, bankaya daktilo olmak istediğini söyledi. Ben de ona bu işi yapamayacağımı anlattım sandım. Anlamamış. Şimdi sen ona anlat ki, ben bu işi yapamam. Anladın mı?

-Niçin yapamayacaksınız, isterseniz pekâlâ yaparsınız. Biz öğrendik, İhsan Efendi amcam anneme demiş ki, o isterse onun sözü bankada iki olmaz. Büyük adamlar bile sizin sözünüzden dışarı çıkamıyorlarmış.

-İhsan Efendi amcan kimdir kızım?

-Komşumuz.

-Beni tanıyor mu?

-A, tanımaz olur mu? Sizi herkes tanıyor.

-Bunda bir yanlışlık olacak? Ben de kendimi tanırım ya! Sen İhsan amcana bir daha bir iyice sorsan. Ben bankada kâtiplik ediyorum. Bu bir. İkincisi, ben böyle iş

yapmam, şimdiye kadar da yapmadım. Bu lakırdıyı burada bitirelim, şimdi başka ne istersen konuşalım.

-Yapsanız ne olur? Biz de fukarayız.

-Orasına senin aklın ermez. Bitirelim dedim ya, sen ona bak, olmaz mı? Şimdi anlat bakalım sizin mahallede ne var ne yok?

-Ablam sizi çok sevmiş, merhametli bey, o benim işimi yapar dedi.

-Ablana söyle bu işi yapamam, onun bildiği gibi merhametli de değilim.

Biraz daha konuştuktan sonra kızı savdık, anasını çağırdım.

Yılbaşında bankanın raporları, hesapları için evde çalışıyorum. Bir gün, bir öğleüstü yemek yedim, divanın üstüne uzandım, dinleniyordum. Kapı vuruldu. Turan, arkasında pijamasıyla odama geldi. Şaşırdım. Bu kıyafette onu hiç görmemiştim. Çok sade bir tavırla; "Siz de acaba ince ağızlı bir pens, bir cımbız bulunur mu?" dedi. "Elime bir kıymık battı çıkaramıyorum.". "Bulunur." dedim. "Siz buyurup oturmaz mısınız?" Bir sandalyeye ilişti. Ben bavulları, çantaları, dolapların içini aramaya başladım, biraz sonra da cımbızı buldum.

-Hani nereye battı?

-İşte. Gel şuraya aydınlığa gidelim.

Pencerenin önüne gittik. Ben batan kıymığı görmeye hazırlanırken o elini çekti: "İlkin şu kapının anahtarını çevir" dedi, "Beni burada böyle görmesinler, evde kimse yok, ama olsun." İki saat geçti. Kalktı, aynaya baktı, saçlarını düzeltti. "Yüzüm kıpkırmızı. Ben artık odama gideyim." dedi. "Kıymık gene acıtıyor mu?" diye alay ettim. "Arsız..." dedi, "Kalk kapıyı sen aç, bak dışarda kimse yoksa, ben geçeyim." Gitti. Arkasından düşündüm: Demek böylesi de oluyormuş? Yalnızlığında bu kadın ne utanmaz bir şey!

Bu dokuz oda içinde geçen ve beni artık usandırmaya başlayan bu yaşayış, kışın son günlerinde bir değişikliğe uğradı: Banka beni, bir işi anlamak ve bir rapor vermek için Adana'ya yolladı. Müdür beni yollamak istemiyor, bana merkezde birtakım hesaplar çıkartmak istiyordu. İdare Meclisi Reisi, müdürün bana inandığını bildiği için, sonra bir güçlük çıkarmasın diye beni yollamak için dayandı. İki ay Adana, Mersin, Tarsus taraflarında kaldım. Dönüşte Ayaşlının dairesini biraz değişmiş buldum: O hiç sevmediğim hizmetçi Raife Hanım gitmiş, yerine aslı Girit

muhaçirlerinden olan Ziyet isminde kıvrak bir kız gelmiş. Hüseyin Bey memleketine gitmiş. Ayaşlıya sordum. “Nasıl? Bari işi oldu mu?” dedim. “Olmadı” dedi, “Yalnız oraya yeni bir vali gitmiş, ona burada, bacanağından bir mektup alıverdik. Onunla gitti.”. “Kendisini anlatabileceğini umar mısın?” dedim. “Ummam” dedi, “Bir yol onun sırtına bir kara sürmüşler, artık kendini zor anlatır.”

Hüseyin Bey’in odasını, harita fotoğrafçılığı eden Kasım Arif adında bir adamla arkadaşı tutmuşlar, sabah erken gidip akşam geç geliyorlarmış. “Nasıl adamlar?” diye sordum. “Zararsız insanlar.” dediler. İffet Hanım hastalanmış, kocası onu İstanbul’a götürmüş, bırakıp dönecekmiş. “Hastalığı ne imiş?” Ayaşlı; “Bilmem, kadın hastalığı varmış.” dedi. Turan Hanım, İskender Bey, Şefik Bey yerlerinde, keyifleri de yerinde... Bizim Hasan Bey yok, birkaç gün için İzmir’e gitmiş. “İzmir’e niçin gitti?” diye Ayaşlıdan sordum. “Mübadele orada bir yer verecekmiş.” dedi.

-Ayvalık’ta vermişlerdi ya?

-Ondan caymışlar, geri alıyorlarmış!

-Bu nasıl iş böyle? Samsun’da verdilerdi olmadı, geri aldılar, Ayvalık’ta verdiler, şimdi o da olmuyor, İzmir’de veriyorlar!

-İzmir’de vereceğiz, diyorlar ya, bakalım, onu da verecekler mi? Benim bildiğim onu da vermezler!

Hasan Bey’in burada birlikte iş yaptığı ortaklar arasında bir ayrılık çıkmış, Hasan Bey’e de yazmışlar, Ayaşlı yakında geleceğini umuyor.

Bir gece Süsen Hanım, Turan’ın odasına gelmiş, beni görmek istemiş. Haber yolladı. “Buyursun.” dedim. İkisi, Berin ile Süsen odama geldiler. Bunlar benden istedikleri işi söylemeden evvel uzun uzun yalvardılar; Turan Hanım’ın da şimdi gelip yalvaracağını söylediler. Katlandım, ne söyledilerse dinledim. En sonunda yapılacak hizmeti anladık: Bizim bankadaki daktilo hanımlardan biri evleniyor, işi bırakıyormuş, bu hanım tanıdıkları olduğu için bunu kimse daha haber almadan öğrenmişler. Şimdi bu hanımın yerine kendi tanıdıkları bir kızın alınmasını istiyorlar. İş bu! Dedim ki: “Bunu yarın bankada öğrenir, Turan Hanım’a söylerim.” Siz de oradan haber alırsınız. Çünkü inanınız ki, bu işlerle hiç uğraşmadım! Bankaya yeni bir daktilo nasıl alırlar ve bunda ben nasıl bir yardım yapabilirim, bilmiyorum. Eğer elimden gelirse size bir hizmet etmekte kusur etmeyeceğimi tahmin edersiniz. Konuşmamız burada bitmeli idi, ancak Turan Hanım gelmediğinden Süsen Hanım

kimsesiz kalan kızın hikâyesini bir daha anlattı. Süsen Hanım'ın bana gelip bir kız için iş istediği günün ertesi, sabah erken, giyindim, odamdan çıkacağım sırada, Ziynet kapıyı açtı: "Sizi bir kız görmek istiyor." dedi.

-Kimmiş?

-Bilmem, burada kapı önünde duruyor, isterseniz adını sorayım?

-Çağır bakalım.

Kapıdan, orta boylu, beyaz bereli, ince muşamba pardösülü bir kız girdi. Bunum, dün adı geçen kız olacağını kestirdim. Ben, geleni hemen ayaktan savup işime gitmek istiyordum. Bu hanımı görünce ayaktan savamayacağımı, oturup biraz uzunca konuşmak isteyeceğini anladım. "Buyurmaz mısınız? diye bir sandalye gösterdim. Bir milyonerden iş istemeye gidip de sonunda onun karısı olan yoksul kız rolünde yıldız nasıl korka korka oturursa, o da öyle oturdu. Bu oturuş, o kadar sinema oturuşu oldu ki, benim karyolanın kenarına dayanamayıp bir şarkı okuyacağım geldi! "Yanılmıyorsam, siz dün bana Süsen Hanım'ın söylediği hanımsınız" dedim. "Evet." dedi. "Bankaya daktilo girmek istiyormuşsunuz!" Çimdik yemiş gibi olduğu yerde irkildi, bana bakarak, "Kim? Ben mi?" dedi. "Yaaa, siz! Bana öyle söylediler. Süsen Hanım öyle söyledi." Dudaklarını büktü: "Süsen Hanım..." dedi, "Ben daktilo olmak istemiyorum, ben memur olmak istemiyorum, her gün de onlara söylüyorum!". "Bana ne kadar yanlış anlatmışlar". dedim, bunun arkasından ne çıkacağını, kızın ne istediğini kestiremedim. O gece Turan Hanım'a; "Süsen Hanım'ın söylediği kız bu sabah bana geldi." dedim. "Ha, ne söyledi?". "Ben çalışmak istemiyorum, hayat beni mecbur ediyor, dedi."

-İyi ya! Ne çıktı bundan?

-Bilmem, sonra iş hazır sanıyormuş. Hazır olmadığını anlayınca biraz da ağladı.

-Hıı, şımarıklık! Ne oldu onun işi, sen bir şey anladın mı?

-Hiçbir şey anlamadım, sormadım da. Eğer siz isterseniz, sorar anlarım, belki bir iş de buluruz ama, kendisi devam eder mi? Bu tavırla... Bana o numara yapıyor gibi geldi.

-Haaa, evet, biraz öyledir. Ama siz ona bakmayınız. Eğer bir iş bulunabilirse fena olmaz, çünkü ben onu baştan kara gidecek gibi görüyorum.

-Peki, yarın bakarım.

Konuşmuş olduk. O gittikten sonra ben kendimi yokladım, gördüm ki, kız beni kendine birazcık olsun yaklaştırmış. Cavide benim karım olamaz, diye kestirip atamadım. Kim bilir? Kız iyi terbiye almış değil ama, akıllı! Bugünden sonra bu kız, her gün yahut iki günde bir bana gelmeye başladı ve konuşmalarımız ilerledikçe Cavide'nin beni beğendiğine daha çok inanmaya başladım. Turan'la konuştuktan birkaç gün sonra bankada, odamda oturuyordum. Cavide için kendisinden, iş aramasını rica ettiğim arkadaş geldi. "Şey" dedi, "hım, hani o hanım için söylüyordunuz ya, şimdi bir Amerikalı hanım, bir el işleri atölyesi açacakmış, ama İstanbul'da! Yemesi, içmesi, yatması onlardan, kırk lira da aylık veriyor. Bu hanım gider mi oraya?". "Gider sanırım, niye gitmesin! Gitmezse de kendi bilir." İş Cavide'ye nasıl açmalı? Bunu tamam bir gün bir gece düşündüm, bir kolay yolunu bulup kestiremedim. Çünkü inanıyordum ki Cavide beni kendine koca olarak düşünüyor ve beni kolay kolay bırakmaz. Buna inanıyor ve korkuyordum. "Dün" dedim, "Bir iş kendi kendine önümüze çıktı. Gözleri parladı, sanki onu bekliyormuş, "Benim için mi?" diye sordu. "Evet" dedim, "Parası biraz kıt amma!". "Nasıl iş?" Anlattım, biraz düşündü.

-Acaba yapabilir miyim? Fransızcam da pek kıttır ama... Zarar yok kadınla dilsiz oyunu oynarız.

-İstanbul'da olması size güç gelmez mi?, dedim.

-İstanbul'da olması iyi, şunlardan yakamı kurtarırım. Bilmezsınız siz, ben neler çekiyorum. Hiç kimsenin kardeşleri benimkiler gibi olamaz. Bunlar bana yardım edecek yerde, ben şaşırayım, düşeyim diye bakıyorlar.

Cavide gitmek sözünü böyle karşılayınca, ben biraz bozuldum. Sanki Cavide benim akşamdan ve günlerden beri düşündüklerimi biliyormuş ve benimle alay ediyormuş gibi geldi. Sıkıldım. İşin ekini belli etmemek için ben de Cavide'nin gideceğine sevinliyormuş gibi görünmeye çalıştım. "Bugün hazırlanıp yarın akşam yola çıkabilir misiniz?" dedim. "Çıkamam." dedi, "Belki öbür gün. Ben şimdi gideyim, yarın sabah size haber getiririm." Gitti. Arkasından ben de bankaya gittim. Bu kızın beni istediğine bu kadar inanmış ve aldanmış olmak bana ağır geldi. İş gördüm, ama içimde bir sıkıntı eksik olmadı. Ertesi gün Cavide'nin bana gelebileceği saatlerde ben savuştum. Onunla baş başa bulunmak istemedim. Gelmiş, beni bulamayınca bir mektup yazıp bırakmış. İstasyonda beni görünce sevindi, teşekkür etti. Cavide'nin

sözüne bakılırsa, ona ablalarının, hısımlarının, herkesin düşman olduğuna inanmak lazım geldi. İstasyonda baktım: Kız kardeşleri, enişterleri, hısım akrabası, dostları hepsi orada. Geçirmeye gelenler epeyi kalabalık. Ben, istasyonda birkaç kişi yalnız kalacağımızı sanıyordum. Cavide ile benim evleneceğimi herkes duyduğu için öyle sandım ki, bütün gözler beni aradı, beni birbirlerine soranlar oldu. Geldiğime sıkıldım. Ayrılırken Cavide yeniden bana teşekkür etti. Başka bir söz söylemedi.

Akşamüstü bankadan döndüğüm zaman Turan'ı gördüm. Neşesizdi. "Nen var?" dedim. "Bu baba dedikleri herif beni kızdırıyor." dedi. "Gözü paraya doymaz. Gene benden para koparmak için türlü ağız yapıyor. Ondan çok da bizim Hâki'ye kızıyorum. O da aptallığından ötekiyle beraber oluyor. Ben kumar evi işletip ganyot almıyorum ki, onlara dağıtayım. Ben kendim oynuyorum. Bunun kazanması varsa, kaybetmesi de var! Bundan evvel de çingenelik etti, oda kirasını artırdım, herkes ne veriyorsa ben iki katını veriyorum. Şimdi kocamı da önüne katmış, gene benden para istemeye gelmişler. Beş para vermem, buradan da çıkmam. Zaten onun kontratı yakında bitecek. Bu daireyi ben tutarım, o bana kiracı olsun! Yahut çıkar, gider. Ben sesimi çıkarmadım." Ayaşlı ile Turan arasındaki anlaşmazlık, Turan'ı başlı başına bir ev açmaya ve işini ileri götürmeye isteklendirdi. Aradan çok geçmedi, bu ev tutuldu, döşendi, hazırlandı. Bir akşamüstü bankadan geldiğim zaman Turan'ın odasını boş, kapısını da açık gördüm. Ondan boş kalan odaya Faika kendi odasındaki fazla eşyayı getirdi, birkaç gün sonra da Ayaşlı'nın oğlu orada yatmaya başladı.

Turan gitti, bir ay kadar başımız dinç yaşadıkdan sonra, günün birinde ansızın bir büyük tasaya düştük. Hasan Bey'e inme indi. Ayaşlı ile gittik. Orada yakında bir kahvenin arkasında bir odada Hasan Bey kendinden geçmiş yatıyor. O kadar fena oldum ki, utanmasam ağlayacaktım. Ayaşlı benden beş beter. "Nasıl olmuş?" diye sordum. Burada kahvede oturuyormuş, fenalık gelmiş düşmüş, buraya kaldırmışlar. Bu kahveci beni tanır, hemen bir adam koşturmuş, geldim, bunu böyle buldum. Size telefon ettim. Belediye hekimi yok, dışarıya çıkmış. Biraz sonra Fahri geldi. Etrafına bakındı, hastaya baktı. Bana dedi ki: "Bunu yerinden kaldırmak doğru olmaz ama, bu viranede de bırakamayız, ben telefon edeyim de hastaneye kaldıralım.". Telefon etti, otomobil geldi. Hademe geldi. Hasan Bey'i elden geldiği kadar kımlıdatmadan, sarsmadan otomobile koyduk, hastanenin alt kat odalarından birine yatırdık. Başhekim işitmiş, geldi baktı. Başhekim de babamın pek yakın dostlarından olduğu için tanışırız. Beni odasına götürdü, konuştuk, biraz avundum, ama içimdeki

coşkunluğu yenemiyorum. Biz konuşurken Fahri geldi; “Açılıyor.” dedi. “Ben yanına gideyim mi?” dedim. “Yarın sabah görürsün.” dedi. Başhekim Hasan Bey’i tanımıyor, kim olduğunu benden soruyor, ben söylüyorum, Fahri de ayakta duruyordu. Aklıma geldi: “Hasan Bey’in, bir kızı vardır, ona haber versek mi?” diye sordum. Fahri; “E, vermeli ya.” dedi. “Bu hastalık Hasan Bey’i götürür mü dersiniz?” Başhekim cevap verdi: “Götürmez inşallah, ama kızına haber verilse bence iyi olur.” Fahri ile başhekimin yanından çıkıp aşağı indik, hekimlerin odasına girdik. Ayaşlı da geldi. Orada yeniden kızına haber verip vermemek konuşuldu. Bizi dinleyenlerin hepsi kızına haber verilmesini doğru buldular. Hasan Bey’in üstünden çıkan bir posta varakasından da kızın adının Selime olduğunu öğrendik. Banka memuruna yazacak olduktan sonra kızın adını bilmesek de olabilirdi. Hemen telgrafi yazdık, Ayaşlı aldı götürdü. O akşam trenine gittim, kimse çıkmadı, ertesi sabah gene kimse yok. Akşam trenden genç bir kadın çıktı, oraya iki çanta koydu, beklemeye başladı. Yanına sokuldum konuşacaktım, o sırada vagondan bir erkek indi, ikisi birlikte gittiler. Dönecektim, şoför Etem Efendi, beni tanır, koşarak geldi. “Burada bir hanım sizin evi arıyor” dedi. “Hani, ben de onu bekliyorum.” Otomobilin yanında, koyu nefli mantolu genç bir kız duruyordu.

-Hoş geldiniz!..

-Hoş bulduk, babam nasıl?

-Hastadır, dedim.

-Sizde mi?

-Hastanededir.

-Bana gösterirler mi?

-Niçin göstermesinler?

-Gidelim, kendisini göreyim.

Birlikte hasta yoklama odasına girdik. Fahri geldi. Selime Hanım’ı görür görmez babasını görebileceğini söyledi ve bizi başhekimin odasına götürdü. On gün kadar iyi gittikten, bizi umutlandırdıktan sonra, Hasan Bey, bir gece, birdenbire bozularak, uzun süren bir can çekişme devresi geçirip, bir ikindiüstü öldü. Cenaze çıktıktan yarım saat sonra Selime Hanım’ı otele götürdüm. Hemen hiç durmuyor, ağlıyordu. Otele girince Selime, ilkin benden kurtulmak, yalnız kalmak istedi. “Siz rahatsız

olmayınız, ben de biraz yatayım.” dedi. Çekildim, içime de gizli bir korku geldi: Umutsuz kaldı da kendini öldürmek ister mi? Ben de odama gittim. Abdülkerim’le Şefik Bey geldiler, bana, “Başın sağ olsun.” dediler. Cenazede imişler. Onlar gidince ben de uzandım. Üzüntü, gönül yorgunluğu beni hasta gibi etti. Sabahleyin Ayaşlı ile Hasan Bey’in odasını açtık, nesi varsa gözden geçirdik. Defterlerini, kâğıtlarını topladık. Aradan biraz geçince bunları Selime’ye vermeli. İşlerine bakmak için kâğıtlarını gözden geçirdim. Ayaşlı, Hasan Bey’in bütün işlerini biliyor, bana da anlattı. Mübadele işi bitse kalan işleri kolay. Selime’ye gittim. Erken kalkmış, giyinmiş, pencerenin önüne oturmuş, elinde mendil ıslak, gözleri şiş, kan içinde, rengi uçuk. “Nasılsınız?” dedim. “İyiym, teşekkür ederim” dedi. Biraz durduktan sonra; “Biri olsa da, bugün beni babamın mezarına kadar götürse. Bir daha kim bilir ne zaman görürüm.” dedi. Şaşıtm. “Niçin? Siz buradan gitmek mi istiyorsunuz?” diye sordum. Gözleri yaşardı, başını çevirdi: “Evet” dedi.

-Orada kimsen var mı?

-Yooook, kim olacak!

-E burada kalsanız daha iyi değil mi?

Hiçbir söz söylemedi, önüne baktı.

-Hiç olmazsa burada iki kişiyiz, benim de kimsem yok. Bana sorarsanız, ben gittiğinizi istemiyorum. Burada birlikte kalınız.

Selime babasının mezarında ağladı, sonra otomobilde de biraz gözyaşı döktü. Bana da bir şeyler söylemek istedi. O kadar kırgın gözlerle baktım ki, belki bir soğuk karşılık veririm diye korktu, söylemedi. İstasyonda Ayaşlı bizimle bulundu, ben bilet alınmasını, eşyanın yükletilmesini bahane ederek, dolaştım, ona söz söylemeye zaman bırakmamak istedim. Belki de hiçbir şey söylemeyecekti, ben kendimi aldatıyordum. Tren artık kalkarken dedim ki: “Her ne zaman bir ihtiyaç olursa ya yazarsınız yahut bir şey de yazmak istemezseniz, oradaki banka memuru her emrinizi yapacaktır.” Tren kalkmıştı, o bana cevap verdi, bir şeyler söyledi, ben anlamadım. Ağlıyordu. Öylece gitti! Gitsin! Kendi istedi... Hasan Bey’in vasiyeti böyle mi tutulacaktı? İdare edemedim... Bir ufak şeyden hemen dargınlık çıkarıyorum. Salıvermemeliydim. Şimdi yeryüzü bana boş geliyor. Bana bu kadınlar içinden gene Turan’dan başkası sokulmadı. Selime’yi ne kadar seviyordum ne kadar beğeniyordum ne güzel kadın, bana ne kadar uygun! Kim bilir orada bir sevdiği mi

vardır? Yoksa benden mi hoşlanmadı? Şimdi Selime'yi sevmiş olduğumu ne iyi anlıyorum.

Hüseyin Bey'den kalan odayı tutan fotoğrafçılar, Abdülkerim'in çocuğunun ağlamasından bezmiş. Ayaşlıya haber yollamışlar. Sonra da kendileri gelip söylemişler. Günün birinde de bavullarını alınca gitmişler. Ayaşlı, bu fotoğrafçıların gitmesinden tutturup Abdülkerim'e söylenebilirdi, odanın kirasını da isterdi. Hiç sesini çıkarmadı. Ziyet'ten anladığıma göre Ayaşlı, Hasan Bey'den kalan odayı da Abdülkerim'e vermek ve bu oda için para da istememek fikrinde imiş. İffet Hanım'la hastanede böyle konuşmuşlar. Birkaç gün sonra İffet Hanım hastaneden çıktı, konuşulan iş de yapıldı. Çocuğa geceli gündüzlü bir dadı tuttular ve oğlanı dadıyla bu yeni odaya yerleştirdiler. Bir hafta sonra da İffet Hanım'ın odasında kumar başladı! Üç dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açarken elime bir telgraf verdiler. Açtım, telgraf Selime'denmiş. Şu iki kısa cümleyi yazıyor: "Yanınıza gelebilir miyim? Lütfen cevap." Biraz şaşladım, sevindim. İşleri bırakıp odanın içinde gezinmeye başladım. Selime'ye, "Sizi bekliyorum, yola çıktığınızı bildiriniz." diye bir cevap yazdım, yolladım. Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu. Ertesi günü bankada çalışırken Selime'nin yola çıkacağı telgrafını aldım. Telgraf şudur: "Dokuz, salı sabahı, orada olacağım. Selime." Bugün ne? Perşembe. Dört gün var demek. Bu dört gün nasıl geçer? Bir ufacak seyahat yapsam! Acaba ben çıldırıyor muyum? Neden bu Selime'ye bu kadar bağlandım? Salı sabahı, hemen uykusuz bir gece geçirdikten sonra istasyona indiğim zaman, daha kimse gelmemişti. Uzaktan, makine deposu tarafından dumanlar çıkıyor ve sabahın durgun, serin havası içinde göğe uzanıyor, karşımda bir manevra makinesi çalışıyor, yük vagonlarını bu hattan alıp ötekine götürüyor, öteden buraya getiriyor ve ne yapmak, bunları nasıl sıralamak istediği anlaşılmıyordu. Tren makastan görüldüğü zaman ben, nasıldım, bilmiyorum! Vagonlar durdu, ben, baştan başa koştum, Selime'yi göremedim. Yüreğimde, "Gelmedi mi?" suali düğümlendi. Geri döndüm, pencereyi kapamış iki adamın arkasından Selime bana elini salladı. "Buradayım, buradayım." diye seslendi. Koştum, o, iki adamı zorlayıp, aralayarak onların arasından bana elini uzattı: "Eşyam pek çok." dedi. "Bu hamala gösteriniz, siz aşağı geliniz." Bavullarını, çantalarını otomobile götürdüler, biz de yürüdük. İki üç gün Selime ile konuştuk ve çok iyi anlaştık, yalnız aramızda evlenmek lakırdısı olmadı. Her gün ben ona gidiyorum, oturup konuşuyoruz. Onu bıktırmamak için

yanında çok kalmıyorum. Akşamüstleri uğrayıp onu gezmeye çıkarıyorum. Bir gece de Anadolu Palas'ın terasında yemeğe götürdüm. İlk defa bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor, ama hiçbir şeyi yadırgamıyor. İki eski arkadaş gibi geziyor, konuşuyoruz. Bugünlerde, ben, bankaya uğramıyorum, kimseyi de gördüğüm yok.

Selime ile evlendik. Nikâhımız Fahri'nin nikâhıyla birlikte oldu. Fahri'nin düğünü üç ay sonra olacak. Biz Selime ile düşündük, ayrıca düğün yapmak bize elvermeyecek; nikâhımız olduğu günün gecesi, otelde odalarımızı birleştirmeye sözleştik. O güne kadar ayrı kalacağız! Selime öyle istedi. İsteddiği gibi de oldu. Bizim nikâhı Fahri'nin kaynatasının evinde yaptılar. Gecesi de müdürün evinde büyük bir ziyafet verildi. Ziyafet değil, bir büyük düğün balosu! Otelin gece hademesini çağırdık, bize soğuk su, gazoz ne bulursa, getirmesini söyledik. Dışarda sabah oluyordu. Kalktım, odanın pancurlarını, perdelerini sıkı sıkı kapadım. Selime bana bakıyordu. Ayaşlı bu sene de o daireyi tutabilseydi, üç ay daha eşyamı orada bırakacaktım. Çünkü ben izin alıyorum, üç ay gezeceğiz. Ayvalık'a uğramak istiyorum, Karadeniz kenarında bir köyde, bir zaman kalacağız. Ormanlarda gezeceğiz. Ancak dönüşte bir ev tutmayı düşünüyoruz. Ayaşlı orayı tutamadı. Ayaşlı, yeni tuttuğu eve taşındığı gün bana, otele gelmişti. Eşyamı kaldırmak için dairenin anahtarını getirmiş. Oturdu, biraz da konuştuk: Abdülkerim Alman pazarına çıkan yolun köşesindeki yeni apartmanın ikinci katında bir daireye taşınmış. İffet Hanım gene hasta imiş. Hekimler "Ameliyat yapılmalı." diyorlarmış. Ayaşlı, İffet Hanım'ı Turan Hanım'ın yerine komak istedi, ama, bir yandan çocuk bir yandan kadının hastalığı ve beceriksizliği bu projeyi geri bıraktırdı. Bunun için Ayaşlı bunları yanına alıp, birlikte oturmaktan vazgeçmiş bulunuyor. Ayaşlıya İskender'i sordum. "İskender'in eşyası ne olur?" diye sordum. "Faika, onları topladı, kendi çıkıncaya kadar bizde kalacak." dedi. "Kendisi ne oluyor?" dedim.

-Kendisi ne olacak? Yatıyor işte!

-E sahi, bunun karışıklığı var mı acaba?

-Olmaz olur mu? Bunların işleri uzun işler. Çok para kazanmak, tez zengin olmak istiyorlar. Ben, kırk kere İskender'e söyledim: "Girme bu işlere." dedim. Dinlemedi.

-Şefik Bey'in öldürülmesi de, ortaya kaynaklı, gitti. Hiçbir şey çıkaramadılar, sanırım?

-Çıkmadı. İsteseler çıkardı, gevşek tuttular.

Ayaşlı ile bir saat konuştuk. Giderken sordum: “Demek şimdi o dairede kimse yok. Ben, eşyayı yarın orada bırakamaz mıyım?”

-Boştur, bırakmasanız daha iyi olur, dedi.

-Anahtarları kime vereyim?

-Ben gelir, alırım. Siz evde bulunmazsanız, otelin kapıcısına bırakın, ben ondan alırım.

Eşyayı almaya gittiğim gün, o daireyi sanki eskimiş, yıkılmış buldum. Ev tutmak, yeni bir daire kiralamak, bu eskiliği siz de çok evlerde görmüşsünüzdür. Duvarlarda çiviler, çivi yerleri, lekeler... İskender’le Faika odalarını fotoğraflar, açık kadın resimleriyle süslemişlerdi! Turan Hanım da odasının duvarlarına ipekli, işlemeli örtüler germişti; bu çivilerin çoğu onlardan kalmıştır. Bu lekeler de yağ lekesidir. Ayaşlı, bu duvarın kenarında yemek pişirirdi. Bu parmak izleri, Ayaşlının oğlunun parmak izleridir. Pencere kenarındaki parmak izleri de Abdülkerim ile ikisininidir. Ayaşlı, çok yaşlı ve düşkün adam değildi ama ömrü azmış. Bir gün soğuk almış, birkaç gün içinde de ölmüş. Biz onun hastalığını ve öldüğünü, gününde haber alamadık. Bir gün Selime babasının kabrine gitmişti; Hasan Bey’in mezarının ta yanına birini daha gömmüş olduklarını görmüş. Geldi, bana söyledi: “Çok da yakın gömmüşler, ben parmaklık yaptırmak istiyordum.” dedi. Ertesi gün, ben gittim, soruşturdum, anlaşıldı ki, gömülen Ayaşlı imiş. İmama vasiyeti varmış, para da bırakmış. Onlar da getirmiş, Hasan Bey’in yanına gömmüşler.

Ek 2. Ayaşlı ile Kiracıları Eserinin B1 Seviyesine Uyarlanmış Özet Metni

Yeni yapılan büyük bir apartmanın dokuz odalı bir dairesinde oturuyoruz. Bu daireyi, Ayaşlı İbrahim Efendi kiralamış. İsteyen kişilere dairenin odalarını kiraya veriyor. Odalar, loş bir koridorda yan yanaydı. Koridorun en sonunda banyo ve mutfak var. Benim odam, koridora girince sağdaki birinci kapıydı. Ev sahibi olan eşler sürekli kavga ediyordu. Onların kavgasına altı ay dayandım. Eski odamın sözleşmesi bitiyordu. Sevinerek yeni, temiz bir oda arıyordum. Arkadaşım bana bu yeni odayı verince çocuk gibi sevindim. Bir günde eşyayı toplayıp buraya taşındım.

Daha ev sahibim Ayaşlıyı ve komşularımı tanımıyorum. Onlar ne zaman yatıp kalkarlar? Burada gelenek nasıl? Yavaş bir şekilde kapıyı açtım. Koridora çıktım. Koridorda hiç ses yoktu. “Dün bana yardım eden hizmetçi kahve pişirir mi?” diye düşündüm. Odama dönerken mutfakta hizmetçiyi gördüm. Durdum.

-Bir şey mi istiyorsunuz?

-Evet, istiyorum. Sen bana bir kahve pişirir misin?

-Eğer kahveniz varsa pişiririm.

-Kahvem olmalı. Eğer kahvem yoksa birini kahve almaya gönderebilir miyiz?

-Bakayım. Apartman görevlisi geldiği zaman onu gönderebiliriz.

Odama gelen hizmetçiye para verdim. Gitti. Ben, apartman görevlisinin gidip gelmesini bekliyordum. Hizmetçi kız kahveyi pişirip getirdi. “Kahveyi nereden buldun?” diye sordum. “Faika Hanım’dan aldım. Apartman görevlisi geç gelir.” dedi.

-Sen bana biraz yardım et. Şu odayı toplayalım.

-Siz kahvenizi içtikten sonra ben de gelirim.

Ben biraz sonra kitaplarımı toplamaya başladım. Çamaşırlarımı dolaplara koydum. Hizmetçi kız da yatağımı düzeltmek istedi. Bir ara soru sordum. “Nerelisin?” dedim. - Ben Ezirgânlıyım.

-Konuşman hiç Ezirgânlı konuşmasına benzemiyor.

-İstanbul’da çok kaldım.

Halide’nin anlattığına göre küçük yaşta Ezirgân’da evlenmiş. Sonra göçmen olduğu zaman kocası ölmüş. İstanbul’da bir devlet görevlisi Halide’yi yanına almış. İki yıl onun yanında kaldıktan sonra hastalanmış. Halide’yi hastaneye götürmüşler. Daha

sonra hiç devlet görevlisinin evine dönmemiş. Bir ebe kadın, “Seni evlendiririz.” demiş. Halide’yi evine götürmüş. Bir süre kadının yanında kalmış. Evlendirecekler diyerek beklemiş. Daha sonra evlendirmeyeceklerini anlamış. Sadece çalıştırıyorlarmış. Halide bir arkadaşıyla anlaşıp kaçmış. Buraya kadar gelmişler. O zamandan beri, burada çalışıyormuş.

Ertesi gün yine Halide’yi arıyordum. Mutfakta kısa boylu, kısık sesli, başörtülü, hırkalı, hafif yaşlı bir kadınla karşılaştık. Konuştuk. Bu kadın, şoför Fuat’ın annesiymiş. Ayrıca Faika Hanım’ın da kaynanasıymış. İstanbul’dan sadece birkaç gün için oğlunu ve gelinini görmeye gelmiş. Fuat’ın annesi yirmi gün kalmış ama geri dönememiş. Oğlu ve gelini onu göndermek istemiyorlarmış. Bu kadının İstanbul’da iki kızı varmış. Küçük kızı öğretmen, büyük kızı sekretermiş. Kadın, kızlarını okutmuş. Oğlunu da okutmak istemiş. Fuat okumamış. “Şoför olacağım.” demiş. Fuat’ın annesi bütün mal varlığını satmış. Bu paralarla Fuat’a az kullanılmış bir araba almışlar. “Keşke bir işe yarasaymış!” İki hafta geçmeden araba bozulmuş. Tamire götürmüşler. Bir gün Büyükdere yolunda bir çukura düşmüş. Arabayı çok ucuza satmışlar. O zaman Fuat’ın elinde ehliyet bile yokmuş. Bu kadın çok uğraşmış. Fuat’a ehliyet almışlar. Daha sonra Fuat, “İş buldum. Balıkesir’e gidip şoför olacağım!” demiş. Balıkesir’e gitmiş. O zaman bu kadın, “Ben sana ehliyeti başka şehirde çalışman için mi aldım?” demiş. Fuat, annesini dinlememiş. Biz, yaşlı kadınla konuşuyorduk. Faika Hanım odasından çıktı. Kapının kenarında durdu. Bizi dinlemeye başladı. Birbirimizi ilk kez görüyoruz. Bir selam vermeliydi. Bir söz söylemeliydi. Sanki uzun zamandan beri tanıyoruz. Biraz sonra konuşmaya katıldı. Bu kadını dikkatle inceledim. Hiç fena değil! Sadece biraz çocuk gibi duruyor. On üç yaşında okula giden kızlara benziyor. Elbisesi ve giyinişi bir şoför karısı giyinişine benzemiyor. İpekli elbisesi, dalgalı saçları, yüksek topuklu, parlak terlikleriyle daha çok güzel kızlara benziyor. Bilmeyen kişiler bunun iki çocuk annesi olabileceğini asla düşünmezler. Önce yaşlı kadının dedikodusu, sonra Faika’nın oraya gelmesi beni mutfakta oyaladı. Bu üç kadınla aramızda bir dostluk hissi oldu. Biz, bunları konuşurken Faika’nın odasından on yedi veya on sekiz yaşında bir genç çıktı. Genci görünce, bunun şoför Fuat olduğunu anladım. Kısa boyluydu. Karısı gibi küçük, kurnaz olduğu gözlerinden belli bir genç. Kasketi elindeydi. Başıyla beni terbiyeli bir şekilde selamladı. Faika’ya; “Beyiniz, değil mi?” dedim. “Evet” dedi. Elimi uzattım. Fuat yine terbiyeli bir şekilde elimi sıktı.

Sonra karısına bir şeyler söyledi. Faika; “Niçin burada oturuyoruz? Odaya gelmez misiniz?” dedi. “Yok” dedim. “Ben tıraş suyu aramak için geldim. Hanımın tatlı sözleri beni oyaladı. Buradan ayrılamadım. Başka bir sabah kahvenizi içerim.” Faika, “Bekleriz.” dedi. Yaşlı kadın, “İyi insan nerede olsa bellidir.” dedi. Beni alkışladı. Halide, “Siz kahvenizi içiniz. Tıraş suyunuz hazır. Banyoda başka biri var. O şimdi bir saatte çıkmaz. Siz odanızda tıraş olursunuz.” dedi. “Olur.” dedim.

Hasan Bey, burada beş numaralı odada oturur. Sabah beni görmek istemiş. İkimizin memleketi yakındır. Hasan Bey, en büyük abimin yakın arkadaşıydı. Hasan Bey, gece eve geldiğimde beni bekliyordu. “Ben seni Adana’da sanıyordum.” dedi. “Şimdi de buraya gönderdiler.” dedim. Senin buraya geldiğini duydum, dedi.

-Aferin, makamın da yükselmiş! Ben bilseydim gelince seni arardım. Ben iki aydan beri buradayım. Bizi uğraştırıyorlar. Samsun’da bir yer aldım. Keşke almasaydım. O yerle uğraşıyorum.

-Sen şimdi Samsun’da değil misin?

-Değilim. O zaman bize Samsun’da bir arsa verdiler. Sonra “Yanlış oldu” dediler. Bizi Ayvalık’a gönderdiler. Ben zaten o Samsun’u istemiyordum. On beş gün için geldim. İki ay oldu hâlâ buradayım.

-Nerede işin var? Belki benim tanıdığım kişiler vardır. Sana yardım edeyim, dedim.

-Çok iyi olur. Allah razı olsun. Benim işim her yerde var. Bakanlıklarda var. Belediyede var.

-Tamam, bu konuları konuşalım. Ben burada birçok kişiyi tanırım.

Ertesi gün birlikte bakanlığa gitmek için anlaştık.

Ayaşlı, babası ölmeden önce Kastamonu’da bir süre medresede ve ortaokulda okumuş. Babası ölünce annesiyle köye gitmiş. Ayaşlı, köyde annesinin sözünü dinlememeye başlamış. Alkol içmiş. Bir gün bir kadın, düğünde Ayaşlının silahından çıkan mermiyle ölmüş. Ayaşlıya beş yıl hapis cezası vermişler. Eskiden Ayaşlının annesi bu ölen kızla oğlunu evlendirmek istemiş. Kız da başkasıyla evlenmiş. Ayaşlının bu yüzden vurduğunu sanmışlar. Bu olayın bir kaza olduğunu kimseye anlatamamış. Ayaşlı, beş ay hapiste kalmış. Dört arkadaşıyla bir gece hapisten kaçmış. İki veya üç yıl Kastamonu, Çankırı, Bolu arasındaki dağlarda gezmiş. Birçok kişinin evini basmış. Onların paralarını almış. Para almak için çocukları kaçırmış. Yolları kapatmış.

Köylülerin işlerine karışmış. Yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım etmiş. Bir süre sonra korku içinde yaşamak onu yormuş. Bu durum onu bıktırmış. Valinin biri bunları dağdan indirmek istemiş. Vali, “Dağdan insinler. Suçlarını affedeyim.” demiş. Vali yiğit bir adam olarak bilinirmiş. Vali’ye güvenmişler. Dağdan inmişler. Suçları affedilmiş. Ayaşlıyı güvenlik çavuşu yapmışlar. Bu yüzden bugün bile birçok kişi ona “İbrahim Çavuş” dermiş. Ayaşlının yine dağa çıkacağını düşünmüşler. Ama bu gerçek olmamış. Ayaşlı bir süre sonra Ayaş’a gitmiş. Ayaş’ta para toplama görevlisi olmuş. Biraz zaman sonra para toplama görevinden ayrılmış. Bu sırada Balkan Savaşı çıkmış. Askere gitmiş. Gelibolu taraflarında görev yapmış. Askerden dönünce Ayaş’ta bir dilekçe yazma dükkânı açmış. Ayrıca köylerden ürün alıp satmış. Büyük savaşta yeniden asker olmuş. Bir hastanede hizmetçi olmuş. Sonra yönetici yardımcısı olmuş. Bugün elindeki paranın kaynağı buradandır. Askerden dönünce birkaç yıl burada bir hanla bir otel kiralamış. O zamanlar otelcilik para kazandırıyormuş. Daha sonra daha yeni, daha temiz oteller açılmış. Ayaşlı onlarla yarışamamış. Oteli başkasına bırakmış. Elinde sadece han kalmış. Şimdi bu hanı çalıştırıyor. Toptan satış yapıyor. Okullara ekmek veriyor. Trabzonlu bir ortakla koltuk dükkânı çalıştırıyor. Bu işler arasında bu oturduğumuz apartmanı da kiralamış. Böylece buradan kazancı sadece bedava oturmamış.

Bu odaya taşındığım hafta bir sabah koridorda yerde yatan bir kadın gördüm. Baktım. Halide bayılmış. Hemen Faika’nın odasının kapısına vurdum. Ayaşlı ve Fuat evdeymiş. İkisi de koştu. Halide’yi Faika’nın odasına götürdük. Halide biraz sonra ayıldı. “Bunu bir doktora götürmeliyiz.” dedim. “Evet, götürmeliyiz. Fuat gidip doktoru çağırсын.” dediler. Fuat da şapkasını alıp gitti. Ama Fuat, onların söylediği doktoru yerinde bulamamış. Ben bunu ertesi sabah Halide’yi görünce anladım. Doktor şimdiye kadar da gelmemiş. “Seni ben bir doktora göndersem gider misin?” dedim. “Giderim. Niye gitmeyeyim?” dedi. Halide’ye bir mektup verdim. Benim en yakın arkadaşım Doktor Fahri’ye gönderdim. Halide’nin hamile olacağını hiç düşünmemiştim. Bunu Faika’nın bilmesi gerekiyordu. O da hiçbir şey söylemedi. Halide ertesi gün odama geldi. Ben daha bir şey demeden o sordu: “Doktor, mektupta ne yazmış?” dedi. “Senin çocuğun olacakmış. Niye söylemiyorsun?” dedim. “Neyi söyleyeyim? Başıma bir kaza geldi.” dedi. “Ben çocuğum olmayacak sanıyordum. Doktor, görünce anladı.” Biraz durduktan sonra: “Doktor ne yazmış?” diye sordu. Doktor, “Çocuk ölürse annesi de ölür.” diyor.

-Doktorlar hep öyle söyler. Bir şey olmaz. İstanbul'da olsaydım ben bu çocuğu doğurmazdım. O doktor sizin arkadaşınız. Lütfen beni kurtarsın!

-Ben yapamam. Günah.

-Ben şimdi her gün ölüyorum. Bana acıyın.

Ses çıkarmadım.

-Beni, kucacımda çocukla kimse çalıştırmaz. Açlıktan ikimiz de ölürüz, dedi.

Halide, Şefik Bey'in çamaşırını yıkamış. Şefik Bey, Halide'ye parasını vermemiş. Şefik Bey, "İki gömleğim parçalandı. Bir çorabım kayboldu." diyormuş. Olay bu durumla sınırlı kalmamış. Halide bir ay hiçbir şey söylememiş. Ortada böyle bir sorun varmış. Bir akşam Şefik Bey'e iki genç çocuk misafir gelmişler. Şefik Bey, bir masa örtüsü istemiş. Halide, üst katta oturan Yahudi kadının hizmetçisinden geçici bir örtü almış. Şefik Bey ve misafirleri o gece bu yeni örtüyü hem yakmışlar hem şarap döküp kirletmişler. Halide, Şefik Bey'e bu örtünün parasını ödemesini söylemiş. Şefik Bey, önemsememiş. Biraz zaman geçince Yahudi kadın örtü sebebiyle hizmetçisini kovmak istemiş. Halide, bu olayı duyunca hemen Şefik Bey'e koşmuş. Şefik Bey de Halide'yi odasından kovmuş. Halide iyice sinirlenmiş. Şefik Bey'e saldırmış. Yaşlı olan Şefik Bey de korkup bağurmaya başlamış. Faika, kaynanası, Ayaşlının oğlu yetişmiş. Şefik Bey'i Halide'den kurtarmışlar. Bu kavga öğlen üstü olmuş. Bu akşam eve geldiğim zaman Halide hâlâ ağlıyordu. Hâlâ çok öfkeliydi. Şefik Bey, Ayaşlının odasında oturuyordu. Eli ayağı titriyordu. Kendi kendine anlaşılmayan sesler çıkarıyordu. Ayaşlının bütün sigarasını içmiş. Ben gidince benim sigara paketimi aldı. Şefik Bey, "O kadın bu evde varken ben bu evde durmam. Beni öldürür. Ben polise haber vereceğim." diyor. Ayaşlı da onun yüzüne bakıyor.

-Canım en azından şu örtünün parasını ver, diyor.

-Vermem, niye vereyim? Örtü zaten yanmıştı.

-O da kimsesiz yoksulun biri.

-Yoksul ama beni öldürüyordu.

-Yok canım, öldüremez. Çok cılız biri. Sen dağ gibi adamsın.

-Seni boğazından tutsun da gör.

Halide de Faika'nın odasında bir köşede ağlıyordu. İşin kötüsü yukarı katın hizmetçisini işten çıkaracaklar. "Bir çare bulalım." diye düşünürken Hasan Bey geldi. Olayı dinledikten sonra "Parayı biz verelim. Yazık, o zavallı da işten çıkmasın. Zor bir şey değil ya." dedi. Parayı ben verdim. Ayaşlı da yukarı çıktı. Yahudi kadına hizmetçiye kovmaması için rica etti. Olay kapandı. Şefik Bey'e hem acıyorum hem de Halide'nin parasını vermediği için kızıyorum. Parası var ama vermiyor. Ayaşlı onun epey parası olduğunu söylüyor. Bir gün bana bankaya gelmişti. Para değerlerini sordu. Parası olan insanın soru sormasından bellidir. Frangın düşmesinden korkuyor. Birkaç gün sonra da İstanbul'a gitti. Şefik Bey, ihtiyar ve sersem gibi görünür. Onu para işlerini konuşurken görseniz şaşarsınız. Neredeyse para işlerini benden daha iyi biliyor. Çok çabuk anlıyor. Başka işler konuşulduğu zaman ise anlamayan adamlara benzer. Bir söylediği sözü kırk kere söyler. Sizin söylediğiniz sözleri anlamaz.

Altı numaralı oda boştu. Burada Yahudi kadın tarzısı bir kız oturuyormuş. Birkaç kişi gelip odayı gezdi. Kiralayan kimse olmadı. Ben banka arkadaşlarımdan biri kiralamam istedim. Bir arkadaş kiralamak istedi. Sonradan vazgeçti. Karısı yanına geleceğini haber vermiş. Bir oda içinde yaşayamayacaklarını düşündü. Odayı kiralamadı. Bu arada Ayaşlının eski tanıdığı kişilerden biri gelmiş. Onu buldu. Getirip odaya yerleştirdi. Ona biraz eşya da aldı. Ayaşlı otel kiraladığı zamandan beri bu genci de tanırmiş. Çok zaman Ayaşlının müşterisi olmuş. Halide, bu yeni gelen komşuyu beğeniyor. "Genç, temiz, kibar" bir adam olduğunu söylüyor. "Ne iş yapar bu adam?" diye sordum. "Tüccar." dedi. "Adı nedir?" dedim. Adını bilmiyor. Gitti. Kapısında duran kartı çıkarıp getirdi. Kartın üstünde zor okunacak yazılarla "İSKENDER BEY Hemşinli Zade Fabrikatör" yazıyordu. İskender, dostlarına Ayaşlının evinde oturduğunu söylemek istemiyor. Soran olursa bir dostunun evinde olduğunu bildiriyor. Birisi onunla konuşmak isterse şehrin en pahalı otellerinden birinin adresini veriyor. Bu işi idare etmek için sık sık o otellere uğruyor. Birçok kişi onun otelde oturduğunu sanıyor. Otelciler de bu müşteriyle yakından ilgileniyorlardı. Burada evde kimseyi görmek istemiyor. Bazı kişilere burada oturmadığını söylüyor. Buraya ara sıra uğradığını söyleyip gelen kişileri gönderiyordu. Dairemizin yedi numarasında oturan karı koca bizimle hiç konuşmamıştı. İskender bizi bu karı koca ile tanıştırdı. İskender Bey'in bu komşularla nasıl tanıştığını bilmem. Bildiğim şey ise onlara pek çabuk alışmasıdır. İskender anlaşıncı Şefik Bey de onlara sokuldu. Sonra Faika, Ayaşlı, Hasan Bey, sekiz numarada oturan aile yeni tanıdık insanların odalarına gitmeye

başladılar. Dışarıdan yabancı misafirlerin olduğu geceler bir odaya sığamıyorlar. Faika'nın odasıyla İskender Bey'in odasına da ayrılıyorlardı. Böyle gecelerde bütün dairemiz bir ev gibi oluyordu. Yedi numaradaki komşularla en son ben tanıştım. Her iki tarafın bu kadar çabuk dost olmalarına şaşıyorum. İki taraf da birbirleriyle görüşmek istiyormuş. Peki, neden şimdiye kadar konuşmadılar? Bizimkiler mi tanışmak istemezdi? Onlar mı gelip konuşmazdı? Anlamıyorum.

Turan Hanım, yaklaşık yirmi beş yaşında, orta boylu, güzel bir kadındı. Yüksekten bakışı beni sanki biraz rahatsız etti. Faika bizi birbirimizle tanıştırdıncı elimi tuttu. Gülümseyerek: "Sizin için bunlar, oyun sevmez, diyorlar doğru mu?" dedi. "Oyun bilmem." dedim. "Oynamadım. Sever miyim bilmiyorum!". "Biz size çabuk öğretiriz! Şöyle gelsenize." diye yer gösterdi. "Ben de oyun sevmem. Ama günleri nasıl geçirmeli? Burada oyuna alıştık. Şimdi gece gündüz işimiz kumar oynamak!" Aralarında en çok kaybeden kişiler Abdülkerim'le karısıydı. İffet Hanım o zamana kadar hiç kumar oynamamış. Kendini tutamıyor. Her oyuna giriyor. Her oyunda kaybediyor. Bu karı kocanın çocuğu Turan Hanım'ın odasında açılan yeni yaşayışın en büyük engeliydi. Geceleri oyuna başladıktan sonra çocuğa iyice bakamadılar. Abdülkerim ve karısı geç yatıyor. Çocuk erken uyanıyor. Çocuğu hizmetçi alıp dışarı çıkarıncaya kadar odada kavga gürültü oluyor. İffet Hanım sinirlenip kocasına kızıyor. Her sabah da bu kavgalar oluyordu. Çocuğa da her hizmetçi dayanamıyor. Hizmetçilerin olmadığı günler oluyor. Böyle günlerde babası çocuğuna bakmak istedi. Beceremedi. Aradan birkaç hafta geçti. İffet Hanım'ı uykusuzluk, Abdülkerim Bey'i karısının çok konuşması rahatsız etti. İffet Hanım, oğlunu İstanbul'a kendi annesinin yanına götürdü. Çocuğun masrafı için de para vermeye razı oldular. Çocuk aradan çıkınca bu karı koca daha kavgasız yaşıyorlar. İkisi de rahat ediyorlardı. İkisi de rahatça kumar oynayabiliyorlar. Geceleri sabaha kadar oturup gündüz de akşama kadar yatıyorlardı. Abdülkerim'e çalışacak kadar bile zaman kalmıyordu.

Bizimle tanışıncaya kadar odasında Hâki Bey'in yaşayışı çok acıktıydı. Karısı dostlarıyla sabahlara kadar kumar oynar. "Oyunu bozuyor." diye Hâki Bey'i aralarına almazlar. Eğer oyuncu olmazsa, ister istemez onu da alırlar. Bizle tanıştıktan sonra Hâki Bey'in yaşayışı, uykusu biraz daha düzeldi. Oyun oynayan kişiler Turan Hanım'ın odasında toplanırlar. Oyun oynamayan kişiler de İskender Bey'in veya Faika'nın odasında toplanırlardı.

Reisin bıraktığı oda bir süre boş kaldı. Sonra Hasan Bey odaya birini getirdi. Odaya gelen Hüseyin Bey adında biriydi. Kısa boylu, bırıklı, gözlüklü, lacivert giyimli bir adamdı. Bu adamın elinden tarlalarını almışlar. Çok uğraşmış geri alamamış. Hakkını aramak için buraya gelmiş. Ben odaya girdiğim zaman Hasan Bey yine onun derdini dinliyormuş. Bu adama acımış ise ona yardım edebilirdi. Niçin onu alıp buraya getirdi? Anlamadım. Oturduk. Kahve ve sigara içtik. Hüseyin Bey işini anlatmaya başladı. Önce can sıkıntısı ile ben onu dinleyemiyordum. Söz biraz ilerleyince bu adama acımaya ve onu daha iyi dinlemeye başladım. Ben Hüseyin Bey'i dinlerken anlattığı kişileri sanki karşımda gördüm. Hüseyin Bey adına korktum. Bir yardım edeceğim için değil sadece bir kitap okur gibi, bir resme bakar gibi dinledim. Hüseyin Bey'in hikâyesi uzadıkça Hasan Bey'in sıkılmaya başladığını gördüm. Bunu görünce Hasan Bey'e bir şaka yapmak istedim. Hüseyin Bey'e sözünü daha uzatacak sorular sormaya başladım. Hasan Bey çok fazla esnemeye başladı. Ben gülmek için kendimi zor tutuyorum. Benim uykum açıldı. Söz uzadıkça uzuyor. Ben sordukça daha çok uzuyor. Günlerce sürecektir gibi görünüyordu. Yemek zamanı gelip geçti. En sonunda Hasan Bey dayanamadı. Hüseyin Bey'i bu işte uğraşmaya teşvik eden şeylerden biri dinî görüşüdür. Öteki de kendini çok haklı görmesidir. Hakkını alacağına inanıyor. Her gün bu sözleri söylüyor. Çok az zaman sonra Hüseyin Bey'i kimse dinlemedi. Sadece yeni verilecek dilekçeleri Ayaşlı, Hasan Bey ve Hüseyin Bey aralarında konuşuyorlar.

Halide gitti. Yerine bir ihtiyar kadın buldular. Raife Hanım adında siyah başörtülü, yaklaşık kırk-kırk beş yaşında İstanbullu bir kadınmış. Faika'nın kaynanasına benziyor. Sessiz, iyi bir kadın gibi görünüyordu. Ama açgözlü, dedikoducu bir kadın olduğu çok az zaman sonra anlaşıldı. İki gün sonra, işten geldiğim zaman Raife yanıma geldi. Eğer izin verirsem kızımın gelip beni göreceğini gülererek söyledi. "Niçin beni görecektir? Ne var?" dedim. Biraz durdu. Anlamadı. Sonra biraz sıkılarak; "Ben söyledim. Sizi görecektir." dedi. "Doğru düzgün gelirse gelsin." dedim. Anlamadı. Sadece gelsin sözüne bakarak gitti. Kızını yolladı. Kızı geldi. Eski geleneğe göre bir selam verdi. Sonra da elini uzattı. Kendisine bir sandalye gösterdim. "Oturunuz." dedim. Oturdu. "Siz evlisiniz, değil mi?" dedim. "Evet" dedi. "Eşiniz burada postanede çalışıyormuş." Yine: "Evet".

-Sonra neden işten çıkardılar?

-Memleketine gitti. Orada eski karısından bir kızı vardı. Onu evlendirmek istedi. Sonra geldiği zaman işe almadılar.

-Hımmm... E şimdi?

-Şimdi apartman görevlisi olarak çalışıyor. Annem onu bankaya işe alınız diye size söylemiş. Ben bilmem. İşe girerse girsin. Ben sizden bir şey istiyordum.

-Ne istiyorsun?

-Şey diyordum. Beni bir işe soksanız!

-Nasıl bir iş?

-Ben sekreter olmak istiyorum. Sınavsız gireyim diyorum. Eğer siz isterseniz beni işe sokarsınız.

-Ben onu yapamam.

-Benim için yapınız ne olur?

-Olmaz, kimse için yapmadım. Sizin için de yapamam.

Bu kadına “Kimse yapamaz.” demek isterdim. Denilmiyor. Ben sadece kendi adıma söyledim. Kadın sustu. Sıkıldı. Ben de sıkıldım. “Acaba ben bu kadının isteğini yapabilir miyim?” diye düşündüm. Bu, sekreterlik bilse de yine yapamam. Benim karakterimde yok. Kadın kalkıp gitsin diye bekledim. Kalkmıyor. Ben odada geziniyorum. On dakika, on beş dakika geçti. Çok şükür Hasan Bey odaya geldi. O gelince kadın kalkıp gitti. Raife Hanım’ın bana verdiği rahatsızlık bununla bitmedi. Birkaç gün sonra da küçük kızını getirdi. Bir cuma günü odamda oturuyordum. Kapıya vuruldu. “Gel” dedim.

-Senin adın ne?

-Hicret. Ben size ablamın işini sormaya geldim.

-Ablanın işini mi? Hangi işini?

-O bilir, dedi.

-Yavrum, senin ablan buraya geldi. Bankaya sekreter olmak istediğini söyledi. Ben de ona bu işi yapamayacağımı anlattığımı sanıyordum. Anlamamış. Şimdi sen ona bu işi yapamayacağımı söyle. Anladın mı?

-Niçin yapamayacaksınız? İsterseniz çok iyi yaparsınız. Biz öğrendik. İhsan amcam anneme: “O isterse onun sözü bankada hemen yapılır.” demiş. Büyük adamlar bile sizin sözünüzü dinliyormuş.

-Kızım İhsan amcan kimdir?

-Komşumuz.

-Beni tanıyor mu?

-A, tanımaz olur mu? Sizi herkes tanıyor.

-Bunda bir hata olmalı. Ben de kendimi tanırım ya! Sen İhsan amcana bir daha iyice sor. Ben bankada sekreterlik yapıyorum. Bu bir. İkincisi, ben böyle bir iş yapmam. Şimdiye kadar da yapmadım. Bu sözü burada bitirelim. Şimdi başka ne istersen konuşalım.

-Yapsanız ne olur? Biz de fakiriz.

-Orasını sen anlamazsın. Bitirelim dedim ya. Sen ona bak olmaz mı? Şimdi anlat bakalım sizin mahallede ne var ne yok?

-Ablam sizi çok sevmiş. “Merhametli bey, o benim işimi yapar.” dedi.

-Ablana söyle bu işi yapamam. Onun bildiği gibi merhametli de değilim.

Biraz daha konuştuktan sonra kızı gönderdik. Anasını çağırdım.

Yılbaşında bankanın raporları, hesapları için evde çalışıyordum. Bir gün, öğleye doğru yemek yedim. Koltuğun üstüne uzandım. Yatıyordum. Kapıya vuruldu. Turan, pijamasıyla odama geldi. Şaşırdım. Bu kıyafette onu hiç görmemiştim. Çok sade bir tavırla; “Sizde acaba ince uçlu bir pense veya cımbız bulunur mu?” dedi. “Elime bir kıymık battı. Onu çıkaramıyorum.”. “Bulunur.” dedim. “Siz oturmaz mısınız?” Bir sandalyenin kenarına oturdu. Ben etrafta aramaya başladım. Biraz sonra da cımbızı buldum.

-Nereye battı?

-İşte. Gel şuraya aydınlık yere gidelim.

Pencerenin önüne gittik. Ben batan kıymığı görmeye hazırlanırken o elini çekti. “Önce şu kapıyı kilitle.” dedi. “Beni burada böyle görmesinler.” İki saat geçti. Kalkıp aynaya baktı. Saçlarını düzeltti. “Yüzüm kıpkırmızı oldu. Ben artık odama gideyim.” dedi. “Kıymık yine acıtıyor mu?” diye alay ettim. “Utanmaz...” dedi. “Kapıyı sen aç. Dışarda kimse yoksa ben geçeyim.” dedi ve gitti. Arkasından “Yalnız kaldığında ne utanmaz bir kadın.” diye düşündüm.

Bu dokuz oda içinde geçen ve beni sıkımsaya başlayan bu yaşayış, kışın son günlerinde bir değişikliğe uğradı. Banka beni, bir işi anlamak ve rapor vermek için Adana'ya yolladı. Müdür beni yollamak istemiyordu. Bana merkezde birtakım hesaplar çıkartmak istiyordu. Yönetim kurulu başkanı, müdürün bana inandığını bildiği için sonra bir zorluk çıkarmasın diye beni yolladı. İki ay Adana, Mersin, Tarsus taraflarında kaldım. Dönüşte Ayaşlının dairesi biraz değişmişti. O hiç sevmediğim hizmetçi Raife Hanım gitmişti. Yerine Girit göçmenlerinden Ziyet isminde hareketli bir kız gelmişti. Hüseyin Bey memleketine gitmiş. Ayaşlıya "Nasıl? İş oldu mu?" diye sordum. "Olmadı." dedi. "Yalnız oraya yeni bir Vali gitmiş. Ona burada eşinin kardeşinden bir mektup aldık. Onunla gitti." dedi. "Derdini anlatabileceğini sanıyor musun?" dedim. "Sanmam." dedi. "Bir kere ona suç atmışlar. Artık derdini zor anlatır."

Hüseyin Bey'in odasını harita fotoğrafçısı olan Kasım Arif adında bir adamla arkadaşı kiralamış. Sabah erken gidip akşam geç geliyorlarmış. "Nasıl adamlar?" diye sordum. "Zararsız insanlar." dediler. İffet Hanım hastalanmış. Kocasını onu İstanbul'a götürmüş. İffet Hanım'ı bırakıp dönecekmiş. "Hastalığı neymiş?" Ayaşlı; "Bilmem, kadın hastalığı varmış." dedi. Turan Hanım, İskender Bey, Şefik Bey yerlerindeydi. Keyifleri de yerindeydi. Bizim Hasan Bey yokmuş. Birkaç gün için İzmir'e gitmiş. Ayaşlıya "İzmir'e niçin gitti?" diye sordum. "Devlet orada bir yer verecekmiş." dedi. - Ayvalık'ta vermişlerdi ya.

-Ondan vazgeçmişler. Geri alıyorlarmış!

-Bu nasıl iş böyle? Samsun'da verdiler sonra geri aldılar. Ayvalık'ta verdiler. Şimdi o da olmuyor. İzmir'de veriyorlar!

-İzmir'de vereceğiz diyorlar. Bakalım onu da verecekler mi? Bana göre onu da vermezler!

Hasan Bey'in ortakları arasında bir sorun çıkmış. Hasan Bey'e de yazmışlar. Ayaşlı yakında geleceğini sanıyor. Bir gece Süsen Hanım, Turan'ın odasına gelmiş. Beni görmek istemiş. Haber yolladı. "Gelsin." dedim. Berin ile Süsen odama geldiler. Bunlar benden istedikleri işi söylemeden önce uzun uzun dil döktüler. Turan Hanım'ın da şimdi gelip dil dökeceğini söylediler. Katlandım. Söyledikleri şeyleri dinledim. En sonunda yapılacak hizmeti anladım. Bizim bankada sekreter kadınlardan biri evleniyormuş. İş bırakıyormuş. Bu kadın tanıdık biri olduğu için kimsenin haberi olmadan öğrenmişler. Şimdi bu kadının yerine kendi tanıdıkları bir kızın alınmasını

istiyorlar. İş bu! “Bunu yarın bankada öğrenirim. Turhan Hanım’a söylerim.” dedim. “Siz de oradan haber alırsınız. Çünkü bu işlerle hiç uğraşmadım. İnanınız. Bankaya yeni bir sekreter nasıl alırlar? Ben nasıl yardım edebilirim? Bilmiyorum. Eğer elimden gelirse size hizmette kusur etmeyeceğimi tahmin edersiniz.” Konuşmamız burada bitmeliydi. Turan Hanım gelmediği için Süsen Hanım kimsesiz kalan kızın hikâyesini bir daha anlattı. Süsen Hanım’ın bana geldiği günün ertesi Ziyet kapıyı açtı: “Sizi bir kız görmek istiyor.” dedi.

-Kimmiş?

-Bilmem. Burada kapı önünde duruyor. İsterseniz adını sorayım?

-Çağır bakalım.

Kapıdan, orta boylu, beyaz bereli, ince pardösülü bir kız girdi. Bu kızın, dün adı geçen kız olacağını tahmin ettim. Ben, gelen kıızı hemen gönderip işime gitmek istiyordum. Bu kadını görünce hemen gönderemeyeceğimi anladım. “Oturamaz mısınız?” diye bir sandalye gösterdim. Bir milyonerden iş istemeye giden ve sonra onun karısı olan yoksul kız rolünde oturdu. Bu oturuş, neredeyse sinema oturuşuydu. Ben de o an şarkı söylemek istedim.

-Sanırım siz dün bana Süsen Hanım’ın söylediği kadınsınız, dedim.

-Evet, dedi.

-Bankaya sekreter olarak girmek istiyormuşsunuz!

Birden irkildi. Bana bakarak “Kim? Ben mi?” dedi. “Evet, siz! Bana öyle söylediler. Süsen Hanım öyle söyledi.” Dudaklarını bükerek: “Süsen Hanım...” dedi.

-Ben sekreter olmak istemiyorum. Ben memur olmak istemiyorum. Her gün de onlara söylüyorum!

-Bana ne kadar yanlış anlatmışlar, dedim.

Bunun arkasından ne çıkacağını, kızın ne istediğini tahmin edemedim. O gece Turan Hanım’a; “Süsen Hanım’ın söylediği kız bu sabah bana geldi.” dedim.

-Ha, ne söyledi?

-Ben çalışmak istemiyorum. Hayat beni buna zorluyor, dedi.

-İyi ya! Bundan ne çıktı?

-Bilmem. Sonra iş hazır sanıyormuş. Hazır olmadığını anlayınca biraz da ağladı.

-Hıı, şımarıklık! Ne oldu onun işi? Sen bir şey anladın mı?

-Hiçbir şey anlamadım. Sormadım da. Eğer siz isterseniz sorup anlarım. Belki bir iş de buluruz. Ancak bu tavırla kendisi devam eder mi? Bence o numara yapıyor.

-Haa, evet. Biraz öyledir. Siz ona bakmayınız. Eğer bir iş bulunursa iyi olur.

-Peki, yarın bakarım.

Konuşmuş olduk. O gittikten sonra ben kendime baktım. Kız beni kendine birazcık yaklaştırmış. Cavide benim karım olamaz, diyemedim. Kim bilir? Kız iyi eğitim almış olmasa da akıllı! Bugünden sonra bu kız, her gün veya iki günde bir bana gelmeye başladı. Konuşmalarımız ilerledikçe Cavide'nin beni beğendiğine daha çok inanmaya başladım. Turan'la konuştuktan birkaç gün sonra bankada, odamda oturuyordum. Cavide için iş aramasını rica ettiğim arkadaş geldi. "İstanbul'da Amerikalı bir kadın, el işleri atölyesi açacakmış. Yeme, içme, barınma masrafları onlardan. Kırk lira da aylık veriyor. Bu kadın oraya gider mi?" diye sordu. "Gider sanırım. Niye gitmesin! Gitmezse de kendi bilir." dedim. Bu işi Cavide'ye nasıl söylemeli? Bunu tam bir gün bir gece düşündüm. Kolay bir yolunu bulup karar veremedim. "Cavide beni kendine koca olarak düşünüyor. Beni kolay kolay bırakmaz." diye inanıyordum. Buna inanıyordum. Aynı zamanda korkuyordum. "Dün bir iş kendi kendine önümüze çıktı." dedim. Gözleri parladı. "Benim için mi?" diye sordu.

-Evet, ama parası biraz az.

-Nasıl bir iş?

Anlattım. Biraz düşündü.

-Acaba yapabilir miyim? Fransızcam da çok azdır. Önemli değil. Kadınla dilsiz oyunu oynarız.

-İstanbul'da olması size zor gelmez mi?

-İstanbul'da olması iyidir. Şunlardan kurtulurum. Benim neler çektiğimi siz bilmezsiniz. Hiç kimsenin kardeşleri benimkiler gibi olamaz. Bunlar bana yardım etmez. Ben şaşırayım, düşeyim diye bakıyorlar.

Cavide gitmek sözüne böyle tepki verince ben biraz kızdım. Sanki Cavide günlerden beri düşündüğüm şeyleri bilip de benimle alay ediyormuş gibi geldi. Sıkıldım. Gerçeği

belli etmemek için ben de Cavide'nin gideceğine sevinliyormuş gibi görünmeye çalıştım. "Bugün hazırlanıp yarın akşam yola çıkabilir misiniz?" dedim. "Çıkamam. Belki öbür gün çıkabilirim. Ben şimdi gideyim. Yarın sabah size haber veririm." dedi. Cavide gitti. Sonra ben de bankaya gittim. Bu kızın beni istediğine bu kadar inanmış olmak bana ağır geldi. Yardım ettim. Ama içimden de bir sıkıntı eksik olmadı. Ertesi gün Cavide'nin bana gelebileceği saatlerde ben evden aceleyle ayrıldım. Onunla yalnız kalmak istemedim. Gelmiş. Beni bulamayınca bir mektup yazıp bırakmış. İstasyonda beni görünce sevindi. Teşekkür etti. Cavide'nin sözüne göre ona herkesin düşman olduğuna inanmak lazımdı. İstasyona baktım. Kız kardeşleri, akrabaları, dostları hepsi oradaydı. Yolcu etmeye gelen kişiler epey kalabalıktı. Ben, istasyonda birkaç kişi olacağımızı sanıyordum. Sanki bütün gözler beni aradı. Beni birbirlerine soran kişiler oldu. Cavide ile evleneceğimi herkes duyduğu için böyle olduğunu sandım. Geldiğime sıkıldım. Ayrılırken Cavide yeniden bana teşekkür etti. Başka bir söz söylemedi.

Akşamüstü bankadan döndüğüm zaman Turan'ı gördüm. Neşesizdi. "Neyin var?" dedim. "Bu baba dedikleri adam beni kızdırıyor." dedi. "Gözü paraya doymaz. Yine benden para almak için türlü konuşma yapıyor. Ondan çok da bizim Hâki'ye kızıyorum. O da ötekiyle beraber oluyor. Ben kumar evi çalıştırıp para almıyorum. Onlara dağıtamam. Ben kendim oynuyorum. Bunun kazanması varsa, kaybetmesi de var! Bundan önce de aynısını yaptı. Oda kirasını artırdım. Herkesten iki kat fazla veriyorum. Şimdi kocamı da yanına almış. Yine benden para istemeye gelmişler. Hiç para vermem. Buradan da çıkmam. Zaten onun sözleşmesi yakında bitecek. Bu daireyi ben kiralarım. O bana kiracı olsun! Veya çıkıp gider." Ben sesimi çıkarmadım. Ayaşlı ile Turan arasındaki sorun, Turan'ı yeni bir ev kiralamaya ve işini ileri götürmeye heveslendirdi. Aradan çok zaman geçmedi. Bu ev kiralanıp hazırlandı. Bir akşamüstü bankadan geldiğim zaman Turan'ın odasını boş, kapısını da açık gördüm. Ondan boş kalan odaya Faika kendi odasındaki fazla eşyayı getirdi. Birkaç gün sonra da Ayaşlının oğlu orada yatmaya başladı.

Turan gitti. Bir ay kadar rahat yaşadık. Sonra günün birinde aniden bir büyük üzüntü yaşadık. Hasan Bey felç oldu. Ayaşlı ile gittik. Yakın bir kahvehanenin arkasında bir odada Hasan Bey yerde yatıyor. Çok fena oldum. Utanmasam ağlayacaktım. Ayaşlı benden daha kötüydü. "Nasıl olmuş?" diye sordum. Burada kahvehanede oturuyormuş. Rahatsızlanmış. Buraya kaldırmışlar. Bu kahveci beni tanır. Hemen bir adam yollamış. Geldim. Bunu böyle buldum. Sizi aradım. Belediye doktoru yokmuş.

Dışarıya çıkmış. Biraz sonra Fahri geldi. Etrafına ve hastaya baktı. Bana, “Bunu yerinden kaldırmak doğru olmaz. Burada da bırakamayız. Ben arayayım da hastaneye götürelim.” dedi. Aradı. Araba geldi. Hizmetçi geldi. Hasan Bey’i mümkün oldukça kımıldatmadan, sarsmadan arabaya koyduk. Hastanenin alt katındaki odalardan birine yatırdık. Başhekim işitmiş. Gelip baktı. Başhekim de babamın çok yakın dostlarından olduğu için birbirimizi tanırız. Beni odasına götürüp konuştuk. Biz konuşurken Fahri geldi. “Kendine geliyor.” dedi. “Ben yanına gideyim mi?” dedim. “Yarın sabah görürsün.” dedi. Başhekim Hasan Bey’i tanımıyor. Kim olduğunu bana soruyor. Ben söylüyorum. Fahri de ayakta duruyordu. Aklıma geldi. “Hasan Bey’in bir kızı vardır. Ona haber versek mi?” diye sordum. Fahri: “Haber verelim.” dedi. “Bu hastalık Hasan Bey’i öldürür mü?” Başhekim cevap verdi. “İnşallah öldürmez. Ama kızına haber verilse bence iyi olur.” Fahri ile başhekimin yanından çıkıp aşağı indik. Doktorların odasına girdik. Ayaşlı da geldi. Orada Hasan Bey’in kızına haber verme konusunu yeniden konuştuk. Bizi dinleyen kişilerin hepsi kızına haber verilmesini doğru buldular. Hasan Bey’in üstünden çıkan bir posta kâğıdından da kızın adının Selime olduğunu öğrendik. Zaten banka memuruna yazacağız. Kızın adını bilmesek de olabilirdi. Hemen telgrafi yazdık. Ayaşlı alıp götürdü.

O gün akşam trenine gittim. Kimse çıkmadı. Ertesi sabah yine kimse yoktu. Akşam trenden genç bir kadın çıktı. Oraya iki çanta koydu. Beklemeye başladı. Yanına sokulup konuşacaktım. O sırada vagondan bir erkek indi. İki birlikte gittiler. Dönecektim. Şoför Etem Efendi koşarak geldi. “Burada bir kadın sizin evi arıyor.” dedi. “Hani, ben de onu bekliyorum.” Arabanın yanında koyu yeşil mantolu genç bir kız duruyordu.

-Hoş geldiniz!..

-Hoş bulduk. Babam nasıl?

-Hastadır, dedim.

-Sizde mi?

-Hastanededir.

-Bana gösterirler mi?

-Niçin göstermesinler?

-Gidelim. Kendisini göreyim.

Birlikte hasta odasına girdik. Fahri geldi. Selime Hanım'ı görür görmez babasını görebileceğini söyledi. Bizi başhekimin odasına götürdü. Hasan Bey, on gün iyi olduktan sonra bir ikindi vakti öldü. Cenaze çıktıktan yarım saat sonra Selime Hanım'ı otele götürdüm. Hiç durmuyordu. Ağlıyordu. Selime otele girince yalnız kalmak istedi. "Siz rahatsız olmayınız. Ben de biraz yatayım." dedi. Uzaklaştım. "Selime umutsuz kalırsa kendini öldürmek ister mi?" diye korkmaya başladım. Ben de odama gittim. Abdülkerim'le Şefik Bey geldiler. Bana "Başın sağ olsun." dediler. Cenazedeymişler. Onlar gidince ben de uzandım. Üzüntü, kalbimin kırılması beni sanki hasta etti. Sabah, Ayaşlı ile Hasan Bey'in odasını açtık. Neyi varsa kontrol ettik. Defterlerini, kâğıtlarını topladık. Aradan biraz zaman geçince bunları Selime'ye vermeli. İşlerine bakmak için kâğıtlarını kontrol ettim. Ayaşlı, Hasan Bey'in bütün işlerini biliyor. Bana da anlattı. Devlet işi bitse kalan işleri kolaydı. Selime'ye gittim. Erken kalkıp giyinmiş. Pencerenin önüne oturmuş. Elinde mendil ıslanmış. Gözleri şiş ve kan içindeydi. Rengi soluktu. "Nasılsınız?" dedim. "İyiym, teşekkür ederim." dedi. Biraz durduktan sonra; "Biri bugün beni babamın mezarına götürse. Bir daha kim bilir ne zaman görürüm." dedi. Şaştım. "Niçin? Siz buradan gitmek mi istiyorsunuz?" diye sordum. Gözleri yaşardı. Başını çevirdi: "Evet." dedi.

-Orada kimsen var mı?

-Yooook, kim olacak!

-E burada kalsanız daha iyi değil mi?

Hiçbir söz söylemedi. Önüne baktı.

-Hiç olmazsa burada iki kişiyiz. Benim de kimsem yok. Bana sorarsanız gitmenizi istemiyorum. Burada birlikte kalırız.

Selime babasının mezarında ağladı. Sonra arabada da biraz gözyaşı döktü. Bana da bir şeyler söylemek istedi. Çok kırgın gözlerle baktım. Belki soğuk davranırım diye korktu. Söylemedi. İstasyonda Ayaşlı bizimleydi. Ben çeşitli bahanelerle dolaştım. Ona söz söylemeye zaman bırakmamak istedim. Belki de hiçbir şey söylemezdi. Ben kendimi aldatıyordum. Tren kalkarken "Ne zaman ihtiyacınız olursa yazarsınız. Yazmak istemezseniz oradaki banka memuru her isteğinizi yapacaktır." dedim. Tren kalkmıştı. O bana cevap verdi. Bir şeyler söyledi. Ben anlamadım. Ağlıyordu. Öylece gitti! Gitsin! Kendi istedi. Hasan Bey'in vasiyeti böyle mi tutulacak? İdare edemedim. Bir küçük şeye hemen üzüliyorum. Göndermemeliydim. Şimdi dünya bana boş

geliyor. Bana bu kadınlar içinde yine Turan'dan başkası yaklaşmadı. Selime'yi çok seviyordum. Çok beğeniyordum. Ne güzel kadın. Bana çok uygun! Kim bilir orada sevdiği biri mi vardır? Yoksa benden mi hoşlanmadı? Şimdi Selime'yi sevdiğimi çok iyi anlıyorum.

Hüseyin Bey'den kalan odayı kiralayan fotoğrafçılar, Abdülkerim'in çocuğunun ağlamasından bezmiş. Ayaşlıya haber yollamışlar. Sonra da kendileri gelip söylemişler. Günün birinde de bavullarını alıp gitmişler. Ayaşlı, bu fotoğrafçıların gitmesinden dolayı Abdülkerim'e söylenebilirdi. Odanın kirasını da isterdi. Hiç sesini çıkarmadı. Ziynet'ten anladığıma göre Ayaşlı, Hasan Bey'den kalan odayı da Abdülkerim'e vermek ve bu oda için para da istememek fikrindeymiş. İffet Hanım'la hastanede böyle konuşmuşlar. Birkaç gün sonra İffet Hanım hastaneden çıktı. Konuşulan iş de yapıldı. Çocuğa gece gündüz bakacak bir dadı buldular. Oğlanı dadıyla bu yeni odaya yerleştirdiler. Bir hafta sonra da İffet Hanım'ın odasında kumar başladı! Üç dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açıyordum. Elime bir telgraf verdiler. Telgrafi Açtım. Telgraf Selime'denmiş. Şu iki kısa cümleyi yazıyor: "Yanınıza gelebilir miyim? Lütfen cevap yazın." Biraz şaşırdım. Sevindim. İşleri bırakıp odanın içinde gezinmeye başladım. Selime'ye, "Sizi bekliyorum. Yola çıkınca haber verin." diye bir cevap yazıp yolladım. Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu. Ertesi gün bankada çalışırken Selime'nin yola çıkacağını yazan telgrafi aldım. Telgraf şöyleydi: "Dokuz, salı sabahı orada olacağım. Selime." Bugün ne? Perşembe. Demek dört gün vardı. Bu dört gün nasıl geçer? Bir küçük seyahat yapsam! Acaba ben deliriyor muyum? Neden bu Selime'ye bu kadar bağlandım? Hemen hemen uykusuz bir gece geçirdikten sonra salı sabahı istasyona indiğim zaman henüz kimse gelmemişti. Uzaktan, makine deposu tarafından dumanlar çıkıyor. Göğe uzanıyor. Tren makastan görüldüğü zaman nasıldım? Bilmiyorum! Vagonlar durdu. Ben baştan başa koştum. Selime'yi göremedim. Yüreğimde, "Gelmedi mi?" sorusu oluştu. Geri döndüm. Pencereyi kapatmış iki adamın arkasından Selime bana elini salladı. "Buradayım, buradayım." diye seslendi. Koştum. O iki adamın arasından bana elini uzattı. "Eşyam pek çok." dedi. "Bu hamala gösteriniz. Siz aşağı geliniz." Eşyalarını arabaya götürdüler. Biz de yürüdük. İki üç gün Selime ile konuştuk. Çok iyi anlaştık. Yalnız aramızda evlenmek sözü olmadı. Her gün ben ona gidiyorum. Oturup konuşuyoruz. Onu bıktırmamak için yanında çok kalmıyorum. Akşamüstleri uğrayıp onu gezmeye çıkarıyorum. Bir gece de Anadolu Palas'a yemeğe

götürdüm. İlk kez bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor. Ama hiçbir şeye şaşırıyor. İki eski arkadaş gibi geziyoruz. Konuşuyoruz. Bugünlerde ben, bankaya uğramıyorum. Kimseyi de görmüyorum.

Bir süre sonra Selime ile evlendik. Nikâhımız Fahri'nin nikâhıyla birlikte oldu. Fahri'nin düğünü üç ay sonra olacak. Biz Selime ile düşündük. Düğün yapmak bize uygun gelmeyecek. Nikâhımızın olduğu günün gecesi, otele odalarımızı birleştirmeye söz verdik. O güne kadar ayrı kalacağız! Selime öyle istedi. İsteddiği gibi de oldu. Bizim nikâhı Fahri'nin kayınbabasının evinde kıydılar. Gece de müdürün evinde büyük bir şölen verildi. Şölen değil. Büyük bir düğün balosu! Otelin gece hizmetçisini çağırdık. Bize soğuk su, gazoz ne bulursa getirmesini söyledik. Dışarda sabah oluyordu. Kalktım. Odanın pencerelerini, perdelerini sıkı sıkı kapattım. Selime bana bakıyordu. Ayaşlı bu yıl da o daireyi kiralasaydı üç ay daha eşyayı orada bırakmak istiyordum. Çünkü ben izin alıyorum. Üç ay gezeceğiz. Ayvalık'a uğramak istiyorum. Karadeniz kenarında bir köyde bir süre kalacağız. Ormanlarda gezeceğiz. Ancak dönüşte bir ev kiralamayı düşünüyoruz. Ayaşlı orayı kiralayamadı. Ayaşlı, yeni kiraladığı eve taşındığı gün bana, otele gelmişti. Eşyayı taşımak için dairenin anahtarını getirmiş. Oturdu. Biraz da konuştuk. Abdülkerim yeni bir apartmanın ikinci katında bir daireye taşınmış. İffet Hanım yine hastaymış. Doktorlar "Ameliyat yapılmalı." diyorlarmış. Ayaşlı, İffet Hanım'ı Turan Hanım'ın yerine koymak istedi. Ama bir yandan çocuk bir yandan kadının hastalığı ve beceriksizliği bu projeyi geri bıraktırdı. Bunun için Ayaşlı bunları yanına alıp birlikte oturmaktan vazgeçmiş. Ayaşlıya İskender'i sordum. "İskender'in eşyası ne olur?" diye sordum. "Faika, onları topladı. Kendi çıkana kadar bizde kalacak." dedi. "Kendisi ne yapıyor? dedim.

-Kendi ne olacak? Hapiste işte!

-E gerçekten, bunun suçu var mı acaba?

-Olmaz olur mu? Bunların işleri uzun işler. Çok para kazanmak, çabuk zengin olmak istiyorlar. Ben kırk kere İskender'e söyledim. "Bu işlere girme." dedim. Dinlemedi.

- Sanırım Şefik Bey'in öldürülmesinde de hiçbir kanıt bulamadılar.

- Bulamadılar. İsteseler bulurlardı. İşi iyi araştırmadılar.

Ayaşlı ile bir saat konuştuk. Giderken "Demek şimdi o dairede kimse yok. Ben, eşyayı yarın orada bırakamaz mıyım?" diye sordum. "Boştur. Bırakmanız daha iyi olur." dedi.

-Anahtar kime vereyim?

-Ben gelip alırım. Siz evde bulunmazsanız otelin kapıcısına bırakın. Ben ondan alırım.

Eşyayı almaya gittiğim gün o daireyi sanki eskimiş, yıkılmış buldum. Bu eskiliği siz de görmüşsünüzdür. Duvarlarda çiviler, çivi yerleri ve lekeler vardır. İskender'le Faika, odalarını fotoğraflar, açık kadın resimleriyle süslemişlerdi! Turan Hanım da odasının duvarlarına ipekli, işlenmiş örtüler asmıştı. Bu çivilerin çoğu onlardan kalmıştır. Bu lekeler de yağ lekesidir. Ayaşlı, bu duvarın kenarında yemek pişirirdi. Bu parmak izleri, Ayaşlının oğlunun parmak izleridir. Pencere kenarındaki parmak izleri de Abdülkerim ile ikisininidir. Ayaşlı çok yaşlı adam değildi. Ama ömrü azmış. Bir gün üşütmüş. Birkaç gün içinde de ölmüş. Biz onun hastalığını ve öldüğünü gününde haber alamadık.

Bir gün Selime babasının mezarına gitmişti. Hasan Bey'in mezarının yanında bir mezar daha görmüş. "Gelip bana söyledi. "Çok da yakınında mezar. Ben parmaklık yaptırmak istiyordum." dedi. Ertesi gün ben gittim. Araştırdım. Anlaşılan mezar Ayaşlınınmış. İmama vasiyeti varmış. Para da bırakmış. Onlar da getirip Hasan Bey'in yanına mezara koymuşlar.

Ek 3. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı
A1-A2-B1 Düzeylerine Göre Dil Yapıları Listesi

Dil Seviyesi	Dil Bilgisi İçeriği
A1	*Alfabe (Harflerin seslendirilmesi, büyük ve küçük yazımları, kelime içinde seslendirilmesi) *Ünlü ve ünsüz ayrımı *Ünlü (kalın ve ince) ve ünsüzlerin (sert ve yumuşak) özellikleri *Ünlü uyumu + çokluk eki *Ünsüz uyumu + bulunma eki (-DA) + var/yok *Ünsüz yumuşaması + yönelme hâli (emir kipi) *Ünlü düşmesi (belirtme hâli + basit sıfatlar, vurgusuz orta hece ünlüsü) *Şahıs ve işaret zamirleri *Belirsizlik zamirleri *Bu ne/kim? , O ne/kim? *Bu, şu, o, burası, şurası, orası *İyelik ekleri *Yönelme hâli ve eki: -A / -E *Ayrılma hâli ve eki: -DAN *İlgi zamiri (benimki...) *Basit emir cümleleri *İstek/dilek l. çekim *Ek fiil geniş zaman (ülke, milliyet, meslek, durum, yaş) + mı? / değil *Hâl ekleri-fiil ilişkisi *İsim tamlaması *İsim tamlaması + hâl eki > fiil (zamir n'si) *Şimdiki zaman + ünlü daralması *Ölumsuzluk eki (-mA) *Basit adlaştırmalar (-mAk iste-/ -mAyl sev-) *Görülen geçmiş zaman *Geniş zaman *Gelecek zaman *Zaman zarfları (dün, bugün, yarın; önce, şimdi, sonra) *Sıklık zarfları (bazen, ara sıra, her zaman, genellikle ...) *Karşılaştırma yapıları: -DAn, -DAn daha ... *Üstünlük derecesi: en *-DAki *-DAn ... A kadar *-DAn beri, -Dır *Ek fiil belirli geçmiş zamanı *Yapım ekleri: -lı/-sız *Bağlaçlar: ile (vasıta ve bağlama), ve, ama, çünkü *Sıralama sayıları: birinci, ikinci, üçüncü... *Saat kaç? (Tam ve yarım saatler) *Temel soru ifadeleri *-DAn önce/ -Dan sonra *-(y)Abil (izin) + geniş zaman *Sayılar *Temel niteleyiciler *-cA/ -A göre *-DAn hoşlan-
A2	*Gelecek zaman + zaman zarfları *Görülen geçmiş zaman + zaman zarfları *Duyulan geçmiş zaman + zaman zarfları *Geniş zaman + sıklık zarfları *Ek fiil (görülen ve duyulan geçmiş zaman) *Zamirler, zamir +ki (Benimki) *Sıfatlar *Zarflar *Zarf fiiller (-lıp, -ArAk, -mAdAn, -A ... -A) *Gereklik Kipi: (-mAIl/ -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım) *Dilek-Şart kipi *Yeterlik fiili (yetenek, tahmin, olasılık) *Bağlaçlar (hem ... hem, ne... ne, veya, belki, ya...ya, dA) *-mAdAn önce /-DıKTAn sonra *Gibi, kadar (benzetme/karşılaştırma) *-cA, -A göre *bu yüzden / bu sebeple *-An (sıfat fiil) *Basit adlaştırmalar (-mAyl sev-/ -mAk iste-...) *-mAk için, -mAk üzere, -mAıl için *Mesela, örneğin *Doğrudan anlatım (diye sor-/diye cevap ver-) *Ünlemler *İkilemeler *-I beğen- / -I beğenme-, -I tercih et- /-I seç- *Kesinlikle/mutlaka *sadece ... değil ... ayrıca/aynı zamanda

B1	*Hikâye birleşik zaman çekimleri *Rivayet birleşik zaman çekimleri *Şart birleşik zaman çekimleri *Yeterlik fiili + zaman ekleri * Gereklilik kipi ve gereklilik/ zorunluluk anlamı içeren yapı ve kalıp ifadeler (-mAİl, -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım) *Gereklilik kipinin hikâyesi *İsim fiiller (-mA, -mAk, -İş) +...-mAyl ... -mAyA tercih et-, -mAktAnsa... -mAyl tercih et-, -mAİnA rağmen, -mAİnİ iste-) *Sıfat fiiller (-dlk), -Dlk + iyelik, -AcAk + iyelik, -mİş -An) *Zarf fiiller (-İp, -ArAk, -İncA, -İncAyA kadar, [-(y)ken], -mAdAn, -A...-A, -r... -mAz, -DİğİndA, -DıkçA, -Dİğİ için, -Dİğİ zaman, -DİğİndAn, -Dİğİndan beri -DİğİndAn dolayı, -AcAğİ için) *Doğrudan ve dolaylı anlatım (demiş/diye sormuş/diye cevap vermiş, -AcAğİnİ ...-mAk, -Dİğİnİ/-mAİnİ ...-mAk)	*Edat ve bağlaçlar (keşke, eğer, -sA bile/-sA...-da, gibi, göre, sanki, kadar, için, üzere, -A doğru, için, -A karşı, -A değin, -A dek, -DAn dolayı, -DAn başka, ile, yalnız, ancak, -A karşın/rağmen, sadece, fakat, ama, ne var ki, bile, sanki, ise, yanı sıra, ayrıca, hatta, aksine, hariç, öncelikle, artık, itibaren, dolayısıyla, -İn yüzünden, -İn sayesinde) *Fiilde çatı: - Fiillerde etkenlik ve edilgenlik - İşteşlik ve dönüşlülük *Örneğin, örnek olarak, örnek verecek olursak *Yine. Yine mi? * isim+ken *-ken (fiil+zaman zarfı+ken) * Varsayalım ki/varsayıyorum/ diyelim ki

